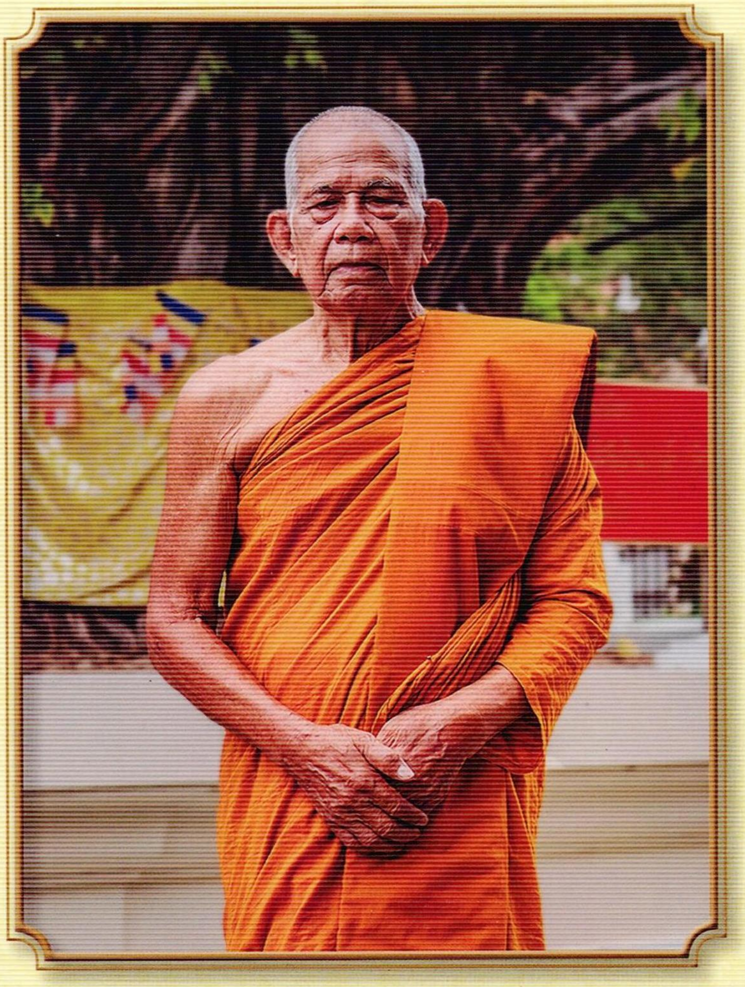

พระพรหมวชิรมงคล

(ลือชัย คุณวุฑฺโฒ ป.ธ.๗, ศน.ด.กิตติ., ปร.ด.กิตติ.)

เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร

แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

พระพรหมวชิรมงคล (ลือชัย คุณวุฑฺโฒ ป.ธ.๗, ศน.ด.กิตติ., ปร.ด.กิตติ.)

พระพรหมวชิรมงคล

(ลือชัย คุณวุฑฺโฒ ป.ธ.๗, ศน.ด.กิตติ., ปร.ด.กิตติ)

เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร

แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

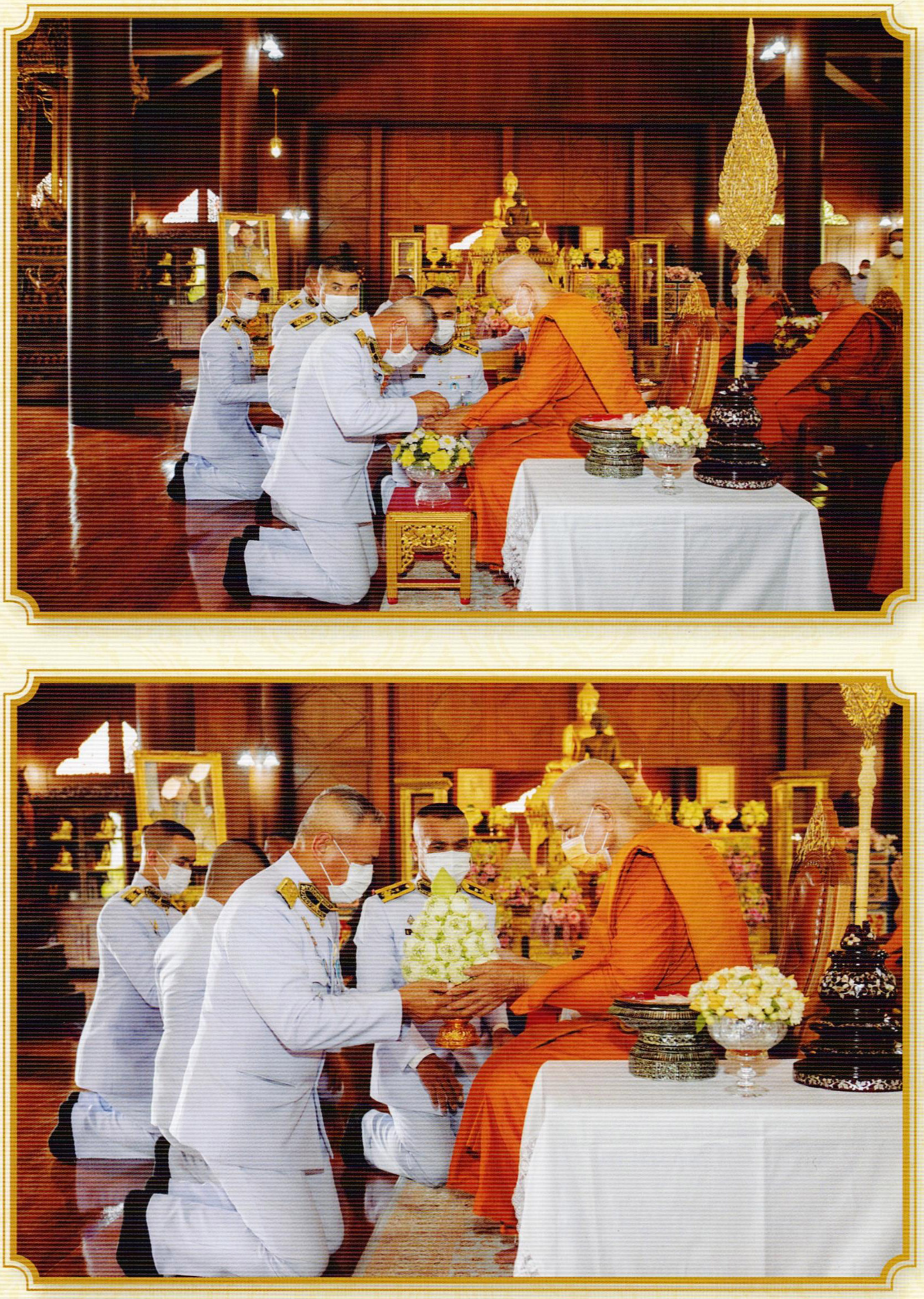

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้ พล.ต.ท.สกลเขต จันทรา ประจำสำนักพระราชวังพิเศษ เป็นผู้เชิญดอกไม้ธูปเทียน น้ำสรง พุ่มบัว และผ้าไตร
พระราชทานมาถวายแด่พระเดชพระคุณ พระธรรมกวี เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร
เนื่องในโอกาสเจริญอายุวัฒนมงคล ๙๑ ปี ณ ศาลาการเปรียญ วัดราชาธิวาสวิหาร
วันพุธที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๑๖.๐๐ น.

พฺรหฺมวชิรมงฺคลตฺเถรปูชา คาถา

ธมฺมฏฺฐิโต วรคุโณ สุสมาหิโต โย
สีลาทิธมฺมสรโณ คุณวุฑฺฒเถโร
เอโส ขโม จ วยวุฑฺฒกธมฺมวุฑฺโฒ
ทีฆายุโก สุสมโณ ปิฏกทฺธโร จ.

สมฺพุทฺเธ ปพฺพชิตฺวาน สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิเต
ปาลิภาสํ สิกฺขิตฺวาน ธมฺมญฺจ วินยํ ตถา
รตนโกสินฺทนครํ คโต ราชาธิวาสิโก
ตโต อิธ วสฺสาวาโส อสฺส ปาโมกฺขโก วโร
สิสฺสานํ ครุฏฺฐาจริโย พฺรหฺมสทฺธมฺมเทสโก
คมฺภีรธมฺมปฏิภาโณ ธมฺมวินเย จ คารโว
อุชุโก จ สุปฏิปนฺโน ญายสามีจิ โหติ วา
ธมฺมวุฑฺโฒ วโยวุฑฺโฒ ยสวุฑฺโฒ วุฑฺฒสีลวา.
อนุปุพฺเพน ยสฏฺฐาเน มหาราเชน จาปิโต
วิสุทฺธิคณาภรโณ ปฐโม เจว วิสฺสุโต
ติสทฺธมฺเม ปฏิภาโณ สุปญฺญาย สมปฺปิโต
ทุติโย ราชธมฺมานุ- วตฺตโร จาปิ ธมฺมิโก
กลฺยาโณ สุปฏิปนฺโน สธุรายํ ปรกฺกโม
เทวปญฺญามุนิตฺเถโร ตติโย จ อโหสิ โส
สุนฺทโร มุนิธมฺโม วา โอฬาโร จาปิ ปญฺญวา
ธมฺมกวี สิริสมฺปนฺโน จตุตฺโถ ยสวฑฺฒโน

ปณฺฑิตานํ ธมฺมปคุโณ สมตฺโถ โหติ สพฺพทา
พฺรหฺมวชิรมงฺคโล ปญฺจโม เถรวฑฺฒโน
เมตฺตาทิพฺรหฺมวิหาโร ครุฏฺฐานียปุคฺคโล.
อิทาเนโส วโยวุฑฺโฒ เอกนวุติวสฺสิโก
ปุญฺญตฺถิกาน สิสฺสนํ ปุญฺญกฺเขตฺโต ปติฏฺฐิโต
นิจฺจํ ว ธมฺมสชฺฌาโย โหติ จ อตฺตภาวิโต
สทา เอโส ชนานมฺปิ กโรนฺโต ว ปโยชนํ
รตนตฺตยานุภาเวน สพฺพปุญฺญาน เตชสา
สพฺพเทวานุภาเวน สพฺพกุสลาน เตชสา
เขมี อเวรี อภโย สุขิโต โหตุ สพฺพทา
อติเรกสตวสฺโส ว ติสทฺธมฺเม ปวฑฺฒตูติ.

รจิตายํ ธมฺมกิตฺติเมธินา ภิกฺขุนา.

* * *

คำแปล พรหมวชิรมังคลัตเถรปูชา คาถา

คาถานี้มีนามตามปรากฏ　ผู้กำหนดแต่งไว้เพื่อสรรเสริญ
เถราจารย์ผู้มากธรรมจำเริญ　หากขาดเกินบกพร่องแห่งปัญญา
คือพระธรรมกิตติเมธี　ผู้ยังมีความอ่อนเชิงคาถา
แต่หวังได้เชิดชูน้อมบูชา　จึงหวังว่าปราชญ์จักให้อภัย
เปิดคาถาด้วยวสันตดิลก　กว่าจะตกแต่งได้แทบไม่ไหว
เริ่มต้นว่า “พระเถระองค์ใด　ทั้งกายใจตั้งมั่นในพระธรรม
ด้วยมีคุณมั่นแม่นแสนประเสริฐ　ทั้งจิตเกิดสมาธิล้ำเลิศล้ำ
มีที่พึ่งคือศีลเป็นแนวนำ　สมด้วยคำว่า คุณวุฑโฒ
มีอดทนเข้มแข็งอยู่ประจำ　เจริญธรรมเจริญวัยมามากโข
อายุยืนยาวไกลใจสมโณ　อีกใหญ่โตด้วยทรงปิฎกงาม
ท่านได้บวชในพุทธศาสนา　อุปัชฌาย์เชิดชูอุปถัมภ์
มุ่งศึกษาบาลีพร้อมพระธรรม　กุศลนำเข้าอยู่วัดราชา
ตั้งใจจำพรรษา ณ วัดนี้　ทั้งชีวีมั่นใจไม่กังขา
อาจารย์ใหญ่ล้ำเลิศแห่งราชา　เทศนาเยี่ยมสุดดุดเสียงพรหม
ด้วยแตกฉานในธรรมพระคัมภีร์　บารมีแผ่สร้านโดยเหมาะสม
เคารพยิ่งธรรมวินัยใจนิยม　ทั้งเพาะบ่มมวลศิษย์มิตรประชา
ปฏิบัติตนดีตามแนวสงฆ์　ปฏิบัติตรงตามแนวพระศาสนา
ปฏิบัติเพื่อถึงธรรมสัมมา　ปฏิบัติกิจศาสนาทุกประการ
เจริญวัยเจริญยศเจริญศีล　เจริญธรรมอาจิณโลกกล่าวขาน
เหตุสมบูรณ์ด้วยธรรมนำเบิกบาน　บุญบันดาลให้ผ่านพ้นผองภัย

พระราชาทรงโปรดในยศศักดิ์ ยอดยิ่งนักโดยลำดับสดใส
“พระวิสุทธิคณาภรณ์” กำลังใจ เป็นผู้ใหญ่ปรากฏแรกเริ่มมา
ด้วยไหวพริบปฏิภาณในสัทธรรม ปัญญานำเพียบพร้อมไร้กังขา
ถึง “พระราชธรรมานุวัตร” ศรัทธา พร้อมกัลยาณธรรมประจำใจ
ปฏิบัติงดงามตามสมณะ ทั้งเป็นพระบากบั่นไม่หวั่นไหว
ขั้นที่สามตามมาเป็นธงชัย นามที่ได้ “พระเทพปัญญามุนี”
ด้วยกล่าวธรรมสุนทรเสริมสงบ ปัญญาครบเจิดจ้าสง่าศรี
ถึงยศศักดิ์นาม “พระธรรมกวี” สมศักดิ์ศรีแห่งภิกษุสงฆ์ไทย
เจริญยศแคล่วคล่องธรรมบัณฑิต ทั้งกายจิตมั่นในไตรสิกขา
ถึงตำแหน่งรองสมเด็จโปรดมา ที่นามว่า “พระพรหมวชิรมงคล”
ดำรงมั่นในพรหมวิหารธรรม เมตตานำเปี่ยมจิตเป็นเบื้องหน้า
ครบตำแหน่งยศศักดิ์พัฒนา พระราชาโปรดเพิ่มกำลังใจ
ถึงบัดนี้ท่านมีวัยวุฒิ ถึงสูงสุดเก้าสิบเอ็ดผ่านได้
นับเป็นบุญเขตอันยิ่งใหญ่ ที่พึ่งใจมวลศิษย์ผู้หวังบุญ
ยังสวดมนต์ทำวัตรมิได้ขาด บัณฑิตชาติผ่องใสไม่วายวุ่น
อบรมตนโดยธรรมสมาธิคุณ ทั้งเกื้อหนุนประโยชน์ชาวประชา
จึงข้าฯ ขอตั้งจิตอธิษฐาน เชิญบันดาลบรรดาศักดิ์สิทธิ์หล้า
พระไตรรัตน์พร้อมพรั่งด้วยบุญญา เทพเทวาอีกกุศลผลทั้งปวง
โปรดคุ้มครองให้ท่านห่างไกลทุกข์ มากมีสุขสดใสภัยเลยล่วง
อายุเกินร้อยปีเป็นผลพวง จิตหายห่วงสดใสในธรรมเทอญ”

พระธรรมกิตติเมธี
(เกษม สญฺญโต ป.ธ.๙, Ph.D.)
๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔

คำปรารภ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ สถาปนา พระเดชพระคุณพระธรรมกวี (ลือชัย คุณวุฑฺโฒ ป.ธ.๗, ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา) ขึ้นเป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ ที่ “พระพรหมวชิรมงคล โสภณปริยัติวิธาน วิสุทธิญาณวิสิฐ ไพศาลศานกิจดิลก ตรีปิฎกวราลงกรณ์ ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี” เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งได้ตรงกับวันฉลองอายุวัฒนมงคล ๙๑ ปี ในพระเดชพระคุณพอดี ได้รับทราบเรื่องนี้จากหนังสือราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ กรกฎาคม ถัดมา

คณะศิษยานุศิษย์ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ต่างรู้สึกปลื้มใจในการที่พระเดชพระคุณได้รับพระมหากรุณาธิคุณในครั้งนี้ เพราะเหตุที่พระเดชพระคุณท่านอายุมากจนล่วงมาถึง ๙๑ ปีประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งนั้นพระเดชพระคุณดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมกวีมา ๒๑ ปีแล้ว ในส่วนสุขภาพนั้นถือว่าดีมากสำหรับผู้มีอายุ ๙๑ ปี ขยันทำวัตรสวดมนต์ สั่งสอนศิษยานุศิษย์ บำเพ็ญจิตภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ชนิดหาพระเถระเสมอเหมือนได้ยาก จึงตั้งใจหวังว่าจะร่วมแสดงความชื่นชมยินดีในโอกาสมหามงคลครั้งนี้โดยสมควรแก่กรณี

ในการนี้ จึงได้ปรึกษาหารือกันและจัดพิมพ์หนังสือขึ้นเล่มหนึ่ง เพื่อเป็นธรรมบรรณาการมอบแก่ท่านผู้เป็นศิษยานุศิษย์และผู้มีความเคารพนับถือ ที่ได้มีโอกาสไปกราบนมัสการ ได้เก็บไว้อ่านและเป็นที่ระลึกแห่ง

โอกาสสำคัญนี้ เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อเขียนของพระเดชพระคุณที่เขียนไว้นานแล้วบ้าง ยังใหม่อยู่บ้าง เป็นบทความทางธรรมบ้าง เป็นกัณฑ์เทศน์บ้าง เป็นคติพจน์คติธรรมบ้าง เป็นคติธรรมคำกลอนบ้าง เป็นหลากหลายสาระ หรือจะเรียกว่านานาสาระก็ได้ ท่านผู้อ่านชอบแบบไหนก็สามารถเลือกอ่านได้ตามความชอบใจด้วยได้ทำสารบัญให้ไว้เรียบร้อยแล้ว

ความจริงแล้วเนื้อหาสาระทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ คณะศิษยานุศิษย์ได้จัดเตรียมเพื่อจะพิมพ์ถวายเพื่อมอบเป็นธรรมบรรณาการ แก่ผู้มีความเคารพนับถือไปร่วมฉลองอายุวัฒนมงคล ๙๐ ปี เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๓ แต่โลกและประเทศไทยเราเจอปัญหาเรื่องโคโรนาไวรัส (COVID-19) ทางคณะศิษย์จึงตกลงกันงดจัดกิจกรรมนั้นไปโดยปริยาย อันรวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดด้วย แต่ก็ได้เก็บข้อมูลไว้ เมื่อมาถึงโอกาสนี้ แม้โคโรนาไวรัสยังไม่หายไป แต่เมื่อมีโอกาสมงคลพิเศษ จึงตกลงกันว่าควรเก็บเอาข้อมูลนั้นซึ่งยังไม่ได้พิมพ์เผยแพร่ ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เผยแพร่ตามเจตนาดั้งเดิม และก็ได้ดำเนินการไปตามนั้น เพราะฉะนั้นท่านผู้อ่านพึงเข้าใจว่าคณะศิษย์ได้รวมงานฉลองอายุวัฒนมงคล ๙๐ ปี ฉลองอายุวัฒนมงคล ๙๑ ปี และฉลองการได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงพระมหากรุณาโปรดฯ ให้พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำรงสมณศักดิ์เจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ อันมีนามปรากฏแล้วข้างต้นนั้น

คณะศิษยานุศิษย์คณะผู้จัดรวบรวมเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ขออนุโมทนากุศลเจตนาของท่านเจ้าภาพ ที่ได้รับเป็นภารธุระในการจัดพิมพ์ ขอเชิญชวนท่านผู้ได้รับหนังสือและได้อ่านร่วมอนุโมทนาในการนี้ด้วย และทุกท่านจงได้ประสบแต่ความสุขกายสบายใจทั่วกัน

รตนตฺตยานุภาเวน　　รตนตฺตยเตชสา
สพฺพปุญฺญานุภาเวน　　สพฺพปุญฺญาน เตชสา
อารกฺขเทวานุภาเวน　　อารกฺขเทวเตชสา
สพฺพโรควินิมุตฺโต　　นิโรโค นิรุปทฺทโว
อายุวฑฺโฒ กิตฺติวฑฺโฒ　　สุขิโต โหตุ นิพฺภโย
ทีฆายุ พลสมฺปนฺโน　　วณฺณวา โหตุ สพฺพทา
ยํ ยํ อิจฺฉิตํ ตุยฺหํ ตํ　　ขิปฺปเมว สมิชฺฌตูติ.

ด้วยเดชานุภาพพระไตรรัตน์　　ภัยพิบัติอย่าได้มีมาหา
ด้วยเดชานุภาพแห่งบุญญา　　ช่วยรักษาหลวงพ่อทรงพลัง
ด้วยเดชานุภาพแห่งเทวา　　ขอเชิญมาส่งเสริมเพิ่มมนต์ขลัง
ให้หลวงพ่อสมบูรณ์ด้วยพลัง　　ทั้งเปล่งปลั่งผิวพรรณทุกวันวาร
มีอายุวรรณะเกียรติยศ　　ให้ปรากฏในที่ทุกสถาน
คิดสิ่งใดจงได้สำเร็จการ　　ในสิ่งนั้นถ้วนทุกสิ่งสรรเทอญ.

พระธรรมกิตติเมธี
ในนามศิษยานุศิษย์ทุกท่านทุกคน

มุทิตาคารวพจน์

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณ มีอุปการะยิ่งแก่การพระศาสนา สมควรที่จะได้เลื่อนอิสริยฐานันดรในสมณศักดิ์สูงขึ้นมีอยู่

จึงทรงพระกรุณาโปรดสถาปนา

พระธรรมกวี ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมวชิรมงคล โสภณปริยัติวิธาน วิสุทธิญาณวิสิฏ ไพศาลศาสนกิจดิลก ตรีปิฎกวราลงกรณ์ ยติคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดราชาธิวาส ราชวรวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๓๔ ข วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เพื่อน้อมถวายมุทิตาคารวะสักการะพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ ผู้ดำรงมั่นอยู่ในศีลาจารวัตรอันเรียบร้อยงดงาม ปฏิบัติอยู่ในสมณคุณอันสมถสงบเยือกเย็นเป็นวิหารธรรม เลิศล้ำด้วย มักน้อยสันโดษ เปี่ยมด้วยเมตตากรุณา เป็นที่เจริญพระราชศรัทธาปสาทาธิการ ในสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

คณะศิษยานุศิษย์ญาติมิตรผู้เคารพนับถือในพระเดชพระคุณ ได้พิจารณาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ที่พระเดชพระคุณได้นิพนธ์ไว้ เพื่อมอบ

เป็นธรรมบรรณาการแก่ศิษยานุศิษย์และผู้เคารพนับถือสืบไป

ขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย อันเป็นนิรัติศัยบุญเขตเป็นสรณะที่พึ่งอันสูงสุด โปรดจงอำนวยอิฐวิบูลมนุญผล แด่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ ให้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในบวรพุทธศาสนายิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดกาลนาน เทอญ

พระธรรมวชิรญาณ
เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร - สมุทรปราการ (ธรรมยุต)
วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

คำนำ

เรื่องการจัดพิมพ์หนังสือแจกเป็นธรรมบรรณาการ ในการทำบุญฉลองอายุวัฒนมงคลครบรอบ ๙๐ ปี ตรงกับ พ.ศ. ๒๕๖๓ คือปีนี้ รู้สึกว่าจะพิเศษกว่าที่ทำทุก ๆ ปี ที่ว่าพิเศษ เนื่องมาจากเจ้าคุณพระธรรมกิตติเมธี โดยตำแหน่ง ท่านเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นคณะกรรมการบริหารวัดราชาธิวาสวิหาร เป็นเจ้าคณะภาค ๑๖-๑๗-๑๘ ธรรมยุต เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นคณะกรรมการคณะธรรมยุต ท่านเป็นผู้ต้นคิด เป็นประธานอาราธนา พระเถระกรรมการบริหารวัดราชาธิวาสวิหาร และมีเจ้าคุณพระเทพสังวรญาณ เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เข้าร่วมประชุมด้วย เรื่องที่มีการนัดประชุม ปรารภเรื่องเตรียมการงานฉลองอายุวัฒนมงคล ๙๐ ปี พระธรรมกวี เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร มีรายการเรื่องที่เป็นบุญเป็นกุศลที่เป็นสารประโยชน์เกื้อกูลแก่ตัวเจ้าภาพ บางอย่างก็เป็นประโยชน์แก่วัดในกาลต่อ ๆ ไปด้วย รวมทั้งมีการจัดพิมพ์หนังสือ เพื่อแจกแก่ผู้ที่มาร่วมงานด้วย หลังจากการประชุมลงมติเรียบร้อยแล้ว

องค์ประธานได้แจ้งให้ทราบ ได้ฟังได้รับทราบแล้ว รู้สึกขอบคุณขอบใจ ขออนุโมทนา ซาบซึ้งในกัลยาณจิตของพระทุก ๆ ท่าน ที่มีน้ำใจเสียสละเวลาร่วมกันคิดและออกความเห็นในเรื่องเตรียมงานครั้งนี้ ทั้ง ๆ ที่ เรื่องการทำบุญอย่างนี้ เป็นเรื่องส่วนตัว แต่เมื่อได้ร่วมกันอย่างนี้ ก็เป็นความสามัคคี เป็น **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** เป็นความสุขแก่ตัวบุคคล แก่หมู่คณะ แก่กตัญญุตาชน อะปะจายะนะชน และแก่สาธุชนโดยแท้ เรื่องสาเหตุที่ได้กล่าวถึงการจัดพิมพ์หนังสือแจก ในงานทำบุญอายุ ๙๐ ปี ครั้งนี้ เริ่มเป็นมาอย่างนี้

คราวนี้มาถึงเรื่องการจัดพิมพ์หนังสือ คงตกเป็นเรื่องของเจ้าภาพเจ้าของงานโดยเฉพาะจะพิมพ์เรื่องอะไรบ้าง ขอแต่พอเหมาะพอควรแก่อัตภาพ ทั้ง ๆ ที่ตัวเจ้าภาพเอง ร่างกายก็ไม่ค่อยจะแคล่วคล่องว่องไว จะลุกเดินไปค้นคว้าหาหนังสือที่ได้เขียนไว้ และเก็บปะปนกันไว้ หลายที่หลายแห่งที่เขียนไว้ในแผ่นสังกะสีแล้วแขวนไว้ เพื่ออ่านได้ง่ายก็มี รู้สึกว่าออกจะลำบากพอสมควร แต่ก็ต้องทำ เพราะนึกถึงความปรารถนาดี เจตนาดีของพระ ๆ ที่ท่านตั้งใจจัดทำให้ ซึ่งแต่ละท่านก็มีงาน มีหน้าที่ที่จะต้องทำลำบากกว่าเรามาก อย่าให้ท่านต้องหนักใจเพิ่มอีก อย่างเช่น เจ้าคุณองค์ประธาน และเจ้าคุณเจ้าคณะกรุงเทพฯ เป็นต้น ค้นได้รวมได้เท่าที่พบก็หอบมากองไว้ แล้วนั่งเลือกดู มีทั้งที่เขียนขึ้นใหม่ก็มีอยู่หลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องกัณฑ์เทศน์ จำต้องมีพิมพ์ขึ้นหน้าอย่างน้อยก็ ๑ กัณฑ์ แต่พอลงมือเลือกก็ไปเจอะพบกัณฑ์เทศน์ที่เคยเทศน์หน้าโกศศพ พระธรรมวิสุทธิมงคล (ท่านหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน) วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี ได้ไปกราบศพท่านและร่วมทำบุญด้วยความเคารพยิ่ง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยไปพักอยู่กับท่านหลวงตาเป็นชั่วระยะหนึ่ง ได้รับความเมตตาจากท่านหลวงตาเสมอ เพื่อนพระรูปอื่น ๆ ไม่เคยลืมพระคุณท่าน เมื่อท่านละสังขารไปก็ได้ไปร่วมงาน ๒-๓ ครั้ง จำได้ว่า ครั้งที่ ๒ ได้ไปกราบศพและร่วมทำบุญตามปกติ คืนวันนั้นเกิดไม่มีนักเทศน์ ประธานสงฆ์ คือ พระอาจารย์ท่านพระอินทร์ถวาย ได้เจาะจงให้เทศน์ ก็จำต้องเทศน์ จำได้ว่าใช้เวลาเทศน์ไปเรื่อยดูเวลาเป็นชั่วโมง มีผู้ศรัทธาได้อัดเสียงไว้ และจัดพิมพ์ส่งมาถวายอ่านดูแล้วคิดเองว่าพอใช้ได้ ตัดสินใจจัดพิมพ์รวมเป็นเทศน์ ๒ กัณฑ์ กัณฑ์แรกเทศน์เรื่อง วันอาสาฬหบูชา ๒๕๖๒ กัณฑ์เช้าที่ศาลาการเปรียญไม้สักทอง วัดราชาธิวาสวิหาร นำมากองรวมกันแล้วคัดเลือก ก็เป็นจังหวะพอดีมีคุณอุบาสิกาวัดราชาธิวาสฯ อดีตเป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัย

ราชภัฏสวนสุนันทา เรียกชื่อโยมว่า อาจารย์เม เรียกตามที่พระ ๆ ท่านเรียกกัน เพิ่งได้ถามชื่อโยมจริง ๆ เมื่อเขียนคำนำนี้ โยมมีชื่อจริงว่า อาจารย์รัตนทิพย์ รัตนชัย แต่ต้องเรียกชื่อโยมว่า อาจารย์เม ต่อไป อาจารย์ได้มาเห็นกำลังคัดเลือกข้อเขียนที่จะนำเข้าเล่มพิมพ์ ได้ออกวาจากล่าวรับอาสา ขอให้คัดเลือกแล้วส่งไปจะจัดการพิมพ์เป็นเล่มให้เรียบร้อยทั้งหมด ได้ฟังแล้วก็ดีใจ อนุโมทนา บอกอาจารย์เม ว่า การเรียงลำดับเรื่อง ขอแต่กัณฑ์เทศน์อยู่ข้างหน้าก็แล้วกัน นอกจากนั้นขอให้อาจารย์จัดเองตามที่เห็นว่าเหมาะว่าควรเถิด ได้คัดเลือกจนเห็นว่าควรจะพอแค่นี้ อาจารย์ได้จัดพิมพ์พร้อมกับมีสารบัญเป็นเรื่อง ๆ ไป แล้วนำมาถวายให้พิจารณา ได้อ่านดูทุกเรื่องเห็นว่าใช้ได้ ได้มอบให้เอก นายธีรยุทธ ผู้เป็นศิษย์ นำไปถวายเจ้าคุณพระธรรมกิตติเมธี พิจารณาดูอีกที และเรียนให้ท่านทราบ ถึงการจัดรูปเล่ม เหมาะควรอย่างไร เมื่อทุกอย่างใช้ได้ก็จะได้จัดส่งโรงพิมพ์ต่อไป ขอบอกเล่าเรื่องการจัดพิมพ์หนังสือแจกในงานทำบุญครั้งนี้เพียงแค่นี้

ขออำนวยอวยพรให้ทุกท่านทุกคน ที่ได้ขวนขวายพยายามช่วยจัดทำด้วยความเมตตากรุณา เพื่อให้งานทำบุญในครั้งนี้เข้ารูปเข้ารอยเรียบร้อยด้วยดี และตลอดถึงทุกผู้ทุกคนทุกท่านที่มีศรัทธามาร่วมบุญในครั้งนี้ ขอให้ประสบความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ความก้าวหน้า มีสุขภาพกายสุขภาพใจ เข้มแข็งสมบูรณ์ ปราศจากอุปัทวเหตุ อุปัทวภัย มีชัยมีโชค ไร้โรคาภายนอกภายใน มีปฏิภาณสว่างไสว รู้ธรรม เห็นธรรม คิดทำสิ่งใด ที่เป็นประโยชน์แก่ตน และสังคมแล้ว ขอให้สำเร็จผลตามที่คิด ทั้งขอให้มีลาภมีผลไม่เจ็บไม่จน สมบูรณ์ด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ นานเท่านานเทอญ

พระธรรมกวี

สารบัญ

เรื่อง หน้า

คำนำ ซ

สารบัญ ฏ

ประวัติสังเขป พระพรหมวชิรมงคล ๑

ประวัติและผลงานโดยสังเขป ๑๙

วันอาสาฬหบูชา ๓๑

ไตรธรรมเทศนา ๓๘

บันทึก : หลวงพ่อ (พระธรรมกวี) เข้ารับการผ่าตัดเข่าและสะโพก ๕๗

อนุสรณ์เมื่ออายุย่างเข้า ๙๐ ๖๓

ชันนุกานุสรณ์ ๖๘

ไตรปฏิญญา - สาธุ ๗๗

ข้อปุจฉา เรื่อง ยาว-สั้น-บั่น-ต่อ ๘๔

สาระธรรมจากคำพังเพย - "ชมพูนุท" ๙๒

สาระธรรมจากคำพังเพย - "น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย" ๑๐๗

เทศนา - ใบไม้ร่วง ๑๓๕

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ๑๓๖

คาถากาสลัก ๑๓๙

ธรรมะจากต้นหูกวาง ๑๔๐

ธรรมะจากต้นจันทน์กะพ้อ ๑๔๑

กุฏี - โกดัง ๑๔๒

ทำอย่างไรดี ๑๔๓

น้ำนอก - น้ำใน ๑๔๔
ความต่างระหว่าง โลก กับ ธรรม ๑๔๕
วันสำคัญของพระพุทธเจ้า ๑๔๖
อาตมา อาภัพ ๑๔๗
ผู้ใหญ่ - ธนบัตร ๑๔๘
สุภาษิต - บ่อนพนัน ๑๔๙
สุภาษิต - แมวในกรุง ๑๔๙
มีบุญ หมดบุญ ๑๕๐
มีอัตตา - ไม่มีอัตตา ๑๕๑
ได้อย่างนี้จึงมีสุข ๑๕๒
วันดีทั้ง ๗ วัน สำคัญที่คน ๑๕๓
ทั้งพระทั้งผีมีในคน ๑๕๔
ผู้สนใจเรื่องสี ๑๕๕
ศีล ๕ ๑๕๖
สันดานเดิม ๑๖๑
ปุจฉา - เรื่องไก่กับคน - ขนกับหนัง ๑๖๒
ปุจฉา - ลมหายใจ ๑๖๒
ปุจฉา - เวลาหลับ ๑๖๒
แผ่เมตตาให้ต้นไม้ ๑๖๓
คบคนไม่ดูหน้า - เหมือนกินปลามีก้าง ๑๖๓
กบร้องขอฝน - คนร้องขอเงิน ๑๖๓
แกว่งเท้า แกว่งหู แกว่งวาจา ๑๖๓
มนุษย์ ๑๖๔
ศรัทธาเป็นกัลยาณมิตร ๑๖๔

ผู้ให้เป็นที่รักใคร่ ๑๖๔
รับแต่ของเขา ของเราตระหนี่ ๑๖๔
ดุเขา - ตัวเราไม่ดุด่า ๑๖๕
ไม่เข้าใจ ซึ่งกัน สัมพันธ์เสื่อม ๑๖๕
คาถา ทำมาค้าขาย ๑๖๖
เพื่อนดี เพื่อนแท้ หายาก ๑๖๗
เด็กเอ๋ยเด็ก ๑๖๘
คาถาแก้ถูกนินทาว่าร้าย ๑๖๘
เลขายมบาล ๑๖๙
สากล - พิกล, ภาวนา - เพื่อตน ๑๗๐
ได้ยิน ได้ฟัง สืบต่อ ๆ กันมา ๑๗๐
ลานบุญลานปัญญา ๑๗๑
บริหารร่างกาย ๑๗๑
พรปีใหม่ ปีชวด พุทธศักราช ๒๕๖๓ ๑๗๒

* * *

ประวัติสังเขป

พระพรหมวชิรมงคล (ลือชัย คุณวุฑฺโฒ)

ป.ธ.๗, (ศน.ด.กิตติ.,ปร.ด.กิตติ.)

เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร
แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

...การบวชครั้งนี้เกิดจากความเบื่อหน่ายชีวิตฆราวาสแบบสุดๆ จึงตั้งจิตอธิษฐานแน่วแน่ไว้ว่า "หากดวงอาทิตย์ยังไม่ขึ้นทางทิศตะวันตก ก็จะไม่ลาสิกขาอย่างเด็ดขาด"

พระพรหมวชิรมงคล ฉายา **คุณวุฑฺโฒ** ป.ธ.๗, (ศน.ด.กิตติ., ปร.ด.กิตติ.) สังกัดวัดราชาธิวาสวิหาร แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีนามเดิมว่า ลือชัย นามสกุล ไสยวรรณโณ เกิดวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ณ บ้านทำนบ ตำบลทำนบ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของคุณพ่อหวาน คุณแม่ยก ไสยวรรณโณ ท่านเป็นลูกคนที่ ๕ ในบรรดาพี่น้องร่วมท้องกันมา ๘ คน คือ พี่สาว ๓ คน เป็นพี่ชาย ๑ คน น้องชาย ๒ คน และน้องสาวอีก ๑ คน พี่น้องทั้ง ๗ คน เสียชีวิตหมดแล้ว

ชีวิตวัยเยาว์ : ต้องฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคอย่างมาก เนื่องจากถือกำเนิดมาในยุคที่กล่าวได้ว่า **"ข้าวยากหมากแพง"** คืออยู่ในยุคที่โลกเกิดสงคราม เป็นสงครามโลกครั้งที่ ๒ คนไทยส่วนมากจึงมีความยากจนกันทั่วหน้า ชาวตำบลทำนบก็หนีไม่พ้น ครอบครัวคุณพ่อหวานก็ต้องย้ายไปทำมาหากินสร้างหลักฐานที่มั่นคงให้กับครอบครัวที่ตำบลคลองแงะ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยมีคุณป้าอิ่มผู้แบ่งที่ดินให้สร้างบ้าน ขณะนั้น

ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน จึงต้องช่วยพ่อแม่ทำสวนยางพารา เมื่อโยมพ่อ-แม่พอมีเงินบ้างก็ซื้อที่ดินทำสวนยางเพิ่มเติม ยามว่างโยมพ่อจึงสอนหนังสือให้พออ่านออกเขียนได้บ้าง

ต่อมาคุณเจริญ โชโต มาแจ้งแก่โยมพ่อว่าถ้ามีลูกแล้วไม่พาไปเข้าโรงเรียนก็จะโดนจับคือผู้ปกครองจะมีโทษต้องถูกจับเข้าคุกได้ จากนั้นจึงได้เข้าศึกษาชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านคลองแงะ หมู่ที่ ๕ บ้านคลองแงะ ถนนกาญจนวนิช ตำบลพังลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ตอนเข้าเรียนเข้าพร้อมกับคุณจำนง อุไรรัตน์ เรียนไปพอเข้าชั้น ป.๔ ก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ปีนั้นไม่ได้สอบ แต่ทางโรงเรียนก็ให้ผ่านถือว่าจบ ป.๔ โชคดีที่หลังสงครามจบลงก็มีประกาศตั้งโรงเรียนสะเดามัธยมวิทยา จึงได้โอกาสเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยม ๑ - ๒ - ๓ จนจบการศึกษาที่โรงเรียนนี้

ปัญหาอุปสรรคยังไม่จบ ศึกษาต่อไปไม่ได้ เพราะปัญหาสำคัญคือพี่สาวคนโตที่เป็นกำลังของครอบครัว ก็มีครอบครัวโดยสามีเป็นชาวจีนและไปอยู่ประเทศมาเลเซีย อีกประการหนึ่งคือปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ยางพาราไม่มีราคาถึงขนาดชาวบ้านต้องเอาน้ำยางพารา มาทำเป็นน้ำมันเชื้อเพลิงแทน จึงจำเป็นต้องขายสวนยางพารา แล้วอพยพครอบครัวกลับไปตั้งหลักปักฐานที่บ้านทำนบ อำเภอสิงหนครอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งที่นั้นจากชาวสวนยางมาเป็นชาวนาต้องทำนาเลี้ยงชีพ ณ ที่นั้น สำคัญที่สุดคือโยมบิดาป่วยลงและในที่สุดโยมบิดาก็ถึงแก่กรรมลง เป็นเหตุให้พระเดชพระคุณกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวทั้ง ๆ ที่ใจอยากจะศึกษาต่อ ก็เป็นอันว่าหมดโอกาสลงอย่างสิ้นเชิง

ชีวิตยังไม่สิ้นก็ต้องดิ้นกันไป : มีความคิดและความหวังอยู่อย่างหนึ่งว่า เมื่อไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในทางที่จะเป็นไปได้แล้ว หากจะมุ่งมั่นศึกษาต่อไปทางที่เป็นไปได้อย่างเดียวก็คือ **“บวช”** แต่เหตุปัจจัยนี้ก็เกิดขึ้น

จากที่ได้ย้ายไปตั้งหลักทำมาหากินที่คลองแงะ อำเภอสะเดานั่นเอง เพราะที่นั่นมีหลวงน้าบวชอยู่ การไปอยู่ที่นั่นเลยได้ใกล้ชิดรับใช้ ได้เห็นข้อวัตรปฏิบัติของหลวงน้าเกิดศรัทธาเลื่อมใส จึงคิดว่าถ้าได้บวชก็ต้องมีปฏิปทาของหลวงน้าเป็นแนวปฏิบัติ แต่ตอนนั้นก็ไม่สามารถบวชได้เพราะมารดาบิดาลำบาก ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ฉะนั้นจึงต้องตัดสินใจเดินทางกลับไปอยู่ที่คลองแงะอีกครั้ง เพื่อรับจ้างตัดกาฝากบนต้นยางพารา เขาให้ค่าตัดกาฝากต้นละ ๕๐ สตางค์ เลยพอมีเงินส่งให้มารดาเพื่อใช้จ่ายในครอบครัวบ้าง ตอนนั้นรู้สึกว่าสาหัสมาก เป็นเรื่องที่ฝังใจตลอดมาและครั้งคราใดที่ได้ยินเสียงใครพูดเรื่องความจนก็นึกอยากจะบอกว่า **"หยุด หยุด หยุด"** เพราะเราจนกว่า สู้ชีวิตมาอย่างนี้จนกระทั่งวันหนึ่งออกปากขออนุญาตโยมมารดาว่าจะบวช โยมมารดาก็อนุญาตให้บวชนับเป็นความดีใจที่สุด

บรรพชา-อุปสมบท : จุดเปลี่ยนชีวิตครั้งสำคัญคือการบรรพชาอุปสมบท แต่การได้บวชนั้นก็มิใช่ว่าจะไม่มีปัญหาอุปสรรค ปัญหานั้นก็เกิดจากท่านผู้ใหญ่ผู้มีอุปการคุณท่านปรารถนาดี คือมีท่านกำนันตำบลทำนบท่านได้แนะนำว่า **"ถ้าบวชพรรษาเดียวแล้วลาสิกขาก็บวชที่วัดทำนบ แต่ถ้าบวชเพื่อการศึกษาต่อ ก็ให้ไปบวชที่วัดห้วยพุด"** ทั้งนี้เพราะว่าบ้านที่อยู่ทำมาหากินใกล้กับวัดทำนบจนแทบจะติดกัน ส่วนวัดห้วยพุดนั้นอยู่ห่างไปประมาณ ๓ กิโลเมตร ความเคารพในท่านสมภารก็มี ความปรารถนาดีของท่านกำนันก็สุดวิเศษ ในที่สุดก็ต้องตัดสินใจรับความปรารถนาดีของท่านกำนัน ตัดสินใจไปบวชที่วัดห้วยพุด ท่านกำนันได้พาไปฝากกับเจ้าอาวาสวัดห้วยพุดด้วยตนเอง และในระหว่างนั้น โยมมารดาก็ได้พาไปฝากไว้กับญาติที่อยู่ใกล้วัดห้วยพุดพร้อมกับสั่งว่าในช่วงก่อนบวช ถ้าจะทานข้าวเย็น ก็ให้ไปที่บ้านญาติผู้นี้ๆ

รู้สึกปั่นป่วนในใจเป็นที่สุด : ที่ใจหนึ่งอยากจะบวชวัดใกล้บ้านให้ญาติพี่น้องได้มีโอกาสร่วมบุญกันมากๆ แต่ความปรารถนาดีของลุงกำนันที่ให้ไปบวชที่วัดห้วยพุดก็ไม่อาจปฏิเสธได้ และเห็นประโยชน์ตามคำแนะนำ จำต้องไปบวชที่วัดห้วยพุด ทำให้ญาติพี่น้องหลายท่านไม่ได้ร่วมบุญครั้งนั้น เพราะไม่ได้ทราบข่าว เป็นเหตุให้รู้สึกไม่สบายใจมาจนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม ในที่สุดก็ได้เข้าพิธีบรรพชาอุปสมบทที่วัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยมีพระครูโสภณสีลาจาร (แดง โสภณเถร) วัดภูตบรรพต (วัดเขาผี) เป็นพระอุปัชฌาย์ และมีพระครูจันทวิมล (คิ่น จนฺทคุตฺโต) เจ้าอาวาสวัดห้วยพุด เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ในการบวชครั้งนี้เกิดจากความเบื่อหน่ายชีวิตฆราวาสแบบสุดๆ จึงตั้งจิตอธิษฐานแน่วแน่ไว้ว่า **“หากดวงอาทิตย์ยังไม่ขึ้นทางทิศตะวันตก ก็จะไม่ลาสิกขาอย่างเด็ดขาด”**

ชีวิตหลังบรรพชาอุปสมบท : หลังจากได้รับการบรรพชาอุปสมบทแล้วก็ได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งในสมัยนั้นก็คือเรียนนักธรรม จนในปีนั้นสามารถสอบนักธรรมชั้นตรีได้ ซึ่งขณะนั้นก็มีอายุ ๒๑ ปีและมีเพื่อนร่วมเรียนในพรรษานั้นหลายท่าน เราเรียนกันอย่างจริงจัง ตอนนี้ยังมีเพื่อนที่ร่วมเรียนด้วยกันเหลือยังมีชีวิตอยู่ ๑ คน ก็คือ นายขุ้ย ปัจจุบันก็อยู่ใกล้ๆ วัดห้วยพุดนั่นเอง ที่สำคัญคือมีผู้สอบได้เพียงคนเดียวคือพระเลี่ยน (ลือชัย หรือพระพรหมวชิรมงคล)

ถึงตอนนี้อายุเข้าเกณฑ์ต้องรับใช้ชาติ : เมื่ออายุย่างเข้า ๒๑ เป็นหน้าที่ของชายไทยที่จะต้องไปเข้ารับคัดเลือกเป็นทหารรับใช้ชาติ แม้จะถือเพศบรรพชิตอยู่ก็ไม่มียกเว้น ในจิตใจนั้นก็พร้อมจะรับใช้ชาติบ้านเมืองด้วยการเป็นทหาร จึงเข้ารับคัดเลือกเป็นทหาร แม้จะสอบได้นักธรรมชั้นตรีแล้วเข้าเกณฑ์ที่ไม่ต้องเข้ารับคัดเลือกเป็นทหารก็ได้อยู่แล้ว แต่ก็ตัดสินใจเข้า

รับการคัดเลือก ซึ่งก่อนที่จะจับสลากใบดำ-แดง ก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่าถ้าชีวิตหมดเกณฑ์ที่จะบวชแล้วก็ขอติดทหารเถอะ จะติดทหารก็ไม่ได้เสียใจใดๆ เลย แต่ผลการจับสลากปรากฏว่าได้ใบดำ ก็เลยกลับวัดห้วยพุด

หลังจากนั้นโยมแม่ก็ได้ล้มป่วยลง เหลือแต่น้องๆ และข้าวในนาก็ล้มลงไม่มีคนดูแลนา โดยในช่วงระยะเวลานั้นได้เดินทางระหว่างวัดห้วยพุดและวัดทำนบเพื่อไปดูแลโยมแม่ในระหว่างที่ป่วยอยู่ สุดท้ายจึงได้ไปหาคุณหมอซึ่งเป็นหมอแผนโบราณเป็นคุณตาของพระอาจารย์ที่วัดห้วยพุด โดยในวันนั้นคุณหมอได้เขียนตำราตัวยามาให้ ก็ได้ไปตระเวนหาเครื่องยาชนิดต่างๆ ตามที่หมอให้มา โดยไปหาตามร้านต่างๆ เท่าที่หาได้และที่ไม่ได้ก็ไปหาตามวัด ตามบ้านต่างๆ จนกระทั่งถึงเที่ยงคืนกว่าจะได้เครื่องยาครบทุกตัว และได้ทำการต้มยาในคืนนั้นเลย เพื่อให้โยมแม่ได้รับประทานยา จากนั้นโยมแม่ก็อาการค่อยๆ ดีขึ้นเรื่อยๆ แต่แม้อาการของโยมแม่จะอาการค่อยๆ ดีขึ้นเรื่อยๆ ภาระทางครอบครัวก็ยังไม่ได้ลดหย่อนลงไป ยังมีน้องๆ ที่รอรับการช่วยเหลืออยู่ จึงตั้งใจว่าคงจะต้องลาจากเพศบรรพชิต ก็เลยไปหาฤกษ์ลาสิกขาจากหมอดูท่านหนึ่ง แต่เมื่อหมอดูตรวจดวงชะตาแล้วก็บอกว่า **“ท่านไม่มีเกณฑ์ในการลาสิกขา”** หมอดูคนนั้นชื่อว่า **ลุงศักดิ์** แต่ตัวท่านก็ยังยืนยันว่าจะต้องลาสิกขาให้ได้ หมอดูจึงได้คำนวณฤกษ์ให้ว่า เดือน ๔ ขึ้น ๑๓ ค่ำ จึงได้จัดเตรียมหยิบยืมชุดเครื่องนุ่งห่มเพื่อที่จะลาสิกขา แต่กว่าจะถึงวันนั้นโยมแม่ก็กลับหายวันหายคืน จนอาการหายเป็นปกติ จึงไม่ได้ลาสิกขาจนกระทั่งบัดนี้

แตกฉานปริยัติ-เคร่งครัดพระวินัย : มาถึงพรรษาที่ ๒ ครั้งหนึ่งในขณะที่ฟังพระปาฏิโมกข์ในวันปาฏิโมกข์ โดยมีพระอาจารย์หรือน้าหลวงคือ **พระครูจันทวิมล (คิ่น จนฺทคุตฺโต) เป็นพระกรรมวาจาจารย์** ซึ่งในขณะนั้นท่านมีอายุถึง ๗๐ ปีแล้ว เป็นผู้สวด มีความเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง

จึงตั้งจิตอธิษฐานว่าจะต้องสวดพระปาฏิโมกข์ให้ได้ จากนั้นจึงย้ายไปศึกษานักธรรมชั้นโทและเรียนพระปาฏิโมกข์ ณ **วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลาง)** และภายในปีนั้นเองก็สามารถสวดพระปาฏิโมกข์ได้ และต่อมาก็ได้สอบนักธรรมชั้นเอกในสำนักเรียนนี้เช่นเดียวกัน

หลังจากจบนักธรรมชั้นเอกแล้ว **พระราชดิลก วัดบุปผาราม** ซึ่งได้เคยบวชอยู่ที่วัดห้วยพุดเหมือนกัน ก็ได้บอกให้เข้ากรุงเทพฯ แต่ก็ต้องปฏิเสธความปรารถนาดีของท่าน เพราะยังมีภาระในการดูแลโยมแม่และน้องๆ ก็เลยนั่งปรารภกับตัวเองว่า คงหมดวาสนาในการเรียนบาลีแล้ว จึงตั้งใจว่าจะศึกษาตำรายาเพื่อจะได้ช่วยเหลือชาวบ้าน ปัจจุบันนี้ก็ยังเก็บเครื่องบดยาไว้อยู่เลย และหลังจากนั้น **พระพรหมเมธาจารย์ (คณิสร์ เขมวํโส ป.ธ.๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดบุรณศิริมาตยาราม** และอดีตกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นสามเณร เรียนจบเปรียญธรรม ๔ ประโยค ท่านอยู่ที่ **วัดดอนรัก ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา** ซึ่งในขณะนั้นเจ้าอาวาสวัดดอนรักได้มอบหมายให้ท่านเป็นผู้สอนบาลี จึงมีความตั้งใจว่าจะไปเรียนบาลีที่**วัดดอนรัก ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา** ในขณะเดียวกันนั้นก็ได้รับภาระหน้าที่การดูแลพระอุโบสถจากเจ้าอาวาส **วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลาง)** เนื่องจากว่าท่านได้เห็นความเพียรพยายามในการท่องพระปาฏิโมกข์ เพราะในสมัยนั้นการที่จะใช้ไฟฟ้าทางวัดจะต้องเก็บค่าไฟฟ้าเดือนละ ๔ บาท ซึ่งเราไม่มีเงินในการจ่ายค่าไฟฟ้า จึงได้มาอาศัยท่องพระปาฏิโมกข์ตามเสาไฟรอบพระอุโบสถ ท่านจึงแต่งตั้งให้ดูแลพระอุโบสถโดยมีค่าดูแลพระอุโบสถมีมูลค่าดูแลปีละ ๖๐ บาท

ในการศึกษาพระบาลีก็ได้พำนักอยู่ที่**วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลาง)** เมื่อฉันเพลเสร็จแล้วก็ได้เดินทางไปศึกษาพระบาลีที่วัดดอนรักเป็นประจำทุกวัน

หากมีวันไหนที่มีการอุปสมบทในพระอุโบสถก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมแล้วฝากพระท่านดูแลต่อ ส่วนตัวเองก็ไปเรียนพระบาลี

ขณะที่อาศัยอยู่ที่วัดมัชฌิมาวาสนั้น ช่วงหนึ่งเกิดอาพาธด้วยโรคเหน็บชาที่ขาเพราะการเดินบนพื้นปูนบริเวณพระอุโบสถ จึงได้รับคำแนะนำจากพระเถระให้ไปเดินบนพื้นหาดทราย เมื่อทำตามนั้นโรคจึงหายไป หลังจากนั้นเจ้าอาวาสวัดดอนรักชักชวนให้มาอยู่ที่วัดดอนรักด้วยกันเพื่อสะดวกในการเรียนพระบาลี จึงรับความปรารถนาดีของท่านย้ายไปอยู่จำพรรษาที่วัดดอนรัก ได้ศึกษาพระบาลีอย่างเต็มที่กับ **พระพรหมเมธาจารย์ (คณิสร์ เขมวํโส ป.ธ.๙)** อดีตเจ้าอาวาสวัดบุรณศิริมาตยาราม ซึ่งเป็นอาจารย์สอนบาลีในสมัยนั้น และมีนักเรียนบาลีร่วมชั้นอยู่ประมาณ ๓ - ๔ รูป และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ ก็ได้สอบเปรียญธรรม ๓ ประโยคได้ ขึ้นมาฟังผลสอบที่ **วัดบุปผาราม** ก็ได้มาบิณฑบาตในกรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรก จึงรู้สึกว่าได้ประสบกับความลำบากไม่น้อย ที่บรรยากาศแตกต่างจากการบิณฑบาตที่ต่างจังหวัด แต่ยังโชคดีที่ได้รับเมตตาจาก **พระเทพกิตติเมธี (สิริ จานยุตฺโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดเสนหา** ได้แบ่งบ้านประจำในการรับบิณฑบาต จึงได้พอมีภัตตาหารฉัน เพราะฉะนั้น วัดบุปผาราม จึงเป็นวัดที่ควรจดจำอีกวัดหนึ่ง

ต่อมาก็กลับไปเรียนประโยค ๔ ต่อที่ **วัดดอนรัก** กับท่านเจ้าคุณอาจารย์ แต่ต่อมาท่านก็ย้ายมาศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานครโดยไปจำพรรษาอยู่ที่**วัดบุรณศิริมาตยาราม** เมื่ออาจารย์ไม่อยู่แล้วจึงได้ออกจากวัดดอนรักไปอยู่ที่ **วัดพุทธิการาม (วัดปลักกริมใน)** และศึกษาพระบาลีด้วยตนเองจนจบเปรียญธรรม ๕ และ ๖ ประโยคที่วัดนี้

หลังจากจบเปรียญธรรม ๖ ประโยคแล้ว วันหนึ่ง **หลวงพ่อลี ธมฺมธโร (พระสุทธิธรรมรังสีคัมภีรเมธาจารย์) วัดอโศการาม** ได้มาแสดงพระธรรมเทศนา ณ **วัดพุทธิการาม (วัดปลักกริมใน)** นับเป็นครั้งแรก

ภาพถ่ายในวันทำพิธีถวายที่ดินแก่สงฆ์เพื่อสร้างวัดพุทธิการาม

ที่ฟังพระแสดงธรรมแล้ว รู้สึกชอบอย่างจับจิตจับใจชนิดที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ยังจำได้จนถึงทุกวันนี้ว่าการแสดงธรรมวันนั้นท่านได้แสดงธรรมเรื่องขันธ์ ๕ หลังจากฟังพระธรรมเทศนาจบจึงได้บอกกับตัวเองว่า ชีวิตนี้เรื่องการเรียนพระบาลีคงพอแล้ว เพราะเรียนไปก็แค่นั้น จึงเอาความคิดดังกล่าวไปกราบเรียนต่อพระอุปัชฌาย์คือ **พระครูโสภณศีลาจาร (แดง โสภณเถร) วัดภูตบรรพต** แต่พระอุปัชฌาย์ได้ขอว่า **คุณต้องเรียนต่อ ยังหยุดตอนนี้ไม่ได้ เพราะคุณยังเรียนได้อยู่** เมื่อได้ยินดังนั้นจึงบอกกับตัวเองว่า ชีวิตนี้มีอยู่ ๒ คนคือ แม่และพระอุปัชฌาย์ที่จะต้องฟังท่าน จึงตัดสินใจเรียนบาลีต่อ

หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ พระอุปัชฌาย์คือ **พระครูโสภณศีลาจาร (แดง โสภณเถร) วัดภูตบรรพต** ได้นำตัวมาฝากที่วัดราชาธิวาสวิหารเพื่อศึกษาในระดับเปรียญธรรม ๗ ประโยคต่อไป และมาสอบเปรียญธรรม ๗ ประโยคได้ที่สำนักวัดราชาธิวาสวิหารนี้ ในสมัยที่ **พระสุธรรมาธิบดี (เพิ่ม อาภาคเถร ป.ธ.๙)** เป็นเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร

ก็ได้มอบหมายให้เป็นครูสอนพระบาลี ในสำนักเรียนวัดราชาธิวาสวิหารแห่งนี้ เมื่อได้รับมอบหมายก็ได้ทุ่มเทให้กับการเป็นครูสอนพระบาลีทั้งในเวลาเช้า เวลาบ่ายและเวลาค่ำ ส่วนการศึกษาพระบาลีในระดับเปรียญธรรม ๘ ประโยคนั้น ก็ได้สอบถึง ๓ ปีแต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงหยุดการเรียนไว้ที่เปรียญธรรม ๗ ประโยค

ใส่ใจกรรมฐาน : ส่วนในด้านการปฏิบัติกรรมฐานก็ได้รับแรงบันดาลใจจาก **หลวงพ่อลี** ถึงขณะที่เคยคิดจะล้มเลิกการเรียนด้านปริยัติธรรม ครั้งหนึ่งขณะที่ **หลวงพ่อลี** ได้มาปฏิบัติธรรมและโปรดญาติโยม ณ **วัดพุทธิการาม (วัดปลักกริมใน)** ก็ได้ร่วมกับ **หลวงพ่อพระมหาจิตต์ จิตฺตวโร วัดควนจง (เขาล้อม)** ได้กราบอาราธนา **หลวงพ่อลี** ไปเยี่ยมที่ **วัดควนจง**และได้ร่วมกับ **หลวงพ่อพระมหาจิตต์ จิตฺตวโร วัดควนจง** ได้บุกเบิกพัฒนาที่ดินเป็น **วัดควนจง**จากสุสานร้าง

นอกจากนั้นยังได้รับปฏิปทา ด้านกรรมฐานจากครูบาอาจารย์อีก ๑ ท่าน นั่นก็คือ **หลวงปู่มหาปิ่น ชลิโต วัดอริยวงศาราม (วัดหนองน้ำขาว)** โดยได้พบกับท่านในขณะที่เป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอที่ **วัดพระบาท ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา** จากกรณีที่ชาวบ้านระหว่าง **วัดปลักกริมนอก และวัดปลักกริมใน** มีความขัดแย้งกัน **หลวงปู่มหาปิ่น** ได้รับอาสาที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านทั้ง ๒ ฝ่ายให้โดยบอกทั้ง ๒ ฝ่ายให้รวมเป็นวัดเดียวกันใช้ชื่อว่า **วัดพุทธิการาม** ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาได้มีโอกาสติดตามท่าน **หลวงปู่มหาปิ่น** ไปในหลายสถานที่ในจังหวัดสงขลาเพื่อปฏิบัติกรรมฐาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกปี หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการสอบเปรียญธรรม ก็จะได้มีโอกาสเดินทางกับท่าน **หลวงปู่มหาปิ่น** มา ณ จังหวัดพัทลุง ในระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม ประมาณ ๑ เดือนเต็ม ก็ได้ปฏิบัติ

ธรรมอยู่ ณ **ถ้ำลำเลียง ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง** แม้ในขณะที่จำพรรษาอยู่ ณ วัดราชาธิวาสวิหาร ในสมัย **พระศาสนโสภณ (ปลอด อตฺถการีเถร ป.ธ.๙)** เป็นเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร ก็ได้มีการสอนพระกรรมฐาน ณ วัดราชาธิวาสวิหาร ซึ่งท่านก็ได้เข้าร่วมปฏิบัติกรรมฐานมาโดยตลอด

ภารกิจที่วัดราชาธิวาสวิหาร : นับตั้งแต่ได้รับมอบหมายจากพระสุธรรมาธิบดี (เพิ่ม อาภาคเถร ป.ธ.๙) ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ให้เป็นผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาก็ได้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ สั่งสอนนักเรียนในสำนักจนสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยคหลายรูป เช่น พระมหาจำนง อตฺถจินฺโต ป.ธ.๙ (ปัจจุบันคือรองศาสตราจารย์ ดร.จำนง คันธิก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) พระมหาเกษม สญฺญโต ป.ธ.๙ (ปัจจุบันคือพระธรรมกิตติเมธี กรรมการมหาเถรสมาคม) พระมหาสุวิทย์ ภาณุจารี ป.ธ.๙ (ปัจจุบันคือรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภานุจารี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) พระมหาทศพล ป.ธ.๙ (ลาสิกขาแล้ว) พระราชเมธากรกวี (วินัย ป.ธ.๙) เจ้าคณะภาค ๑๒ - ๑๓ (ธ) พระศรีวิสุทธิญาณ (เนรมิต ป.ธ.๙) รองเจ้าคณะภาค ๑๖ (ธ) พระมหาวิสิทธิรัตน์ วสุนฺธโร ป.ธ.๙ พระมหาสายัณห์ ธมฺมวํโส ป.ธ.๙ (ลาสิกขาแล้ว) ในสมัยที่พระธรรมกวีเป็นอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดราชาธิวาสวิหาร

ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร : เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ พระสุธรรมาธิบดี (เพิ่ม อาภาคเถร ป.ธ.๙) เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหารสมัยนั้น ถึงแก่มรณภาพลง ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงว่างลง คณะสงฆ์มอบหมายให้พระพรหมมุนี (บู่ สุจิณฺณเถร ป.ธ.๙) เป็นผู้แทนคณะสงฆ์มาแต่งตั้งรักษาการเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร โดยแต่งตั้งให้พระพรหมวชิรมงคล (ลือชัย คุณวุฑฺโฒ ป.ธ.๗) (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพปัญญามุนี) เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส-

วิหาร จำได้ว่าในวันนั้นพอรับใบตราตั้งรักษาการตำแหน่งเจ้าอาวาสแล้ว พระเดชพระคุณได้กล่าวในที่ประชุมสงฆ์นั้นว่า **“กราบขอบคุณที่พระเดชพระคุณ (พระพรหมมุนีในนามคณะสงฆ์) ได้มอบความไว้วางใจให้เป็นผู้รับตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาส และขอกราบเรียนว่าจะพยายามทำหน้าที่รักษาการให้ดีที่สุดตามความสามารถ แต่ตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้นจะไม่ขอรับ ด้วยว่าความสามารถคงจะมีไม่ถึง”**

ขณะนั้นคณะสงฆ์นั่งเงียบอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี (บู่ สุจิณฺณเถร ป.ธ.๙) ได้เอ่ยกล่าวขึ้นอย่างช้าๆ ด้วยน้ำเสียงอันนุ่มและหนักแน่นว่า **“ผมกับท่านเจ้าคุณสุธรรมาธิบดี เป็นเพื่อนที่รักกันมากมาตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นพระมหาด้วยกัน ท่านเจ้าคุณสุธรรมาธิบดีไปปักษ์ใต้ ก็จะมีของที่ระลึกมาฝากผมทุกครั้ง ผมไปภาคอีสาน ก็จะมีของที่ระลึกมาฝากท่าน เพราะฉะนั้น เมื่อท่านเจ้าคุณสุธรรมาธิบดีจากไปแล้ว ทิ้งภาระให้เราช่วยกันดูแล ผมก็ต้องมาช่วยดูแล และผมก็ต้องขอฝากให้ท่านเจ้าคุณ (พระพรหมวชิรมงคล ในขณะดำรงตำแหน่งพระเทพปัญญามุนี) ช่วยดูแลต่อไปด้วย ผมต้องขอร้องว่า ท่านเจ้าคุณอย่าได้ปฏิเสธเลย เราจะต้องช่วยกันเพื่อพระศาสนา”** จบแล้ว คณะสงฆ์ในพระอุโบสถก็เงียบสงบนิ่งลงอีกครั้งหนึ่งสักครู่หนึ่ง พระเดชพระคุณก็ลุกขึ้นนั่งคุกเข่า กราบพระเดชพระคุณพระพรหมมุนีเป็นอันว่าทุกอย่างเรียบร้อย พระสงฆ์ในพระอุโบสถทั้งหมดลุกขึ้นนั่งคุกเข่ากราบพระประธานแล้วกราบพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี เป็นอันว่าทุกอย่างจบสมบูรณ์จึงแยกย้ายกันออกจากพระอุโบสถ และเมื่อพระราชทานเพลิงศพพระเดชพระคุณพระสุธรรมาธิบดีแล้ว คณะสงฆ์ก็ได้มีคำสั่งแต่งตั้งพระเทพปัญญามุนี (พระพรหมวชิรมงคล) ให้เป็นเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓

ตำแหน่งเจ้าอาวาสกับงานบริหาร : วัดราชาธิวาสวิหาร เป็นวัดขนาดกลางแต่เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นวัดต้นกำเนิดคณะสงฆ์ธรรมยุติกวงศ์ เป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดราชวรวิหาร เป็นวัดที่มีพื้นที่ใช้สอย ๓๔ ไร่เศษ เป็นวัดที่เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี และเป็นวัดที่มีพระภิกษุสงฆ์สามเณรอยู่จำพรรษาได้ถึง ๑๐๐ รูปเศษ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน ๖ ด้าน คือ งานการบริการการปกครอง บริหารงานการศึกษา บริหารงานการเผยแผ่ บริหารงานสาธารณูปการ บริหารงานการศึกษาสงเคราะห์ และบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ ใช้หลักการบริหารทั้ง ๖ ด้านนั้นเต็มความสามารถ โดยทำเองบ้าง มอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่แทนบ้าง ทั้งนี้ โดยการสืบทอดแนวทางการบริหารมาจากพระเดชพระคุณพระสุธรรมาธิบดีอดีตเจ้าอาวาส คือ การประชุมคณะกรรมการวัดที่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสทุกรูปเป็นกรรมการทุกเดือน โดยกำหนดให้วันสิ้นเดือนเป็นวันประชุม เป็นเหตุให้งานการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดี ซึ่งงานที่พระเดชพระคุณดำเนินการเอง อาจแยกแยะเป็นส่วนๆ ให้พอเห็นภาพได้ดังต่อไปนี้

๑. งานบริหารภายในวัด **ด้านการปกครอง** พระภิกษุสงฆ์สามเณรอยู่กันด้วยความรู้รักสามัคคี **ด้านการศึกษา** มีพระภิกษุ สามเณรสอบนักธรรมและบาลีได้เสมอต้นเสมอปลายไม่ตกต่ำ และได้จัดทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณรตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ทั้งยังให้มีการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาพระอภิธรรม และยังได้อนุญาตให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้พื้นที่ในการศึกษาจัดตั้งศูนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาใช้พื้นที่ปฏิบัติงานในสาขาวิชาการแพทย์แผนไทย **ด้านการเผยแผ่** สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถานี

วิทยุเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม ในกำกับของคณะสงฆ์คลื่นความถี่ F.M.๑๐๔.๒๕ MHz. ขึ้นเพื่อเผยแผ่พระศาสนา ทั้งให้มีการแสดงพระธรรมเทศนา ในวันธรรมสวนะเป็นประจำ และอนุญาตให้จัดกิจกรรมอภิปรายธรรม เสวนาธรรมในโอกาสต่างๆ ปีละหลายๆ ครั้ง ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรฝึกหัดแสดงพระธรรมเทศนา ให้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งขณะนี้มีพระธรรมทูตจากสำนักวัดนี้ไปทำงานอยู่ในต่างประเทศหลายรูป **ด้านสาธารณูปการ** ได้บูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ พระตำหนักพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระตำหนักสมเด็จพระพันปีหลวง พระตำหนักสี่ฤดู พระเจดีย์หลังพระอุโบสถ และกุฏิอีกหลายหลัง รวมทั้งบูรณะอาคารพระธรรมวโรดม (เซ่ง อุตฺตมเถร) ๑๐๐ ปี สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์มหาราชานุสรณ์ ๒๐๐ ปี แห่งการพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวัดราชาธิวาสและอีกหลายโรงเรียน **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** ได้บริจาคสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ และอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ป่วยตามโอกาสเป็นจำนวนไม่น้อยในแต่ละปี นำเงินเข้ากองทุนสงฆ์อาพาธ ร.พ.สงฆ์

๒. นอกจากนั้นพระเดชพระคุณยังอุปถัมภ์สนับสนุนวัดต่างๆ ในต่างจังหวัดอีกหลายวัด เช่น วัดห้วยพุด จังหวัดสงขลา วัดลิเจีย จังหวัดกาญจนบุรี วัดบางปลากด (คลอง ๑๔) จังหวัดนครนายก วัดป่าบนเนิน จังหวัดสุโขทัย วัดป่านาบุญ จังหวัดสุโขทัย โดยเฉพาะวัดป่านาบุญ ญาติโยมอุทิศถวายที่ดินสร้างขึ้นในโอกาสที่พระเดชพระคุณมีอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตอนนี้มีพระครูโกวิทธรรมมงคล เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะอำเภอ ให้ทุนส่งเสริมเรียนบาลี วัดโคกเปี้ยว จังหวัดสงขลา

พระพรหมวชิรมงคลวันนี้ : พอจะยืนยันได้ว่าถ้าดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นทางตะวันตกจะไม่ลาสิกขาเด็ดขาด พระเดชพระคุณได้รักษาสัตยาธิษฐานอย่างมั่นคง ทั้งได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะต่างๆ อย่างเต็มความสามารถแม้บางครั้งสุขภาพจะไม่เอื้ออำนวยเพราะอาพาธ แต่พระเดชพระคุณก็มิได้ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคนั้นๆ มีผลงานปรากฏอย่างน่าพอใจ ไม่ว่าด้านการบริหารการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณะสงเคราะห์ หลังปาฏิโมกข์วันวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๕๕๗ นี้ พระเดชพระคุณได้ปรารภว่า **“ผมมีความสามารถเท่านี้ทำเต็มความสามารถแล้ว ใครวิพากษ์วิจารณ์อย่างไรก็สามารถวิพากษ์ได้ตามอัธยาศัย ผมทำหน้าที่เต็มความสามารถแล้ว ผมมีความสามารถเท่านี้”** เป็นการแถลงเปิดโอกาส แสดงความในใจและบริสุทธิ์ใจ ในโอกาสนี้ขอตั้งความหวังว่า พระเดชพระคุณจะอยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรทองของบรรดาศิษยานุศิษย์และพุทธบริษัทวัดราชาธิวาสวิหารไปนานๆ

* * *

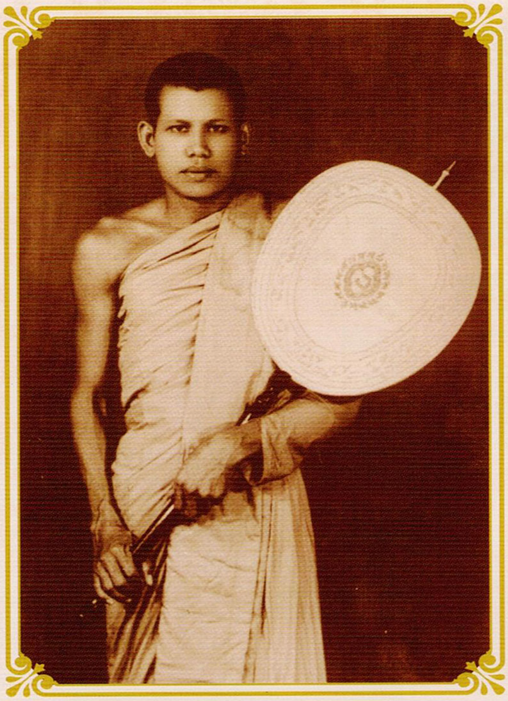

รับพัดเปรียญ ๖ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐

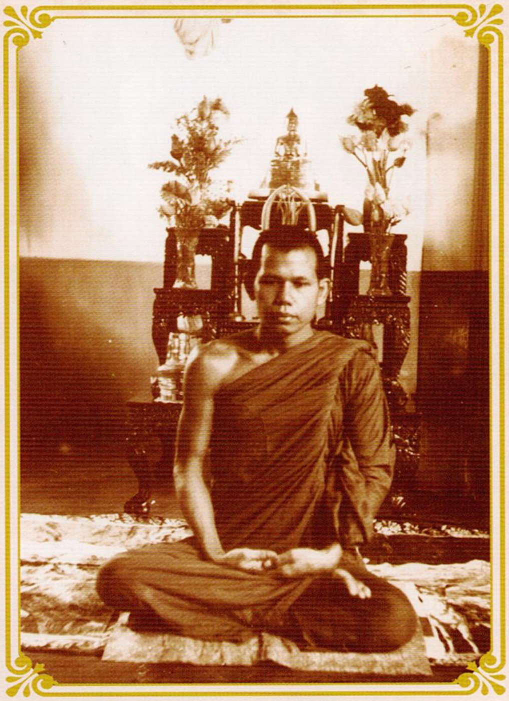

ถ่ายที่วัดราชาธิวาสวิหาร ปี พ.ศ. ๒๕๐๔

ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕

ถ่ายที่พระเจดีย์วัดราชาธิวาสวิหาร

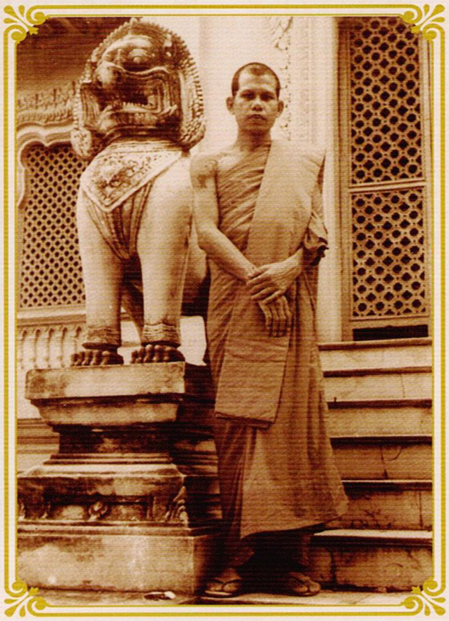

๑๖ ส.ค. ๒๕๐๗

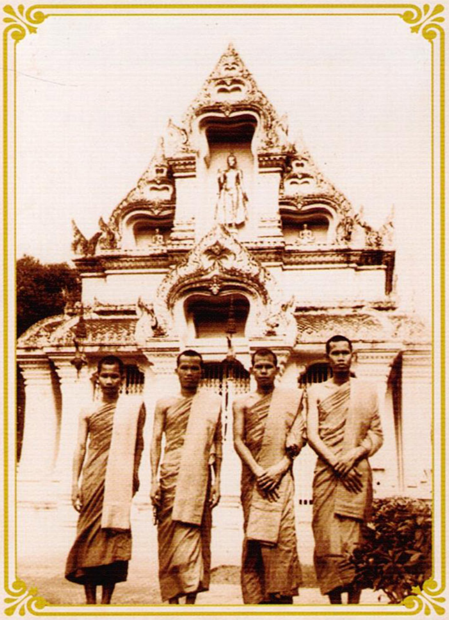

ถ่ายที่หน้าพระอุโบสถวัดราชาธิวาสวิหาร

ถ่ายที่พระวิหารวัดราชาธิวาสวิหาร

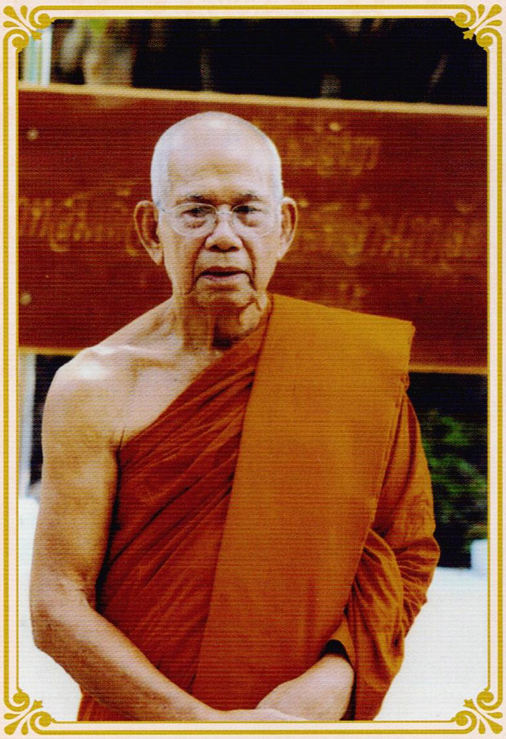

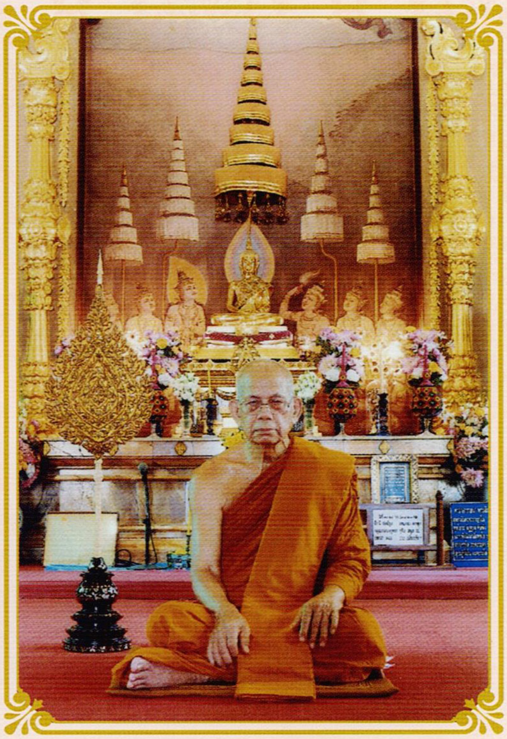

ถ่ายภายในพระอุโบสถวัดราชาธิวาสวิหาร

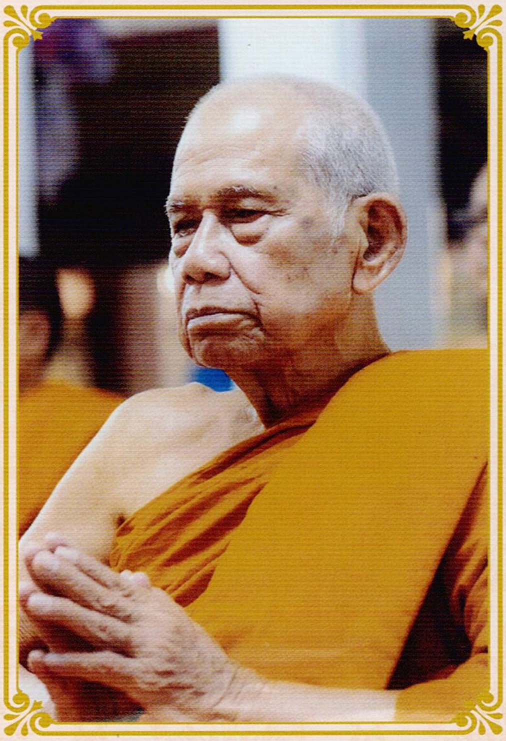

ถ่ายเมื่อตอนอายุ ๘๙
พ.ศ. ๒๕๖๒

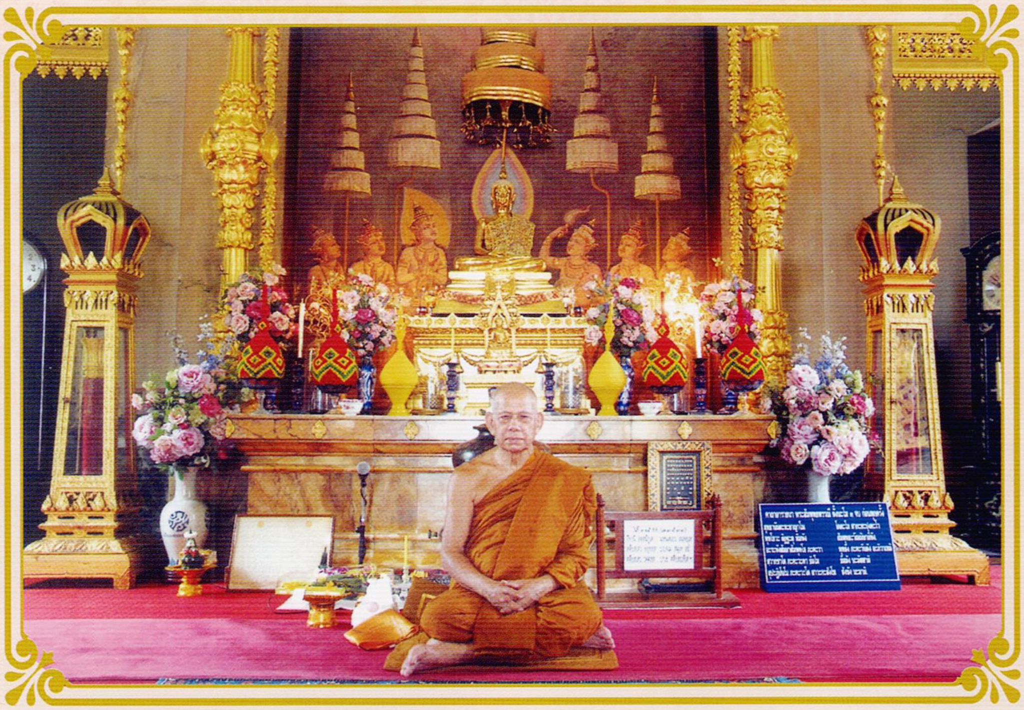

ภายในพระอุโบสถวัดราชาธิวาสวิหาร

ภายในอุโบสถวัดห้วยพุด งานทอดกฐินประจำปี

ประวัติและผลงานโดยสังเขป

พระพรหมวชิรมงคล เกิดวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ณ บ้านทำนบ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของคุณพ่อหวาน - คุณแม่ยก ไสยวรรณโณ ท่านเป็นลูกคนที่ ๕ ในบรรดาพี่น้องร่วมท้องกันมา ๘ คน คือพี่สาว ๓ คน เป็นพี่ชาย ๑ คน น้องชาย ๒ คน และน้องสาวอีก ๑ คน พี่น้องทั้ง ๗ คน เสียชีวิตหมดแล้ว

การศึกษาแผนกธรรม

- พ.ศ. ๒๔๙๓ สอบได้ นักธรรมตรี สำนักวัดห้วยพุด สงขลา
- พ.ศ. ๒๔๙๔ สอบได้ นักธรรมโท สำนักวัดห้วยพุด สงขลา
- พ.ศ. ๒๔๙๕ สอบได้ นักธรรมเอก สำนักวัดมัชฌิมาวาส (วัดกลาง) สงขลา

การศึกษาแผนกบาลี

- พ.ศ. ๒๔๙๗ สอบได้ ป.ธ.๓ สำนักเรียน วัดดอนรัก สงขลา
- พ.ศ. ๒๔๙๘ สอบได้ ป.ธ.๔ สำนักเรียน วัดดอนรัก สงขลา
- พ.ศ. ๒๔๙๙ สอบได้ ป.ธ.๕ สำนักเรียน วัดราชาธิวาสวิหาร
- พ.ศ. ๒๕๐๐ สอบได้ ป.ธ.๖ สำนักเรียน วัดราชาธิวาสวิหาร
- พ.ศ. ๒๕๐๒ สอบได้ ป.ธ.๗ สำนักเรียน วัดราชาธิวาสวิหาร

สมณศักดิ์

- ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **พระวิสุทธิคณาภรณ์**
- ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ **พระราชธรรมานุวัตร ภัทรธรรมคุณาภรณ์ ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

- ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่
  พระเทพปัญญามุนี ศรีปริยัตินายก
  ตรีปิฎกวราลงกรณ์ ยติคณิสสร
  บวรสังฆาราม คามวาสี
- ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่
  พระธรรมกวี ศรีธรรมประยุต วิสุทธิญาณนายก ตรีปิฎกวราลงกรณ์ ยติคณิสสร
  บวรสังฆาราม คามวาสี
- ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรองที่
  พระพรหมวชิรมงคล โสภณปริยัติวิธาน
  วิสุทธิญาณวิสิฐ ไพศาลศาสนกิจดิลก
  ตรีปิฎกวราลงกรณ์ ยติคณิสสร
  บวรสังฆาราม คามวาสี

การปกครอง

- ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร
- ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๕ รักษาการเจ้าอาวาสวัดลิเจีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- เป็นพระอุปัชฌาย์ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๙
- เจ้าคณะแขวงวชิรพยาบาล (ธรรมยุต) ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐
- กรรมการคณะสงฆ์คณะธรรมยุตภาค ๑๖-๑๗-๑๘
  วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒
- รักษาการเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒
- เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓ - ปัจจุบัน

ด้านการศึกษา

- ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี พ.ศ. ๒๕๐๒
- ครูใหญ่สำนักเรียนวัดราชาธิวาสวิหาร ๒๕๓๐

- ผู้ช่วยแม่กองธรรมสนามหลวง พ.ศ. ๒๕๓๖
- สมทบทุนการศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนวัดราชาธิวาส พ.ศ. ๒๕๓๐ - ปัจจุบัน
- อนุญาตให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้อาคาร ๑๐๐ ปี พระธรรมวโรดม เปิดสอนชั้น ปีที่ ๑ - ๒ จนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๓
- เป็นหัวหน้านำข้อสอบนักธรรมไปเปิดสอบวัดนิโครธาราม ประเทศมาเลเซีย
- ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดราชาธิวาสวิหาร พ.ศ. ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน
- ตั้งทุนสินอุปการะ **"คุณวุฑฒ์ วิสุทธิคณาภรณ์"** พ.ศ. ๒๕๓๐
- มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนวัดทำนบ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน
- เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดราชาธิวาสวิหาร พ.ศ. ๒๕๔๓ - ปัจจุบัน
- ตั้งทุนการศึกษาพระปริยัติธรรมวัดราชาธิวาสวิหาร พ.ศ. ๒๕๔๔
- กรรมการมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดราชาธิวาส

การเผยแผ่

- วิทยากรอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศคณะธรรมยุต
- วิทยากรอบรมพระอุปัชฌาย์คณะธรรมยุต
- ถวายพระธรรมเทศนาในพระราชพิธี
- แสดงพระธรรมเทศนาที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
- ประธานมูลนิธิศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๖

การสาธารณูปการ

- ประธานการสร้างสะพานข้ามคลองวัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๓๐
- สร้างหอฉันวัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

- สร้างกุฏิทรงไทย ๒ ชั้น วัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
- สร้างเมรุและศาลาบำเพ็ญกุศลศพ วัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๓๘
- ควบคุมการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลาโบสถ์แพวัดราชาธิวาสวิหาร พ.ศ. ๒๕๔๓
- สร้างศาลาอเนกประสงค์วัดห้วยพุด ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๓๖ งบประมาณ ๗ ล้านบาท
- ประธานการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถวัดราชาธิวาสวิหาร - ศาลาการเปรียญ พ.ศ. ๒๕๔๖ งบประมาณ ๑๑ ล้านบาท
- ประธานการสร้างศาลาการเปรียญวัดลิเจีย ตำบลปลังเผล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- ประธานสร้างซุ้มประตูวัดราชาธิวาสวิหาร
- ประธานการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์มหาราชานุสรณ์ ๒๐๐ ปี ร.๔

เกียรติบัตรพิเศษ

- ได้รับประกาศเกียรติคุณ จากกระทรวงศึกษาธิการ
- ได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นบุคคลตัวอย่าง จากหนังสือพิมพ์สื่อสารธุรกิจ ประจำปี ๒๕๕๒ สาขาผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา
- เกียรติบัตรครูชุมชนจากโรงเรียนวัดราชาธิวาส ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๓
- ปริญญาศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาพุทธศาสน์ จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๖
- ปริญญาศิลปศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. ๒๕๕๗

วัดราชาธิวาสวิหาร

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่รัชกาลที่ ๒ ทรงปลูก

พระอุโบสถ

พระวิหาร

ศาลาการเปรียญ ไม้สักทอง

อาคารพิพิธภัณฑ์มหาราชานุสรณ์ ๒๐๐ ปี ร.๔

บริเวณรอบพระอุโบสถ

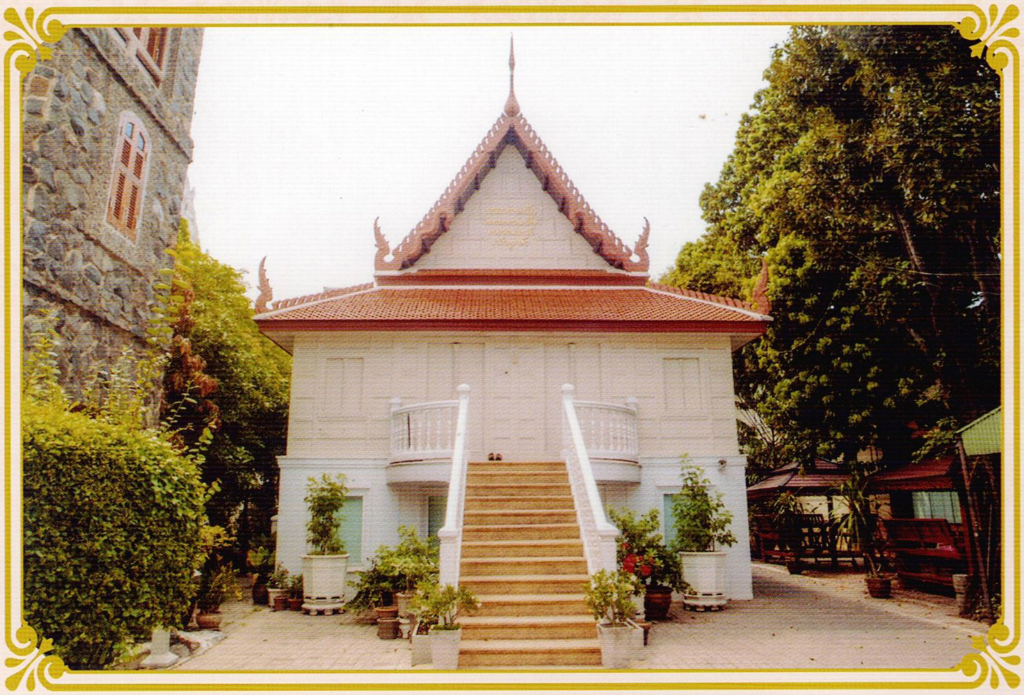

พระตำหนักพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

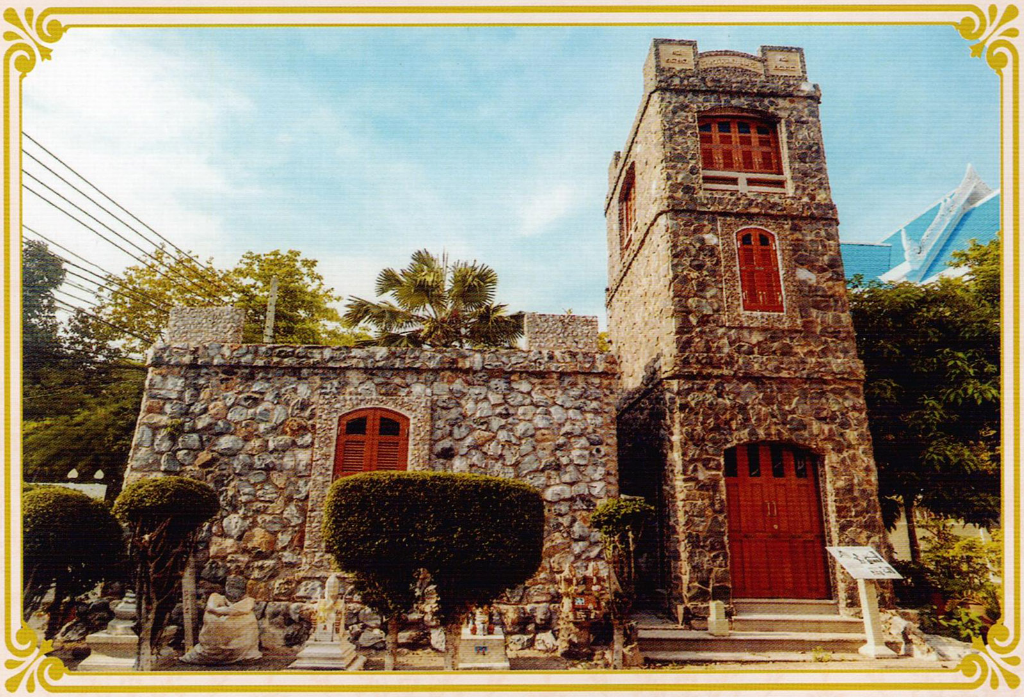

หอรูปอดีตเจ้าอาวาส และหอระฆัง

พระเจดีย์

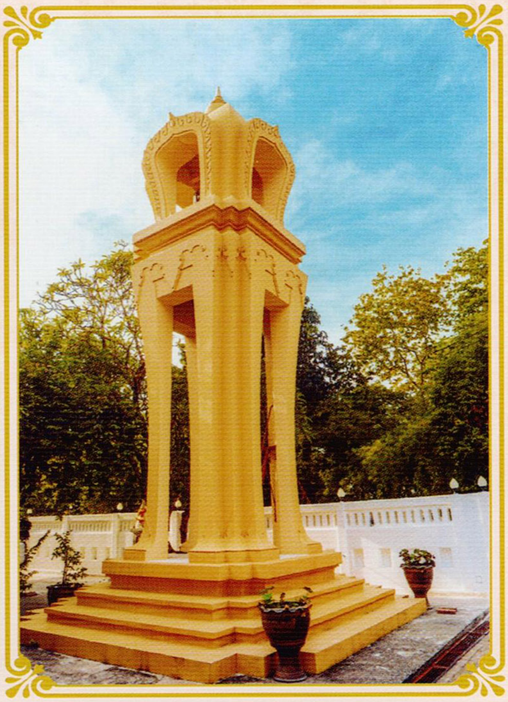

หอกลอง

พระตำหนักสมเด็จพระพันปีหลวง

พระตำหนักสี่ฤดู

พระตำหนักสี่ฤดู

กำแพงภายในคณะใต้

วัดราชาธิวาสวิหาร

ซุ้มประตูวัด

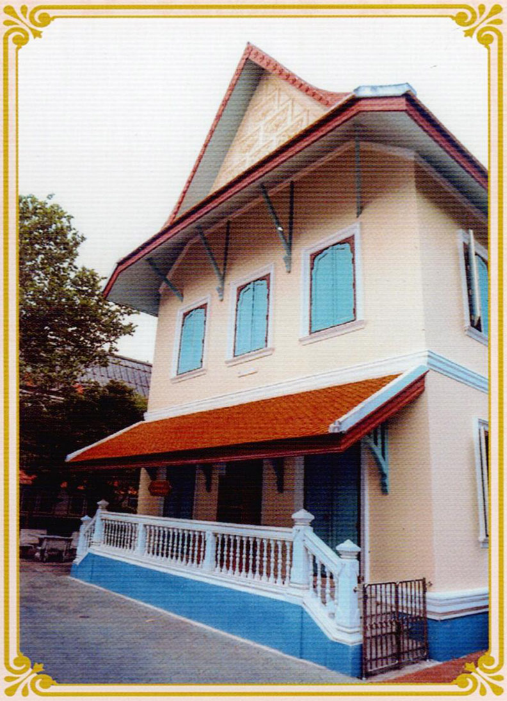

อาคารหอสมุด

อาคารผู้ปฏิบัติธรรม ๘๔ ปี พระธรรมกวี ๐๗๐๗๕๗

อาคารผู้ปฏิบัติธรรม ๘๔ ปี พระธรรมกวี ๗ ก.ค. ๕๗

ตึกที่พักสงฆ์ คณะบน

(สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗) ทรงสร้างถวาย

อาคารอเนกประสงค์ ๙๐ ปี พระราชภัทราจาร

วันอาสาฬหบูชา (กัณฑ์เช้า)

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒
ที่ศาลาการเปรียญไม้สักทอง วัดราชาธิวาสวิหาร

โดย พระธรรมกวี

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
สทฺธา สาธุ ปติฏฺฐิตาติ

บัดนี้ จักได้แสดงพระธรรมเทศนา ในศรัทธากถา พรรณนาธรรมะเรื่อง ศรัทธา ตามแนวคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดา เพื่อฉลองศรัทธาเพิ่มพูนสติปัญญาแก่สาธุชนทั้งหลายโดยสมควรแก่เวลา

วันนี้ เป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนารวมแล้วมีถึง ๓ เรื่องด้วยกัน เรื่องแรก วันนี้เป็นวันธรรมสวนะ คือวันพระ, เรื่องที่ ๒ วันนี้เป็นวันอาสาฬหบูชา, เรื่องที่ ๓ วันนี้เป็นวันสุดท้ายแห่งคิมหันตฤดู ฤดูร้อน, ญาติโยมสาธุชนมีศรัทธามาประชุมร่วมกัน ณ ศาลาการเปรียญไม้สักทองหลังใหญ่ สง่างามเก่าแก่นับอายุถึงปัจจุบันได้ ๑๑๑ ปี ควรจัดว่ามีบุญไม่น้อยที่ได้มานั่งกันอย่างสุขสบาย ถ้าเป็นคนหรือเรือไม้มีอายุถึงปูนนี้ คงไปไม่ไหวแล้ว ญาติโยมมานั่งกันอย่างสงบสบาย จะได้แสดงธรรมถึงความสำคัญของวันนี้ไปโดยลำดับ ความสำคัญของวันนี้ที่ได้ยกขึ้นตั้งไว้เป็น **เรื่องแรก คือ วันนี้เป็นวันธรรมสวนะ** หรือเรียกกันตามภาษาชาวบ้านทั่ว ๆ ไปว่า **วันพระ** ความจริงแล้ว วันธรรมสวนะกับวันพระ ก็เป็นอย่างเดียวกัน เนื่องถึงกัน แยกจากกันไม่ได้ ธรรมสวนะ แปลว่า วันฟังธรรม เมื่อมีการฟังก็ต้องมีการแสดง ผู้แสดง

ก็คือพระสงฆ์ แม้จะเป็นสมมติสงฆ์ ก็เป็นสังฆทายาทที่สืบต่อ ๆ กันมาจากพระสงฆ์ชุดแรก อย่างที่พวกเราชาวพุทธสวดกันจนถึงปัจจุบันว่า สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆ นั่นแหละ ธรรมที่ท่านนำมาเทศน์ ก็เป็นข้อธรรมที่มาจากพระไตรปิฎก ซึ่งพระสงฆ์ผู้ได้ศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา ตามบาลีคาถา ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่า **พุทฺโธ ธมฺมสฺส โพเธตา ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต สงฺโฆ จ สาวโก พุทฺธสฺส อิจฺเจกา พทฺธเมวิทํ** พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม พระธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ พระสงฆ์ก็เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า พระรัตนตรัยเนื่องเป็นอันเดียวกันอย่างนี้แล เพราะฉะนั้น คำว่า วันพระ ก็หมายถึง พระรัตนตรัยนั่นเอง ญาติโยม อุบาสก อุบาสิกา ได้แก่ผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยก็เกิดขึ้นสืบต่อ ๆ กันมา ตั้งแต่เกิดมีพระรัตนตรัยขึ้นแล้วนั่นแหละ วันพระจึงเป็นวันสำคัญอันดับหนึ่ง ถ้าไม่มีวันพระแล้ว วันสำคัญอื่น ๆ อย่างที่พวกเราชาวพุทธในประเทศไทยรู้จัก คือ **วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา** ปีหนึ่งมีแค่ ๓ วัน ส่วนวันพระมีทุกเดือน เดือนละ ๔ วัน ข้างขึ้น ๒ ข้างแรม ๒ คงจะมากเกินไปก็เป็นได้ แต่ไม่ถึงกับต้องหยุดราชการ ฝ่ายพระท่านเห็นว่าพอดี สำหรับผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ๗ วัน เป็นวันพระเสียวันหนึ่ง ที่พอจะไปวัดได้ ก็ไปรวมกัน กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ทำวัตรเช้า สมาทานศีล ๕ รักษาอุโบสถศีล ว่ากันตามที่เป็นจริงแล้ว คนที่รู้จักศีล ๕ ศีลอุโบสถ ก็เพราะมีวันพระนี่แหละ ก็เป็นธรรมดาของคน จิตใจมักจะหลงลืมได้ง่าย ยิ่งเป็นเรื่องของศีลของธรรมก็ยิ่งหลงลืมได้ง่ายมาก ยิ่งถ้าปล่อยไว้นาน ๆ ก็เกิดทอดทิ้ง ไม่สนใจไปเลย ชาวพุทธมีไม่น้อยทิ้งกระทั่งศีล ๕ ข้อ ยังว่าไม่ครบ ส่วนธรรมไม่ต้องกล่าวถึงแค่ ๒ ข้อ คือ สติ กับ สัมปชัญญะ, หิริ กับ โอตตัปปะ ก็ยังไม่รู้ อย่าลืมว่า ศีลและธรรม อยู่ที่คน เป็นคน ก็มีร่างกาย มีจิตใจ

มีกายมีจิตใจ เรียกว่า คน ถ้ามีแค่อย่างเดียว ก็ไม่เรียกว่าคน เรียกเป็นอย่างอื่นไป คนจึงเหมาะแก่การเป็นที่รองรับศีลและธรรม และธรรมเป็นที่ตั้งแห่งบุญกุศลและคุณความดีทั้งหลายทั้งปวง ถ้าคนทิ้งศีลทิ้งธรรมไม่สนใจเรื่องศีลเรื่องธรรม ไม่มีแม้แต่ศีล ๕ ไม่มีสติ ไม่มีสัมปชัญญะ ไม่มีหิริโอตตัปปะ ซึ่งเป็นประมุขเป็นประธานเป็นที่ตั้ง แล้วจะเหลืออะไร ทางพระพุทธศาสนาจึงต้องมีวันพระ เป็นวันที่พุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา มาร่วมกันทำหน้าที่การรำลึกถึงพระรัตนตรัย ระลึกถึงได้แก่ความเคารพอย่างยิ่ง ทำพระรัตนตรัยไว้ในใจ เรียกว่า วันพระ มีเรื่องแปลกแต่เป็นความจริงอยู่อย่างหนึ่ง เวลาขออนุญาตตั้งวัด มีคนรับรองเห็นด้วยในการตั้งวัด เห็นด้วยก็คือ การช่วยกันอย่างเต็มที่ เขียนชื่อลงชื่อเป็นจำนวนร้อย ๆ คน แต่เมื่อได้รับอนุญาตจัดตั้งวัดอย่างถูกต้องแล้ว วันพระกลับไม่มีคนไปวัด มีแต่พระไม่มีโยมเลย, อาจจะคิดว่าวันพระเป็นเรื่องของพระ โยมไม่เกี่ยวก็อาจจะเป็นไปได้, มีแต่พระก็ยังนับว่าดี แต่ก็มีอยู่บ้าง บางวัดถึงวันพระก็ละเลยไม่รู้ไม่ชี้ไม่สามัคคีเข้าร่วมด้วย อย่างนี้ก็เกินไป แล้วจะเรียกว่าวันพระวันธรรมสวนะ ได้อย่างไร ขอทุกคนทุกท่านที่เป็นพุทธศาสนิกชน อย่าลืมว่า วันพระเป็นวันสำคัญ ถึงกับพยากรณ์อายุของพระพุทธศาสนาในกาลข้างหน้าได้อย่างหนึ่งก็เป็นไปได้, วันพระเป็นวันสำคัญจัดเป็นอันดับที่ ๑ ฉะนี้

เรื่องสำคัญอันดับที่ ๒ วันนี้เป็นวันอาสาฬหบูชา วันนี้วัดมีกิจกรรมฝ่ายบุญฉลองศรัทธาญาติโยมทั้งภาคเช้า บ่าย ที่ศาลาหลังนี้, ภาคค่ำ ที่พระอุโบสถ ๑ ทุ่ม มีการเจริญพระพุทธมนต์ จากนั้น มีพิธีอาสาฬหบูชา เดินเทียนประทักษิณรอบพระอุโบสถ พระเจดีย์ และพระวิหาร มีเทศนาหลายกัณฑ์ ขอเชิญชวนญาติโยมมาร่วมบุญตามกำลังศรัทธา ความสำคัญของวันอาสาฬหบูชากัณฑ์เช้านี้ จะแสดงแต่

โดยย่อพอสมควร ความว่า เมื่อองค์พระมหาบุรุษสิทธัตถประทับนั่งภายใต้ไม้พระศรีมหาโพธิสถาน ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ทรงตั้งสัตยาธิษฐาน ความเพียรจาตุรงคมหาปธาน มีองค์ ๔ ด้วยกุศลฉันทะอันกล้าหาญ แบบอัจฉริยบุรุษ ในที่สุดก็ได้ตรัสรู้อนุตตริยสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ทรงเสวยวิมุตติสุข หมายถึง ทรงเสวยความสุขที่ปลอดโปร่งเบิกบานที่จิตหลุดพ้นจากอาสวะกิเลส ทั้งได้รู้ธรรมอันพิเศษ คือ อริยสัจ ๔ และธรรมอันล้ำลึกมี **ปฏิจจสมุปบาท อิทัปปัจจยตา** เป็นต้น อันเหนือศาสตร์ทั้งหลายทั้งปวง, เมื่อวันพุธขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนแต่พุทธศก ๔๕ ปี ได้ประทับบริเวณสถานต้นพระศรีมหาโพธิ์ ๗ สถานที่ สถานที่ละ ๗ วัน ตามพระพุทธวิสัยสมควรแล้ว ทรงตั้งพระหฤทัยเพื่อแสดงธรรมถึงวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ ได้เสด็จไปพาราณสี เพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ คือ ฤษี ๕ ตน **โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสสชิ** ที่อิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ระยะทางประมาณ ๒๕๐ กิโลเมตร เมื่อได้ทรงพบปะปัญจวัคคีย์ และสนทนาเป็นที่ตกลงกันเป็นที่สงบเรียบร้อยดีแล้ว วันรุ่งขึ้นเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ตรงกับวันนี้แหละ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเป็น **ปฐมเทศนา** อันชื่อว่า **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** ผลของการแสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร **พระโกณฑัญญะ** ได้สำเร็จดวงตาเห็นธรรม แล้วขอบวชเป็นพระเอหิภิกษุสงฆ์ โสดาบันองค์แรกของโลก ความพิสดารจะได้แสดงในค่ำคืนวันนี้ ข้อนี้แหละ เป็นมูลเหตุให้พุทธศาสนิกชนทำอาสาฬหบูชา ประจำปีตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ณ วันนี้ ฯ

สำคัญเรื่องที่ ๓ วันนี้เป็นวันสิ้นหรือวันสุดท้ายฤดูร้อน แต่ไม่มี นิยมเรียกว่า วันส่งท้ายฤดูร้อน ต้อนรับฤดูฝน คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ทางราชการรัฐบาลท่านใจดีใจเป็นบุญเป็นกุศลหยุดให้ ๒ วัน แต่ท่านไม่ได้หยุด

เพื่อส่งท้ายฤดูร้อนต้อนรับฤดูฝนดอก ท่านหยุดให้วันอาสาฬหบูชาต่อด้วยวันเข้าพรรษา เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญ ทำความดีอย่างเต็มที่ ก็ขออนุโมทนาสาธุแก่ท่านรัฐบาลด้วย รัฐบาลท่านเป็นพุทธศาสนิก พวกเราก็เป็นสุขกันอย่างนี้แหละ ฤดูร้อนใคร ๆ ก็บ่นกันว่าร้อน ฤดูฝนเข้ามาจะได้หายร้อนกันเสียที คราวร้อนก็นึกถึงฝน ฝนตกหนักก็นึกถึงร้อน ก็อยู่กันอย่างนี้ อยู่ ๆ กันไปจนหมด ทั้งฤดูร้อนทั้งฤดูฝนนั้นคือ สิ้นลมหายใจ ถึงตอนนี้คงไม่นึกถึงคุณของลมกันแล้วแหละ เมื่อพูดกันถึงร้อนแล้ว ทำให้รำลึกถึงพระพุทธดำรัสที่ตรัสถึงโรคไว้มีที่มาใน **มูลปัณณาสก์** หมวด ๕๐ ที่ ๔ ว่า โรค ๒ อย่าง คือ โรคทางกายและโรคทางจิต แล้วตรัสต่อไปว่า ผู้ที่ยืนยันความไม่มีโรคทางกายตั้งแต่ ๑ ปี ๒ ปี เป็นต้น ถึง ๕๐ ปี แม้ยิ่งกว่า พอจะมี แต่ผู้ที่จะยืนยันความไม่มีโรคทางจิตแม้เพียงครู่หนึ่ง ยกเว้นพระขีณาสพ ผู้สิ้นอาสวะกิเลสแล้ว หาได้ยากในโลก ความร้อนที่จัดเป็นโรค ได้แก่ ร้อนใจ มีสารพัดร้อน มีทุกฤดู ฤดูหนาวก็ร้อน ฤดูร้อนก็ร้อน ฤดูฝนก็ร้อน ขอจงได้พิจารณาดูเองก็แล้วกัน, และวันนี้ยังมีความสำคัญดูเหมือนจะเป็นหัวใจทั้งของพระและของญาติโยมที่ตั้งใจกันมาในภาคเช้าวันนี้ คือ เป็นวันถวาย **ผ้าวัสสิกสาฎก** คือ ผ้าอาบน้ำฝน ซึ่งทรงมีพุทธานุญาตไว้ ตาม **พระปาฏิโมกข์ สิกขา** บทที่ ๔ แห่ง **ปัตตวรรค** มีว่า เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่อีกเดือนหนึ่ง ตั้งแต่ แรมค่ำหนึ่งเดือน ๗ จึงแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนได้ เมื่อฤดูร้อนเหลืออยู่อีกกึ่งเดือน ตั้งแต่ ขึ้นค่ำหนึ่งเดือน ๘ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ คือ วันนี้ จึงทำนุ่งได้ ถ้าแสวงหา หรือ ทำนุ่งให้ล้ำกว่ากำหนดนั้นเข้ามา ต้อง **นิสสัคคิยปาจิตตีย์** ผ้าอาบน้ำฝนเป็นพระพุทธานุญาต ซึ่งในสมัยก่อน ได้อำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุสงฆ์ในเวลาอาบน้ำสรงน้ำ แต่ก่อนมาพระภิกษุมีแค่เพียง**ไตรจีวร** คือ ผ้าสังฆาฏิ จีวร และสบง เวลาจะอาบน้ำแต่ละครั้ง บางคราวมีฝนตกใหญ่ ตัดสินใจเปลือยกาย

อาบน้ำ ผู้คนเห็นแล้วพูดขานกันว่าเป็น ชีเปลือย นางวิสาขามหาอุบาสิกาทราบเรื่อง จึงได้กราบทูลขอต่อพระพุทธเจ้า ตรัสซักถามถึงเหตุผล นางวิสาขาอ้างเหตุผลได้อย่างดี ทรงเห็นเป็นการเหมาะสม จึงทรงประทานผ้าอาบน้ำฝน ผ้าอาบน้ำฝนเป็นพุทธานุญาตให้พระภิกษุแสวงหาและทำนุ่งได้โดยมีกำหนดกาลเวลาตามวินัยสิกขาบท ดังที่ได้ยกขึ้นแสดงแล้วข้างต้น พระภิกษุจะแสวงหาได้จากที่ไหน ก็ต้องบอกแจ้งแก่สาธุชนญาติโยม ผู้มีศรัทธาว่า ถึงกาลเวลาของผ้าอาบน้ำฝนแล้ว ญาติโยม ก็น้อมรับเป็นผู้จัดหาและนำมาถวายตามที่ได้เห็นเฉพาะหน้าขณะนี้, ซึ่งเป็นวันสุดท้าย พระภิกษุรับแล้ว จะได้อธิษฐานใช้ในวันนี้เสียเลย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะความศรัทธาของสาธุชน ญาติ โยม ทุกคน ทุกท่าน จึงสมกับพุทธภาษิตบรรหารตามที่ได้ยกขึ้น ตั้งไว้เป็นหัวข้อเทศนาข้างต้นนั้นว่า **สทฺธา สาธุ ปติฏฺฐิตา** แปลความว่า **ศรัทธา ตั้งมั่นแล้ว ยังประโยชน์ให้สำเร็จ** มีอรรถาธิบายแต่โดยย่อว่า ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ จัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่ง, แต่ต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา มีเหตุมีผล ในพระพุทธศาสนาได้แสดงถึงศรัทธาที่เป็นหลักสำคัญไว้ ๔ อย่าง ได้แก่ ๑ **กัมมสัทธา** เชื่อกรรม กรรมก็คือการกระทำ ทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทำทางวาจา คือ คำพูด เรียกว่า วจีกรรม ทำทางใจ คือ ความนึกคิด เรียกว่า มโนกรรม จะเป็นบุญหรือเป็นบาป เป็นสุจริตหรือทุจริต ดีหรือชั่ว ก็ขึ้นอยู่กับการกระทำของแต่ละคนที่ได้ เสพคุ้น ฝึกฝนตนมา จึงต้องมี **๒ วิปากสัทธา** เชื่อผลของกรรม ทำเหตุไว้ดี ทำถูกต้อง ถูกกฎหมาย ถูกศีล ถูกธรรม เป็นบุญ เป็นสุจริต ก็นำความสุขมาให้ ถ้าทำตามใจ เป็นบาป นำความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น สัตว์อื่นเป็นต้น, ก็เป็นวิบากผลนำความทุกข์มาให้แก่ตน **๓ กัมมัสสกตาสัทธา** เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน **๔ ตถาคตโพธิสัทธา**

เชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ศรัทธาทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็น ศรัทธาหลักญาติโยม สาธุชนได้สดับตรับฟังแล้ว นำไปศึกษาพิจารณาโดยถ่องแท้แล้วปฏิบัติได้ตามสมควรแก่การปฏิบัติ ก็จะมีผลสำเร็จ มีกำไร มีคุณมีค่าแก่ชีวิตที่เกิดมานับถือพระพุทธศาสนา ตามที่ได้แสดงมา เรื่อง สัทธากถา พอสมควรแก่เวลา ขอยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้ เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้.

เป็นประธานเปิดงานวันมหาสังฆประชาปีติ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ณ อาคารพิพิธภัณฑ์ ร.๔

ไตรธรรมเทศนา

แสดงหน้าโกศศพ พระธรรมวิสุทธิมงคล
(หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโนเถร)
ณ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี
โดย พระธรรมกวี
วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ
กุสะลา ธัมมา อะกุสะลา ธัมมา อัพ๎ยากะตา ธัมมาติ

บัดนี้ จะได้แสดงพระธรรมเทศนาในไตรธรรมกถา พรรณนาข้อธรรมอันเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อฉลองศรัทธาในกุศลจริยาทักษิณานุประทาน ปัจโจปการะ แก่สาธุชนทั้งหลาย โดยสมควรแก่เวลา เทศนากัณฑ์นี้ในคืนนี้ ต่อหน้าศพของท่านพ่อพระธรรมวิสุทธิมงคล ท่านหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ต้องขออภัยจากพระเถรานุเถระครูบาอาจารย์ทุกรูป และสาธุชนญาติโยม ทุกคนทุกท่าน ซึ่งมีท่านผู้บัญชาการตำรวจเป็นประธาน และเป็นเจ้าภาพในคืนนี้ ความเป็นจริงแล้วก็เป็นเจ้าภาพร่วมกันเพราะทุกคนทุกท่านที่มาพร้อมหน้ากัน ต่างก็มีความตั้งใจเพื่อกราบศพ บูชาศพ เคารพศพท่านหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน เหมือนกัน อาตมาผู้เทศน์ก็มีความตั้งใจเช่นเดียวกับท่านทั้งหลาย มาครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๒

มาครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม มากราบศพท่านแล้วก็กลับ

ได้ตั้งใจไว้ว่า จะมาร่วมทำบุญร่วมฟังเทศน์อีกครั้ง และจะมาอีกในวันพระราชทานเพลิงศพของท่านหลวงตา ทั้งนี้ก็เพราะอาตมาได้เคยมาพักฝึกอบรมอยู่ ณ ที่วัดป่าบ้านตาด แห่งนี้กับหลวงตา เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ราว ๆ นั้น ไม่แน่ใจ ต้องขออภัยด้วย ได้รับความเมตตาจากท่านหลวงตาเป็นอย่างมาก ยังมีพระที่พอจะจำได้ ก็มีพระฝรั่งคือ พระอาจารย์เชอรี่ ฉายาของท่านจำไม่ได้ต้องขออภัยด้วย ด้วยพระคุณที่ท่านหลวงตาเคยมีเมตตาให้การแนะนำสั่งสอนหลาย ๆ เรื่อง ในข้อวัตรปฏิบัติภาวนา ได้จดจำนำไปใช้เท่าที่สติกำลังจะทำได้ปฏิบัติได้ ข้อที่สำคัญ คือ ไม่เคยลืมพระคุณของท่านหลวงตา ยังกราบ ยังบูชาอยู่ตลอดมา ที่อาตมาต้องขออภัยจากท่านทั้งหลาย เพราะมาคราวนี้ ตั้งใจจะมาฟังเทศน์ แน่ใจว่าต้องมีพระเถระผู้แก่ ผู้เฒ่า ผู้เป็นพระอาจารย์เทศนา ตั้งใจมาฟัง แต่กลายเป็นผู้เทศน์เสียเอง ตรงนี้เองที่ต้องขออภัยจากท่านทั้งหลาย เพราะการเทศนา ผู้เทศน์ต้องเตรียมตัวอย่างน้อย ๆ ต้องนึกถึงหัวข้อธรรมที่จะยกขึ้นเทศนา ต้องเหมาะกับงานพิธี โดยเฉพาะงานศพของหลวงตา ซึ่งเป็นพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกัมมัฏฐาน มีศิษยานุศิษย์ทั้งฝ่ายพระ ฝ่ายฆราวาส ทั่วบ้านทั่วเมือง ต้องระวังให้ดี แต่พอพระเถระองค์ที่เป็นศิษย์ใกล้ชิดอุปัฏฐากท่านหลวงตา และเป็นองค์หลักรับผิดชอบในงานศพอันยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ คือ ท่านพระอาจารย์อินทร์ถวาย ท่านได้ออกปากอาราธนา เจาะจงมาที่อาตมา ให้เป็นองค์เทศนา ก็สะดุ้ง มองซ้ายมองขวา เห็นแต่พระท่านประณมมือบอกให้รู้ว่า นิมนต์เลย เหมาะแล้ว ควรแล้ว ก็ต้องลุกขึ้นกราบศพของหลวงตา ภายในใจนั้นนึกอยู่ว่า ขอท่านหลวงตาอย่าดุผมเลย ถ้าผมเทศนาไม่เข้าเรื่อง ขอความเมตตาจากหลวงตาเหมือนอย่างที่ท่านได้เคยเมตตาผมมาก่อน

การเทศนาครั้งนี้เป็นเถรบูชา และเพื่อประโยชน์ในธรรมแก่ท่านสาธุชนทั้งหลาย นึกได้ถึงข้อธรรม คือ **กุสะลา ธัมมา, อะกุสะลา ธัมมา, อัพ๎ยากะตา ธัมมา** ตามที่ได้ยกขึ้นเป็นอุทเทสบท ข้างต้นนั้นรวมเป็น ๓ ธัมมา คิดว่า ท่านผู้ฟังพอจะจำกันได้ และว่าได้ สวดได้ ผู้ที่เคยฟังพระท่านสวดงานศพ คงพอจะนึกออกว่าเป็นพระอภิธรรม คือ พระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์, ว่าถึงเนื้อธรรมกันจริง ๆ เป็นธรรมที่ลึกล้ำ ท่านที่เชี่ยวชาญพระอภิธรรม หากได้ฟังอยู่ในขณะนี้ ท่านคงจะนึกว่า อาตมา ผู้เทศน์ คงจะเชี่ยวชาญพระอภิธรรม จึงได้ยกบาลีนี้แสดง เปล่าเลย อาตมามิใช่นักอภิธรรม ได้ศึกษามาบ้างแต่เป็นส่วนน้อยนิด ที่ได้ยกขึ้นมาเป็นหัวข้อเทศนา เพราะนึกบาลีข้ออื่น ๆ ไม่ออก เมื่อยกขึ้นมาเป็นอุทเทสบทแล้ว ก็ต้องแสดงไปตามนั้น ตรงนี้เองแหละที่ต้องขออภัย เพราะไม่พร้อมที่จะเป็นองค์เทศน์ ถ้าเผื่อว่าคืนพรุ่งนี้จะให้เทศน์อีก รับรองว่า คงจะดีกว่านี้และไม่ขออภัยจากท่านผู้ฟังเลย

ต่อไปนี้ จะเข้าสู่เนื้อหาของธรรมะ ขอให้ญาติโยมตั้งใจฟัง, ขอให้นั่งอย่างสบาย ๆ จะนั่งขัดสมาธิ ทำสมาธิไปด้วยก็จะเป็นการดี เป็นการเคารพพระธรรม บูชาพระคุณของท่านหลวงตาไปด้วย อันว่า ธรรมทั้ง ๓ คือ **กุสะลา ธัมมา, อะกุสะลา ธัมมา, อัพ๎ยากะตา ธัมมา,** ถ้าไม่ยึดติดว่าเป็น พระอภิธรรม ทำในใจว่า เป็นธรรมรวมก็ได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างก็รวมเป็น ธัมมาทั้งนั้น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีทั้งโดยพิสดารทั้งโดยย่อ โดยพิสดารท่านผู้รู้ได้รวบรวมแล้วทั้ง ๓ ปิฎก คือ **พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม** ว่ามี **๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์** แต่เมื่อว่ากันโดยย่อ ที่เป็นหลักการสำคัญ เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ก็มีอยู่ ๓ หลัก คือ **ศีล สมาธิ ปัญญา,** ***ปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรม ปฏิเวธธรรม,*** ก็รวมอยู่ใน ๓

หลักนี้ ผู้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องและจริงจัง จนบรรลุผล เป็นกัลยาณชน, เป็นพระอริยะบุคคล, พระอริยะสงฆ์, ระดับพระเสขะ, อะเสขะ ก็มาจาก ๓ หลักนี้, ๓ หลักนี้ มีที่มาจาก **พระโอวาทปาฏิโมกข์** ที่พระพุทธองค์ทรงยกขึ้นแสดงในท่ามกลางพระอเสขะ พุทธสาวก จำนวน ๑,๒๕๐ องค์ ที่พระเวฬุวันวิหาร หลังจากตรัสรู้แล้ว ๑๐ เดือน ที่พวกเราชาวพุทธยกขึ้นเป็นวันสำคัญระดับชาติ ที่เรียกกันว่า **วันมาฆบูชา** นั่นแหละ ในพระโอวาทปาฏิโมกข์มีอยู่หลายข้อมีทั้ง **อุดมการณ์, หลักการ, และวิธีการ,** แต่ที่พวกเราชาวพุทธพอจะจำกันได้ เพราะได้ฟังพระท่านยกขึ้นแสดงบ่อย ๆ ได้แก่ หลักการมีอยู่ ๓ ข้อ คือ

สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง, กุสะลัสสูปะสัมปะทา,
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง, เอตัง พุทธานะ สาสะนัง

แปลว่า ***การไม่ทำบาปทั้งปวง ๑ การทำกุศลให้ถึงพร้อม ๑ การทำใจของตนให้ผ่องแผ้ว ๑ / ๓ ข้อนี้ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ /*** ข้อที่ ๑ การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ ***ศีล หรือ ศีลสิกขา,*** ข้อที่ ๒ การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ ***สมาธิ หรือ จิตสิกขา,*** ข้อที่ ๓ การทำใจของตนให้ผ่องแผ้ว ได้แก่ ***ปัญญา หรือ ปัญญาสิกขา,***

ต่อไปจะได้ว่ากันด้วยเรื่อง **ไตรธัมมาภิธรรม** ตามที่ได้ยกขึ้นตั้งไว้เป็นหัวข้อเทศนาข้างต้น คือ **กุสะลา ธัมมา, อะกุสะลา ธัมมา, อัพ๎ยากะตา ธัมมา,** ข้อแรก แปลว่า ธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ จิต และ เจตสิก เป็น-กุศล / ข้อที่ ๒ แปลว่า ธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ จิต และ เจตสิก เป็น-อกุศล / ข้อที่ ๓ แปลว่า ธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ จิต เจตสิก รูป และ นิพพาน เป็น-อัพยากฤต, เฉพาะข้อที่ ๓ อัพยากฤตธรรม มาครบหมดทั้ง ๔ คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน เต็มรูปของปรมัตถธรรม ๔ ตามที่หลาย ๆ

ท่านจำหัวใจของพระปรมัตถธรรมว่า **จิ, เจ, รู, นิ,** นั่นแหละ / แล้วมีคำถามว่า **กะตะเม ธัมมา กุสะลา** ที่ว่า **ธรรมเป็นกุศล** เป็นไฉน เป็นอย่างไร, *ตอบว่า* ***ยัส์มิง สะมะเย กามาวะจะรัง กุสะลัง จิตตัง,*** *ในสมัยใด* **จิตเป็นกามาวจร** *อันประกอบด้วยกุศลมูล ๓ คือ* ***อะโลภะ*** *ไม่โลภ,* ***อะโทสะ*** *ไม่มีโทสะ,* ***อะโมหะ*** *ไม่หลง,* จะเป็น **กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม** *ซึ่งมีกุศลมูล ๓ เป็นสมุฏฐาน ธรรมเหล่านี้ ชื่อว่า กุสะลา ธัมมา ธรรมเป็นกุศล,* ถามว่า **กะตะเม ธัมมา อะกุสะลา, ธรรมเป็นอกุศล** นั่นเล่า เป็นไฉน เป็นอย่างไร, *ตอบว่า สมัยใด* **จิตเป็นกามาวจร** *ประกอบด้วยอกุศลมูล ๓ คือ* **มีโลภะ, โทสะ, มีโมหะ** จะเป็น **กายกรรม** ***วจีกรรม มโนกรรม*** *ซึ่งมีอกุศลมูล ๓ เป็นสมุฏฐาน ธรรมเหล่านี้แล ชื่อว่า อกุสะลา ธัมมา ธรรมเป็นอกุศล,* ถามว่า **กะตะเม ธัมมา อัพ์ยากะตา** ที่ว่า **ธรรมเป็นอัพยากฤต** เป็นไฉน เป็นอย่างไร, *ตอบว่า* ***ธรรมที่เป็นวิบากแห่งกุศล และ ที่เป็นวิบากแห่งอกุศล และสภาวธรรมที่เป็นกิริยา ไม่ใช่กุศล ไม่ใช่อกุศล มิใช่กรรมวิบาก, รูปทั้งหมด, และอสังขตธาตุ คือ นิพพาน*** *ธรรมเหล่านี้ ชื่อว่า ธรรมเป็นอัพยากฤต*

ตามพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ ที่พระท่านสวดหน้าหีบศพ, เริ่มคัมภีร์แรก ชื่อ **พระสังคณี,** กุสะลา ธัมมา อะกุสะลา ธัมมา อัพ์ยากะตา ธัมมา กะตะเม ธัมมา กุสะลา ยัส์มิง สะมะเย กามาวะจะรัง กุสะลัง จิตตัง ตามที่ได้แปลให้ฟังมาแล้ว ต่อไปก็ว่า **อุปปันนัง โหติ โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง** *จิตเป็นกามาวจรกุศล เกิดพร้อมด้วยโสมนัส ประกอบด้วยญาณ* เกิดขึ้นได้ด้วยวิธีใดบ้าง ***รูปารัมมะณัง วา, สัททารัมมะณัง วา, คันธารัมมะณัง วา, ระสารัมมะณัง วา, โผฏฐัพพารัมมะณัง วา, ธัมมารัมมะณัง วา, ยังยัง วา ปะนารัพภะ,*** ย่อม

เกิดขึ้นได้ เพราะปรารภ แม้ซึ่งอารมณ์อย่างใดๆ จะเป็นอารมณ์ คือ **รูป** ที่ได้เห็นด้วยนัยน์ตา ก็ได้, อารมณ์ คือ **เสียง** ที่ได้ยินด้วยหู ก็ได้, อารมณ์ คือ **กลิ่น** ที่ได้สูดดมทางจมูก ก็ได้, อารมณ์ คือ **รส** ที่ได้ชิมได้ลิ้มด้วยลิ้น ก็ได้, อารมณ์ คือ **โผฏฐัพพะ** ได้แก่ สิ่งที่กระทบกับร่างกาย ก็ได้, อารมณ์ คือ **ธรรม** ธรรมในที่นี้ ได้แก่ เรื่องราวต่างๆ ที่คิดด้วยใจ เรียกว่า ธรรมารมณ์ ก็ได้, **จิต** ได้แก่ ธรรมชาติที่รู้อารมณ์, หรือ ธรรมชาติที่นึกที่คิดนั่นแหละ, ส่วน **เจตสิก** ได้แก่ ธรรมชาติที่ประกอบอยู่กับจิต เช่น ความโลภ, ความโกรธ, ความหลง, ศรัทธา, เมตตา, สติ, ปัญญา เป็นต้น อันนี้เป็นตัวเจตสิก เป็นธรรมชาติที่ประกอบกับจิต จะเรียกว่า เป็นอาการ หรือ คุณสมบัติของจิตก็ได้

ขอให้นึกถึงน้ำในแก้ว น้ำที่นำมาใส่ในแก้ว หรือ เทลงในแก้วที่ใสแจ๋วก็มี ที่ไม่แจ๋วก็มี ที่มีสีเขียวก็มี สีแดงก็มี สีเหลืองก็มี สีคล้ายๆ น้ำชาก็มี ที่ยกขึ้นดื่มแก้หิวกระหายก็มี, ดื่มแล้วมึนก็มี, ดื่มแล้วเมาขาดสติสัมปชัญญะก็มี, แก้วกับน้ำคนละอย่าง แต่น้ำอยู่ในแก้ว เลยเรียกกันว่า แก้วน้ำ, จิตกับเจตสิก ก็ทำนองนั้น แต่เจตสิกกับจิต หรือ จิตกับเจตสิก มีความหมายลึกซึ้งไปกว่านี้มาก

คำว่า **กุศลจิต** ได้แก่จิตที่ผ่องแผ้ว เหมือนน้ำที่ใสสะอาดทั้งจืดและเย็นสนิท บางที่เรียกว่า **บุญ** ก็ได้ ซึ่งพวกเรามักจะใช้ปนกันไปว่าจิตเป็นกุศลบ้าง จิตเป็นบุญบ้าง, จะอย่างไรก็ได้ ขอแต่ให้ผ่องแผ้วสงบ ไม่พลุ่งพล่าน ไม่ขุ่นมัว ก็เป็นอันใช้ได้ เป็นอันว่าจิตเจตสิก เป็นกุศลก็ได้ เป็นอกุศลก็ได้ เป็นอัพยากฤตก็ได้ ขอยกตัวอย่าง *กามาวจรกุศลจิต เกิดเพราะมีรูป มีเสียง เป็นอารมณ์* อย่างในขณะนี้ ถ้าญาติโยมที่นั่งไม่หลับตา ตาเพ่งจ้องมาที่พระซึ่งกำลังเทศน์ หรือ จ้อง

ไปที่โกศศพของพระเดชพระคุณท่านหลวงตา หรือ จ้องไปที่ภาพถ่ายของท่าน หรือ ไม่ก็มองดูพระพุทธรูป, เห็นพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก มีที่รู้จักบ้าง, ไม่รู้จักบ้าง, มากันจากวัดต่าง ๆ นั่งกันอย่างสงบเรียบร้อย ตาเห็นรูป หูได้ฟังเสียงเทศน์ จิต เจตสิก ก็แน่วแน่อยู่กับเสียง, เกิดศรัทธาเลื่อมใส ขณะที่จิตเกิดศรัทธาเลื่อมใส ขณะนั้นจิตจะปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ, มีแต่ อโลภะ อโทสะ อโมหะ, มีฉันทะ มีสติ มีปัญญา มีเมตตา กรุณา อันนี้แหละ คือ ตัวบุญ ตัวกุศล แม้เกิดขึ้นตั้งอยู่ประเดี๋ยวเดียวก็เถอะ โบราณท่านว่า การทำความดี **“ช่วงช้างพับหู ช่วงงูแลบลิ้น”** ก็ยังนับว่าดี ดีกว่าไม่มีไม่เกิดเสียเลย โยม ๆ ลองคิดดูวันหนึ่ง ๆ แถมกลางคืนเข้าด้วย, บางคน บางที ตัวบุญ ตัวกุศล ไม่เกิดขึ้นเลย แม้จะมีอารมณ์ มีรูป มีเสียงเป็นต้น เป็นสื่อยั่วยุให้เกิด มันก็ไม่เกิด แต่กลับไปเกิดในเรื่องอื่น ๆ ส่วนมากก็เป็นเรื่องที่ไม่เป็นบุญ เป็นเรื่องของคนอื่น, ตัวบุญ ตัวกุศล ช่างเกิดยากจริง ๆ ทางวัดทางสำนักต่าง ๆ ที่มิใช่วัดป่าวัดปฏิบัติก็ต้องหาเรื่องจัดงานจัดการที่เป็นเรื่องบุญขึ้น ส่วนวัดป่าวัดปฏิบัติท่านไม่จัด ญาติโยมมากันเอง อย่างที่วัดป่าบ้านตาดท่านหลวงตาท่านไม่จัด พระเณร ญาติโยม มากันเอง แต่มากันแต่พอสมควร, มาคราวนี้ ญาติโยม พระเณร มากันมากจนแน่นวัด นอกวัด, จะว่าท่านหลวงตาคิดจัดงานก็ไม่ใช่, จะว่าพระลูกศิษย์คิดจัดงานก็ไม่ใช่ ที่มากันนี่ เป็นเพราะต่างคนต่างรู้ว่า ท่านหลวงตาท่านได้ละสังขารไปแล้ว แต่ถ้าจะว่าถึงอารมณ์โดยมีศพหลวงตาเป็นอารมณ์ จะว่าเป็นบาลีว่า ศพหลวงตา รัมมะณังวา ก็ได้, ขอกราบขออภัยศพท่านหลวงตาด้วย ทุกคนทุกท่านต่างก็มีจิตเป็นบุญเป็นกุศลกันทั้งนั้น บางคนถึงกับตั้งจิตอธิษฐานว่า จะทำจิตทำใจ ทำเรื่องที่เป็นบุญเป็นกุศลทุกวันทุกคืน จนกระทั่งถึง

วันพระราชทานเพลิงศพของหลวงตาก็คงจะมี

ที่ยกตัวอย่างมาทั้งนี้เพียงแค่จิตเป็นกุศล โดยมีรูปมีเสียง เป็นอารมณ์ ต่อไปถึง*จิตเป็นกุศลเพราะกลิ่นเป็นอารมณ์* บาลีว่า *คันธารัมมะณัง วา* กลิ่นต้องหอม เช่น การบูชาพระ บูชาศพ เผาศพก็ต้องใช้ธูปหอม ไม้หอม ดอกไม้หอม ถามว่าใครหอม พระหอม หรือ ศพหอม ตอบว่า *คนบูชาหอม* แต่ภายในใจคิดว่าพระหอม ศพหอม คนที่นิยมจุดธูปบูชาพระ ถ้าจะให้ถูกต้อง และ กุศลจิตเกิด จุดแล้ว ต้องสวดมนต์ นั่งสมาธิ จนกระทั่งธูปดับมอด จุดเทียนก็ทำนองเดียวกัน ต้องนั่งจนเทียนดับ จึงลุกขึ้นไป ถ้าจุดแล้วแค่กราบพระแล้วลุกขึ้นไป กุศลจิตยังไม่เกิด ถ้าสวดมนต์จบแล้วนั่งสมาธิแล้วธูปยังไม่มอด เทียนยังไม่ดับ ก็นั่งทำจิต พิจารณาว่า อันกลิ่นทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นกลิ่นจากธูป จากไม้ จากดอกสารพัดกลิ่น หอมได้แค่ตามลม ลมเบา ๆ ก็หอมแค่บริเวณใกล้ ๆ ถ้าลมแรงก็หอมไปได้ไกล ๆ ก็เท่านั้น แต่กลิ่นของคุณความดี กลิ่นพระพุทธคุณ มีพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ ย่อมหอมไปได้ทั้งตามลม และ ทวนลม หอมไปได้ไกลทั่วทุกทิศ แล้วน้อมพระพุทธคุณเข้ามาภายในใจ ใจจะได้หอม ส่งกลิ่นออกมาทางกาย ทางวาจา จะได้กายหอม วาจาหอม ทำได้อย่างนี้จนเทียนดับ ธูปดับ ก็ไม่รู้สึกเบื่อ กุศลจิตเกิดนาน สืบต่อไปได้นาน ท่านใดคนใดที่นิยมจุดธูป จุดเทียนบูชาพระ ลองปฏิบัติตามนี้ดู อันนี้กุศลจิตเกิดเพราะมีกลิ่นเป็นอารมณ์

ต่อไปก็ถึง*กุศลจิตเกิดเพราะมีรสเป็นอารมณ์* บาลีว่า *ระสารัมมะณัง วา* รสรู้ได้จากชิวหา คือ ลิ้น ได้รับประทานอาหารที่มีรสชาดถูกปากถูกใจ นึกถึงคุณแม่ คุณพ่อ นึกถึงพระ นึกถึงผู้มีพระคุณ ก็จัดซื้อหา

ไปให้ ไปถวาย อย่างนี้จัดเป็นกุศลจิตเกิดจากรสเป็นอารมณ์

ต่อไปก็ถึง*กุศลจิตเกิดจากสิ่งที่มากระทบมาสัมผัสกับกาย* คือ กับเนื้อกับตัว บาลีว่า *โผฏฐัพพา รัมมะณัง วา* เช่น เครื่องนุ่งเครื่องห่ม เห็นเสื้อผ้าเนื้อดี ๆ ก็นึกถึงคุณแม่ คุณพ่อ นึกถึงผู้มีพระคุณแก่ตน นึกถึงพระสงฆ์องค์เจ้า จัดหาซื้อไปให้ท่านใช้ ให้ช่างตัด เป็นสบง จีวร หรือเป็นอังสะ ถวายพระ เพื่อท่านจะได้ครอง ได้นุ่ง ได้ห่ม อย่างนี้ เรียกว่า กุศลจิต เกิดจากโผฏฐัพพะเป็นอารมณ์

ต่อไปถึงข้อที่ว่า *ธัมมา รัมมะณัง วา กุศลจิตเกิดเพราะธรรมารมณ์* ธรรมในที่นี้ ได้แก่เรื่องต่าง ๆ มีทั้งเรื่องที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี ๆ มีการช่วยเหลือคนอื่นที่เขามีทุกข์ให้พ้นทุกข์ เรื่องเคยทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บ้าน แก่เมือง แก่พระพุทธศาสนา เป็นต้น เรื่องทำความดี ทั้งที่เป็นส่วนตัว และแก่สังคมในปัจจุบัน และยังคิดจะทำประโยชน์ต่อไปในอนาคต คิดปรุงแต่งแต่เรื่องดี ๆ อย่างนี้ กุศลจิตก็เกิดขึ้น

ที่เทศนามาทั้งนี้ เป็นเรื่องของกุสะลา ธัมมา ส่วนเรื่องของอะกุสะลา ธัมมา เห็นจะไม่ต้องเทศน์ เพราะเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามคนละฟาก ขอให้ทุกคนทุกท่านคิดเองเทศน์เองก็แล้วกัน โดยเฉพาะทุกคนทุกท่านที่มากันในงานศพของท่านหลวงตาครั้งนี้ ก็มาเพื่อความดีและเพิ่มเติมความดี มาทำบุญถวายท่านหลวงตา แม้รู้ ๆ อยู่ว่า ท่านหลวงตาท่านเต็มแล้ว แต่มาเสริมให้ท่าน ท่านก็คงไม่ดุ ไม่ว่าอะไร มีแต่ท่านอนุโมทนา เพราะที่แท้แล้ว การทำดี ทำสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศลทุกครั้ง เป็นการเสริมความดีให้แก่ตนเอง เพื่อให้ความดีเต็มอย่างท่านหลวงตานั่นเอง เป็นอันผ่าน กุสะลา ธัมมา อะกุสะลา ธัมมา

ต่อไปถึง อัพ์ยากะตา ธัมมา ธรรมทั้งหลายอันไม่ใช่กุศล ไม่ใช่

อกุศล ไม่ใช่กรรมวิบาก รูปทั้งหมด และ อสังขตธาตุ คือ พระนิพพาน ธรรมเหล่านี้ ชื่อว่า อัพ์ยากะตา ธัมมา หรือ อัพยากฤต ฟังแล้วค่อนข้างจะไม่ง่าย แน่นอน ถ้าจะว่ากันตามพระอภิธรรมล้วน ๆ ก็ยากจริง ๆ แต่การเทศนากันอย่างฉุกละหุกอย่างเวลานี้ ก็เทศน์ ฟังกันอย่างสบาย ๆ ก็ในธรรมข้อนี้ ที่ว่าไม่เป็นทั้งกุศล ไม่เป็นทั้งอกุศล มีรูปทั้งหมดรวมอยู่ด้วย เพราะฉะนั้นจะขอเทศน์เฉพาะ **รูป** อันหมายเอาเฉพาะรูป คือ คน, คนเรียกว่า รูปก็ได้ เรียกว่า กายก็ได้, ร่างกายของคน เป็น อัพ์ยากะตะ ไม่เป็นทั้งกุศลและอกุศล อย่างที่เคยได้ยินคำที่พูด ๆ กัน เกิดมาเป็นคนที่สมบูรณ์ต้องมีอาการครบ ๓๒ เมื่อตะกี้นี้ก็มีการสวดอาการ ๓๒ กันอยู่ จะสวดให้ฟังอีกครั้งก็ยังได้ เรื่องอาการ ๓๒ จำได้แม่น,

ขั้นต้นก็ว่า *อะยัง โข เม กาโย,* กายของเรานี้แล,

อุทธัง ปาทะตะลา, เบื้องบนแต่พื้นเท้าขึ้นมา,

อะโธ เกสะมัตถะกา, เบื้องต่ำแต่ปลายผมลงไป,

ตะจะปะริยันโต, มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ,

ปูโร นานัปปะการัสสะ อะสุจิโน, เต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ,

อัตถิ อิมัส์มิง กาเย, มีอยู่ในกายนี้,

เกสา, ผมทั้งหลาย, *โลมา,* ขนทั้งหลาย, *นะขา,* เล็บทั้งหลาย, *ทันตา,* ฟันทั้งหลาย, *ตะโจ,* หนัง, *มังสัง,* เนื้อ, *นะหารู,* เอ็นทั้งหลาย, *อัฏฐี,* กระดูกทั้งหลาย, *อัฏฐิมิญชัง,* เยื่อในกระดูก, *วักกัง,* ม้าม, *หะทะยัง,* หัวใจ, *ยะกะนัง,* ตับ, *กิโลมะกัง,* พังผืด, *ปิหะกัง,* ไต, *ปัปผาสัง,* ปอด, *อันตัง,* ไส้ใหญ่, *อันตะคุณัง,* ไส้น้อย, *อุทะริยัง,* อาหารใหม่, *กะรีสัง,* อาหารเก่า, *มัตถะลุงคัง,* มันสมอง, *ปิตตัง,* น้ำดี, *เสมหัง,* น้ำเสลด, *ปุพโพ,* น้ำเหลือง,

โลหิตัง, น้ำเลือด, *เสโท,* น้ำเหงื่อ, *เมโท,* น้ำมันข้น, *อัสสุ,* น้ำตา, *วะสา,* น้ำมันเหลว, *เขโฬ,* น้ำลาย, *สิงฆานิกา,* น้ำมูก, *ละสิกา,* น้ำไขข้อ, *มุตตัง,* น้ำมูตร, *เอวะ มะยัง เม กาโย,* กายของเรานี้อย่างนี้, *อุทธัง ปาทะตะลา,* เบื้องบนแต่พื้นเท้าขึ้นมา,

อะโธ เกสะมัตถะกา, เบื้องต่ำแต่ปลายผมลงไป,

ตะจะปะริยันโต, มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ,

ปูโร นานัปปะการัสสะ อะสุจิโนติ, เต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ อย่างนี้แล ฯ

ร่างกายของคนเรามีอาการ ๓๒ เท่ากันหมด **ธาตุดิน** นับตั้งแต่ *เกศา* ผม จนถึง *มัตถะลุงคัง* มันสมอง ครบ ๒๐ เป็น ***ปฐวีธาตุ,*** นับตั้งแต่ *ปิตตัง* น้ำดี จนถึง *มุตตัง* น้ำมูตร จำนวน ๑๒ เป็น ***อาโปธาตุ,*** **ธาตุน้ำ,** ***เตโชธาตุ,*** **ธาตุไฟ ๔,** ***วาโยธาตุ,*** **ธาตุลม ๖** ก็รวมอยู่ด้วยกันในกายนี้ แต่ถ้าจะให้กายนี้มีชีวิตชีวา ยืน เดิน นั่ง นอนได้ เคลื่อนไหวได้ ก็ต้องเติมเข้าอีก ๒ ธาตุ คือ ***อากาศธาตุ*** ได้แก่ ช่องว่าง ที่มีในกาย กับ ***วิญญาณธาตุ*** ได้แก่ ความรู้อะไรได้, สรุปว่าถ้าเป็นแค่ร่างกาย, เป็นแค่รูป ก็มีแค่ธาตุ ๔ แต่ถ้าเป็นกายคนที่เคลื่อนไหวได้ ทำอะไรต่อมิอะไรได้อย่างพวกเราที่นั่ง คือ ที่กำลังนั่งเทศน์อยู่นี่ หรือ ที่นั่งนิ่ง ๆ ที่เดิน ที่ยืน หรือที่นอนกันอยู่ ต้องมีธาตุ ๖, เรื่องของอาการ ๓๒ ก็ดี, เรื่องธาตุ ๔ ธาตุ ๖ ก็ดี รวมเรียกว่า รูป เรียกว่า กาย

ในฝ่ายพระสูตร มีมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นต้น เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงยกขึ้นแสดงถึงหัวข้อธรรม ๔ ข้อ คือ **กายานุปัสสนา,** **เวทนานุปัสสนา,** **จิตตานุปัสสนา,** **ธัมมานุปัสสนา,** อาการ ๓๒, อยู่ในข้อกายานุปัสสนา เรียกว่า **ปฏิกูล ปัพพะ,** ธาตุ ๔ เรียกว่า **ธาตุ ปัพพะ,**

แต่เมื่อแยกออกมาโดยเฉพาะรวมทั้งอาการ ๓๒ ทั้งธาตุ ๔ ธาตุ ๖ เรียกว่า **ธาตุกัมมัฏฐาน,** เป็นได้ทั้งสมถะกัมมัฏฐาน ทั้งวิปัสสนากัมมัฏฐาน สุดแต่ผู้เจริญภาวนา, อันนี้เป็นฝ่ายพระสูตร แต่ในฝ่ายอภิธรรม เรียกว่า **อัพ์ยากะตะธรรม** เป็นธรรมที่ไม่ใช่กุศล ไม่ใช่อกุศล ก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ขัดกัน เพราะอาการ ๓๒ ก็เป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ จะเป็นธาตุ ๔ ธาตุ ๖ ก็เป็นเพียงสักว่า ธาตุ จะเป็นกุศล หรือ เป็นอกุศล เป็นบุญ เป็นบาป ไปได้อย่างไร เรื่องของกุศล อกุศล บุญ บาป เป็นเรื่องจิต, สังเกตดูก็ได้ เมื่อใด เวลาใด ถึงคราวจะสนทนากันถึงเรื่องบุญ เรื่องบาป เรื่องกรรม หรือ กฎแห่งกรรม ถ้าอีกฝ่ายยังไม่รู้ ยังไม่เข้าใจเรื่องของจิต เรื่องของใจ ก็ไม่ได้เรื่องอะไร คงจะเป็นเพราะเหตุนี้ พระป่าพระนักกัมมัฏฐาน ระดับชั้นครูอาจารย์ ท่านจึงสอนจี้เน้นในเรื่องของจิต, เรื่องของฝึกจิต เรื่องการทำจิต, เรื่องของกาย ท่านมักจะใช้คำค่อนข้างหนักค่อนข้างหนา ว่า **"ก้อนไอ้โง่"** เพราะรูปหรือกาย มันไม่รู้เรื่องอะไร อย่าพูดถึงเรื่องบุญ เรื่องบาปกันเลย แม้แต่เรื่องสวยเรื่องงาม ไม่สวยไม่งาม มันก็ไม่รู้เรื่อง เป็นเรื่องของจิตของใจทั้งหมด,

พูดกันโดยธรรมดา ประสาชาวโลก ก็ต้องพูดว่า รูปหรือกาย เป็นของกลาง ๆ รูปหรือกาย จะเป็นบุญเป็นบาป จะดีจะชั่ว ก็ต้องขึ้นอยู่กับจิต รูปหรือกาย เป็นแค่ที่พักที่อาศัย มีจิต มีใจ เป็นเจ้าของ ตัวอย่างธรรมศาลาหลังนี้ ที่เรียกว่า ธรรมศาลา ก็เพราะมีพระ มีผู้ทรงธรรม, มีผู้ปฏิบัติธรรม มีข้อวัตรปฏิบัติ มีเทศนา มีผู้สดับตรับฟัง มีการสวดมนต์ ภาวนา แต่ถ้าสมมติว่า สมมตินะ ถึงยุคใด คราวใด วัดที่เกิดขาดพระ หรือ มีเพียงรูปเดียว ๒ รูป ขาดผู้มาปฏิบัติธรรม, มีทางโรงพยาบาลส่งหมอมาขอใช้เป็นที่ตรวจโรค ตรวจสุขภาพ มาคอยให้คำแนะนำ

รักษาจะเป็นการชั่วครั้งชั่วคราว หรือ เป็นเวลายาวนาน โดยได้รับอนุญาตจากพระที่คอยดูแลอยู่ ศาลาหลังนี้ก็คล้ายเป็นสุขศาลา เป็นโรงพยาบาลไป หรือ สมมติว่าฝ่ายความมั่นคงปลอดภัยส่งเจ้าหน้าที่มาขออนุญาตขอพักอยู่ ศาลาหลังนี้ก็กลายเป็นโรงพักไป ขอยกตัวอย่าง และ ขอสมมติเพียงแค่นี้ เพราะรู้สึกหวาด ๆ ท่านหลวงตากำลังจ้องอยู่ ได้ความว่าอาคาร สถานที่ต่าง ๆ คงตัวอยู่ตามรูปแบบนั้น ๆ ตามที่ช่างก่อสร้างได้ประดิษฐ์คิดสร้างขึ้นมา แต่ส่วนที่จะมีชื่อเรียกกันว่าอย่างนั้น ๆ เป็นเพราะผู้ที่เข้าครอบครองและทำหน้าที่ ข้อนี้ฉันใด รูปหรือกาย เป็นรูปคนกายคน ก็ฉันนั้น จะเป็นคนดี คนไม่ดี น่าเข้าใกล้ ไม่ควรเข้าใกล้ ควรคบไม่ควรคบ เป็นเพราะผู้ครองรูปครองกาย อันได้แก่ จิต เจตสิก, จิตเจตสิก ผู้ครองกาย ทำอวัยวะ อันเป็นส่วนประกอบของกาย มีมือ เท้าแขน ขา ตา หู จมูก ปาก ครบไตรทวาร อันได้แก่ กายทวาร วจีทวาร และมโนทวาร อันเป็นประตูช่องทางให้มีการกระทำ เป็นกายกรรมวจีกรรม และมโนกรรม เป็นดี เป็นชั่ว เป็นสุจริต ทุจริต จะเป็น สุ, เป็น ทุ, ปรากฏออกมาให้เห็นทางกาย ทางวาจา ก็เพราะมโน คือ จิต ถ้ามโน เป็นสุจริต กายก็เป็นกายสุจริต วาจาก็เป็นวจีสุจริตไปตาม ถ้ามโนเป็นทุจริต กายก็เป็นกายทุจริต วาจาก็เป็นวจีทุจริตไปตาม ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ **"ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว"** ตรงกับพระบาลีที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ***มโน ปุพฺพงฺ คมา ธมฺมา มโน เสฏฺฐา มโน มยา*** ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ และ มีต่ออีกว่า ถ้าบุคคลมีใจดีแล้ว ถ้อยคำที่พูดออกมาทางวาจาก็ดี ทุกอย่างที่ทำทางกาย มี มือ เท้า เป็นต้น ก็ดี ทุกอย่างก็ย่อมจะดีไปตาม ตรงกันข้าม ถ้าบุคคล มีใจชั่ว มีใจคิดไม่ดีแล้ว ทุกอย่างที่ออกมาทางกาย ทางวาจา ก็ย่อมไม่ดี

ไปตาม ตามพระพุทธภาษิตที่ได้ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า เรื่องของคนเราไปตกหนักอยู่ที่ใจ ที่จิต ซึ่งมีฐานะ มีตำแหน่งสูงระดับเป็นพระราชา เป็นเจ้านาย เป็นผู้บังคับบัญชา บุคคลผู้เป็นผู้บังคับบัญชา เป็นหัวหน้า ต้องรับภาระหนัก ต้องบังคับตัวเอง และต้องบังคับบัญชาคนอื่นด้วย การบังคับบัญชาคนอื่น อันเป็นบริวารชน ซึ่งมีทั้งคนที่อยู่ใกล้ชิดและที่อยู่ห่างออกไป บางที บังคับบัญชาคนไกลได้ แต่บังคับบัญชาคนใกล้ไม่ได้ ก็ถือว่ายังพร่อง ยังไม่พร้อม ยังไม่สมบูรณ์ การบังคับตัวเอง ต้องเป็นคนคงที่ มีความมั่นคงหนักแน่น แน่นอนไม่คลอนแคลน ไม่หวั่นไหว มีเหตุมีผล มีศีล มีธรรม รู้เท่าทันเหตุการณ์ สถานการณ์ รอบด้าน รอบตัว ที่แสดงมาทั้งหมดนี้ รวมอยู่ที่จิตใจทั้งสิ้น เพราะใจเป็นใหญ่เป็นประธาน

ในพระพุทธศาสนา *พระพุทธเจ้าทรงยกใจขึ้นเป็นใหญ่ เป็นประธาน สำเร็จด้วยใจ* สำเร็จอะไร ก็สำเร็จมรรคผล นิพพาน ก็สังโยชน์ ๑๐ อันเป็นกิเลส ผูกมัดจิตใจของสัตว์โลกอยู่ ผูกมัดจิตใจนะ การฝึกจิตทรมานจิต ให้อยู่เหนือสังโยชน์ แต่ละตัว แต่ละข้อได้ จนก้าวพ้นปุถุชน เป็นอริยชน พระอริยเจ้า เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสะกะทาคามี จนถึงพระอรหัตต์ ก็อยู่ที่การละกิเลสสังโยชน์ได้ แต่ละตัว แต่ละขั้นนี่แหละ ถามว่า มีคนทำได้อยู่หรือ ตอบว่า ทำได้ ก็ที่พวกเราชาวพุทธสวดบท***พระสังฆคุณ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ*** อย่างไรเล่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นเรื่องถูกต้อง ก็ต้องเริ่มด้วยการฝึก ด้วยการทรมานทั้งสิ้น การที่ท่านทั้งหลายมาทำบุญ มาฟังเทศน์ มาภาวนากันอยู่นี่ ทั้งมีคนจำนวนมาก บนศาลาก็แน่น ข้างล่างก็แน่น แต่ไม่มีเสียงรบกวนเงียบสงบ คงเป็นเพราะสถานที่ และ เสียงธรรม เสียงเทศน์ ประกอบกับตัวบุคคลแต่ละคนที่มุ่งมาที่นี่ มากันในงานครั้งนี้ ก็มุ่งมาด้วยกำลัง

ศรัทธา มาเพื่อบุญ เพิ่มบุญ บุญจะเกิดขึ้นก็ด้วยการทำ การฝึก ฝึกทั้งกาย ฝึกทั้งจิต พระบาลีมีว่า ***จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ*** จิตที่ฝึกได้แล้วนำสุขมาให้ ก็ตัวจิตเป็นหัวหน้า เป็นผู้บังคับบัญชา เมื่อผู้บังคับบัญชาฝึกฝนดีแล้ว ตนเองก็เป็นสุข จะสั่งการเรื่องใดออกไปแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ก็ไตร่ตรองดีแล้วว่าถูกต้อง ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาก็เชื่อถือปฏิบัติตาม ถึงอย่างไร ผู้บังคับบัญชาต้องรับผิดชอบ ร่วมเป็นร่วมตายด้วยกันก็ทำให้เกิดสุข มีเกียรติยศชื่อเสียงยิ่ง ๆ ขึ้นไป สมกับพระบาลี พุทธภาษิตอีกบทหนึ่งว่า ***ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ*** ในหมู่มนุษย์ผู้ที่ฝึกตนได้แล้วประเสริฐสุด อาตมาผู้มาเทศน์ ได้เทศน์มาทั้งฝ่ายอภิธรรม ทั้งฝ่ายพระสูตร คลุกเคล้าปะปนตามที่คิดได้ ฝ่ายพระอภิธรรมก็ว่ารูปนี้ กายนี้เป็นอัพยากะตะ ไม่เป็นทั้งกุศลและอกุศล ฝ่ายพระสูตร ก็มีอยู่ว่า

อินฺทฺริยานิ มนุสฺสานํ หิตาย อหิตาย จ
อรกฺขิตานิ อหิตาย รกฺขิตานิ หิตาย จ

แปลว่า อินทรีย์ของมนุษย์มีอยู่เพื่อประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ ที่ไม่รักษาก็ไม่เป็นประโยชน์ ที่รักษาจึงเป็นประโยชน์ฯ คำว่า **อินทรีย์** ตามบาลีนี้ ก็ได้แก่ คน ที่มีธาตุ ๖ มีขันธ์ ๕ คือ มีกายมีใจ นี้เอง ฯ คำว่า **รักษา ไม่รักษา** ได้แก่ การฝึก และการไม่ฝึก คำว่า **ประโยชน์** ก็หมายถึง สิ่งที่ได้มา มีทั้งประโยชน์ตน และ ประโยชน์ผู้อื่น หรือ ประโยชน์ชาตินี้ และชาติหน้า ฝึกคน ก็ฝึกกาย ฝึกวาจา และ ฝึกใจ นี่แหละ บางทีใช้คำว่า **แต่ง** อย่างในคำภาษิตที่ว่าไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง ก็มี เกิดมาเป็นคน ต่างจากไก่ ไม่ต้องแต่งมันมีความสวย ความงาม ตามธรรมชาติ แม้สัตว์อื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน นอกจากจะสวยจะงามแล้ว ยังมีค่ามีราคาแพงเป็นพันเป็นหมื่น

เสียด้วย แต่คนถ้าเกิดมาแล้วไม่ฝึกไม่แต่ง ก็หมดสวยหมดงาม ไม่มีค่า ไม่มีราคา ยกให้ฟรี ๆ ก็ไม่มีใครรับ ไม่มีใครต้องการ กลายเป็นคนรกโลก อยู่ที่ไหนก็รกที่นั่น เมื่อพูดถึงเกิดเป็นคนต้องฝึก ต้องแต่งกันแล้ว ก็ต้องมีผู้ฝึก ผู้แต่ง ระดับครูอาจารย์

วัดป่าบ้านตาด เป็นสถานที่ฝึกคน ฝึกพระ ฝึกเณร ฝึกญาติโยมทุกระดับ โดยท่านหลวงตา เป็นที่รู้กันนานมาแล้ว ถ้าจะนับรุ่นก็นับไม่ถ้วน, ท่านหลวงตาเป็นพระที่จริงจัง จนเป็นที่กล่าวขานกันว่า ท่านดุ ไม่ไว้หน้าใคร ถ้ามาที่วัดป่าบ้านตาด ก็ต้องเตรียมพร้อม ต้องอดต้องทน ต้องจริงจังต่อกฎกติกาของวัด พูดถึงตรงนี้ นึกถึงเรื่องอดีตขึ้นมาได้เรื่องหนึ่ง จึงขอพูดแทรกในตอนนี้ คิดว่าคงจะไม่มีโอกาสได้พูดได้เล่าอีกแล้ว เรื่องที่ว่านี้ก็คือ วันที่ผู้เทศน์พร้อมกับเพื่อนพระรูปหนึ่ง บัดนี้ท่านได้มรณภาพไปแล้ว พอออกปากชวนไปวัดป่าวัดปฏิบัติ บอกคำเดียวท่านก็รับคำไปด้วยกัน คราวที่มาวัดป่าบ้านตาดก็มาด้วยกัน แต่วันที่มาถึงวัดป่าบ้านตาดเป็นเวลา ๒ ทุ่ม หรือ ๓ ทุ่มแล้ว พบพระอุปัฏฐากได้รับการปฏิสันถารเป็นอย่างดี แต่ท่านบอกว่า ท่านหลวงตาเข้ากุฏิแล้ว ไม่รับแขกแล้ว ก็พอดีมีพระมาต่างสำนักอีก ๓ รูป รวมเป็น ๕ รูป คิดว่าจะทำอย่างไรดี ก็ต้องรอกราบท่านหลวงตาวันเช้าพรุ่งนี้ แต่ภายในใจคิดว่า อยากจะได้กราบท่านในคืนนี้ จึงบอกกับพระอุปัฏฐากว่า ถึงท่านจะเข้ากุฏิแล้ว พวกเราก็ต้องไปกราบท่านที่ประตูหรือที่หน้ากุฏิก็ได้ ขอร้องให้พระอุปัฏฐากนำไป ท่านก็นำไป พอไปถึงที่หน้ากุฏิ มีที่พอจะกราบได้ ก็กราบลงพร้อมกัน พอก้มลงกราบ ท่านหลวงตาก็เปิดประตูออกมานั่งที่อาสนะ พร้อมกับออกปากว่า นิมนต์ขึ้นมานั่งบนนี่ ทั้ง ๕ รูป ก็ขึ้นไป และกราบท่านอีกครั้ง ๕ รูปนั่งเรียงแถว ท่านหันไปถามพระกลุ่ม ๓ รูปก่อนว่า มาจากวัดไหน มาทำไม

พระที่มีอายุพรรษาก็ตอบท่านว่ามาจากวัด.......วัดไหนจำไม่ได้ เพราะนานมาแล้ว ที่มาเพื่อ... ลองปฏิบัติ

เท่านั้นแหละ ได้เรื่อง ท่านพูดออกมาทันทีว่า ที่นี่ไม่ใช่ที่ลอง........ถ้ามาเพื่อลอง.......ที่นี่ไม่รับ ไปลองที่อื่นเถอะ ได้ฟังแล้วก็สะดุ้ง เคราะห์ดีจริง ๆ ที่ท่านไม่ถามเราก่อน ถ้าถามเราก่อน ไม่แน่ว่าจะตอบท่านอย่างนั้นหรือเปล่า แล้วท่านก็หันมาถามผู้เทศน์ว่า มาด้วยกันหรือเปล่า เรียนท่านว่า เปล่าครับ มากันคนละที่ เพิ่งมาพบกันที่นี่ เมื่อตะกี้นี้เอง แล้วท่านก็ถามถึงวัด.......และก็ถามว่า.......มาเพื่อลอง.....หรือเปล่า เรียนท่านว่าเปล่าครับ พวกผมมาเพื่อปฏิบัติที่วัดป่าบ้านตาด มาขอให้ท่านหลวงตาแนะนำ รับคำสอนของท่านหลวงตา ท่านถามว่า จะมาอยู่สักกี่วัน เรียนท่านว่า ตั้งใจจะอยู่ราว ๆ ๑ เดือน ตามโอกาสที่มีที่กำหนดไว้ครับ แค่เท่านี้ ต่อจากนั้นท่านก็ถามโน่นถามนี่ คุยโน่น คุยนี่ให้ฟัง พอสมควรแล้วท่านก็บอกให้พระอุปัฏฐากจัดกุฏิที่พักให้ จำได้ว่าเวลาก่อนแต่จะพิจารณาฉัน ท่านได้มีเมตตาให้ธรรมะ ก่อนฉันทุกวัน จนถึงวันลากลับ เรื่องมีแค่นี้ จำได้จนกระทั่งบัดนี้ และไม่ลืมพระคุณของท่านหลวงตา เคารพบูชา รำลึกถึงพระคุณของท่านตลอดมา ที่ได้เล่าเรื่องส่วนตัวเกี่ยวกับท่านหลวงตา ที่ได้พบท่านครั้งแรก อย่างน้อยก็ได้เห็นปฏิปทาของท่านหลวงตา ๒ ข้อ ข้อแรก คือ ความเด็ดเดี่ยวจริงจัง ที่บางคนเห็นว่าท่านดุ เด็ดเดี่ยว กับ ดุ ก็คล้าย ๆ กัน สุดแท้แต่ละคนจะคิด แต่อาตมาว่า ดีทั้ง ๒ อย่าง กับอีกข้อหนึ่ง คือ ตัวเมตตา ท่านหลวงตามีเมตตาสูง มีความปรารถนาให้ทุกคนที่เข้ามาฝึก เข้ามาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลจากการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ธรรมะเป็นของแท้ของจริง .เป็นนิยยานิกะ ทำผู้ปฏิบัติให้พ้นจาก

ทุกข์ได้จริง จะได้ จะพบ จะเห็น ของแท้ของจริงก็ต้องอดต้องทน อดได้ ทนได้ ก็ได้ไป แถมยังนำไปแบ่งไปแจกให้คนอื่นได้อีกด้วย ที่อดไม่ได้ ทนไม่ได้ ก็ไม่ได้อะไร มาอย่างไร ก็กลับไปอย่างนั้น ทุกคนทุกท่านที่มาวัดป่าบ้านตาดคืนวันนี้ พอเดินเข้ามาก็ได้ยินเสียงโฆษก ท่านพูดว่า คำสอนของท่านหลวงตาดุเด็ดเผ็ดแรง, นึกในใจว่า ท่านโฆษกเก่ง ท่านไม่ว่า ดุเด็ด เผ็ดร้อน โดยใช้คำว่า **“แรง”** แทนคำว่า ร้อน เพราะธรรมะเป็นของไม่ร้อนเป็นของเย็น อธรรมเป็นของร้อน ส่วนท่านผู้ให้ธรรม บอกธรรม สอนธรรม บางทีใช้คำแรง ๆ จี้เข้าไป แต่พอทำตามได้ ปฏิบัติได้ ก็กลายเป็นเย็น ใครเย็น ใจเย็น ใจ เป็นผู้บังคับบัญชา เมื่อใจเย็น ใจไม่ร้อน ไม่พลุ่งพล่าน ไม่กระสับกระส่าย คือ สงบ นิ่ง ดูท่านผู้บังคับบัญชาการตำรวจที่เป็นประธานที่นั่งอยู่หน้าธรรมาสน์ ขณะนี้ ๆ ท่านได้นำผู้ใต้บังคับบัญชามากันไม่น้อย ท่านนั่งฟังอย่างสงบ ทั้ง ๆ ที่คิดว่า เรื่องที่ท่านจะต้องจัดต้องทำมีตั้งหลายเรื่อง แต่ตอนนี้ท่านต้องการบุญ เพื่ออุทิศถวายท่านหลวงตา ท่านจึงสงบ เมื่อท่านสงบ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็สงบ เช่นเดียวกับท่าน ใจสงบได้แล้ว ระงับความเร่าร้อนได้แล้ว แม้พื้นที่บนศาลาจะแน่นไปหมด ก็คงจะร้อน หนำซ้ำพระเทศน์ก็เทศน์ยาวเสียด้วย แต่ทุกคนก็นั่งกันอย่างสงบ ไม่ออกอาการว่าร้อน อาจจะเป็นเพราะเห็นท่านหลวงตากำลังจ้องดูอยู่ก็ได้ กายสงบได้ก็เพราะศีล ศีลจะเกิดจะมีได้ ก็เพราะมีเวรมณี ตั้งใจงดเว้นอย่างจริงจัง ใจ สงบเข้าถึงขั้นสมาธิได้ จะสงบได้น้อย ได้นาน ก็เพราะมีศีลที่ได้ฝึกได้อบรมมาอย่างดี ตัวปัญญา ซึ่งเป็นตัวที่พึงประสงค์ พึงปรารถนาของนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายทั้งปวง เพราะปัญญาเป็นตัว **“รู้”** เป็นตัว **“ตัด”** ก็ต้องได้รับการอบรมเป็นอย่างดี จากศีล และ สมาธิ

ปัญญาเป็นตัวตัด ตัดอะไร อันนี้คงไม่ต้องเฉลย ทุกคนทุกท่านคงจะรู้กันอย่างดีด้วยประการฉะนี้

ท่านพระเถรานุเถระ ท่านสหธรรมิกทุกท่าน ญาติโยม สาธุชนทุกคน มีท่านผู้บัญชาการตำรวจเป็นประธาน อาตมาผู้เทศน์ เทศน์ตามคำอาราธนาตามความประสงค์ของพระเถระ คือ ท่านอินทร์ถวาย ขอใช้คำว่า ผู้บัญชาการในงานศพอันยิ่งใหญ่ของพระเดชพระคุณพระธรรมวิสุทธิมงคล ท่านหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ในครั้งนี้ ได้ยกหัวข้อธรรม ๓ ข้อ ขึ้นแสดง แต่คำอรรถาธิบาย ไม่แน่ใจว่ามีเนื้อหาสาระสมกันหรือไม่ แต่ก็ได้แสดงฉลองศรัทธาแล้ว ขอบอกกันตรง ๆ เลยว่าถ้าท่านหลวงตาไม่จำวัดอยู่ในโกศก็ไม่กล้าเทศน์ อย่างไรก็ไม่กล้า เป็นอันว่าการแสดงธรรมเทศนามาเห็นว่าเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ถ้าข้อธรรมที่ได้แสดงมาพอจะเป็นประโยชน์ พอจะน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้ก็ดี หรือการกระทำอย่างอื่นใดที่ท่านทั้งหลายได้ทำไป แน่ใจว่าเป็นความดีเป็นบุญ เป็นกุศล ก็ดี ขอให้ทุกคนได้น้อมอุทิศถวายแด่ดวงวิญญาณของท่านหลวงตา ขอท่านหลวงตาจงอนุโมทนาด้วยเถิด และขออำนาจบุญกิริยา ที่ทุกคนทุกท่านได้กระทำไปด้วยกาย วาจา ใจ ด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย โดยอาศัยท่านหลวงตาเป็นสื่อ เป็นที่ตั้งขอได้เป็นตบะพลัง คุ้มครองป้องกัน ท่านทั้งหลายให้พ้นจากอุปัทวะอันตรายเรื่องรุนแรง เลวร้าย หายนะ ขออย่าได้พบปะ อย่าได้ยิน ได้เห็น ขอให้พบแต่ความสุข สงบ ร่มเย็น สว่างไสวในธรรม ด้วยพุทธานุภาพธัมมานุภาพ สังฆานุภาพ เทอญ แสดงพระธรรมเทศนาสมควรแก่เวลาเอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้.

บันทึก : หลวงพ่อ (พระพรหมวชิรมงคล) เข้ารับการผ่าตัดเข่าและสะโพก

สุขภาพร่างกายโดยรวมของหลวงพ่อก่อนผ่าตัด

เป็นที่ทราบในหมู่ศิษยานุศิษย์ ทั้งฝ่ายพระภิกษุสามเณร และญาติโยม ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อมานานแล้วว่า นอกจากท่านจะดำรงสมณเพศตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ท่านยังเป็นผู้ที่ใส่ใจดูแลสุขภาพมาโดยตลอด ทั้งในเรื่องของอาหาร การทำงาน ความสะอาด การออกกำลังกาย ปกติท่านจะไม่จำวัดช่วงกลางวันเลย ท่านดูเหมือนจะมีการกำหนดตารางเวลาในแต่ละช่วง ของแต่ละวันให้ได้ประโยชน์เต็มที่ในทุกด้าน กล่าวได้ว่าท่านเป็นแบบอย่างที่ชัดเจนของการใช้ชีวิตที่มีสาระอย่างที่สุด ทั้งในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ การศึกษาทบทวนธรรมะ การสวดมนต์ การเขียนบันทึกข้อธรรมคำสอนที่อ่านง่าย และสนุกสนานทำให้ผู้เรียนจดจำได้ง่าย การสอนลูกศิษย์พระเณรและฆราวาส ท่านมีความขยันและรักความสะอาด ชอบความมีระเบียบเรียบร้อย ให้ข้าวของสิ่งต่าง ๆ อยู่ในที่ทางอันควร ไม่สกปรก รกรุงรัง ปกติหากท่านสบายดี ท่านไม่ค่อยจะเรียกใช้ใคร แต่มักจะทำเองเงียบ ๆ จึงมักจะไม่ค่อยเห็นท่านอยู่ในกุฏิ แต่มักจะเห็นท่านอยู่กับการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ

ด้วยการครองเพศบรรพชิตประจำวันเช่นนี้มาโดยตลอด ท่านจึงเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ไม่มีโรคประจำตัวใด ๆ เลยจนถึงปัจจุบัน โดยมีระดับน้ำตาล ไขมัน ความดัน การทำงานของตับ ไต หัวใจ หลอดเลือด สมอง และลำไส้อยู่ในเกณฑ์ปกติ สอดคล้องกับผลการตรวจประเมินสุขภาพ

และสมรรถนะของร่างกาย ของคณะแพทย์ศิริราชนำโดยท่านอาจารย์หมอนิพนธ์ พวงวรินทร์ และคณะ ซึ่งได้ข้อสรุปว่าท่านมีสุขภาพดีกว่าอายุจริง ซึ่งเทียบได้กับผู้มีอายุเพียง ๗๐ กว่าปีเท่านั้น ไม่ใช่ตามอายุจริงที่เกือบจะ ๙๐ ปี

ท่านได้เคยเล่าให้ฟังว่า ท่านเคยประสบอุบัติเหตุหนัก คือตกจากต้นตาลเมื่อครั้งยังเด็ก โดยขาข้างซ้ายหักต้องเข้าเฝือก ซึ่งทำโดยหมอกระดูกชาวบ้านในท้องถิ่น ไม่ได้ไปโรงพยาบาล และจากนั้นท่านก็ใช้ขาเดินได้ตามปกติ ไม่มีอาการผิดปกติแต่อย่างใด

ต่อมาเมื่อท่านมีอายุมากขึ้น ท่านเริ่มมีอาการปวดขาและเข่าข้างซ้าย อาการค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ท่านได้เข้ารับการตรวจและรักษาตามอาการมาโดยตลอด เริ่มจากฉันยาแก้ปวด ฉันและฉีดยาบำรุงข้อเข่า พบหมอทำกายภาพบำบัด และท่านก็นำมาปฏิบัติกายภาพด้วยตัวเองอย่างเคร่งครัดเกินกว่าที่หมอกำหนดด้วยซ้ำ วัดความยาวของขาทั้งสองข้างและตัดรองเท้าปรับให้มีความใกล้เคียงกันทั้งสองข้าง แม้ท่านจะได้ทำทุกวิถีทางอย่างเต็มที่แล้วแต่อาการปวดเข่าก็ไม่ทุเลาเลย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ท่านจึงตัดสินใจเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยมีนายแพทย์สมศักดิ์และคณะทำการผ่าตัดให้ และการผ่าตัดก็ได้ผลดีและท่านก็กลับมาเดินได้อีกระยะหนึ่ง

จากนั้นไม่กี่ปี ท่านก็มีอาการปวดเข่าข้างขวาอย่างมาก ได้ทำการรักษาในหลาย ๆ ทาง ทำนองเดียวกันกับเมื่อครั้งที่ท่านปวดเข่าข้างซ้าย แต่ก็ไม่บรรเทา ครั้งนี้หลวงพ่อท่านตัดสินใจไปพบท่าน พลโทศาสตราจารย์นายแพทย์วรัท ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ซึ่งได้มีการฉีดยาบำรุงข้อกระดูก แต่ไม่สามารถคุมการอักเสบและความเจ็บปวดที่ข้อเข่าข้างขวา

ได้ ในที่สุดท่านได้ตัดสินใจผ่าเปลี่ยนข้อเข่าข้างขวาอีกข้างหนึ่ง ซึ่งการผ่าเข่าได้ผลดี ท่านพักฟื้นอยู่ไม่นานก็สามารถเดินได้ ไม่มีความเจ็บปวด

ท่านยังคงมีวิถีชีวิตในการทำงานด้วยตัวท่านเองเป็นปกติ ซึ่งรวมถึงการเคลื่อนย้ายของหนักและทำงานต่าง ๆ เองอยู่เสมอ จนต่อมาในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นวันงานมหาสังฆประชาปีติของศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย หลวงพ่อก็ให้ความเมตตาไปนั่งเป็นประธานในงานตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น เสร็จพิธีกลับมาถึงกุฏิ ๕ โมงเย็นซึ่งเป็นการนั่งที่ยาวนาน พอเช้าวันรุ่งขึ้นมีอาการปวดหลังลุกขึ้นไม่ไหวต้องไปโรงพยาบาลพระมงกุฎฯ แต่เช้า คุณหมอวรัทก็ทำการฉีดยาแก้ปวดแล้วให้กลับมาพักที่วัด อาการก็ทุเลาลงจนถึงเย็นวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑ อาการปวดหนักขึ้นไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ คณะศิษย์เลยต้องเรียกรถพยาบาลจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า มารับตัวเป็นครั้งแรกในการเข้าโรงพยาบาลพระมงกุฎ ในครั้งนี้หลวงพ่อต้องพักรักษาอาการอยู่เป็นเดือนซึ่งอยู่ในช่วงเข้าพรรษาด้วยความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย แม้ว่าอาการจะยังไม่ทุเลาลง แต่หลวงพ่อก็ได้ขออนุญาตคุณหมอเจ้าของไข้กลับมาต่อพรรษาอยู่เป็นประจำทุก ๆ ๗ วัน จนออกพรรษา เพราะในการรักษาครั้งนี้ ต้องใช้เวลาในการอยู่โรงพยาบาลเดือนกว่า ถึงแม้คุณหมอวรัทจะระดมคุณหมอมือดีที่สุดในโรงพยาบาลมาดูแล แต่ก็ทำการรักษาให้เป็นไปแค่ทุเลาหายปวด แต่ยังไม่สามารถเดินปกติยังต้องใช้วอกเกอร์ในการช่วยเดิน ในขณะที่กลับมาพักต่อที่วัดก็ได้ไปทำการกายภาพที่คณะกายภาพมหาวิทยาลัยมหิดล และได้ทำการรักษาด้วยการฝังเข็มที่บ้านสวนสหคลินิกโดยความอุปถัมภ์ของโยมกัญญารัตน์ แต่อาการต่าง ๆ ก็ยังเหมือนเดิมคือยังไม่สามารถเดินได้ด้วยตัวเองต้องใช้วอกเกอร์ ในระหว่างนี้ก็ไปหาหมอ

รักษาอยู่หลายที่ตามที่คณะศิษย์แนะนำว่าดี

ต่อมาท่านอาจารย์เฉิดโฉม จันทราทิพย์ ก็ได้แนะนำและติดต่อให้พบหมอกระดูกที่โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งท่านเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราช กว่าจะได้ตรวจกันท่านต้องนัดไปตรวจที่โรงพยาบาลธนบุรี ซึ่งเป็นเวลานอกราชการ คุณหมอได้ตรวจท่านอย่างละเอียด และมีครั้งหนึ่งที่คุณหมอยกขาด้านซ้ายของท่านขึ้น ท่านร้องโอ๊ยแสดงความเจ็บปวด คุณหมอท่านบอกออกมาเลยว่าเป็นลักษณะความผิดปกติ ของข้อสะโพกมิใช่ข้อเข่าหรือหลัง จากนั้นท่านก็สั่งการให้เอ็กซเรย์สะโพกข้างซ้ายเพิ่มในหลายมุมมอง พอได้ภาพเอ็กซเรย์สะโพก ท่านก็ชี้ให้เห็นบริเวณที่ผิดปกติ ซึ่งปรากฏให้เห็นว่าข้อต่อสะโพกข้างซ้ายของท่านเสื่อม ขาดหายไปบางส่วนทำให้ข้อต่อไม่อยู่ในเบ้ากระดูก ท่านวินิจฉัยว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นนานมาแล้ว เมื่อคุณหมอได้รู้ประวัติอุบัติเหตุการตกต้นตาลของท่าน ก็เสริมว่าการที่ท่านเดินได้มาก่อนนั้นเป็นการใช้แรงของกล้ามเนื้อ บริเวณนั้นยกขาเดินแทนข้อต่อ แต่เมื่ออายุมากขึ้นกล้ามเนื้ออ่อนแรง จึงส่งผลให้เดินได้ยากขึ้นอย่างที่เป็น การผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกมีความเสี่ยงสูงในผู้สูงวัย และผลการรักษาอาจไม่เต็มที่ หากมีความผิดพลาดอาจทำให้เดินไม่ได้เลย

เมื่อหลวงพ่อท่านได้เห็นภาพเอ็กซเรย์ และการอธิบายของท่านนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้ว ต่อมาท่านได้ขอให้ข้าพเจ้าช่วยอธิบายซ้ำอีกครั้งหนึ่ง พอท่านได้ฟังแล้วท่านก็บอกว่า ท่านพอใจแล้วที่พอเดินได้อย่างนี้ แต่ข้าพเจ้ากราบเรียนท่านว่ายังไม่ตัดสินใจ ขอรอให้ท่านอาจารย์หมอวรัทตรวจและวินิจฉัยว่าควรผ่าหรือไม่ก่อน และเมื่อได้ไปพบอาจารย์หมอวรัท ท่านอาจารย์หมอวรัทได้วินิจฉัยว่าผ่าตัดเปลี่ยนสะโพกได้ ท่านรับปากว่าหลังผ่าตัด ๑ สัปดาห์หลวงพ่อจะเดินได้ และนัดผ่าตัดด่วนเป็นกรณีพิเศษ

ในสัปดาห์ต่อมาเลย โดยทำการตรวจสุขภาพทุกระบบและเน้นเรื่องการทำงานของหัวใจเป็นพิเศษ เพราะในการผ่าตัดจะใช้เวลานานไม่เหมาะที่จะใช้การชาเฉพาะที่ ต้องวางยาสลบ ผลการตรวจสุขภาพทุกระบบของหลวงพ่ออยู่ในเกณฑ์สุขภาพที่ดี และพร้อมที่จะผ่าตัดได้ตามกำหนดการ

ในวันที่หลวงพ่อท่านเข้ารับการผ่าตัดและใช้เวลากว่า ๒ ชั่วโมงจึงเสร็จสิ้น ท่านอาจารย์หมอวรัทลงมือผ่าตัดเอง และได้เล่าว่าเป็นการผ่าตัดที่มีความยากมากอยู่เหมือนกัน เพราะขาทั้ง ๒ ข้างของท่านไม่เท่ากันต้องดึงเพิ่มความยาวอีกถึง ๖ เซนติเมตร ในการเปลี่ยนข้อต่อสะโพกข้างซ้ายนี้ แต่สุดท้ายการผ่าตัดก็สำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี แผลผ่าตัดหายเร็วจนเป็นที่ประหลาดใจแก่คณะแพทย์อย่างมาก และเมื่อครบ ๗ วันหลวงพ่อท่านก็เริ่มเดินได้ตามที่ท่านอาจารย์หมอวรัทพยากรณ์ไว้

หลวงพ่อท่านได้รับผลข้างเคียงจากยาสลบอยู่เหมือนกัน ในเรื่องความสับสนว่าขณะนี้ท่านอยู่ที่วัด หรืออยู่ในกุฏิของท่าน เป็นความยากลำบากแก่ผู้ที่ดูแลท่านในเรื่องการตอบคำถามในส่วนนี้อยู่ เหมือนว่ามีใครมาย้ายของในกุฏิท่าน ท่านเองบางครั้งก็มีความกระสับกระส่ายและอยากจะเปลี่ยนท่านอน จะก้าวขาไขว้มาด้านขวามือซึ่งหมอและพยาบาลจะห้ามไม่ให้ทำ เพราะกลัวว่าแผลที่ผ่าตัดจะหลุดออกจากเบ้า จึงต้องมีคนเปลี่ยนเวรสลับกันดูตลอดเวลา คณะลูกศิษย์ซึ่งประกอบด้วย เอก ฤาษี พี่ชายฤษี และ....พวกลูกศิษย์ก็จะพากันเล่าว่าได้ฟังท่านสวดมนต์ตลอดเวลาที่ท่านยังสลึมสลือครึ่งหลับครึ่งตื่นอยู่ด้วยฤทธิ์ยานั้น จิตของท่านไม่มีเป็นอื่นเลยผูกอยู่กับธรรมะและบทสวดมนต์

หลวงพ่อท่านมีความเป็นครูผู้สอน พอความจำของท่านกลับคืนมาสู่ปกติ ท่านจะพูดคุยและแทรกธรรมะสั้น ๆ สนุก ๆ กับคณะแพทย์พยาบาล

ที่มาเยี่ยมและมาตรวจดูอาการท่านตลอดจนญาติโยมเสมอ ท่านห่วงวัด อยากกลับวัดไว ๆ พอท่านเริ่มหัดเดิน ท่านตั้งใจมาก ๆ ทำตามที่หมอแนะนำเกินกว่าที่กำหนด ท่านจึงฟื้นตัวเร็วและแข็งแรงเป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

ขณะนี้หลวงพ่อท่านเดินได้แล้ว แต่ทางแพทย์ก็แนะนำว่าท่านควรเดินในที่เรียบไม่ขรุขระ ป้องกันไม่ให้หกล้ม และควรมีผู้ดูแลท่านอยู่เสมอ ข้าพเจ้าและศิษย์ทุก ๆ คนบรรยายไม่ถูกถึงความปีติยินดีที่เห็นท่านเดินได้ เพราะรู้อยู่แก่ใจว่าการที่ท่านอยากเดินได้นั้นไม่ใช่เพื่อตัวท่านเอง แต่เพราะท่านไม่อยากให้เป็นภาระแก่ใคร ๆ ที่ต้องดูแลท่านหากท่านเดินไม่ได้ก็เพียงเท่านั้นเอง และขออาราธนาให้ท่านอยู่เป็นครูบาอาจารย์ของคณะศิษย์ต่อ ๆ ไปเทอญ

ขอขอบคุณท่านอาจารย์หมอวิศิษฎ์ วามวาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญจาก รพ.ศิริราชที่ท่านวินิจฉัยได้ว่าปัญหาที่ทำให้หลวงพ่อท่านเดินไม่ได้นั้นมาจากข้อต่อสะโพกด้านซ้ายบกพร่อง นำมาสู่แนวคิดในการผ่าตัดเปลี่ยนข้อต่อสะโพกในเวลาต่อมา

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์พลโทศาสตราจารย์นายแพทย์วรัท ทรรศนะวิภาส เป็นอย่างสูง ที่เป็นผู้ตัดสินใจว่าหลวงพ่อสามารถเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนสะโพกได้ และท่านอาจารย์หมอวรัทได้ทำตามที่รับปากไว้ได้อย่างงดงาม สมดังที่ข้าพเจ้าในนามของคณะศิษย์ขอขนานนามท่านว่า "คุณหมอเทวดา"

ทันตแพทย์หญิงพวงทอง เล็กเฟื่องฟู
ในนามคณะศิษย์ ดูแลอุปฐาก

อนุสรณ์เมื่ออายุย่างเข้า ๙๐

เมื่อคราว ๗ กรกฎา สองห้าหกสิบสอง   อายุของอาตมาชราเฒ่า
เกิด ๗๓ ปีม้า อายุ ๘๙   พอย่างเข้าปีชวดพรวด ๙๐
โลกมนุษย์ห่างมาก จากโลกทิพย์   ต่างกันลิบยาวสั้นวันเดือนปี
การครองคู่อยู่กิน สิ้นทั้งผอง   ทุกอย่างคล่องไร้ทุกข์ มีสุขี
จะไปไหนไกลใกล้ ได้ทันที   ไม่ต้องมีเชื่องช้า จราจร
คืนและวันอยู่กัน สนุกสนาน   ไม่ฟุ้งซ่านเป็นทุกข์หัวซุกหมอน
ไม่ผวาข้อหา เรื่องเงินทอน   ไม่เดือดร้อนเรื่องทรัพย์เรื่องอับจน
ชาวโลกทิพย์ไม่มี **วิปปฏิสาร**   ทุกอย่างผ่านจากคิด สัมฤทธิ์ผล
พอนึกปุ๊บได้ปั๊บ ดับเครื่องชน   ไม่รอจนเฮือกสุดท้าย จึงได้งบ
เหมือนเมืองไพสาลี ๓ ปีแล้ง   อาศัยแรงพุทธะ จึงสงบ
อันเรื่องโลกโลกีย์ ไม่มีจบ   เรื่องขาดงบขาดจุด ยุติธรรม
ขาดพอดีไม่มี อุตสาหะ   มีโลภะเข้าชุบ อุปถัมภ์
ทิ้งธรรมะ โลภะ เข้าครอบงำ   โมหะนำรู้เห็น เป็นประธาน
รัฐบาลมีวัน สำคัญ **“ชาติ”**   ขาดประกาศ **“วันพระ”** ให้ฉะฉาน
ยังมีแพ้มีชนะ มีคะคาน   ทุกวงการหวังชนะ ต้องฉะกัน
มีบางผู้ชูดวง สิ่งช่วงโชติ   คุณและโทษตัวพา ชะตาผัน
ด. คือ เดิน, ว. คือ วิ่ง, สิ่งสำคัญ   ตัว ง. นั้นขลังเกิน คือ เงินตรา
นำ ๓ ตัว ฮั้วกัน ปั้นเป็นดวง   ชีวิตช่วงเชิดชู ดุจภูผา
ที่โด่งดังเพราะพี่ มีเมตตา   ให้ฉันมาสุดชอบ ขอบพระคุณ
ตั้งใจเขียนอนุสรณ์กลอน ๙๐   ยกโลกทิพย์โลกมนุษย์สมมุติหนุน
ทั้ง ๒ โลก ๒ ภพ ประสบ ได้เพราะบุญ   มีต้นทุนบำเพ็ญ เมื่อเป็นคน

โลกมนุษย์ชุมทาง สร้างดีชั่ว   ประคองตัว ๓ วัยได้ ไม่ไร้ผล
วัยต้นดี ท่ามกลางดี ไม่พิกล   ดีนำพ้นถึงจุด ที่สุดดี
ที่สุดดีนั้นหรือ คือวิมุติ   จอมอาวุธ,ตัณหา พากันหนี
ทั้งพ่อมารสาวมาร ชาญโลกีย์   ครองพื้นที่ยิ่งใหญ่ ในไตรภพ
เจอะจอมเพียรเพียรมั่น ขั้นวิมุติ   มารต้องหยุดบ่วง, ตะบอง, ต้องสยบ
มารมีบ่วง, มีตะบอง, ครองพิภพ,   มาเจอะพบจอมวิมุติ หยุดชะงัก
สามนงคราญมารธิดา อาสาพ่อ   ผู้นั่งคอห้อยตงิด เพราะคิดหนัก
ใช้บ่วง ๕ ซ่อนทับ ไว้กับตัก   จะคล้องชักสิทธัตถะ มาให้ดู
เชื่อบ่วง ๕ คล้องพา สิทธารถ   บ่วงกลับหดถูกขับ กลับอดสู
อันโลกทิพย์โลกุดรคำสอน สยัมภู   เกิดกับผู้อบรม สั่งสมบุญ
    เผลอเขียนยาวอนุสรณ์กลอน ๙๐   เหมือนขึ้นลิฟต์ลืมชั้นชักหันหุน
เพราะความลืมความหลง จึงงงงุน   จนลืมบุญลืมคิด อนิจจัง
ลืมในวัยแน่ใจ ยังหนุ่มสาว   ยังอีกยาวเรื่องชีวิต ที่คิดหวัง
ไม่ต้องคิดคดโกง คิดโด่งดัง   อนิจจังควรเชื่อ เมื่อชรา
“พุทธธรรม” คำสอน ในตอนนี้   สอนผิดที่คนฟัง มีกังขา
คนส่วนใหญ่ลืมไตร สรณา   แม้ศีลห้าถือได้บ้างเป็นบางคราว
ชั้นสูงสุดไตรพุทธะโอวาท   พอหมายมาดแก่กลุ่มคนหนุ่มสาว
เน้นศีลห้าอานิสงส์ ตรงเรื่องราว   อย่าปาวๆ แล้วว่า **ตัสมาวิโสธเย**
อันปีกุน ผู้มีบุญ เสียงกึกก้อง   แต่ตัวของอาตมา กลับขาเฉ
ผู้ชนะเลือกตั้ง **ชิตํ เม**   ตัวต้องเห่หามพา พยาบาล
จำวันนั้น **“ทอดผ้าป่ามหาสังฆประชาปีติ”**   เราตรองตริตั้งจิต อธิษฐาน
ใช่ รู้ทัน แต่ รู้กัน ขันธมาร   กำหนดกาลกำหนดกรรมทำหน้าที่
หนักหรือเบาเรายัง ไม่แจ้งชัด   หากสาหัสเตรียมเครื่องไปเมืองผี
โรงพยาบาลพระมงกุฎ นั้นสุดดี   ได้ทั้งที่ทั้งหมอมีดีพอคือ **“คุณหมอวรัท”**

ท่านมียศ **“พลโท”** โตตำแหน่ง ช่วยจัดแจงรีบตรวจ ที่ปวดขัด
เข้าเครื่อง **“เอ๊กซ์ฯ”** เช็กเข่าขา สารพัด ที่ผ่าตัดเข่าขา เมื่อคราก่อน
เข่าข้างซ้ายหมอจุฬาฯ ผ่าครั้งแรก กระดูกแยก คดงอ ถูกหมอถอน
เปลี่ยนของใหม่ใส่แทนที่แคลนคลอน เหมือนใส่กลอนพอสนิทปิดประตู
ซ้ายจุฬาฯ ขวามงกุฎ หยุดเรื่องผ่า ทั้ง ๒ ขา มา-ไป พอไถถู
อยู่ต่อมาขาซ้าย ไร้ตะปู เหยียดและคู้เข่าขา ปวดทารุณ
กระดูกเสื่อมเชื่อมไป ไขสันหลัง เวลานั่งเอนนอน ใช้หมอนหนุน
จะหากระดูกหาเนื้อ มาเจือจุน มาปะชุนคนชรา ชาติหน้ารอ
แค่เดินได้ใช้เกลอ **“วอล์คเกอร์”** ช่วย บุญอำนวยแค่นี้ ดีแล้วหนอ
มีกิจทำจำเป็น ต้องไปต่อ ต้องร้องขอรถพระอินทร์ชื่อ **“วีลแชร์”**
เช้าและค่ำทำกิจ สมณะ เพิ่มพละประจำวัน ไม่หันแห
มัจจุราชจ่อจ้อง คอยมองแล ทำเชือนแชขู่เข็ญ ให้เป็นไป
แค่แต่หมั่นสวดมนต์ และบ่นท่อง เพื่อปากท้องอาตมา ได้อาศัย
หน้าที่ทำล้ำลึก การฝึกใจ เป็นบันไดสำคัญ บรรพชิต
มุ่งพัวพันแต่คันถะธุระ ความเป็นพระถดถอยเหลือน้อยนิด
มีเรื่องนี้เรื่องนั้น มาพันติด ดำริคิด ลดน้อย เรื่องปล่อยวาง
เป็นบางทีมีวาง แต่ไม่ปล่อย มีอยู่บ่อยเอาจริง มีสิ่งขวาง
มิใช่เรื่องเล็กน้อย เรื่องปล่อยวาง ทำถูกทางถูกที่ ย่อมมีคุณ
จะอยู่เดียวอยู่ร่วม รวมเข้าที่ ใช้ขันติเมตตา เข้ามาหนุน
ฝ่ายข้างที่นิยม สั่งสมบุญ ไม่ขาดทุนไม่จน ผลกำไร
เรื่องการวาง, ว่าง, ปล่อย, ใช่น้อยเล็ก หากเป็นเหล็กมีค่ากว่าเหล็กไหล
หากยึดมั่นเพราะตัณหา นำพาไป เรื่องน้อยใหญ่ถูกผิด ไม่คิดกัน
ตัวยึดมั่นตัณหา พาให้วุ่น เรื่องบาปบุญเหินห่างจากสร้างสรรค์
เรื่องความดี ความชั่ว ตัวสำคัญ มุ่งยึดมั่นลาภยศ เป็นกฎเกณฑ์

ในที่สุดพระพุทธศาสนา   ไม่แน่นหนาคนจ้อง มีช่องเห็น
เรื่องของศีลของธรรม ไม่จำเป็น   ชูประเด็นมือยาว ก็สาวเอา
ฝ่ายข้างพวกมือสั้น หันซ้ายขวา   หวาดผวาต่ำต้อยต้องหงอยเหงา
เรื่องโลกีย์ต้องมี เรื่อง เขา, เรา,   จะให้เบามีอุบาย ต้องฝ่ายพุทธ
ไตรสิกขาค่าเลิศ เกิดเป็นคน   พุทธมนต์ล้ำเลิศ ประเสริฐสุด
ฝ่ายไตรลักษณ์เป็นหลัก ลุวิมุติ   สังขารทรุดเห็นชัด อนัตตา
อันว่าตัวสังขาร เป็นมารขันธ์   อยากรู้ทันต้องปลุกเสก อุเบกขา
มีทั้งดีทั้งชั่ว ตัวมายา   ภาวนา อนิจจัง จะขลังดี
ยามเจ็บป่วยพอช่วย ตัวเองได้   ชีวิตใกล้เห็นเงา เมรุเผาผี
ภาวนาไม่ประมาท ชาติม้าดี   อย่าเสียทีชาติม้า ปีมะเมีย
เป็นม้าแก่ยังรัก ศักดิ์หน้าที่   หน้าที่มีไม่ละเลย เมินเฉยเสีย
งานข้างนอกงานเขา เราทรุดเพลีย   เร่งเข้าเกียร์งานใน ให้ใสแวว
กิจกรรมทำวัตร เช้าและค่ำ   จะต้องทำไม่ออก ไปนอกแถว
กิจกรรมวันพระไม่ผละออก,ไปนอกแนว   ช่วยกันแจวช่วยกันพายสบายใจ
จะให้เหนือกว่านี้ ยังมีอยู่   อยู่ใกล้ครู ท้อแท้ ช่วยแก้ไข
เพราะมีเรื่องลึกๆ การฝึกใจ   ต้องมีไฟ คือ ศรัทธา-บารมี
ตัวศรัทธากล้าแข็ง ดุจแรงไฟ,   เป็นตัวภัย อะศรัทธา ต้องล่าหนี
มั่นในศีล อินทขีล, ไร้ราคี   คบคนที่พูดจา ภาษาธรรม
ทั้งขยันสวดมนต์ และบ่นท่อง   เป็นครรลองชุ่มชุบ อุปถัมภ์
มีสติ ตริคะนึง คิดถึงกรรม   สิ่งที่ทำเช้า-ค่ำ ประจำวัน
ผิดหรือถูก ชั่วหรือดี อยู่ที่จิต   เป็นต้นคิด, เหนือ ตก นรก สวรรค์
พุทธภาษิต ตรัสจิต ตัวสำคัญ   อยู่เหนือชั้น ดี-ร้าย กาย วาจา
ผู้เพียรลึกฝึกจิต จนฤทธิ์เกิด   จะประเสริฐบรมสุข พ้นทุกขา
ไม่ประมาทขาดเติม เพิ่มศรัทธา   พอรักษาตัวรอด ปลอดอบาย
สมาธิ สติ สัมปชัญญะ   เป็นพละฝึกจิต นิมิตหมาย

ลมหายใจ เข้า-ออก ในนอกกาย มีอุบายยาวสั้น ใช้ปัญญา
มีเรื่องอื่นเข้ามา ทางตาหู ใช้ตัวรู้ ผลักออก นอกคูหา
มีหนึ่งเดียว คือ รู้ ดับ หู ตา เอ็งเข้ามาข้าผลัก, แตกหักกัน
จิตเป็นนายตัวร้าย คือ ฟุ้งซ่าน รักนายท่านเข้มงวดอย่างกวดขัน
เพื่อเจ้านายปลอดภัยเป็นไร ก็เป็นกัน นายของฉันสุขสงบ ประสบชัย
เขียนกลอนอืดยืดยาดขนาดนี้ยังมิพอ ขอมีต่ออาตมากล่าวปราศรัย
เรื่องปวดเข่าปวดขา มหาภัย การมา-ไปทรุดฮวบ ถึงขวบปี
ที่รักใคร่ถามไถ่ ไม่เห็นหน้า เพราะเข่าขา อาพาล จำปราศหนี
กายส่วนบนกำลัง พอยังมี เสียแต่ที่ขาข้างซ้ายกระดูกขัดไขว้กัน
เรื่องทั้งสิ้นได้ยินอย่างแจ้งชัด คุณหมอพลโท **“วรัท”** สันทัดสรรพ์
หากผ่า-ตัดย่อมคลาย หายพาดพัน กำหนดวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน
อันคุณหมอผู้ชำนาญ การตัด-ผ่า มีเมตตาคนป่วย ช่วยทุกหน
หากผู้ป่วยพร้อมกำลัง ไร้กังวล หมอนายพลไม่ช้า ผ่าทันที
ฝ่ายผู้ป่วยมีคนช่วย **“เอก”** อยู่ใกล้ชิด ผู้เป็นศิษย์ย่อมรู้ สู้หรือหนี
ลองถามดูสู้ศึก ในครั้งนี้ ตอบว่ามีผู้ศรัทธา คิดว่าพอ
ได้ยินชื่อ ยกมือ ขึ้นสาธุ ไม่ต้องระบุต้นบุญคือ คุณหมอ
ร่วม ดร.คุณพี่ ไม่รีรอ ทราบต่อๆ ร่วมบุญธนา, คิดว่าครบ
มีความปลื้มไม่ลืม ทุกคนท่าน ที่ฟุ้งซ่านหยุดคิด จิตสงบ
อาโรคยะปรมาลาภา ขอทุกท่านจงพานพบ ผลการรบต้องรอ กันต่อไป
แต่คิดว่าต้องมี ดีขึ้นแน่ ฝีมือแก้ หมอพลโท นั้นโตใหญ่
ท่านทุ่มเทพลัง ทั้งกายใจ มุ่งกำไรคนไข้ หายและลด
เขียนมายาว ๙๐ อนุสรณ์ เป็นคำกลอนแรงเรี่ยว ก็เหี่ยวหด
ย่าง ๙๐ ริบหรี่ มีแต่ลด จะเขียนจด มือก็สั่น ไม่มั่นคง
ทั้งสมองไม่คล่อง บทสัมผัส เหมือนฝึกหัด บางที มีลืมหลง
ขออภัยทุกท่าน อ่านแล้วงง ขอจบลงพอกันที เท่านี้แล.

* ชันนุกานุสรณ์

๑๖ มกรา – ๗ กุมภา ๒๕๕๗

ณ ตึกวชิรญาณสามัคคีพยาบาร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ขึ้นปีใหม่ปีนี้ เป็นปีม้า   ย่างสองห้า ห้าสิบเจ็ด สิ้นเม็ดฝน
สิ้นความหนาวหนาวเนื้อจนเหลือทน   สิ้นทั้งฝนสิ้นทั้งหนาวชนชาวไทย
แต่การเมืองเรื่องคนยังไม่สิ้น   ยังคงดิ้นพิฆาตขนาดใหญ่
ใช่ต่างชาติต่างแคว้นดินแดนไกล   เป็นคนไทยร่วมถิ่นแผ่นดินเดียว
ใช้รุนแรงแย่งครองอำนาจรัฐ   เกิดวิบัติวิปลาสน่าหวาดเสียว
เศรษฐกิจตกปรูดถึงรูดเรียว   หน้าซีดเซียวทั่วชั้นสามัญชน
จะจบลงตรงไหนฉันใดแน่   ใครจะแก้วิกฤติประสิทธิ์ ผล
ให้ทุกฝ่ายคลายพิษฤทธิ์ตัวตน   เลิกผจญทำชาติพินาศพัง
ไม่เคยมีครั้งไหนทำไทยแตก   ถึงแตกแยกถือข้างอย่างฉมัง
แยกเป็นพวกเป็นสีมีพลัง   เกิดชิงชังรุกรานประหารกัน
มีแกนนำคำปลุกสนุกปาก   ขุดคุ้ยรากตรงข้ามหยามเย้ยหยัน
เท็จปนจริงยิ่งฟังก็ยิ่งมัน   ถึงกัดฟัน ไอ้, อี, มึง, ต้องถึงตาย
ใช้คำหยาบสาปแช่งพยาบาท   วิปลาส จิตตก นรกหมาย
มองตรงข้ามกับตัวเป็นวัวควาย   ผูกเงื่อนตายปิดช่องปรองดองกัน
อันเมืองไทยรวมจุดเมืองพุทธะ   มีธรรมะโครงร่างทางสร้างสรรค์
มีอำนาจขาดธรรมสิ่งสำคัญ   ขัดแย้งกันชัดเด่นเห็นแก่ตัว

---

* ชันนุ ชันนุกะ = เข่า

อันกองเงินงบประมาณผ่านสภา มหึมาล้นเอ่อเสมอหัว
อันเงินทองของชาติไม่ขลาดกลัว ถลำตัวเกินพอ **คอร์รัปชั่น**
ประเทศไทยใหญ่เฟื่องในเรื่อง **งาบ** ลืมบุญบาปขึ้นตกนรกสวรรค์
นำพวกพ้องของตัวเข้าพัวพัน วาจาลั่นเพื่อชาติประกาศดัง
คนรักบ้านรักเมืองรู้เรื่องนี้ เข้าใจดีเหี่ยวหดถึงหมดหวัง
ธรรมทูตพูดไปไม่ใครฟัง ชวนกันนั่ง พุทโธ ภาวนา
กมฺมุนา วตฺตตี โลโก อิติปิโส ปลุกเสก อุเบกขา
ทางฝ่ายศาสน์ประกาศ **“สีมัคคา”** มีเมตตาเป็นหลัก **“สามัคคี”**
สามัคคีเป็นยารักษาประเทศ สามัคคีเภทวิปริต ลิจฉวี
ข้าฯ ลิงแดงแจงให้ฟังด้วยหวังดี ใครชอบที่ทศกัณฐ์ว่ากันไป
  อันตัวอาตมานี้ เกิดปีม้า ใช้ ๒ ขาเป็นเพื่อนและเคลื่อนไหว
มิใช่เป็นชาติม้าอาชาไนย เป็นม้าไทย ทุ่งนา และป่าตาล
ชาตาจี้ ชี้นำ บ้าน **“ทำนบ”** ได้มาครบเต็มชุดสมมติฐาน
ไม่บกพร่องสามสิบสองอาการ มีวิญญาณ - อากาศเป็นชาติคน
ติดจังหวัดสงขลาภาษาใต้ สำเนียงใช้รู้แจ้งทุกแห่งหน
เป็นเมืองท่ามหาทะเลชล อำเภอปนคำพระ **“สิงหนคร”**
ถึงปีนี้ เป็นปีครบ ๗ รอบ สังขารบอกใช้คำว่า **“ชันนุกานุสรณ์”**
ที่ ๑๖ มกรา ไคลคลาจร ต้องไปนอน หมอผ่า **“พยาบาร”**
วชิรญาณจุฬาฯ ที่น่ารัก หมอสมศักดิ์ มือฉมังเข่าสังขาร
กระดูกเสื่อมบอบช้ำเชี่ยวชำนาญ ท่านจัดการเก่าไปของใหม่แทน
ต้องนอนพักรักษากว่าเข้าที่ ได้ของดีเทียมค่าราคาแสน
กว่าของเก่าของใหม่ที่ใส่แทน จะเป็นแฟนกันได้ใช้เวลา

มีท่านผู้กรุณาในครานี้ ท่านใจดีเป็นหลักค่ารักษา
ทั้งออกปากฝากฝัง ปวารณา เป็นดวงตราประทับใจไปไกลนาน
ครบ ๗ รอบ ๘๔ คนปีม้า เฉพาะข้าฯ คู่ชงคือ **วัฏฏสงสาร**
สิ้นรอบปีสิ้นชงคือ **องค์พระนิพพาน** ต้องสร้างญาณ สร้างพระบารมี
อันตราบใดจิตใจยังห่างพระ คิดชนะ คิดร้าย คิดป้ายสี
มองอื่นชั่ว มองตัวเป็นคนดี ทั้งที่มีสิ่งร้ายอยู่ภายใน
อันกิเลสเป็นเหตุ ให้ทำบาป มีชั้นหยาบ, กลาง, ละเอียด, คอยเบียดไถ
อันอาวุธที่ใช้ใช่อื่นไกล คือ **พระไตรสิกขา** พยายาม
ทั้ง **ทมะ สัจจะ จาคะ** พร้อม มาห้อมล้อมเคียงคู่ ศัตรูขาม
ตัวสังวร ระวัง เฝ้านั่งยาม ใช้ขวานจาม คือปัญญา เข่นฆ่ามาร
คิดถึงเบญจขันธ์วันผ่าตัด ตามหมอนัดตระเตรียมบริขาร
เพราะรู้แน่แก่ใจต้องไปนาน กะประมาณคร่าว ๆ ราว ๑ เดือน
กระดูกเข่าแข้งขาถูกผ่าตัด ที่ติดขัด คดงอ ถูกหมอเฉือน
เนื้อหนังน่องต้องพบกระทบกระเทือน มิตรมาเยือน คือ **ทุกขเวทนา**
อันว่า ทุกขเวทนา แปลว่าเจ็บ แผลผ่าเย็บของแท้แน่นักหนา
เจ็บกับปวดบวชร่วมอุปัชฌาย์ มีหน้าตาคลึงคล้ายละม้ายกัน
เกิดเป็นคนมีตัวตนเรียกขันธ์ห้า มี รูป เวทนา สัญญา สังขาร ขันธ์
มีวิญญาณประสานเข้าสัมพันธ์ ทั้งห้าขันธ์รวมเป็นเบญจภาคี
หากจะย่อขันธ์ห้ามาเป็นสอง เป็นรูปกอง, นามกอง, สองราศี
นามและรูป ยุบพองสองกองนี้ รู้ให้ดี เห็นให้ชัด เรียก **"วิปัสสนา"**
การรู้แจ้ง, รู้ซึ้ง, ซึ่ง**ไตรลักษณ์** เป็นตัวหลักชี้ขาด วาสนา
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยปัญญาวิเศษปฏิเวธธรรม

เห็นนามรูปชัดเด่นเห็นเช่นนี้ เข้าเทียบที่ชั้นเอก คือ **เนกขัมม์**
พ้นจากคุก ทุกข์ทน **วัฏฏกรรม** พ้นขาว – ดำ มีแต่ **“รู้”** อยู่ที่ใจ
รู้แล้วติด ยังผิด ฝ่ายพุทธะ รู้แล้วละ วางโล่ง ปลอดโปร่งใส
รู้นามรูป, รู้เรา, เขา, ด้วยเชาว์ไว เป็นสุขใจพ้นชาติอำนาจมาร
ใครที่ชี้ มีทรัพย์ แล้วมีสุข ยังอุ้มทุกข์ อุ้มฟ้า มหาศาล
คนอุ้มฟ้าเป็นมหาวิกลการ พิสดารคลั่งคลุ้ม อุ้มเครื่องบิน
อันว่าทรัพย์ ปราชญ์ นับแค่สบาย สะดวกง่าย ผู้ที่ มีทรัพย์สิน
คนพันหมื่นชื่นชมนิยมยิน ได้ใช้กิน นายให้ สบายใจ
เรื่องเจ้านาย ขายค้า ธุรกิจ ถูกหรือผิดไม่เห็นเป็นไฉน
นายกินโกง โพรงชั่วมีหัวไว รู้ทำไมรู้ให้โง่ หัวโบราณ
รู้แค่ว่ามีเงินแล้วมีสุข แสนสนุก โอ่อูมมีภูมิฐาน
จะอยู่ไหน ไป – มา มีหน้าบาน คนประสานมือน้อมค้อมชุลี
ทำไม่รู้ไม่ชี้ชาตินี้และชาติหน้า รู้แค่ว่า รวยเป็นคน จนเป็นผี
ทรัพย์เป็นสุข สุโข ชั้นโลกีย์ เป็นสุขที่พัวพัน **ปัญจกาม**
คือ รูป รส กลิ่น เสียง เคียงสัมผัส ที่รึงรัด รักห่วงมีบ่วงสาม
ชั้นโลกีย์มีจิตติดรูปนาม พ้นจากกาม พ้นโง่ โลกุดร
จะบอกเรื่องคู่บวชปวดกับเจ็บ แผลผ่าเย็บเนื้อสดหัวจดหมอน
งด ยืน - เดิน, หมอสั่ง นั่งกับนอน ต้องสังวรห้ามร้อง ท่องพุทโธ
อันว่าทุกขเวทนา นั้นน่าคิด มิใช่มิตรร่วมสุขเป็น ทุกโข
เอาเข้าจริงทอดทิ้งคำ พุทโธ ร้อง อัยโย อัยยา ภาษาจีน
ขาดอดกลั้น, อดทน, ให้คนเห็น ลดเปอร์เซ็นต์ของสงฆ์ผู้ทรงศีล
ปวดสุด ๆ คุณหมอให้มอร์ฟีน จะป่ายปีนไม่ออก เท้าพอกปูน

*พระเถระออกวจีว่า **“ถูกผีหลอก”** พอฟังออกว่าปวดสุด ๆ ถึงจุดศูนย์
ขอร้องว่าหากจำนงอนุกูล เป็นการพูนเพิ่มสติ ผลิพลัง
จงช่วยสวด**มหาสติปัฏฐานสูตร** เพื่อขับภูตที่มารุมลงหลุมฝัง
เฉพาะข้อเวทนาฯ หลับตาฟัง สวดพอดังยาว ๆ ทั้งเก้าตอน (เวทนา ๙)
อันว่าบทเวทนาฯ พอว่าได้ เคยสวดใช้แนะนำจำและสอน
เมื่อหลวงพ่อท่านขอนิมนต์วอน เหมือนได้พรจากทวดสวดทันที
กถญฺจ ภิกฺขเว ต่อ ภิกฺขุ **เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี ฯเปฯ**
เวทนาทั้งเก้าบทยาวรี หลวงพ่อปรี้ตากลบสงบฟัง
สวดซ้ำแล้ว, ซ้ำเล่า, ถึงเก้าจบ ผีสยบหยุดหลอกเข้าคอกขัง
เสียงฟรี้ ๆ รู้ว่าหลับเพราะรับฟัง ข้าฯ ถอยหลังนั่งราบก้มกราบลา
ที่ข้าฯ ยกเรื่องนี้มาชี้บอก เรื่องผีหลอกคือความเจ็บนั้นเหน็บหนา
หนีไม่พ้นเรื่องทุกขเวทนา มีขันธ์ห้ามีทุกข์เข้ารุกราน
ที่กล่าวถึงซึ่งทุกข์ถูกผ่าตัด สุดสาหัสเพราะขันธมารผลาญ
อันเรื่องของขันธ์ห้าว่ากันนาน เป็นทั้งมารเป็นทั้งพระปะปนกัน
ว่าอีกด้านเป็นมารเพราะอุปสรรค คอยดึงผลักสารพัดสกัดกั้น
ขวางคุณงามความดีที่สำคัญ ขวางทุกชั้นบุญกุศลหลุดพ้นไป
ว่าอีกด้านขันธ์ห้านั้นน่ารัก เป็นตัวหลักต้นทุนคุณน้อยใหญ่
พัฒนาห้าขันธ์อันอำไพ ทั้งสามวัยมีหลักที่พักพิง
เป็นทั้งดินทั้งทองเรื่องของขันธ์ แตกต่างกันหลากหลายทั้งชายหญิง
หากจะกล่าวท้าวความตามเป็นจริง ให้สูงยิ่งสุด ๆ พุทธชน

*** พระราชศีลสังวร อตฺตเวทีเถร ป.ธ.๔ วัดมัชฌิมาวาส สงขลา**
อดีตเจ้าคณะจังหวัดสงขลา อาพาธด้วยโรคมะเร็งตับ ณ โรงพยาบาลศิริราช

สัมพุทธะ, ปัจเจกะ, สุตพุทธ เหนือมนุษย์ปรากฏหมดฉงน
เป็นที่กราบบูชาสาธุชน มีตัวตน, สถานที่, มีพยาน,
ทุกเหล่าท่านตั้งฐานที่ขันธ์ห้า คิดค้นคว้าเต็มกำลังของสังขาร
มีเร็ว - ช้าเวลาทรมาน บรรลุญาณรู้เห็นตามเป็นจริง
อาศัยรูปและนามใช้ความคิด จนสัมฤทธิ์เข้าถึงซึ่งตลิ่ง
พ้นจากชาติ, ขาดตอน, ถูกศรยิง เป็นของจริงเรื่องขันธ์พรรณนา
ความผิดแปลกแตกต่างระหว่างขันธ์ สูง ต่ำ ชั้นชวนคิดปริศนา
พุทธองค์ทรงดำรัสวิสัชนา ด้วยวิชชา พุทโธ โลกวิทู
ทรงจงเจาะเพราะ**กรรม**ตัวจำแนก ให้ผิดแปลกขันธ์ห้ามีตา หู
มีจิตใจใฝ่ตั้ง ฟังและดู มีฟุบฟูมีโชคเคราะห์ก็เพราะกรรม
มนุษย์นั้นพันธุ์มี ๔ จำพวก มีลบ - บวก กรรมตามชุบอุปถัมภ์
(๑) มาสว่างไปสว่าง กรรมดีนำ คิดและทำสุกใสไปและมา
(๒) อีกมามืดไปมืด ชืดสนิท เป็นเพราะฤทธิ์ครุกรรมทำไว้หนา
(๓) มาสว่างไปมืด เหมือนพืชนา ขาดธาราฝนแล้งเหี่ยวแห้งตาย
(๔) อีกมามืดไปสว่างไปข้างหน้า ชีวิตจ้าชื่นชมสุขสมหมาย
โบราณว่าให้คิดจิตเป็นนาย ผู้ดี - ไพร่ เพราะกรรมทำด้วยตน
ใช่เพราะชาติสกุลเรื่องบุญบาป คอยขนาบจน - รวย อำนวยผล
กรรมจำแนกแจกจัดสัตว์และคน ให้วกวนไหลลามทั้ง ๓ ภพ
มี **กามะ, รูปะ, อะรูปะ,** ใช้วาทะตามแบบแทบสลบ
อีกภูมิ ๔ รำพันหลายวันจบ ขอสยบเรื่องขันธ์สัมพันธ์กรรม
"ชันนุกานุสรณ์" เป็นกลอนเขียน ไม่ลอกเลียนจากใครไถลถลำ
ว่าไปตามยามวิกฤติคิดและจำ ไร้งานทำนอนทุรนอยู่บนเตียง

ถึงเวลานอนหงายทำกายภาพ   พะเงิบพะงามคุดคู้หมู่ขึ้นเขียง
ได้พระ - ศิษย์ รับใช้อยู่ใกล้เคียง   บางคนเลี่ยงเบื่อ**กด**, กำหนดนาน
ผู้ใดทำกรรมใดได้อย่างนั้น   ไม่แปรผันเป็นพุทธบรรหาร
อันพ่อแม่อุปัชฌาย์และอาจารย์   พยาบาลนั้นดี และมีคุณ
เมื่อถึงคราวเจ็บไข้จึงได้รู้   คนเอ็นดูกรุณามาเกื้อหนุน
ร่วมสร้างโรงพยาบาลนั้นได้บุญ   ร่วมตั้งทุนคนไข้ได้บุญแรง
อันคนเจ็บคนไข้จะได้พึ่ง   หากขาดซึ่งเงินทองระหองระแหง
ทั้งค่าหมอค่ายาราคาแพง   พบหมอแล้งน้ำจิต **อะนิจจัง**
ขอยกยอหมอไทยที่ใจดี   ยังพอมีให้เห็นเป็นของขลัง
รักษาฟรียังมีข่าวโด่งดัง   ได้ยินฟังน้อมมะโนโมทนา
คิดถึงเรื่องเงินตราที่หาได้   นำออกใช้ยามป่วยช่วยรักษา
อาโรคฺย ปรมา ลาภา   บาทคาถาแน่สุดพุทธพจน์
ไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ   เป็นบ่อเกิดลาภหลายไร้กำหนด
ผู้มีโรคเต็มขั้นอย่ารันทด   พระสุคตตรัสเตือนเป็นเพื่อนใจ
ยังไม่มีโรคาอย่าประมาท   ยังสามารถ อย่าเกเร เถลไถล
เร่งหาลาภ เว้นบาป ให้ห่างไกล   อย่าขวักไขว่มุ่งลาภบาปไม่คิด
บางคนชอบกอบโกยไว้โปรยเหยื่อ   จนติดเชื้อเข้าชุดทุจริต
รวยเงินทองมีเกียรติก้องไปทั่วทิศ   ได้มวลมิตร ได้มา มหาชน
การมีสุขเพราะทรัพย์พอรับได้   นำออกใช้ถูกที่จึงมีผล
คิดหาทรัพย์นอกแบบมีแยบยล   หวังให้ตนสุดโต่ง และโด่งดัง
คนที่คิด **กางหลาง** คิดอย่างนี้   จะเป็นผีลงตุ่มไร้หลุมฝัง
มีเงินทองกองพะเนินจนเกินคลัง   แต่ใจยังคลุกคลีราคีเวร

อัน เวรา - เวรี นั้นมีพิษ　แม้น้อยนิดยังไม่นิ่งเหมือนลิงเสน
ตัวความสุข ลุกหนี คนมีเวร　ดุจโคลนเลนขวางรถหมดทางไป
ความไม่รู้จักพอนั้นก่อทุกข์　ทำความสุขเหี่ยวหดไม่สดใส
รู้จักพอไม่ก่อ - จองเวรใคร　ภายนอกในอบอุ่นไม่วุ่นวาย
นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ　เป็นของขลังภาวนาอย่าให้หาย
สุขจากรัก,จากทรัพย์, ยังกลับกลาย,　สุขไม่คลายคือ **“ความสงบ”** ประสบชัย
ก่อนจบ - จาก ขอฝากพุทธภาษิต　แม้น้อยนิดของขวัญทันสมัย
ควรพกเหน็บเก็บประดับไว้กับใจ　อยู่ที่ใดนึกได้ใช้ทันที
จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ　เป็นของขลังปฏิบัติอย่าบัดสี
จิตฝึกแล้วเป็นสุขทุกนาที　ดี ดี ดี ยิ่งกว่าอาชาไนย
ถึงเป็นม้าเหนือม้าประสาสัตว์　จะเจนจัดเหมือนมนุษย์สุดวิสัย
มนุษย์ฝึกดีแล้วสุดแววไว　เหนือกว่าไฟเหนือตะวันทางปัญญา
ถึงสร้างบ้านสร้างเมืองเรืองอำนาจ　ยังสามารถสร้างดาวพราวเวหา
ใช่ดาวแท้ แต่ลอยอยู่บนฟ้า　ยังดีกว่าล้านเท่าของดาวจริง
อันดาวแท้เป็นแค่ประดับฟ้า　มองด้วยตาสบายของชายหญิง
เช่นมนุษย์ยังมีคนดีจริง　แต่เฉยนิ่งไม่ทำกรรมอะไร
ทั้งที่มีปัญญาและสามารถ　ไร้บทบาทไม่เผยเฉลยไข
มีความรู้แล้วไม่ชี้มีทำไม　ทองเต็มไหใส่ตู้คนบูชา
อตฺเถ ชาเต จ ปณฺฑิตํ　เป็นของขลังแน่สุดพุทธคาถา
ยามวิกฤติมิดมืดปวงประชา　เหมาะเวลาออกโชว์โฑณพราหมณ์
เหนือกำแพงแจงวอนสุนทรพจน์　ชนทั้งหมดฟังบรรเลงก็เกรงขาม
แต่ละข้างวางหอกทางออกงาม　หยุดสงครามแย่งพระธาตุฉลาดนำ

โฑณพราหมณ์ยามนั้นก็ไร้ทรัพย์ นำกองทัพไร้เงินทองใช่ของขำ
พระเจ้าตากฝากพระนามมีคนจำ คนที่ทำมิใช่ม้าปีมะเมีย
อันว่าคนฉลาดถึงขาดทรัพย์ ใจกระชับมุ่งหมายได้กับเสีย
ทำไปแล้วได้ผลมีคนเชียร์ คนปีเมียพลอยได้สบายบาน
แค่เป็นม้าให้พระยาขึ้นนั่งหลัง ยังพลอยขลังปรีดิ์เปรมเกษมศานติ์
โบราณว่ารู้มากจะยากนาน ขอรูดม่าน **ชันนุกานุสาวรีย์**
ก่อนรูดม่านขอทุกท่านจงมีสุข อย่ามีทุกข์เรื่องเข่าขา มีราคี
อย่าต้องถูกผ่าตัดถูกบัดกรี สวัสดีปีม้า ขอลา_เอยฯ

ไตรปฏิญญา – สาธุ

๑. โอปายิกํ, ๒. ปฏิรูปํ, ๓. ปาสาทิเกน สมฺปาเทหิ.

๓ คำนี้ มาจากหนังสืออุปสมบทวิธี

พระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ส่วนหัวข้อชื่อ ผู้เขียนตั้งขึ้นเอง

ที่เขียนเพราะมีคำถาม ที่ถามก็เพราะสงสัย อยากจะรู้ จะไปค้นหาก็ไม่รู้ว่าจะหาจากหนังสือเล่มใด ได้ยื่นหนังสืออุปสมบทวิธี บอกหน้าให้ไปอ่านดู ส่วนใหญ่อ่านแล้วก็ยังไม่เข้าใจ เพราะคำแปลทรงแปลไว้ตรงตามคำบาลีพอดี อย่างคำว่า **โอปายิกํ** ทรงแปลไว้ว่า **"ชอบด้วยอุบาย"** ก็มีเพียงเท่านี้, ส่วนผู้ขออุปสมบทก็รับว่า **สาธุ ภันเต** ก็ผ่านพ้นไป, เมื่อเกิดความสงสัย ถามอีก ก็ต้องอธิบายไปตามความรู้เท่าที่มี โดยยึดเอาแบบเรียงความแก้กระทู้ธรรมยกเอา โอปายิกํ ชอบด้วยอุบาย เป็นหัวข้อกระทู้ มีอรรถาธิบายว่า เอาสระโอ เป็น อุ ถ้าจะว่าให้เต็มตามบาลีไวยากรณ์ ก็ต้องว่า อุป บท หน้า อย ธาตุ อ ปัจจัย และ อีกปัจจัยในอรรถแห่งอุบาย ข้อที่ว่า ชอบด้วยอุบาย ถ้าจะถามว่า สิ่งใดหรืออะไร ที่ชอบด้วยอุบาย ก็ตอบว่า การบรรพชาอุปสมบทนี้แหละ เป็นเรื่องที่ชอบด้วยอุบาย คำว่า อุบาย เพราะเป็นหลัก เป็นวิธีการปฏิบัติออกจากทุกข์ อันเป็นข้อปฏิบัติขั้นสูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา การบวชเป็นบรรพชิต เป็นอิสระในด้านของความคิด ในด้านการครองชีวิตของผู้ที่สละแล้วซึ่งทุกสิ่งทุกอย่าง, ตามที่อธิบายมานี้ ก็พอสมกับข้อความตาม**พุทธประวัติ**

เล่ม ๑ ปริเฉทที่ ๔ เสด็จออกบรรพชา มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า พระมหาบุรุษ ได้ทอดพระเนตรเห็นบรรพชิต คือ นักบวช ซึ่งมีอยู่ในสมัยก่อนพุทธกาลแล้ว เช่น ชฎิล ปริพาชก เมื่อได้ทรงทอดพระเนตรเห็นในครั้งนั้น, ทรงดำริว่า **สาธุ โข ปัพพัชชา, บวชดีนักแล** (ผู้ต้องการความละเอียดตามปริเฉทนี้ ก็จงไปหาอ่านเอง) คำว่า **ดำริ** ในที่นี้ ได้แก่ความคิดนึก อันเป็นเหตุให้ได้อุบายอันแยบคาย ในการแสวงหาทางพ้นทุกข์ ในที่สุดก็ทรงพบทางออก และทรงพ้นทุกข์ได้จริง ๆ, เพราะฉะนั้น คำว่า โอปายิกํ ชอบด้วยอุบาย ก็ถูกต้องแล้ว แต่นั่นเป็นอุบายทางพ้นทุกข์ดับกิเลสได้สิ้นเชิง เป็นอุบายระดับสูง หากจะนำมาใช้ในกิจการอย่างอื่น ถ้าเป็นอุบายที่ดีชอบด้วยเหตุด้วยผล เป็นสัมมาทิฏฐิ กิจการนั้น ๆ ก็สำเร็จได้ตามประสงค์เฉพาะ ฉะนั้น คำว่า โอปายิกํ การบวช เป็นการที่ชอบด้วยอุบาย การบวช การอุปสมบท เป็นพระภิกษุ จะอยู่ให้ได้ตามกำหนด หรือ จะอยู่ให้ได้นานกว่านั้น หรืออยู่ได้ตลอดไป และอยู่อย่างเป็นประโยชน์ อยู่อย่างเป็นสุข คิดว่าเป็นกำไรแก่ชีวิต อยู่อย่างเป็นคุณแก่พระพุทธศาสนา เกิดอานิสงส์ผลไปถึงคุณแม่ คุณพ่อและคนอื่น สัตว์อื่น, นอกจากจะมีศรัทธาที่มั่นคงแล้ว ก็ต้องมีอุบาย โอปายิกํ นี่แหละ ซึ่งอาจจะเป็นการดำริ คิดตรึกตรองได้เฉพาะส่วนตัว หรือ จะเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ ช่วยแนะนำให้ ก็เป็นเรื่องที่ดี, คิดว่า ผู้มุ่งต่อการอุปสมบทที่มีความสนใจและมีความสงสัยอยู่ในใจในเรื่องคำกล่าวของพระอุปัชฌาย์ว่า โอปายิกํ แล้วรับว่า สาธุ ภันเต, จะได้รับอย่างเต็มปากเต็มใจว่า ดีครับท่าน กระผมรับได้ และขอให้คำปฏิญญาว่า จะพยายามคิดหาอุบายที่ชอบในเรื่องการบวช การอุปสมบทให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป การอธิบายเรื่องคำว่า โอปายิกํ มีเพียงเท่านี้

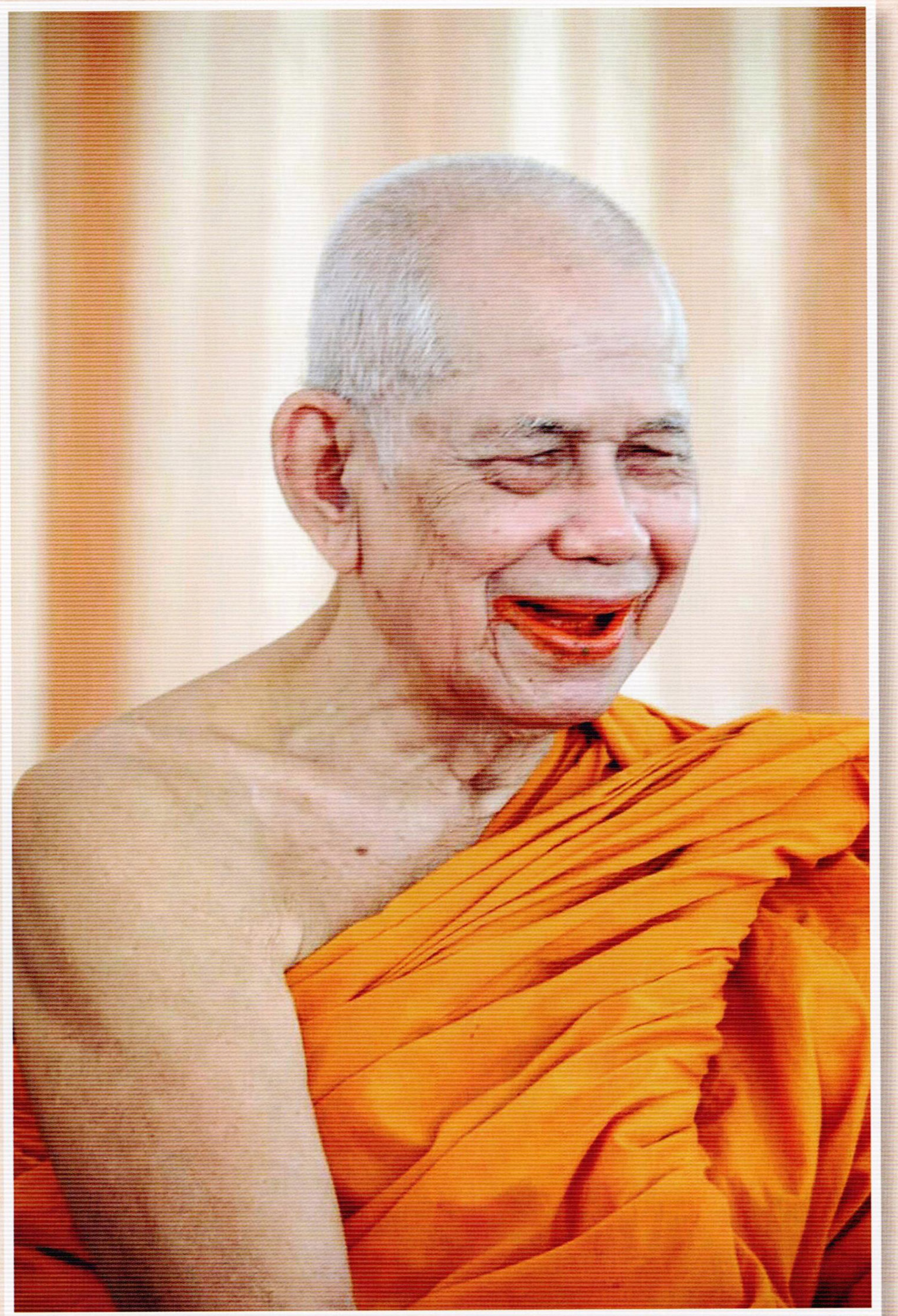

ภาพสื่อออนไลน์ : บูชาธรรมหลวงปู่ลือชัย คุณวุฑฺโฒ วัดราชาธิวาสวิหาร

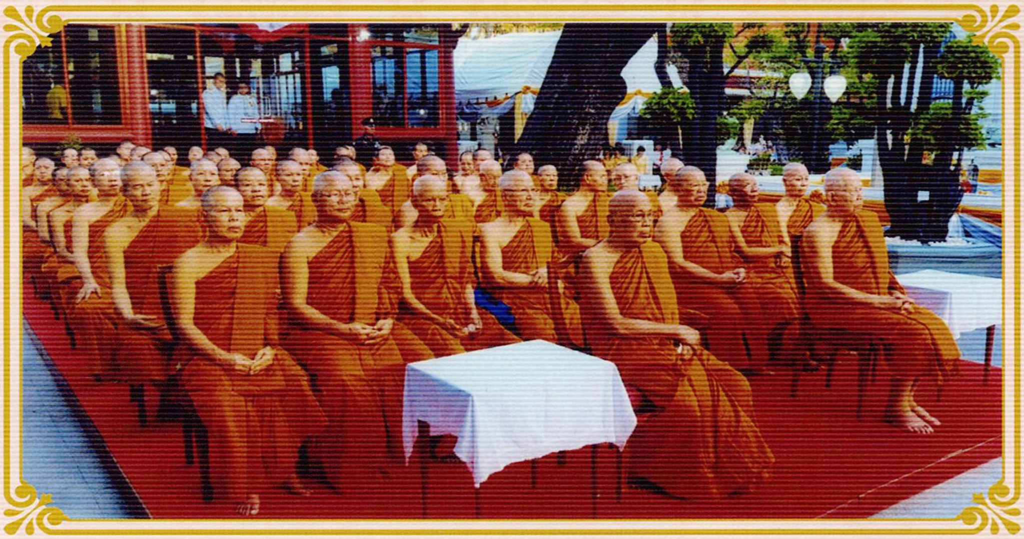

ร่วมรับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๑๐)
เสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนคร ทางสถลมารค
ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒

พระเดชพระคุณ พระธรรมกวี เจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร เป็นประธานเจริญชัยมงคลคาถา
ในการพระราชพิธีการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค
เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๖๒ ณ ท่าน้ำวัดราชาธิวาสวิหาร
เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒

คำที่ ๒ ว่า **ปฏิรูปํ** ที่ทรงแปลไว้ว่า **สมควร,** ก็การอุปสมบทนี้แหละเป็นสิ่งที่สมควร ถ้าไม่สมควรแล้ว จะบวชอุปสมบททำไม สำหรับข้อนี้ยากอยู่ที่คำว่า **ปํ** ได้บอกแก่ผู้สงสัยและถามว่าก็ลองเอาที่กลม ๆ ซึ่งเป็นตัว **อัง** ข้างบนตัว **ป** ออก คงเหลือแต่ **ปฏิรูป** ก็คงจะโล่งใจ และพอจะคิดได้บ้าง ถ้าจะให้อธิบายขยายความตามที่เคยสอนพระใหม่ว่า การอุปสมบทเข้ามาเป็นพระภิกษุ เข้าอยู่ในสังคมของพระภิกษุทั้งที่เป็นพระภิกษุใหม่ด้วยกัน และผู้ที่บวชอยู่ก่อนจนถึงระดับพระเถระ อุปัชฌาย์อาจารย์ ทุกเรื่องเป็นใหม่หมด กิริยามารยาทจะพูดจะเจรจากับพระเถระให้เรียบร้อย จำต้องมีการปฏิรูป เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงให้ดีขึ้น สังคมพระต่างจากความเป็นอยู่ ตามที่เคยประพฤติมาเมื่อเป็นคฤหัสถ์ ต้องอาศัยพระพี่เลี้ยง หรือพระเถระ หรือ พระที่บวชมาก่อน คอยทักคอยเตือนด้วยความเมตตา บางวัดก็หาพระพี่เลี้ยง หรือ พระเถระที่พอจะดูแลได้ยาก ก็เป็นเรื่องน่าคิด สำหรับผู้ที่บวชเข้ามาชั่วครั้งชั่วคราว คิดแล้วก็น่าเห็นใจ บางคน หรือ หลาย ๆ คน เมื่อเป็นคฤหัสถ์ แม้แต่ศีลห้า ก็ยังไม่เคยปฏิบัติอย่างจริงจังอะไร นับศีลห้าก็ยังไม่ครบ อยู่ ๆ ก็เข้ามาอุปสมบท โดยเริ่มเป็นสามเณร มีศีล ๑๐ ต่อไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุมีศีล ๒๒๗ หรือ ศีลปาฏิโมกข์ หากขาดความดูแลอย่างใกล้ชิด ก็น่าเป็นห่วง เป็นอันว่า เรื่องคำว่า ปฏิรูปํ ที่มีคำแปลว่า สมควร ได้แก่ ปฏิรูปการบวชอุปสมบทเข้ามาเป็นพระภิกษุ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปฏิรูปตนเองให้สมควร ด้วยการยอมรับ เรื่องการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ประพฤติ กาย วาจา ใจ ให้ดีขึ้น ดังนั้น เมื่อพระอุปัชฌาย์กล่าวคำว่า ปฏิรูปํ ผู้รับ, รับว่า สาธุ ภันเต ดีครับท่าน ข้อนี้กระผมรับได้ และขอให้คำปฏิญญาว่า จะปฏิรูปปรับปรุงตนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

มาถึงคำที่ ๓ ว่า **ปาสาทิเกน สัมปาเทหิ** ทรงแปลไว้ว่า **จงให้ถึงพร้อมด้วยอาการให้เกิดเลื่อมใส,** ทรงแปลไว้อย่างนี้ ผู้รับ, รับว่า สาธุ ภันเต, เหมือน ๒ คำข้างต้น เมื่อกล่าวถึงคำที่พระอุปัชฌาย์ กล่าวทั้ง ๓ คำ, คำที่ ๓ นี้ ชัดเจนที่สุดว่า เป็นคำเตือนสอนแกมบังคับ, ของพระอุปัชฌาย์ เพราะมีคำว่า **“จง”** อยู่ด้วย, เมื่อคำนี้เป็นคำเตือนสอน แกมบังคับ, ต่อผู้ขออุปสมบท มีความชัดเจนอย่างนี้ ๒ คำข้างต้น ก็ต้องเป็น คำบอกคำเตือนสอนที่แกมบังคับเช่นเดียวกัน พระมีคำรับว่า สาธุ ภันเต เหมือนกัน, อันผู้ขออุปสมบท หรือ เมื่อได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว จะทำตัวให้คนอื่น ก็คงเป็นญาติโยม หรือ โยมญาติ ที่เขาได้พบได้เห็นแล้วเกิดความเลื่อมใส ก็ต้องเป็นพระภิกษุที่มีความประพฤติ-ปฏิบัติ-เรียบร้อยลงตัว, ก็ความประพฤติเรียบร้อย เมื่อถือโดยรวบรัดแล้ว แค่ ๓ บท หรือ ๓ คำ ที่พระอุปัชฌาย์บอก คือ ได้อุบายที่ชอบ, ได้ปฏิรูปตัวเอง แค่ ๒ คำนี้ ก็น่าจะพอเป็นการทำให้ผู้ที่ได้พบได้เห็น เกิดความเลื่อมใสขึ้นได้ และจงรู้ไว้ว่าความเลื่อมใส เป็นคุณธรรม เกิดขึ้นจากจิตใจ จากตาได้เห็น-หูได้ยิน, บางทีคำว่า **ปสาทะ** ความเลื่อมใส มาคู่กับคำว่า **สัทธา** เช่น คำว่า **สัทธาปสาทะ** หรือ **ปสาทะสัทธา** ก็มี, ผู้ที่นิยมการทำบุญและภาวนาจะสังเกตได้จากจิตใจของตนเอง,

ขอกล่าวย้ำเรื่องคำทั้ง ๓ คำนี้ นอกจากจะเป็นเรื่องการบอก การเตือนสอน ต่อผู้ขออุปสมบท หรือ พระบวชใหม่ รวมทั้งพระที่บวชอยู่นานพรรษาแล้ว ก็มีความหมายไปถึงด้วย ขอยกเรื่องผู้เขียน ผู้อธิบายเรื่องนี้ เคยได้รับคำอาราธนา ให้ช่วยพูดในคราวมีการอบรมพระอุปัชฌาย์ระดับภาค ก็ไม่ขัดข้อง เพราะบวชมานานและเป็นอุปัชฌาย์มานาน ก็ได้ยกเอาแค่คำแรก คือ คำว่า โอปายิกํ ชอบด้วยอุบายนี่แหละขึ้นพูด แต่

ได้แยกคำว่า "บาย" ออกเป็น ๓ "บาย" คือ อุบาย ๑ นโยบาย ๑ และ ๓ ได้แก่ คำว่า ระบาย, ๒ คำข้างต้น คือ อุบาย-นโยบาย เป็นเรื่องของผู้หลัก ผู้ใหญ่ ผู้บังคับบัญชาของที่ประชุม เรื่องอุบาย และ นโยบายให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งนั่งฟังอยู่ในที่ประชุมนำไปปฏิบัติ, ถ้าหมดเวลาเพียงแค่นี้ การประชุมใหญ่ก็ไม่น่าจะจัดว่าเป็นการประชุมที่สมบูรณ์ เพราะยังขาดอีก "บาย" หนึ่ง คือ ระบาย, คำว่าระบาย ในที่นี้ มิได้หมายถึง ท้องผูก ต้องกินยาระบาย แต่ก็คล้าย ๆ กัน เพราะมีผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือ มีผู้น้อย ได้ระบายออกบ้าง เพราะมีบางคนอาจจะอัดอั้นตันอุรา ไม่มีทางระบาย ต้องอนุญาตให้ระบายหรือตอบคำซักถามได้อย่างเต็มที่ ถ้าได้ครบทั้ง ๓ บาย การประชุมก็จะเป็นการประชุมที่สมบูรณ์โดยแท้,

การเขียนคำอธิบายที่ตั้งชื่อไว้ว่า ไตรปฏิญญา - สาธุ ที่ได้อธิบายมาเป็นการแน่ใจว่า อาจจะไม่ตรงไม่ถูกต้อง หรือ มีการขาดตกบกพร่อง ก็เป็นไปได้ ต้องขอยอมรับข้อที่ผิดพลาด ได้อธิบายตามความรู้ ความเข้าใจแบบอธิบายกระทู้ธรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ขอจบลงไว้ เพียงเท่านี้.

ข้อปุจฉา เรื่อง ยาว-สั้น-บั่น-ต่อ

เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาแสดงเตือนสอนแก่พระสงฆ์สาวก เมื่อเกิดมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ พูดตามประสาที่ชาวบ้านว่า น้ำผึ้งหยดเดียว แต่เรื่องของพระมิใช่น้ำผึ้ง แต่แค่น้ำล้างเวจกุฎี (ห้องสุขา) กลายเป็นเรื่องใหญ่โต ทั้ง ๆ ที่องค์พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ทรงตักเตือนให้สติถึง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง เพื่อยุติการทะเลาะวิวาท เป็นที่น่าอับอาย แต่พระภิกษุเหล่านั้นไม่ยอมรับฟัง จนในที่สุดได้ทรงยกเรื่องในอดีตพระราชา ๒ พระองค์ ซึ่งมีศัสตราวุธในพระหัตถ์และมีพลพรรคพร้อม แต่ทรงยุติลงได้โดยสงบเรียบร้อย เพราะทรงใช้ธรรมะ คือ ขันติ และ โสรัจจะ

เรื่องที่ทรงเทศนา เป็นเรื่องอดีตกาลนานมาแล้ว ความว่า มีพระราชาครองนคร ๒ พระราชา ๒ นคร พระราชาพระนามว่า พรหมทัต ครองพระนครพาราณสี มีอำนาจมาก ทรงยึดเอาเมืองของพระราชาพระนามว่า ทีฆีติ ครองเมืองโกศล ซึ่งเป็นเมืองน้อย ทั้งขาดแคลนทางเศรษฐกิจ พระราชาทีฆีติ ต้องอพยพหลบหนีพร้อมด้วยพระมเหสี พระราชาพระทีฆีติ ทรงมีพระโอรสพระองค์เดียว มีพระนามว่าทีฆาวุกุมาร ยังทรงพระเยาว์อยู่ ได้ทรงส่งให้ออกไปห่างจากราชอาณาจักร เพื่อศึกษาศิลปวิทยา ส่วนทั้งสองพระองค์ได้ทรงปลอมแปลงพระองค์หลบซ่อนมิให้ผู้ใดรู้เป็นเวลานาน แต่ในที่สุดก็มีผู้รู้เห็นได้กราบทูลพระเจ้าพรหมทัตให้ทรงทราบ พระเจ้าพรหมทัต รับสั่งให้จับตัว และนำไปปลงพระชนม์ทั้งสองพระองค์ และวันเวลานั้นเอง เป็นวันที่ พระราชกุมารทีฆาวุ

พระราชโอรสสำเร็จการศึกษา ได้เสด็จกลับมา ทรงรู้ข่าวว่า พระราชบิดาพระราชมารดากำลังจะถูกประหาร จึงได้แหวกฝูงชน เพื่อจะได้เห็นพระพักตร์ของพระราชบิดาพระราชมารดา ฝ่ายพระเจ้าทีฆีติ ได้ทอดพระเนตรเห็นพระราชโอรส และอยู่ในระยะที่พอจะฟังพระสุรเสียงกันได้, จึงได้ตรัสพระบรมราโชวาทนี้แก่ ทีฆาวุพระราชโอรสว่า **“พ่อทีฆาวุลูกรัก เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย, แต่เวรย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร”** ได้ตรัสพระโอวาทนี้ซ้ำถึง ๓ ครั้ง ๓ หน” แต่จากนั้นก็หมดเวลา ถูกเจ้าหน้าที่ลงมือประหารพระเจ้าทีฆีติและพระมเหสีสิ้นพระชนม์, ไม่ต้องกล่าวถึงองค์พระราชกุมารทีฆาวุราชโอรสว่า จะทรง**เศร้าโศกและผูกแค้นอาฆาต**ต่อพระเจ้าพรหมทัตเพียงใด, แต่ได้ทรงอดทนอดกลั้นไว้ด้วยพระสติปัญญา เพื่อมิให้ใครรู้ใครเห็น เพื่อวันเวลาข้างหน้ายังมีอยู่ เรื่องของพระเจ้าพรหมทัต พระเจ้าทีฆีติ และพระทีฆาวุพระราชกุมารนี้ โดยพิสดารมาจากคัมภีร์พระวินัยปิฎก เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๒๔๓ ท่านผู้ใดประสงค์จะศึกษาก็ต้องไปค้นหาอ่านเองเถิด จะเขียนให้ยาวไปกว่านี้ก็เกินเลยจากหัวข้อที่ยกขึ้นตั้งไว้ว่า ปุจฉา คือคำถาม จึงนำเรื่องมาเล่าแต่พอได้ความ คำถามมีอยู่ เรื่อง พระโอวาทของพระเจ้าทีฆีติที่ตรัสเตือนสอนให้สติแก่องค์เจ้าชายทีฆาวุพระราชโอรสไว้ว่า **“อย่าเห็นแก่ยาว อย่าเห็นแก่สั้น”** ฟังแล้วก็คล้าย ๆ กับคำเก่าที่ว่าไว้ว่า **“รักยาวให้บั่น รักสั้นให้ต่อ”**, ถามว่า ทั้ง ๔ คำนี้ พอจะเข้ากันได้หรือไม่ หรือว่าเป็นคนละเรื่อง ถ้าอย่างนั้น ก็ต้องถามว่า คำว่า **อย่าเห็นแก่ยาว** มีความหมายว่าอย่างไร? คำว่า **อย่าเห็นแก่สั้น** มีความหมายว่าอย่างไร? คำว่า **รักยาวให้บั่น** มีความหมายว่าอย่างไร? คำว่า **รักสั้นให้ต่อ** มีความหมายว่าอย่างไร? เรื่องคำปุจฉา ๔ ข้อ ท่านผู้ใดจะวิสัชนา ว่าอย่างไร ขอรอไว้เพียงเท่านี้ก่อน.

จะขอย้อนรวบรัดไปถึง เรื่องของพระเจ้าพรหมทัตกับพระทีฆาวุ พระราชโอรสพระองค์เดียวของพระเจ้าทีฆีติ, ซึ่งถูกเพชฌฆาตประหารชีวิตพร้อมพระมเหสีผู้เป็นพระราชมารดาต่อหน้าต่อตา ความรู้สึกผูกแค้นอาฆาตต่อพระเจ้าพรหมทัตสุดที่จะประมาณได้ แต่เจ้าชายทีฆาวุ ทรงอาศัยความเชาว์ไวไหวพริบเฉลียวฉลาด ทรงหลบซ่อนพระองค์, ทรงรับอาสาเลี้ยงช้าง โดยทรงบอกกับคนเลี้ยงช้างจะขอศึกษาหาความรู้เรื่องของช้าง โดยจะขอเลี้ยงช้างให้ฟรี ๆ คนเลี้ยงช้างก็พอใจ ได้อนุญาตให้ โดยไม่จำต้องสอบถามเรื่องชื่อเสียงเรียงนามและที่มาที่ไปทั้ง ๆ ที่โรงช้างอยู่ใกล้พระราชฐาน ข้างฝ่ายองค์ชายทีฆาวุสมัยเมื่อเป็นนักศึกษา นอกจากจะศึกษาศาสตร์โดยตรงแล้ว ยังทรงแถมศึกษาวิชาดนตรี ดีดพิณ และ วิชาเพลง ควบคู่ขนานกันไปด้วย เมื่อทรงปลอมพระองค์เข้ามาอาสาสมัครเลี้ยงช้าง ก็ได้นำเอาอุปกรณ์เครื่องดนตรีมาพร้อม ในพระทัยทรงเปี่ยมด้วยการเผด็จศึก แก้แค้นแทนพระราชบิดามารดา ถึงตรงนี้ ทำให้รำลึกถึงหนังสือพระอภัยมณีของสุนทรภู่บรมครูกวี ตอนที่เจ้าชายสองพระพี่พระน้อง คือ พระอภัยมณีเป็นพระพี่ ศรีสุวรรณเป็นพระน้อง ถูกพระราชบิดาส่งให้ไปศึกษาศิลปวิทยาเพื่อครองบ้านครองเมืองสืบต่อพระราชบิดาต่อไป แต่ทว่า เมื่อไปถึงสำนักครูทิสาปาโมกข์แล้ว องค์เจ้าชายผู้พี่สมัครเข้าศึกษาวิชาดนตรี คือ เป่าปี่ ส่วนเจ้าชายศรีสุวรรณผู้อนุชาทรงสมัครศึกษาวิชาอาวุธ คือ การตีกระบอง เมื่อศึกษาวิชาสำเร็จ เสด็จเข้าเฝ้าพระราชบิดา ถูกพระราชบิดาไม่ทรงพอพระทัยในวิชาที่ศึกษามา หาว่าเป็นวิชานอกเรื่อง ทรงขับไล่พระโอรสทั้งสองให้ออกไปนอกบ้านนอกเมืองเพื่อศึกษาใหม่ ทั้งสองพระพี่พระน้องก็ต้องซมซานบุกป่าฝ่าดง เพื่อแสวงหาวิชาใหม่ให้เป็นที่พอพระทัยของพระราชบิดา จนกระทั่งไปพบพราหมณ์หนุ่ม ๓ สหาย ถูกพระทัย ได้ผูก

สัมพันธไมตรีต่อกัน เมื่อพราหมณ์ทั้ง ๓ เกิดสงสัย เรื่องวิชาดนตรีว่าเป็นเรื่องที่แปลกประหลาด ยังไม่เคยได้ยินได้ฟังมาแต่ก่อนเลยว่า ดนตรี ปี่, กลอง มีคุณค่าควรแก่จะเป็นศาสตร์ได้ จึงทูลถามความว่า

ซึ่งองค์พระอนุชาเรียนอาวุธ　　เข้ายงยุทธข้าก็เห็นจะเป็นผล
แต่ดนตรีนี้ดูไม่ชอบกล　　ข้าแสนสนเท่ห์ในน้ำใจจริง ฯลฯ
พระฟังความพราหมณ์น้อยสนองถาม　　จึงเล่าความจะแจ้งแถลงไข
อันดนตรีมีคุณทุกอย่างไป　　ย่อมใช้ได้ดังจินดาค่าบุรินทร์
ถึงมนุษย์ครุฑาเทวราช　　จตุบาทกลางป่าพนาสิน
แม้ปี่เราเป่าไปให้ได้ยิน　　ก็สุดสิ้นโทโสที่โกรธา
ให้ใจอ่อนนอนหลับลืมสติ　　อันลัทธิดนตรีดีหนักหนา
ซึ่งสงสัยไม่สิ้นในวิญญา　　จงนิทราเถิดจะเป่าให้เจ้าฟัง ฯลฯ

ฝ่ายเจ้าชายทีฆาวุราชกุมาร พอราตรีย่างเข้าปัจจุสมัยย่ำรุ่ง ทรงตื่นบรรทม ทรงเปลี่ยนอารมณ์จากความโศกเศร้า ดับความแค้นอาฆาต กลับมาเป็นความร่าเริงด้วยการขับร้องและดีดพิณคลอเสียงเจื้อยแจ้วที่โรงช้าง ทรงกระทำให้พระเจ้าพรหมทัตตื่นบรรทมในเวลานั้น ทรงได้สดับเสียงอันไพเราะจับพระหฤทัย จนบรรทมอยู่ไม่ได้ ทรงลุกขึ้นจากพระแท่นบรรทม ตรัสถามมหาดเล็ก ถึงตัวบุคคล ผู้บรรเลงพิณ ก็ได้ทรงทราบว่าเป็นชายหนุ่มของคนเลี้ยงช้าง ทรงรับสั่งให้นำเข้ามาเฝ้าในขณะนั้นได้ตรัสถามได้ความแน่ชัด ถึงกับรับสั่งให้หนุ่มน้อยผู้นั้นได้บรรเลงอีกครั้ง คราวนี้มีผล ถึงกับทรงออกพระโอษฐ์ว่า เจ้าจงอยู่รับใช้เราเถิด หนุ่มน้อยผู้อาศัยโรงช้างได้ก้มกราบรับสนองพระบรมราชโองการ ชนิดน้ำขุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอกขนานแท้ พระเจ้าพรหมทัตทรงไว้วางพระทัยอย่างแนบแน่นแน่วแน่ จนล่วงมาถึงวันหนึ่ง เจ้ากรรมนายเวรมาถึงที่แล้ว, ทรงรับสั่งให้ เจ้าหนุ่มโรงช้าง ขับรถพระที่นั่ง นำหน้าหมู่พลโยธาออกไปนอกพระมหานคร

พอถึงทาง ๒ แพร่ง ทรงรับสั่งให้ขับไปอีกทางหนึ่ง ส่วนพลโยธาชักช้าอยู่ข้างหลัง ก็ขับตามไปอีกทางหนึ่ง ทำให้แยกจากกันอย่างสิ้นเชิง ครั้นเสด็จไปในระยะไกล พระเจ้าพรหมทัตก็ทรงเมื่อยล้า รับสั่งให้หยุดรถแล้วเสด็จลงจากรถ และรับสั่งให้เจ้าหนุ่มจากโรงช้างนั่งขัดสมาธิลงบนพื้น ฝ่ายพระราชา ซึ่งทรงกำลังเมื่อยล้าเต็มที่แล้ว ก็ทรงทอดพระวรกายแล้วเอาพระเศียรทอดลงบนตักของเจ้าหนุ่มโรงช้าง แล้วได้บรรทมหลับอย่างเป็นสุข, ทันใดนั้น เจ้าหนุ่มน้อยจากโรงช้างก็กลับกลายเป็นเจ้าชายทีฆาวุพระราชโอรสของพระเจ้าทีฆีติ โดยมิได้ชักช้า ทรงชักพระแสงขรรค์ซึ่งทรงลับไว้อย่างดีแล้วออกจากฝัก หมายว่า จะปาดพระศอคนผู้ก่อเวรแก่ตนอย่างสาหัส อย่าอยู่ให้หนักแผ่นดินต่อไปอีกเลย ตรัสดังนี้แล้วทรงเงื้อพระขรรค์ขึ้น แต่ในชั่วขณะนั้นเอง ทรงรำลึกถึงกระแสเสียงของพระราชบิดา **"ทีฆาวุลูกรักของพ่อ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร"** การที่เราจะมาละเมิดพระดำรัสสั่งของพระชนก ที่ได้ตรัสสอนเป็นพระราโชวาทสุดท้าย และเราเองก็ได้น้อมรับฝังใจไว้ว่า จะปฏิบัติตามแล้วกลับมาทำตามอารมณ์แค้นเช่นนี้ เป็นการไม่สมควรเลย ทรงดำริได้ฉะนี้ ก็ทรงสอดพระแสงขรรค์เข้าไว้ในฝัก ทรงสงบได้เพียงชั่วครู่ อารมณ์แค้นก็เกิดขึ้นอีก ทรงชักพระแสงขรรค์ออกจากฝักอีก และทรงปฏิการเช่นครั้งแรกอีกและเหตุการณ์อย่างเดิมก็เกิดเหมือนเดิมอีก จนถึงครั้งที่ ๓ ครั้งนี้ทรงทำพระหฤทัยให้เข้มแข็งจะต้องบั่นพระศอพระเจ้าพรหมทัตผู้สร้างเวรแก่เราให้จงได้ ทรงทำพระองค์ให้เข้มแข็งอย่างเต็มที่ ทรงชักพระแสงขรรค์ออกจากฝัก เงือดเงื้อขึ้นสุดแขน แต่เหตุการณ์ก็เป็นเช่นอย่างเดิม **"ทีฆาวุ สุดที่รักของพ่อ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่**

จองเวร” ข้อพระหัตถ์ที่ทรงจับพระขรรค์ก็อ่อนลง แทนที่จะบั่นพระศอพระเจ้าพรหมทัตกลับสอดเข้าฝักดังเดิม มัวแต่ชักเข้าชักออกอยู่เช่นนี้ถึง ๓ ครั้ง ๓ หน เวลาก็เนิ่นช้าออกไป องค์พระเจ้าพรหมทัตก็ทรงตื่นจากบรรทม ทรงแสดงพระอาการหวาดสะดุ้งกลัว ตรัสเรียกพระราชกุมารทีฆาวุให้เข้ามาใกล้ชิด แล้วตรัสบอกเล่าให้ฟังว่า เมื่อตะกี้นี้ เราม่อยหลับไป ฝันไปว่า ทีฆาวุราชกุมารโอรสของพระเจ้าทีฆีติฟาดฟันเราด้วยพระขรรค์ ณ ที่แห่งนี้ เพราะเหตุนี้แหละ เราจึงสะดุ้งกลัวหวั่นหวาดตกใจรีบลุกขึ้น, ในทันทีทันใดนั่นเอง เจ้าชายทีฆาวุพระราชกุมารทรงจับพระเศียรพระเจ้าพรหมทัตด้วยพระหัตถ์ซ้าย ชักพระแสงขรรค์ด้วยพระหัตถ์ขวา พลางได้กล่าวคำขู่แก่พระเจ้าพรหมทัตว่า ขอเดชะข้อที่พระองค์ทรงฝันนั้นเป็นแต่ความฝัน อาจไม่เป็นความจริงก็เป็นได้ แต่ความฝันครั้งนี้ของพระองค์ คงเป็นจริงอย่างแน่นอน ข้าพระพุทธเจ้าเพียรพยายามจะฆ่าพระองค์ถึง ๓ ครั้ง ๓ หน ไม่สำเร็จ ด้วยสาเหตุได้รำลึกถึงพระโอวาทของพระราชบิดาที่ทรงเตือนสอนไว้ครั้งสุดท้ายก่อนแต่เพชฌฆาตที่พระองค์ออกคำสั่งให้ประหาร พร้อมทั้งพระมารดา, และทั้งข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่า การฆ่าคนที่กำลังหลับ ทำให้ด้อยพระเกียรติข้าพระพุทธเจ้าจึงได้งด ฆ่าไม่ลง แต่มาถึงขณะนี้ และขอกราบทูลว่าข้าพระองค์นี่แหละ คือ ทีฆาวุ พระราชโอรสของพระเจ้าทีฆีติตัวจริง ที่พระองค์ผู้มีพระทัยเหี้ยมโหด ได้ก่อความพินาศแก่พวกข้าพระพุทธเจ้ามากมาย ทรงช่วงชิงรี้พล ราชพาหนะ ชนบทน้อยใหญ่ ทั้งคลังศัสตราวุธยุทธภัณฑ์ และคลังธัญญาหาร มิหนำซ้ำยังปลงพระชนม์ชีพพระชนกชนนีของข้าพระพุทธเจ้าเสียด้วย เวลานี้เป็นเวลาที่ข้าพระพุทธเจ้าพบคู่เวรตัวจริงแล้ว พระองค์จะว่าอย่างไร พระเจ้าพรหมทัต ได้ทรงสดับฟังถึงความโหดเหี้ยมของตน ทรงสงบนิ่ง ทรงกระเถิบเข้าไปใกล้แล้วทรงซบพระเศียร

ลงแทบยุคลบาทของทีฆาวุราชกุมาร แล้วได้ตรัสคำวิงวอนต่อองค์เจ้าชายว่า พ่อทีฆาวุ พ่อจงให้ชีวิตแก่ฉัน พ่อทีฆาวุ จงให้ชีวิตแก่ฉันด้วยเถิด, ฝ่ายข้างเจ้าชายทีฆาวุได้ตรัสออกมา (ซึ่งใคร ๆ คิดไปไม่ถึงสำหรับผู้ที่กำลังโกรธ) ว่า ข้าพระพุทธเจ้าหรือที่จะเอื้อมอาจทูลเกล้าถวายชีวิตแด่พระองค์ พระองค์ต่างหาก ควรพระราชทานชีวิตแก่ข้าพระพุทธเจ้า ฝ่ายข้างพระเจ้าพรหมทัตได้ตรัสตอบว่า พ่อทีฆาวุ ถ้าพ่อว่าเช่นนั้น ขอพ่อทีฆาวุจงให้ชีวิตแก่ฉัน และฉันก็ให้ชีวิตแก่พ่อ

สรุปว่า เหตุการณ์อันใหญ่โตขนาดนั้นจบสงบลง ทั้งพระเจ้าพรหมทัต ทั้งองค์ชายทีฆาวุ ต่างก็ได้ให้ชีวิตแก่กันและกัน ได้จับพระหัตถ์กัน และได้ทำการสบถ เพื่อไม่ทำร้ายกัน เมื่อเรื่องร้ายกลายเป็นเรื่องดีโดยที่มิได้คาดฝันฉะนี้ พระเจ้าพรหมทัตได้ตรัสให้พระราชกุมารทีฆาวุเป็นสารถีขับรถกลับพระราชวัง ระหว่างทางได้พบกับกองพลทหารที่ได้แยกทางกันยังไม่รู้ถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแด่พระราชาทั้ง ๒ พระองค์ จึงไม่รู้ว่า ชายหนุ่มโรงช้าง คู่เวร ตัวฉกรรจ์ ของพระเจ้าพรหมทัตเป็นพระราชกุมารทีฆาวุ ต่อเมื่อเสด็จถึงพระราชนิเวศน์แล้ว ทรงรับสั่งให้มีการประชุมครั้งใหญ่และสำคัญ ได้ตรัสเล่าเรื่องทั้งหมดทั้งสิ้น รวมทั้งเรื่องของพระราชกุมารทีฆาวุ และได้มีพระราชดำรัสให้เจ้าชายทีฆาวุราชกุมาร ได้ตรัสในที่ประชุมถึงข้อความที่สำคัญที่องค์พระชนกทีฆีติได้ตรัสเตือนสอนไว้ อันเป็นคำสอนที่ศักดิ์สิทธิ์อัศจรรย์ ทำให้องค์เจ้าชายทีฆาวุทรงระงับยับยั้งพระทัยไว้ได้เพราะพระโอวาทนี้ พร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายที่ทำให้พระเจ้าพรหมทัตทรงเอาชีวิตรอดปลอดภัย จนได้กลับมาให้ท่านทั้งหลายได้เห็นหน้า ณ บัดนี้ ทั่วทั้งท้องพระโรงได้ยินแต่เสียงปรบมือ สาธุการ เป็นสุขสนุกสนานยินดีกันถ้วนทั่ว ยังมีต่ออีก ลำดับต่อจากนั้น องค์พระเจ้าพรหมทัต ยังได้ตรัสต่อไปอีกว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ไม่เคยมีมา

ก่อนเลย ทีฆาวุราชกุมารนี้ เป็นบัณฑิต ได้เข้าใจความแห่งภาษิตอันพระชนกตรัสโดยย่อได้โดยพิสดาร แล้วทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานรี้พล ราชพาหนะ ชนบท คลังศัสตราวุธยุทธภัณฑ์ และคลังธัญญาหารอันเป็นพระราชสมบัติของพระชนก และทั้งได้พระราชทานพระราชธิดาอภิเษกสมรสด้วย ด้วยประการฉะนี้

ขอบอกกะท่านผู้อ่านผู้ฟังทุกท่านว่า กัณฑ์เทศนากัณฑ์นี้ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศนาด้วยพระองค์เอง เพื่อให้กลุ่มพระภิกษุผู้กำลังคลุ้มคลั่งกับการทะเลาะวิวาท เรื่องน้ำหยดเดียวฟัง ส่วนผลเป็นอย่างไรนั้นขอให้อดใจฟังต่ออีกนิดเดียว

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสแสดงโดยยกเรื่องนี้ขึ้นเป็นอุทาหรณ์ว่า **ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ขันติ โสรัจจะ เห็นปานดังนี้ และได้มีมาแล้วแก่พระราชาทั้งสองพระองค์เหล่านั้น ผู้มีอาชญา ผู้ถือศัสตราวุธ (ก็ยังยับยั้งไว้ได้) ก็การที่พวกเธอบวชในธรรมอันเรากล่าวดีแล้วอย่างนี้ จะพึงอดทน และสงบเสงี่ยมนั้น ก็จะพึงงามในธรรมวินัยนี้เป็นแน่แท้,** ได้ตรัสเตือนถึงขนาดนี้แล้ว, พระภิกษุเหล่านั้น เป็นอย่างไร จะเลิกทะเลาะกันหรือ ไม่เลิก จะไม่ขอเขียนต่อ แต่จะไปเขียนต่อสุดท้าย มีว่าอย่างนี้

จึงพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระดำริว่า *โมฆะบุรุษเหล่านี้หัวดื้อนักแล เราจะให้โมฆะบุรุษเหล่านี้เข้าใจกัน ทำไม่ได้ง่ายเลย* แล้วเสด็จลุกจากพระพุทธอาสน์กลับไป ฯ ด้วยประการฉะนี้แล

พระพุทธภาษิตที่มาของคำว่า "ชมพูนุท"

ต้นเหตุ ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงเรื่องนี้ มีเล่าไว้ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท เรื่องมีอยู่ว่า มีอุบาสกคนหนึ่ง ชื่อว่า อตุละ เรียกตามภาษาไทย ๆ ว่า "อดุล" เป็นคนใหญ่คนโต มีบริวารมากในเมืองสาวัตถี อยู่มาวันหนึ่งเกิดศรัทธา อยากจะฟังเทศน์ ได้ชักชวนบริวารกลุ่มใหญ่ไปวัด วัดแรกหรือสำนักแรก คือ สำนักของพระเรวตะเถระ เข้าไปหาท่านขอให้ท่านแสดงธรรม แต่พระเรวตะท่านไม่พูดไม่เจรจาไม่แสดงธรรมให้ฟัง เพราะปกติท่านมีอัธยาศัยน้อมไปในการปลีกวิเวก ไม่คลุกคลีกับหมู่คณะ ท่านอตุละก็โกรธ ไม่พอใจ บ่นว่านินทาท่าน แล้วพาบริวารไปหาพระสารีบุตร บอกเล่าถึงการไปหาพระเรวตะ แต่ท่านไม่ยอมแสดงธรรมให้ฟัง เป็นพระที่ไม่ได้เรื่อง แล้วขออาราธนาให้พระสารีบุตรเทศน์ พระสารีบุตรก็รับฉลองศรัทธา แสดงพระอภิธรรมกถาอย่างยืดยาว กว่าท่านจะจบเทศนาก็นั่งกันเหนื่อยหนำซ้ำฟังไม่รู้เรื่องเสียด้วย ก็โกรธกล่าวติเตียนท่านว่าไม่รู้กาลเวลา ทั้งพระอภิธรรมกถาก็มีอรรถลึกซึ้ง ฟังไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไร ได้ลุกขึ้นนมัสการอำลา พาบริวารไปหาพระอานนท์ เข้าไปหาแล้วบอกเล่าให้พระอานนท์ฟังเรื่องที่ตนและบริวารประสงค์จะฟังเทศน์ ฟังธรรมได้ไปยังสำนักของพระเรวตะ ท่านก็ไม่พูดด้วย ไปหาพระสารีบุตร ท่านก็เทศน์เรื่องอภิธรรมยืดยาวพิสดาร ฟังไม่รู้เรื่อง จึงได้พากันมาหาท่าน ขอให้ท่านแสดงธรรมแก่พวกกระผมด้วยเถิด ท่านพระอานนท์ก็มิได้ว่าอะไร

เมื่อท่านอดุลอุบาสก กับบริวาร มีศรัทธาจะฟังธรรมเทศนา ท่านก็ไม่ขัดศรัทธา และเห็นว่าแต่ละคนก็ได้ผ่าน ได้พบพระเถระได้ความไม่

พอใจ ได้ตำหนินินทาพระมาจนเหนื่อยมากแล้ว ก็ได้แสดงธรรมกถาแต่พอได้ใจความ ทำให้ท่านอตุละอุบาสกไม่พอใจ หาว่าแสดงน้อยเกินไป อยากจะฟังให้มากกว่านี้ คราวนี้จะไปหาพระรูปไหนอีก ตัดสินใจว่าไม่ไปหาไม่ไปฟังจากพระรูปไหนอีกแล้ว ไม่ได้เรื่องทั้งนั้น ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าดีกว่า จะได้กราบทูลเล่าเรื่องความดี มีศรัทธาของตน และความที่ตนไม่ชอบพระแต่ละรูป เพราะไม่สนองให้ตรงตามความต้องการ ตามความประสงค์ของตนให้พระพุทธเจ้าได้สดับรับฟัง จะได้สบายอกสบายใจ และถ้าโชคดีได้ฟังพระพุทธเจ้าทรงตำหนิพระเถระตามที่ตนไม่พอใจ ก็จะสบายใจไปนาน คิดดังนี้แล้วก็นมัสการลาพระอานนท์เถระ พาบริวารไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ที่พระเชตวัน กราบถวายบังคม และต่างนั่งลง ณ ที่อันควรแล้ว ท่านอตุละก็ได้กราบทูลเล่าเรื่องของตน และบริวารมีศรัทธาประสงค์จะฟังธรรมกถาเข้าไปหาพระเถระทั้ง ๓ แต่ผิดหวัง พระเรวตะนิ่งไม่พูดไม่สนทนาด้วย พระสารีบุตรเทศนาอภิธรรมยืดยาวลึกซึ้งพิสดาร พระอานนท์แสดงธรรมน้อยเกินไป ข้าพระองค์และบริวารไม่พอใจ จึงได้พากันมาเฝ้ากราบทูลอาราธนาขอฟังพระธรรมเทศนาพระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธองค์ทรงสดับแล้วได้ตรัสเป็นธรรมกถาว่า ดูกร อตุละ เรื่องที่ท่านประพฤติมามิใช่มีท่านเป็นคนแรก แต่เป็นเรื่องมีมาแล้วแต่โบราณ ฝ่ายที่ไม่ชอบก็ ตำหนิ ติเตียน ฝ่ายที่ชอบ ก็ยกยอ สรรเสริญ จะหาคนที่ไม่ถูกตำหนินินทาเลย ย่อมหาไม่ได้ และจะหาคนที่มีแต่คนสรรเสริญอย่างเดียว ก็ย่อมหามิได้เช่นกัน แม้แต่ท้องฟ้า อากาศ แผ่นดิน พระจันทร์ พระอาทิตย์ ก็ยังถูกตำหนิติเตียน อันการนินทาและสรรเสริญของคนพาลถือเอาเป็นประมาณมาตรฐานไม่ได้ ของบัณฑิตผู้มีปัญญาเท่านั้นถือเอาเป็นประมาณมาตรฐานได้ แล้วได้ทรงเป็นพระภาษิตคาถาเหล่านี้ว่า (ขอเขียน

เป็นบาลีไทยหรือไทยบาลี เพื่ออ่านกันได้อย่างสะดวก)

โปราณะเมตัง อตุละ　　เนตังอัชชะตะนามิวะ
นินทันติ ตุณหิ มาสีนัง　　นินทันติ พะหุภาณินัง
มิตะภาณิมปิ นินทันติ　　นัตถิโลเก อะนินทิโต
นะ จาหุ นะ จะ ภะวิสสะติ　　นะ เจตะระหิ วิชชะติ
เอกันตัง นินทิโต โปโส　　เอกันตัง วา ปะสังสิโต
ยัญเจ วิญญู ปะสังสันติ　　อะนุวิจจะ สุเว สุเว
อัจฉิททะวุตติง เมธาวิง　　ปัญญาสีละสะมาหิตัง
เนกขัง ชัมโพนะทัสเสวะ　　โก ตัง นินทิตุมะระหะติ
เทวาปิ นัง ปะสังสันติ　　พรัหมุนาปิ ปะสังสิโต

แปลว่า ดูก่อน อตุละ เรื่องนินทาและสรรเสริญนี้เป็นของเก่า มิใช่เพิ่งมีในวันนี้ คนนั่งนิ่ง ๆ เขาก็นินทา คนพูดมากก็ถูกนินทา พูดพอประมาณก็ถูกนินทาเช่นเดียวกัน คนไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก คนที่ถูกนินทาอย่างเดียว หรือได้รับสรรเสริญอย่างเดียว ไม่เคยมีในอดีต จักไม่มีในอนาคต และ ไม่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนวิญญูชนพิจารณาทุกวันแล้วสรรเสริญผู้ใด ซึ่งมีความประพฤติดีติดต่อไม่ขาดสาย มีปัญญา ตั้งมั่นด้วยปัญญา และศีล ใครเล่าควรจะนินทาผู้นั้น ผู้เป็นดัง **"แท่งทองชมพูนุท"** คนเช่นนั้นแม้ทวยเทพก็ชม พรหมก็สรรเสริญฯ

มีอธิบาย ตามพระคาถานี้ว่า การนินทา สรรเสริญ เป็นโลกธรรม โลกธรรม แปลว่า ธรรมประจำโลก หมายความว่า เมื่อมีโลก คือ มนุษยโลก ก็ย่อมมีนินทา มีสรรเสริญ เกิดมาพร้อม ๆ กัน เหมือนดอกเห็ดที่เกิดจากดิน ย่อมมีดินติดมาด้วย ฉะนั้น **นินทา** เป็นฝ่าย

อนิฏฐารมณ์ เป็นอารมณ์ไม่พึงปรารถนา **สรรเสริญ** เป็นฝ่ายอิฏฐารมณ์ เป็นอารมณ์ที่พึงปรารถนา ถ้าจะปุจฉาถามว่า ใครเป็นคนจัดเป็นคนตั้งขึ้นมา *ก่อน-แต่จะวิสัชนา* ตอบคำถามข้อนี้ ขอนำข้อธรรมจากโลกธรรมสูตร ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ แต่จะนำมาแต่พอเป็นข้อคิดเท่านั้น ในพระสูตรนั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า ในโลกนี้มีคนอยู่ ๒ จำพวก พวกหนึ่งเรียกว่า **ปุถุชน** เป็นผู้ที่ไม่เคยสดับรับฟังพระธรรมเทศนา จะเรียกว่า เป็นพาล ไม่มีปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงก็ได้ ความเป็นจริงที่ว่านี้ ได้แก่ สรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ซึ่งมีโลกธรรม มีนินทา สรรเสริญ รวมอยู่ด้วย *ปุถุชน หรือ พาลชน* ที่ขาดปัญญาไม่รู้เห็นตามความเป็นจริง ก็เพราะไม่สดับรับฟังพระธรรมเทศนา จิตใจ จึงขาดสิ่งยึดเหนี่ยว ไม่มีสิ่งเกาะกุม

ดังนั้น เมื่อถึงคราวที่โลกธรรมมีนินทา สรรเสริญ เป็นต้น เกิดขึ้น จิตใจ ย่อมปราศจากเครื่องยึดเหนี่ยว เครื่องเกาะกุม ก็ตกอยู่ใต้อำนาจของนินทา สรรเสริญ ถูกนินทา สรรเสริญ ครอบงำย่ำยี เกิดอาการยินร้าย ยินดี หวั่นไหว ผิดปกติ ยินร้ายเพราะนินทา ยินดีเพราะสรรเสริญ ถ้าเป็นนักฝึกจิตก็สังเกตจิตของตนได้ว่า ถูกนินทา ถูกตำหนิ ติเตียน จิตก็ฟุบลงเป็นทุกข์รุ่มร้อนไม่เป็นสุข เมื่อได้รับสรรเสริญจิตก็ฟูขึ้น อันนี้เป็นฝ่ายปุถุชนหรือพาลชน ที่ไม่เคยสดับตรับฟังพระธรรมเทศนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับอีกพวกหนึ่ง ฝ่ายหนึ่งเรียกตามพระสูตรนั้นว่า **อริยชน** เป็นผู้เคยได้ฟังพระธรรมเทศนา จะเรียกว่า **บัณฑิตชน** ก็ได้ เพราะคำว่า **บัณฑิต** ตามความหมายของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ผู้ที่ครองชีวิต ดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหลัก เป็นที่ยึดเหนี่ยว เกาะกุม ย่อมรู้ย่อมเห็นตามความเป็นจริงว่า สรรพสิ่ง

ในโลก เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวน เป็นธรรมดา นินทา สรรเสริญ ก็เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดาเช่นเดียวกัน เมื่อถึงคราวที่โลกธรรมมีนินทา สรรเสริญ เป็นต้น ผ่านเข้ามากระทบ ย่อมรักษาจิต ประคองจิตให้เป็นปกติ คงที่ ไม่หวั่นไหว ไม่ฟุบ ไม่ฟู ไม่ขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่มีอาการข้างขึ้น ข้างแรม ระหว่างชน ๒ พวก ๒ ฝ่าย มีข้อแตกต่างแปลกกันฉะนี้

เรื่อง อนิฏฐารมณ์ กับ อิฏฐารมณ์ จะขอยกขึ้นกล่าวไว้ตรงนี้ **อนิฏฐารมณ์** แปลว่า อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา **อิฏฐารมณ์** แปลว่า อารมณ์ที่น่าปรารถนา อารมณ์นั้นเป็นเรื่องภายนอก โลกธรรมก็เป็นเรื่องภายนอก เรื่องของอารมณ์เป็นอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น แก้ไขไม่ได้ จะเป็นอย่างที่พูด ๆ กันว่า วันนี้ฉันมีอารมณ์ไม่ดี อารมณ์เสีย ทำให้หงุดหงิด นั้นไม่ถูก ไม่ใช่อย่างนั้น อารมณ์จะดีจะเสีย อยู่ที่จิตของคน ฝ่ายข้างพาลไม่ปรารถนาจะให้อารมณ์ที่ตนไม่ต้องการมีการนินทา เป็นต้น เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่บางทีตนนั่นแหละเป็นตัวทำเหตุขึ้นเอง กลับไม่ปรารถนา ไม่ต้องการได้ยินได้ฟังเสียอีก เกิดขึ้นแล้วก็ให้รีบ ๆ ดับไป หายไป ยังไม่ดับไม่หาย ก็หาวิธีการต่าง ๆ เข้าระงับ ส่วนข้างที่ดีมีการสรรเสริญ ยกย่อง ยกยอ เป็นต้น ก็ปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตน ทั้ง ๆ ที่บางเรื่องตนก็มิได้ทำเหตุอันนั้น แต่อยากจะให้เกิดขึ้น เกิดขึ้นแล้วก็ให้เป็นข่าวอยู่นาน ๆ ไม่อยากจะให้ดับไปหายไป บัณฑิตชน ไม่ถืออย่างนั้น ถือเหตุ ถือผล ถือความเป็นจริงเป็นที่ตั้ง จะห้ามมิให้นินทานั้นคงห้ามมิได้ อย่างที่ท่านฤาษีลิงแดงกล่าวไว้ว่า **“ห้ามคนมิให้นินทา เหมือนห้ามหมามิให้เห่า ห้ามคนมิให้ริษยา เหมือนห้ามหมามิให้เกา”** นั่นแหละ เพราะห้ามไม่ได้นี้เอง พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงแสดงว่า การนินทา สรรเสริญ นั้น ถ้าเป็นถ้อยคำ

ของคนพาลก็ไม่ควรถือเป็นประมาณ เพราะคนพาลพูดตามอารมณ์ ชอบก็สรรเสริญ ไม่ชอบก็นินทา ให้ก็สรรเสริญ ไม่ให้ก็นินทา หรือตนได้น้อยกว่า คนอื่นได้มากกว่าก็นินทา เอาความแน่นอนจากคนพาลไม่ได้ แต่ถ้อยคำของบัณฑิตจะเป็นถ้อยคำตำหนิ นินทา หรือสรรเสริญ ยกย่อง ก็ถือเป็นประมาณได้ ฟังแล้วจะได้แก้ไขปรับปรุงข้อที่บกพร่องให้ดีขึ้นให้สมบูรณ์ขึ้น ได้ประโยชน์กับชีวิตอันน้อยนี้เป็นอย่างดี ตามพระบาลีที่ทรงยกขึ้นแสดงแก่ อตุละอุบาสก พร้อมด้วยบริวารข้างต้นนี้ ตรัสว่า *คนไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก และคนที่มีแต่สรรเสริญอย่างเดียวก็ไม่มีในโลกเช่นกัน* ทรงชี้ทางออกชนิดที่ไม่ต้องกังวลกับการนินทาไว้โดยทรงยกธรรม ๒ ข้อ เป็นธรรมคู่กัน คือ **ปัญญากับศีล** หรือ *ศีลกับปัญญา* ศีลนั้นไม่ได้ระบุว่าเป็นศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หรือ ปาฏิโมกขสังวรศีล ถือเสียว่าเป็นศีล ๕ ซึ่งเป็นศีลของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปก็แล้วกัน แค่ศีล ๕ แต่ต้องให้เป็นนิจศีล และมีปัญญากำกับ ทิ้งห่างกันไม่ได้ ปฏิบัติติดต่ออย่างสม่ำเสมอให้เหมือนโลหิตที่มีในร่างกาย อย่างนี้เรียกว่าประพฤติไม่ขาดสาย

ถามว่า ประพฤติได้อย่างนี้จะพ้นจากนินทาแลหรือ ตอบว่าได้แน่นอน เพราะเชื่อมั่นในความประพฤติของตน ใครจะนินทาว่าร้ายสถานใด ก็ไม่คลอนแคลนหวั่นไหว มีปัญญารู้เท่ารู้ทันของขบวนการนี้ ก็เหมือนมีพ่อค้าแม่ค้ามาร้องขายของผ่านหน้าบ้านฟังแล้วไม่ใช่ของที่เราต้องการก็ไม่เรียกให้หยุด เมื่อเจ้าของบ้านไม่เรียกเขาก็ผ่านพ้นไปก็เท่านั้น หรืออย่างบางคนมีของหลายชิ้นหลายชุดหลายอย่าง คงเก็บไว้อย่างนั้น ยังไม่เหมาะไม่ควรที่จะนำออกโชว์ออกใช้ เลือกใช้เฉพาะชุดที่เหมาะที่ควรที่ดีกว่า ปลอดภัยกว่า ตัวกิเลส ความยินร้ายยินดียังมีอยู่ แต่ไม่เหมาะ

ไม่ควรจะนำออกใช้ก็เก็บ ๆ ไว้ก่อน บางคนใจเดี่ยวใจเด็ด ถึงกับข่มถึงกับเหยียบไม่ให้โผล่หัวขึ้นมาก็พอจะมี พอจะหาได้อยู่ และที่เหนือกว่านั้นชนิดที่เอาจริงเอาจัง เอาเป็นเอาตายกับความยินร้ายยินดี ก็ยังพอจะหาได้อยู่ ที่กล่าวว่า เปลี่ยนใช้ชุดที่ดีกว่า เหมาะกว่า ปลอดภัยกว่า ได้แก่ชุดธรรม คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา หรือ เกิดขึ้น ดับไป อย่างที่อริยชน หรือ บัณฑิตชน ท่านใช้ นั่นแหละ มีปัญญา มีศีล อย่างสม่ำเสมอ เรียกว่า ประพฤติไม่ขาดสาย ฉะนี้ จึงเป็นดุจดังแท่งทองชมพูนุท ใครเล่าย่อมควรเพื่อนินทาติเตียนผู้นั้น ผู้นั้นแม้เทวดาก็ชื่นชม แม้พรหมก็สรรเสริญ ด้วยประการฉะนี้

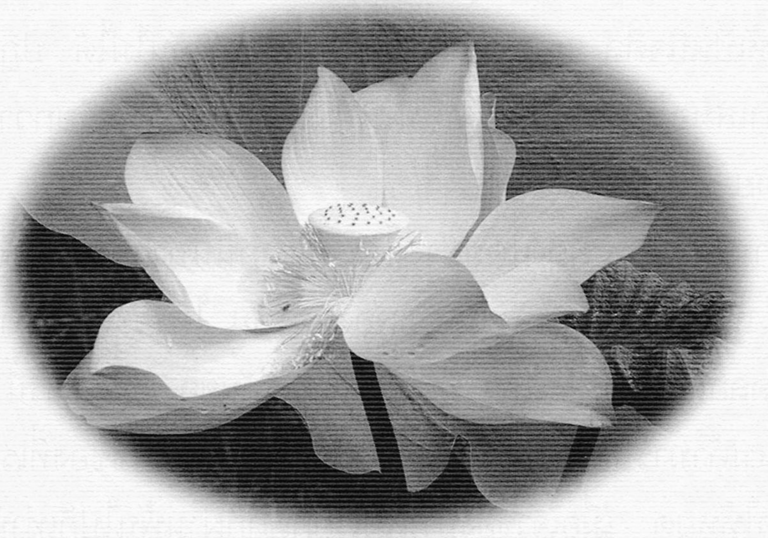

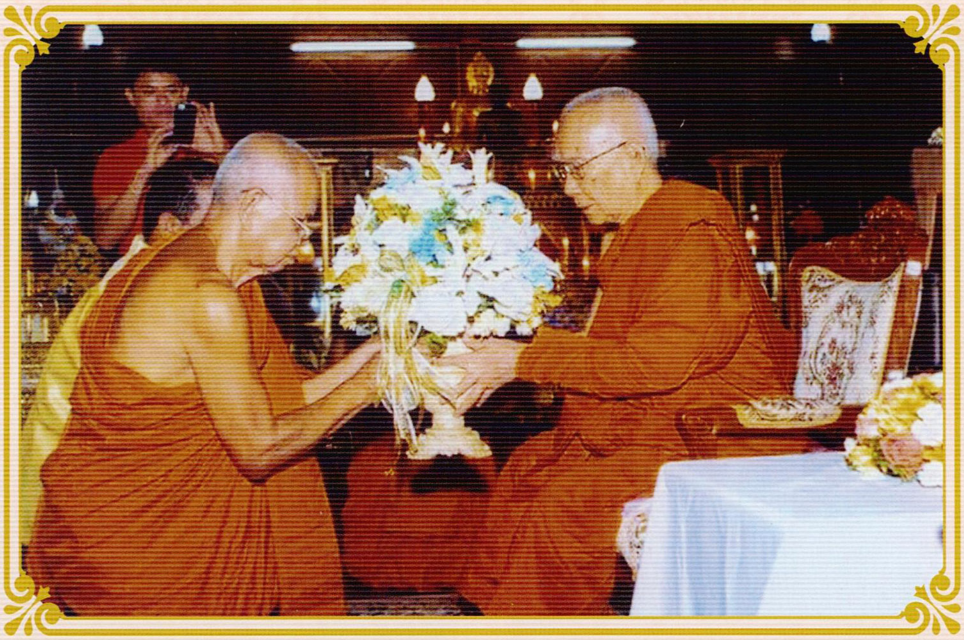

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เสด็จเป็นองค์ประธานในการบำเพ็ญกุศลฉลองอายุวัฒนมงคล
๘๐ ปี พระธรรมกวี (๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓) ณ ศาลาการเปรียญ วัดราชาธิวาสวิหาร
(เมื่อครั้งทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระมหามุนีวงศ์)

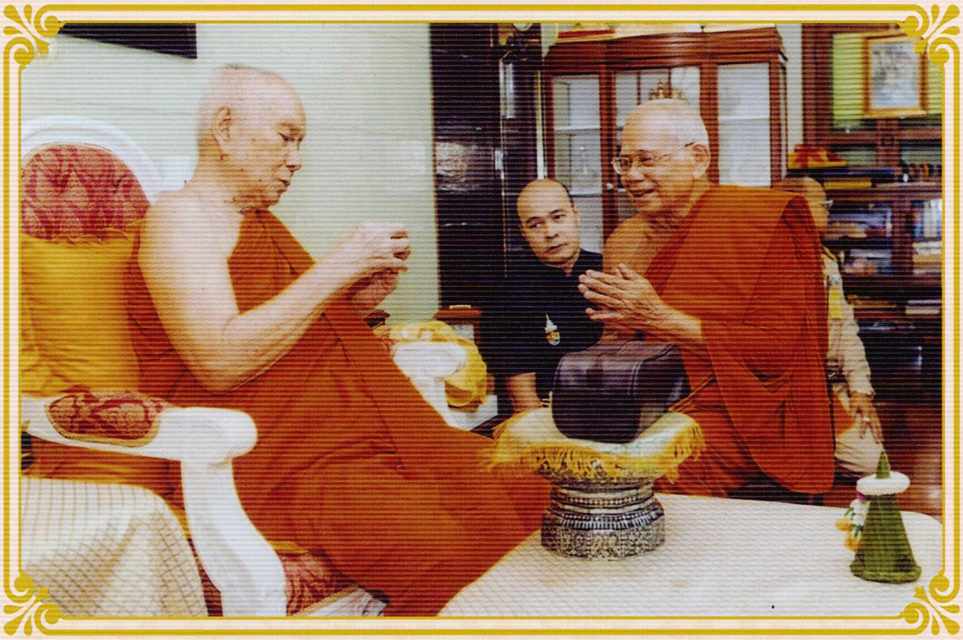

เข้าเฝ้า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ณ ตำหนักอรุณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
เมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๑

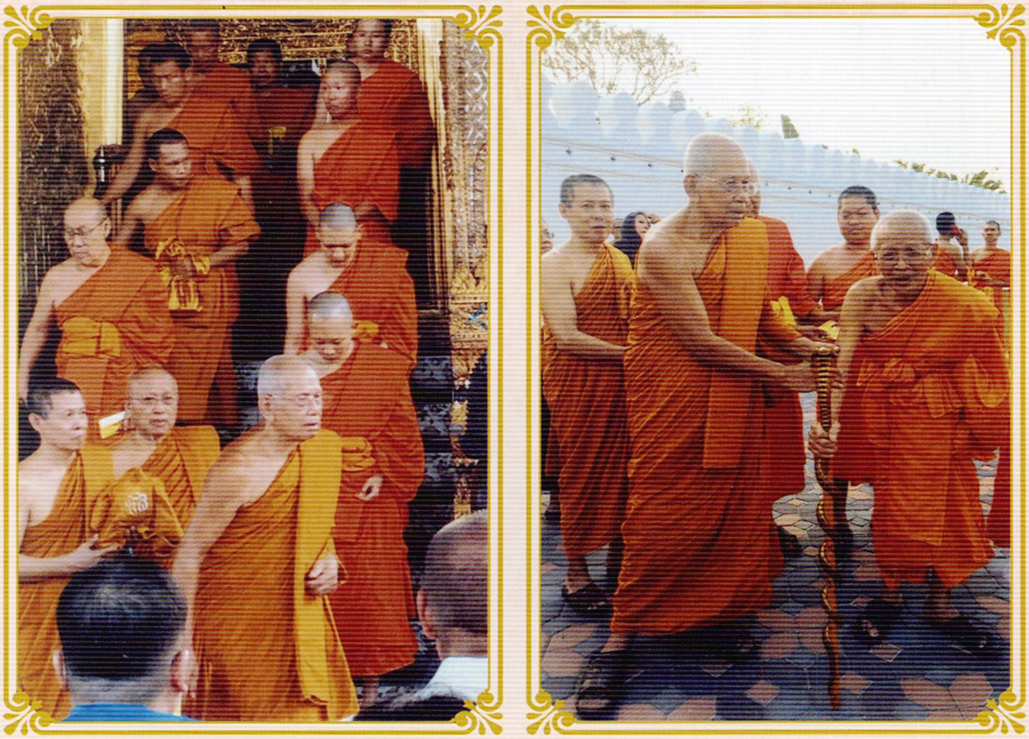

ร่วมเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระราชกุศล
พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ร.๙)
ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง

ร่วมพิธีทำบุญงานอดีตเจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์วรวิหาร

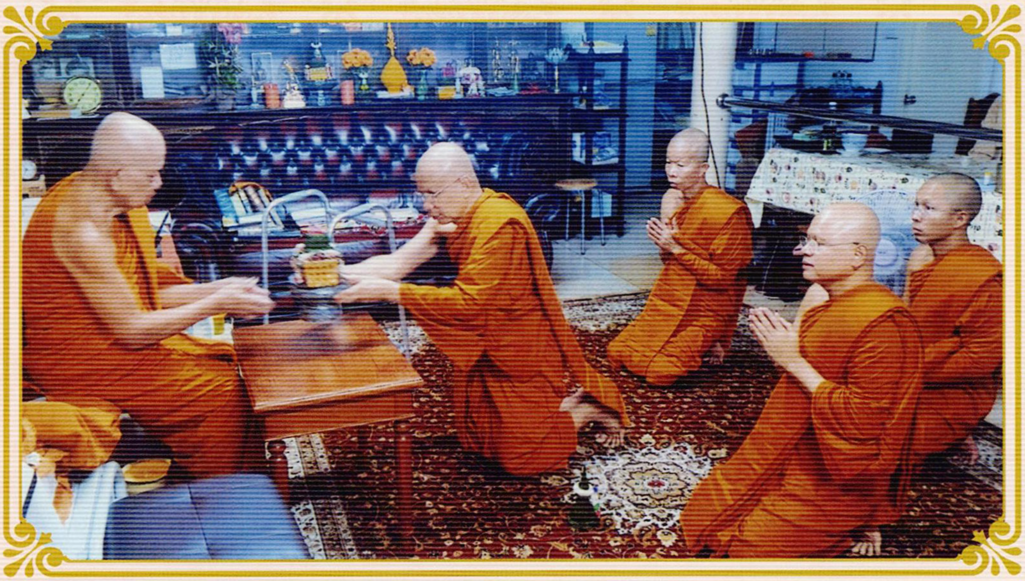

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน) เลขานุการสมเด็จพระสังฆราช
พร้อมคณะสงฆ์วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ถวายสักการะกระทำสามีจิกรรม
เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา ประจำปี ๒๕๖๒

พระพรหมวิสุทธาจารย์ (มนตรี คณิสฺสโร) กรรมการมหาเถรสมาคม
เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์วรวิหาร เข้าถวายสักการะกระทำสามีจิกรรม
เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา ประจำปี ๒๕๖๒

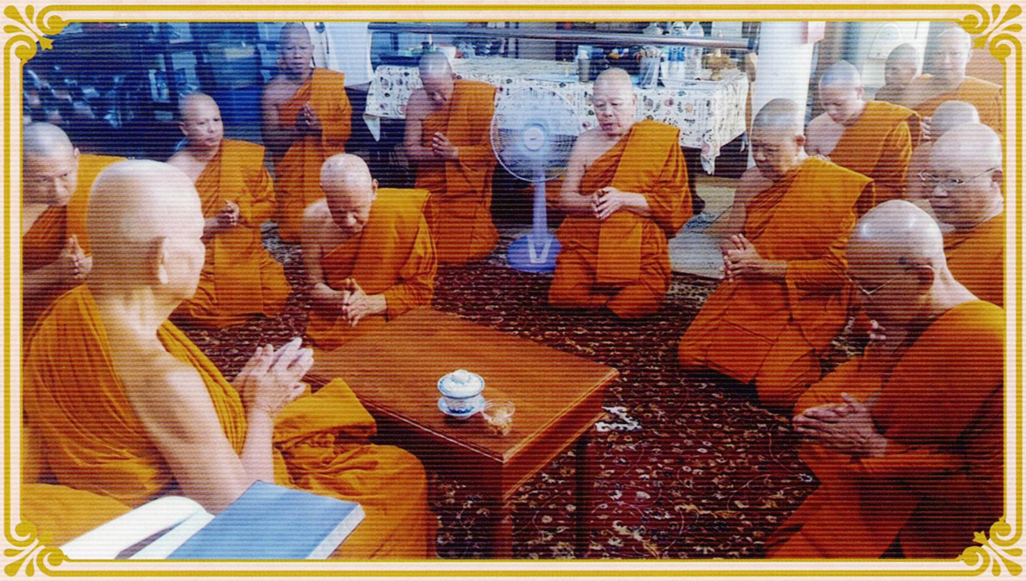

พระพรหมวัชราจารย์ (พูนศักดิ์ วรภทฺทโก) กรรมการมหาเถรสมาคม
เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ถวายสักการะกระทำสามีจิกรรม
เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา ประจำปี ๒๕๖๒ (ในขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมไตรโลกาจารย์)

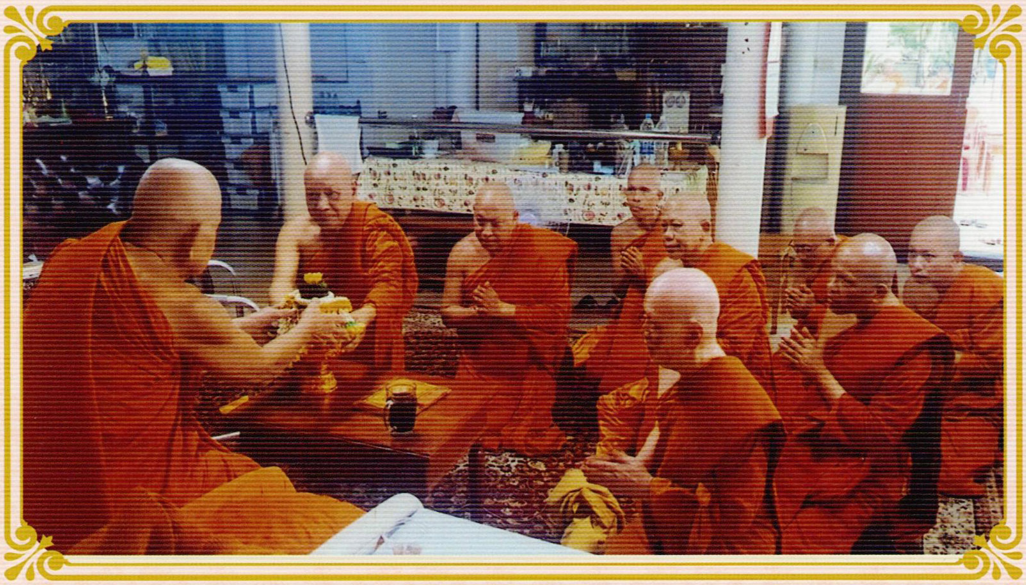

คณะสงฆ์วัดราชผาติการาม ถวายสักการะกระทำสามีจิกรรม
เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา ประจำปี ๒๕๖๒

ต้อนรับสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน) กรรมการมหาเถรสมาคม เลขานุการสังฆราช
เจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗ (ธ) ตรวจเยี่ยม วัดป่าบนเนิน
อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

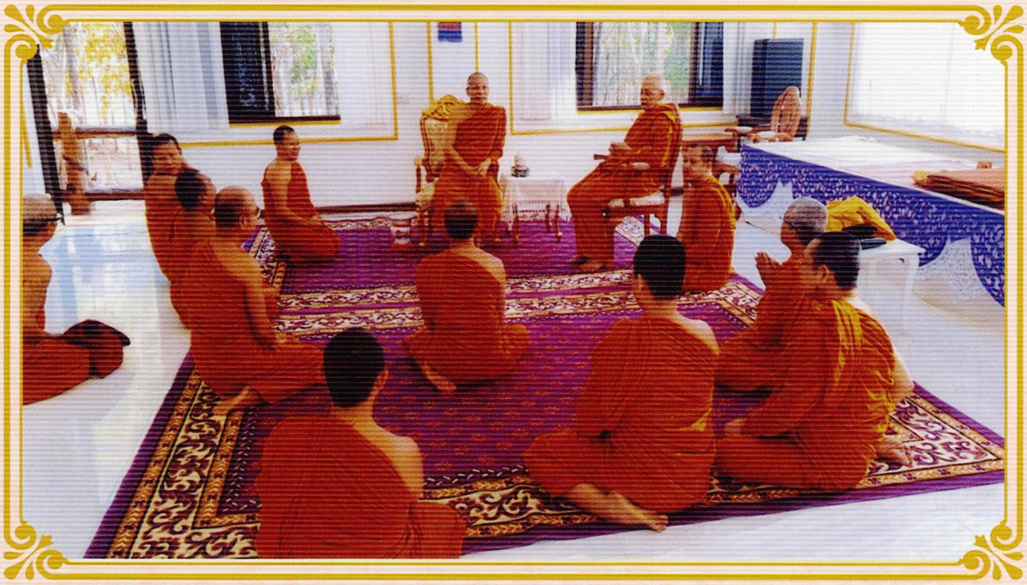

ภายในอาคาร ๙๐ ปี พระธรรมกวี
ณ วัดป่าบนเนิน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

ถวายสักการะ หลวงปู่บุญฤทธิ์ ปณฺฑิโต
ณ ที่พักสงฆ์สวนทิพย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ถวายน้ำสรงสักการะในโอกาสฉลองอายุวัฒนมงคล
พระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)
วัดอรัญญบรรพต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

นำคณะสงฆ์ในโครงการอบรมพระวิปัสสนาจารย์
ออกรับบิณฑบาต ณ วัดสระกระเทียม จังหวัดนครปฐม

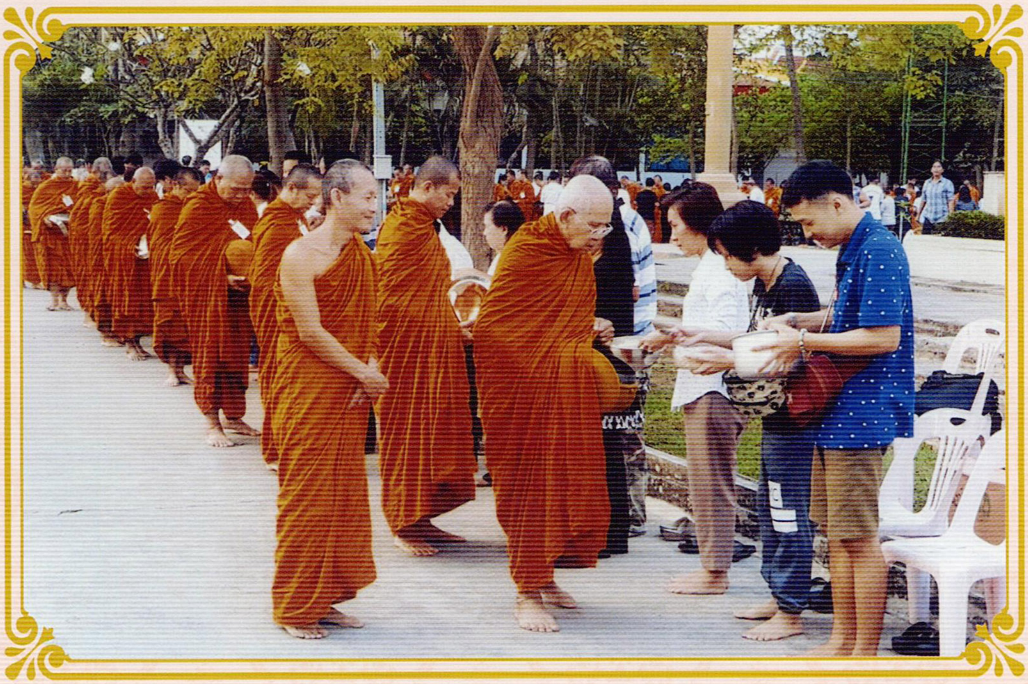

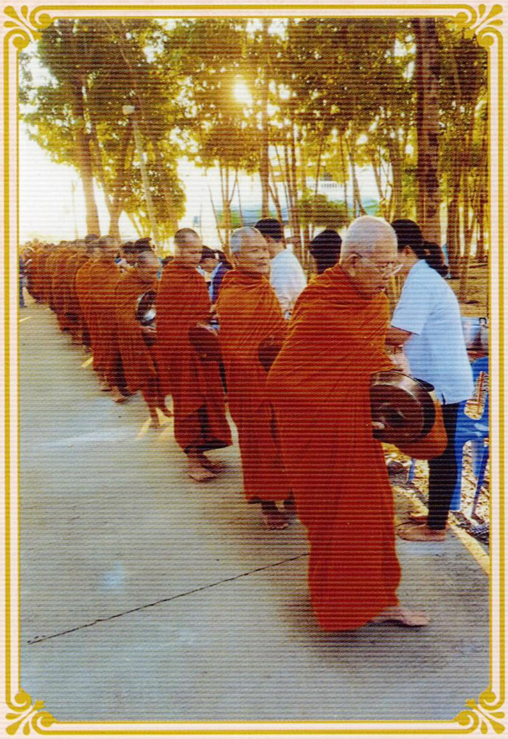

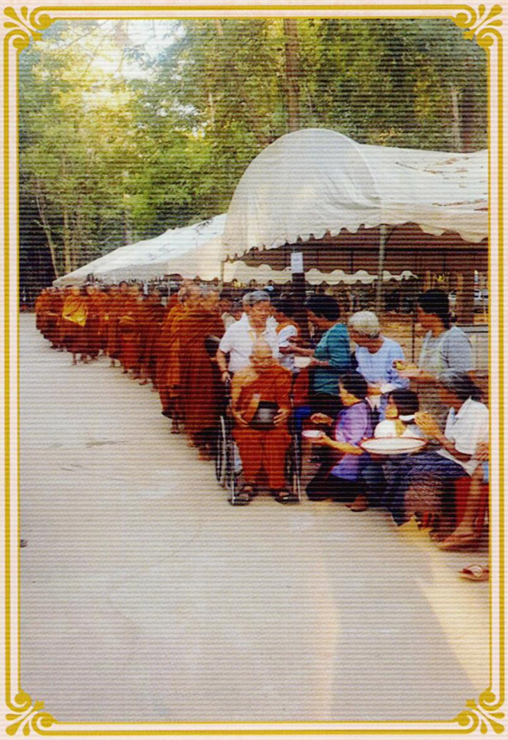

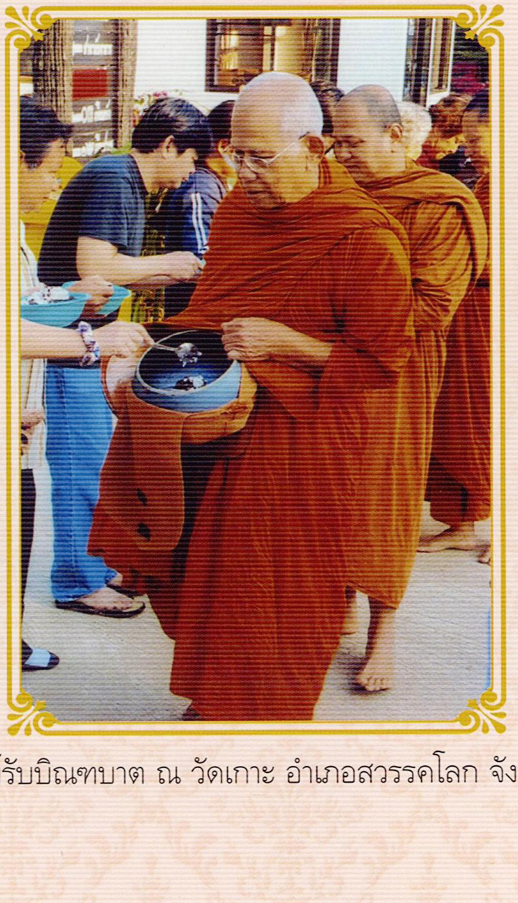

นำคณะสงฆ์รับบิณฑบาต ณ วัดเกาะ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

คำว่า "น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย" จัดเป็นประเภทคำพังเพย

คำว่า **น้ำร้อน น้ำเย็น** ตามคำพังเพยนี้ คงมิได้หมายถึง น้ำคลอง น้ำประปา อย่างแน่นอน คำว่า **ปลา** ก็คงมิได้หมายถึงปลาในน้ำ จะเป็นปลาน้ำจืด หรือ น้ำเค็ม ก็ไม่ใช่เช่นเดียวกัน ปุจฉา ถามว่า *แล้วเป็นน้ำอะไร* วิสัชนา แก้ว่า *เป็นน้ำคำ* คือ คำพูด ที่พูดออกจากปาก หรือจะกล่าวให้กระเดียดไปทางธรรมทางศาสนาก็ว่า ได้แก่ วจีทวาร หรือ วจีกรรม นั่นเอง เมื่อน้ำ หมายถึง น้ำคำ คือเสียงที่ออกจากปากแล้ว ปลา ก็ต้องหมายถึงคนผู้รับฟัง ผู้รับฟังก็ต้องใช้หูฟัง สรุปว่า น้ำและปลา ตามคำพังเพยนี้ ก็ได้แก่ เสียงกับหู แค่นี้เอง ปุจฉา ถามว่า คำว่า **น้ำคำ** จากไหน มีในพจนานุกรม หรือเปล่า วิสัชนา แก้ว่า คำว่า น้ำคำ เคยได้ยินได้ฟังมาแต่นาน จะว่าเป็นคำโบราณ ก็คงจะได้ เรื่องเรือน ๓ น้ำ ๔ คือ ท่านผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้เป็นพ่อเป็นแม่ที่ได้เรื่องได้ราว ท่านจะสั่งจะสอนจะอบจะรมลูก ๆ หลาน ๆ ให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อยดีงาม โดยเฉพาะลูกผู้หญิงลูกสาว ไม่ว่าจะอยู่กับเหย้ากับเรือน หรือถึงคราวจะจากเหย้าจากเรือนไปสู่ตระกูลอื่น ถ้าเป็นลูกสาวก็ไปสู่ตระกูลสามี จำต้องมีมารยาทที่ดีงามต่อพ่อผัวแม่ผัว อย่าให้เป็นที่ครหานินทาว่าเป็นลูกที่พ่อไม่สอน แม่ไม่สอน อย่างเช่น ท่านธนญชัยเศรษฐี เมื่อจะส่งนางวิสาขา ลูกสาวสุดที่รักไปสู่ตระกูลสามี อันมีชื่อว่ามิคารเศรษฐี เป็นตระกูลใหญ่พอ ๆ กัน

ท่านธนญชัยเศรษฐี ผู้เป็นบิดาได้ทำหน้าที่สอนลูกสาวด้วยตัวเองว่า ลูกเอ๋ย ลูกจงจำคำของพ่อไว้ให้ดี และปฏิบัติตามแล้วลูกจะพ้นจากครหา

นินทาภัยและสรรพภัยทุกอย่าง ลูกเอ๋ยธรรมดาหญิงผู้อยู่ในตระกูลของสามีจำต้องรักษามรรยาทอย่างเคร่งครัด *๑ ไฟในอย่านำออก ๒ ไฟนอกอย่านำเข้า ๓ พึงให้แก่คนที่ให้ ๔ พึงไม่ให้แก่คนที่ไม่ให้ ๕ พึงให้แก่คนทั้งที่ให้ทั้งที่ไม่ให้ ๖ พึงนั่งให้เป็นสุข ๗ พึงบริโภคให้เป็นสุข ๘ พึงนอนให้เป็นสุข ๙ พึงบำเรอไฟ และ ๑๐ พึงนอบน้อมเทวดาภายใน* รวมเป็นโอวาท ๑๐ ข้อ ของท่านธนญชัยเศรษฐี แต่ไม่มีคำว่า เรือน ๓ น้ำ ๔ คิดว่าท่านเศรษฐีคงจะสอนลูกสาวของท่านมาก่อนแล้ว โอวาท ๑๐ ข้อนี้เป็นโอวาทสุดท้ายที่ลูกสาวของท่านจะจากพ่อจากแม่จากเหย้าจากเรือนไปสู่ต่างที่ต่างสกุล เรื่อง น้ำ ๔ นั้น แต่เดิม *มีน้ำดื่ม น้ำเต้าปูน น้ำคำ น้ำใจ*

น้ำเต้าปูน นั้น ถ้าไม่บอกก็คงไม่ทราบ คือ คนไทยสมัยโบราณ ส่วนใหญ่ท่านนิยมเคี้ยวหมาก จึงจำเป็นต้องมีเครื่องใส่หมาก ใส่ใบพลู หม้อปูนพร้อมด้วยไม้เขี่ยปูน สำหรับเขี่ยปูนลงในใบพลู หม้อปูนจึงต้องมีน้ำบางทีมีบุหรี่ด้วย เรียกรวมกันว่า **หมากพลูบุหรี่** เมื่อแขกไปเยือนไปเยี่ยมถึงบ้านถึงเรือน เจ้าของบ้านผู้มีอัธยาศัย ปฏิสันถาร เชิญให้แขกนั่งแล้วยกน้ำ ยกเชี่ยนหมาก มาวางคั่นกลาง ระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกผู้มาเยือน

คำว่า **ปฏิสันถาร** บางท่านแปลว่า ปิดช่องว่าง คือ เชื่อมช่องว่างระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกผู้มาเยือน ก็พอจะรับฟังได้ ระหว่างที่นั่งสนทนากัน ก็สูบบุหรี่ไปพลาง เคี้ยวหมากไปพลาง แต่ถ้าถึงตอนเคี้ยวหมาก ฝ่ายผู้มาเยือนหยิบไม้เขี่ยปูน หม้อปูนแห้งเขี่ยไม่ติดปูน เจ้าของบ้านจะเสียหน้า ยิ่งถ้าเป็นลูกสาวของเจ้าของบ้าน ผู้ยกเชี่ยนหมากมาวางและผู้มาเยือนก็เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ มาเพื่อสอดสังเกต ตามคำที่เจ้าหนุ่มลูกชาย บอกว่าชอบอกพอใจเจ้าสาวบ้านนี้ พอมาเจอะหม้อปูนแห้ง ก็อาจจะทำให้เสียคะแนนไปก็ได้ เรื่องน้ำเต้าปูนก็มีแค่นี้

เรื่องน้ำ ๔ นี้ มีหลากหลายโวหารสำนวน บ้างก็ว่า น้ำ ๔ ได้แก่

น้ำดื่มน้ำใช้ น้ำพักน้ำแรง น้ำคำ น้ำใจ ก็มี ที่ถามว่า คำว่า **น้ำคำ** มีในพจนานุกรมหรือเปล่า ตอบว่า มี เพราะเกิดคิดสงสัยขึ้นมาว่า คำว่า น้ำ ในพจนานุกรมมีไหมหนอ จึงไปยกเอาหนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาเปิดดู ไม่ผิดหวัง ท่านยกเรื่องน้ำขึ้นมา อรรถาธิบายเป็นร้อย ๆ น้ำ แม้คำว่า *น้ำร้อนปลาเป็นน้ำเย็นปลาตาย* ก็มี มีทั้งคำว่า น้ำปลา น้ำพริก น้ำพริกเผา ท่านก็ให้อรรถาธิบายไว้อย่างละเอียด แต่เป็นที่น่าเสียดาย เฉพาะผู้เขียน เพราะขาดคำว่า *น้ำปลาหวาน* ไม่มี ต้องการจะรู้จริง ๆ ว่า น้ำปลาหวาน มีวิธีปรุงอย่างไร ที่ต้องพูดถึง เรื่องน้ำปลาหวาน และต้องการจะรู้ ก็เพราะมีเรื่องส่วนตัว นานปีมาแล้ว ได้รับนิมนต์จากพระรุ่นราวคราวเดียวกันรูปหนึ่ง ตั้งสำนักอยู่ที่บ้านบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ขอให้ไปแสดงธรรม ๒ ธรรมาสน์ งานศพโยมคหบดีท่านหนึ่ง รูปที่เป็นคู่เทศน์เป็นพระนักเทศน์ในท้องถิ่น เทศน์จบก็ไปพักค้างคืนที่สำนักของท่าน รุ่งเช้าตอนสาย ๆ เห็นมะม่วงลูกงาม ๆ หล่นอยู่ที่พื้นเกลื่อนไปหมด เพราะภายในสำนักมีต้นมะม่วงใหญ่อยู่หลายต้น มีพวกเด็ก ๆ ที่มีบ้านอยู่ใกล้ ๆ สำนักมาวิ่งเล่นกันอยู่ จึงเรียกมาบอกว่า ไอ้หนูไปบอกแม่ ช่วยทำน้ำปลาหวานมาถวายพระหน่อยเถอะ เด็กก็วิ่งไปบอกแม่ สักประเดี๋ยว เห็นโยมผู้หญิงคนหนึ่ง เดินรีบ ๆ ท่าทางตื่น ๆ ถามว่า หลวงพี่ ต้องการอะไร บอกไปว่า ไม่มีอะไรดอกโยม เห็นลูกมะม่วงหล่นกลาดเกลื่อน ได้บอกกับไอ้หนูให้ไปบอกคุณแม่ช่วยทำน้ำปลาหวานมาหน่อย เอามาจิ้มมะม่วง เห็นโยมผู้หญิงคนนั้น ท่าทางออกจะงง ๆ ย้อนถามพระมาว่าน้ำปลาหวานเป็นอย่างไรหลวงพี่ ไม่เคยได้ยิน พระเองก็ตอบโยมไม่ได้ ได้แต่ฉันอย่างเดียว เขาปรุงกันอย่างไร ไม่รู้เรื่อง เลยพูดตัดบทไปว่า น้ำปลามีไหม โยมตอบว่ามี ถ้ามีก็ขอแค่น้ำปลาก็แล้วกันโยม โยมผู้หญิง

คนนั้น ก็กลับไปสักประเดี๋ยว เจ้าเด็กน้อยก็วิ่งถือขวดน้ำปลามาถวาย มานึกทีหลังก็นึกขำตัวเอง ว่าโยมชาวบ้านเขาอยู่ห่างไกลจากตัวบ้านตัวเมือง คงไม่รู้ดอกว่า น้ำปลาหวานเป็นอย่างไร และเป็นไปได้อย่างไร

ขึ้นชื่อว่า น้ำปลาต้องเค็ม ตัวเราเองก็ได้แต่ฉัน มีโยมทำมาถวาย สำหรับจิ้มของที่มีรสเปรี้ยว แต่ไม่เคยถามโยมว่า เขาผสมอะไรบ้าง ที่ไม่ถามก็เพราะคิดว่าไม่ต้องทำ ความจริงถึงตัวเองจะไม่ทำ แต่ถ้ารู้ไว้ก็คงจะดี เพราะรู้ไว้ใช่ว่าใส่บ่าแบกหาม นึกถึงเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวครั้งนั้น ก็ชวนให้คิดถึงบทเพลงผู้ใหญ่ลีตีกลองประชุม ทุกที ตัวเองไม่รู้แล้วพูดสอนแนะนำคนอื่นเขา เข้าทำนองที่ว่า **"ไม่รู้แล้วชี้ ป่นปี้วุ่นวาย"** จำไว้ทีหลังอย่าทำ ขอพูดเรื่องคำว่าน้ำตามพจนานุกรมต่อ แต่จะขอคัดลอกมาเพียงบางน้ำ ซึ่งเป็นน้ำที่พอจะได้ยินได้ฟังมาตามอรรถาธิบายของท่านราชบัณฑิตยสถาน สำหรับผู้ที่ยังไม่มีหนังสือพจนานุกรม หรือ มีแล้วแต่ขี้เกียจจะยกมา-ค้นหาเพราะเป็นเล่มใหญ่และหนักพอดู ทั้ง ๆ ที่ได้ขาดหายไปตั้งหลายหน้า เฉพาะเล่มที่อาตมามีหายไปตั้งแต่หน้าหมายเลข ๘๒๐ อักษร **ภ** คำว่า *ภาพพจน์* แล้วมีต่ออักษร **ม** หน้าหมายเลข ๘๓๗ ขาดไปตั้ง ๑๗ หน้า คงเป็นเพราะความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ผู้เข้าเล่มพิมพ์ ความจริงแล้วไม่น่าจะบกพร่องถึงขนาดนี้ เพราะเป็นหนังสือมาตรฐาน ผู้ต้องการจะค้นหาคำที่ต้องการจะรู้ แต่กลับขาดหายไปก็ทำให้เสียความรู้สึกไม่น้อยเลย แต่อักษร **น** และคำว่า น้ำ มี คงขาดแต่คำว่า น้ำปลาหวาน ตามที่ได้เล่าให้ฟังมาแล้ว

ขอคัดลอกคำว่า **น้ำ** และอรรถาธิบายของราชบัณฑิตยสถานต่อไปนี้ คำว่า **น้ำขึ้นให้รีบตัก** หมายความว่า เมื่อมีโอกาสให้รีบทำ คำว่า **น้ำขุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก** หมายความว่า แม้จะไม่พอใจก็ยังมีสีหน้ายิ้มแย้ม คำว่า **น้ำซึมบ่อทราย** หมายความว่า หาได้เรื่อย ๆ

คำว่า **น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ** หมายความว่า อย่าขัดขวางผู้มีอำนาจ คำว่า **น้ำตาเช็ดหัวเข่า** หมายความว่า เสียใจ เพราะช้ำใจ หรือต้องผิดหวังอย่างหนัก คำว่า **น้ำตาตกใน** หมายความว่า เศร้าโศกเสียใจอย่างมากแต่ไม่แสดงให้ปรากฏ คำว่า **น้ำตาลใกล้มดใครจะอดได้** หมายความว่า ชายหญิงที่อยู่ใกล้ชิดกันมากหักห้ามใจไม่ให้รักกันได้ยาก คำว่า **น้ำท่วมปาก** หมายความว่า พูดไม่ออก เพราะเกรงจะมีภัยแก่ตนหรือผู้อื่น คำว่า **น้ำท่วมทุ่งผักบุ้งโหรงเหรง** หมายความว่า พูดมากแต่ได้เนื้อหาสาระน้อย คำว่า **น้ำมาปลากินมด น้ำลดมดกินปลา** หมายความว่า ทีใครทีมัน คำว่า **น้ำลดตอผุด** หมายความว่า เมื่อหมดอำนาจความชั่วที่ทำไว้ก็ปรากฏ คำว่า **น้ำลายหก น้ำลายไหล** หมายความว่า อาการที่อยากมาก อยากได้จนน้ำลายหก คำว่า **น้ำไหลไฟดับ** หมายความว่า ปากเร็ว และคล่อง คำว่า **น้ำใสใจคอ** หมายความว่า น้ำใจที่แท้จริง เป็นคนมีน้ำใสใจคอโอบอ้อมอารี คำว่า **น้ำหนึ่งใจเดียวกัน** หมายความว่า มีความคิดเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คำว่า **น้ำหนึ่ง** หมายความว่า มีคุณสมบัติสูงสุด และมีแสงแวววาว บริสุทธิ์ (เพชรน้ำหนึ่ง) คำว่า **น้ำหน้า** หมายความว่า (หน้าใช้ในความแดกดัน รังเกียจ ดูหมิ่น เป็นต้น) เช่น น้ำหน้าอย่างเองทำไม่สำเร็จดอก เกลียดน้ำหน้า ชังน้ำหน้า คำว่า **น้ำสั่งฟ้า ปลาสั่งฝน** หมายความว่า สั่งเสียเป็นครั้งสุดท้าย ทำการอันใดที่เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อไว้อาลัยก่อนจากไป คำว่า **ฝนสั่งฟ้า ปลาสั่งหนอง** ก็ทำนองเดียวกัน ฯ น้ำ ๔ บางโวหารก็ว่า ได้แก่ ๑ น้ำกินน้ำใช้ ๒ น้ำพักน้ำแรง ๓ น้ำคำ ๔ น้ำใจ **น้ำพักน้ำแรง** หมายถึง แรงที่เกิดจากความมานะพยายามของตนเอง คราวนี้ถึงคำว่า **น้ำร้อนปลาเป็น** หมายถึง คำพูดที่ตรงไปตรงมา ฟังไม่ไพเราะ เป็นการเตือนให้ระวังตัว แต่ไม่เป็นพิษเป็นภัย ส่วนคำว่า **น้ำเย็นปลาตาย**

หมายถึง คำพูดที่ไพเราะ อ่อนหวาน ทำให้ตายใจ อาจจะเป็นโทษเป็นภัยก็ได้ อันนี้เป็นอรรถาธิบายจากพจนานุกรม

ความจริงน่าจะจบเรื่องน้ำร้อนปลาเป็นได้แล้ว เพราะคำอรรถาธิบายของราชบัณฑิตยสถาน ก็พอจะรับได้ แต่อาตมายังไม่โปร่งใจในอรรถาธิบายข้อที่ว่า *น้ำร้อนปลาเป็น* ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า *ปลา* ได้แก่คนผู้สดับรับฟัง คำว่า *เป็น* หมายความว่า เป็นเรื่อง เอาเรื่อง อาจจะมีการฟ้องร้องขึ้นโรงขึ้นศาลก็ได้ หรืออาจจะผูกแค้นอาฆาตพยาบาทถึงกับมีการแก้แค้นอย่างรุนแรงก็ได้ จะขอยกเอาเรื่องเรื่องหนึ่งจากคัมภีร์พระธรรมบท หลักสูตรประโยคบาลีประโยค ป.ธ.๓ เรื่อง *อชครเปรต* แปลกันว่า *เปรตงูเหลือม* เรื่องนี้เกิดขึ้น เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระวิหารพระเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ เมื่อออกชื่อ กรุงราชคฤห์ก็ต้องมีชื่อภูเขาคิชฌกูฏติดมาด้วย

ณ เวลาวันหนึ่ง พระเถระ ๒ รูป คือ พระมหาโมคคัลลานะ กับพระลักขณะเถระได้เดินลงมาจากภูเขาคิชฌกูฏ พระมหาโมคคัลลานะ ผู้มีทิพยจักษุได้เห็นงูใหญ่ตัวหนึ่งยาวมากสุดลูกหูลูกตา เป็นงูเปรตกำลังนอนนิ่ง เสวยวิบากกรรม มีเปลวไฟลุกโชนโชติช่วง เผาผลาญตั้งแต่หัวไปถึงหาง จากหางไปจดหัว เป็นเวลานานเท่าไรแล้วก็ไม่รู้ได้ เมื่อท่านเห็นแล้วได้แสดงอาการยิ้มออกมา เมื่อพระพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ ผู้ทรงอภิญญาแสดงอาการแย้มยิ้มออกมา ต้องมีเหตุการณ์ที่ลึกลับอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน พระลักขณะได้เห็นแล้ว ก็ถามท่านว่ามีเหตุอะไรหรือท่าน พระมหาโมคคัลลานะไม่ตอบ ได้แต่บอกว่าเหตุมีแต่ขอให้ท่านอดใจไว้ไปถามถึงเรื่องนี้ตอนเข้าเฝ้าพระบรมศาสดาเถิด พอถึงเวลาเฝ้าพระบรมศาสดาพระลักขณะก็ได้ถามพระมหาโมคคัลลานะ เฉพาะพระพักตร์ถึงเหตุแห่งการยิ้มที่เชิงเขาเขาคิชฌกูฏ พระมหาโมคคัลลานะกราบขอโอกาสแล้วเล่าเรื่องที่ตน

ได้เห็น...เปรตงูถูกไฟเผาทั้งเป็นตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ว่าเป็นสิ่งที่ตนไม่เคยได้พบได้เห็นมาก่อน พอพระมหาโมคคัลลานะเล่าเรื่องจบลง พระบรมศาสดาได้ตรัสเป็นพระดำรัสรับรองว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลายสาวกของเรา (หมายถึงพระโมคคัลลานะ)..เป็นผู้มีจักษุ เป็นพยานเราอย่างดี เพราะเปรตตนนั้น เราก็ได้เห็นตั้งแต่วันที่เราตรัสรู้แล้ว แต่เราบอกเล่าใครไม่ได้ เพราะไม่มีพยาน เมื่อบอกเล่าออกไปคนฟังมีทั้งเชื่อและไม่เชื่อ เพราะเป็นเรื่องลึกลับสำหรับผู้ไม่มีทิพย์จักษุ ผู้ที่ไม่เชื่อคำของเราก็จะเป็นโทษ แต่บัดนี้เราได้โมคคัลลานะเป็นพยานแล้ว รับรองว่าเปรตตนนั้นมีจริงเสวยวิบากกรรมมาช้านานแล้ว เมื่อภิกษุทั้งหลายได้ทูลถามถึงบุรพกรรมของเปรตตนนั้น พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสเล่าให้ฟังต่อไปว่า

ในสมัยพุทธกาลของพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ มีมหาเศรษฐีคนหนึ่งนามว่า สุมงคล เป็นผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า พระองค์นั้นเป็นอย่างยิ่ง ได้บริจาคทรัพย์มหาศาลสร้างวิหารสร้างพระคันธกุฎี มีพื้นปูด้วยกระเบื้องทองคำ และได้สละทรัพย์เป็นจำนวนมาก ทำการฉลองเป็นพุทธบูชาอย่างเอิกเกริกมโหฬาร ต่อมาเวลาเช้าของวันหนึ่ง ท่านเศรษฐีพร้อมด้วยผู้ติดตามได้ไปเฝ้าพระศาสดา ผ่านหน้าศาลาหน้าอารามได้เห็นบุรุษผู้หนึ่งนอนคลุมตัวคลุมหัวด้วยผ้าจีวรเก่า ๆ มีเท้าเปื้อนโคลน ได้พูดขึ้นว่า **อะยัง** ดูซิ **บุคคลผู้นี้.** มีเท้าเปื้อนโคลน คงจักเป็นมนุษย์ประเภทหากินกลางคืนแล้วกลับ**มานอน**ศาลาวัด ท่านเศรษฐีพูดเพียงแค่นี้แล้วเลยไปเฝ้าพระศาสดา แค่นี้ทำให้กลายเป็นเรื่องใหญ่โตขึ้นมา ชนิดที่คาดไม่ถึง พอท่านเศรษฐีคล้อยหลัง โจรคนนั้นได้ยินก็เปิดผ้าคลุมหัวออก จำได้ว่าเป็น สุมงคลเศรษฐี เกิดคิดขึ้นว่า เศรษฐีพูดดูหมิ่นตน ใจผูกอาฆาตพยาบาทจะแก้แค้นให้สาสม

ขอแทรกเรื่องตรงนี้สักนิดหนึ่งเรื่องคำพูดของท่านเศรษฐี สำคัญอยู่ที่

คำว่า *อะยัง* แปลว่า นี้ ท่านอาจจะพูดรุนแรงไปว่า **“ไอ้โจรกระยาจกคนนี้”** หรือเปล่า ยังไม่แน่ใจ ถ้าพูดแบบเรียบ ๆ ว่าบุรุษผู้นี้ พูดอย่างตรงไปตรงมา ก็ไม่น่าจะทำให้โจรผู้นี้เกิดความเจ็บแค้นอย่างสุด ๆ ใช้วิญญาณโจรลงมือเผานาของท่านเศรษฐี ซึ่งต้นข้าวมีรวงกำลังสุกได้เวลาเก็บเกี่ยว ถึง ๗ ครั้งท่านเศรษฐีก็ยังมีอาการปกติ ไม่แสดงอาการโต้ตอบแต่ประการใด แต่ฝ่ายโจรยังไม่หายแค้น ยังคงหาทางดับแค้นด้วยวิธีโจรต่อไป การทำนาต้องใช้โคไถ ต้องไปฆ่าโค แต่ฆ่าโค ยังไม่รุนแรงเท่ากับตัดเท้า จึงเพียรพยายามตัดเท้าโคในคอกเอาทั้งคอกเลยถึง ๗ ครั้ง ติดตามดูเศรษฐียังคงเห็นปกติเช่นเดิม ยิ่งทำให้โจรแค้นหนักขึ้นไปอีก คราวนี้ลงมือเผาบ้านท่านเศรษฐี ท่านเศรษฐีมีบ้านอยู่มากมายหลายที่ ต้องเผาให้หมดคืนละหลัง ๒ หลัง เผาอยู่ถึง ๗ ครั้ง ความคั่งแค้นก็ยังไม่ลดลง เศรษฐีก็ยังคงเป็นอยู่อย่างปกติ

คราวนี้โจรคนนี้ได้เปลี่ยนท่าทีเข้าตีสนิทกับคนของเศรษฐี สืบให้รู้ชัด ๆ ว่าเศรษฐีรักสิ่งสมบัติอะไรมากที่สุด ก็ได้รู้ว่า พระคันธกุฎีที่ท่านเศรษฐีสร้างถวายพระพุทธเจ้า เพราะทุกวันทั้งเวลาเช้าและเวลาเย็น ท่านเศรษฐีต้องไปเฝ้าพระกัสสปพุทธเจ้าไม่ขาดเลย รู้แน่ฉะนี้ คราวนี้คงดับความแค้นได้แน่ และเศรษฐีคงจะเป็นบ้าเพราะเสียดายเสียใจ คอยจ้องเวลาเช้าพระพุทธเจ้าเสด็จออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ จึงเล็ดลอดเข้าไปในพระวิหาร ในพระคันธกุฎีทุบทำลายวัสดุเครื่องใช้จนหมดสิ้น แล้วลงมือจุดไฟเผาพระคันธกุฎีแล้วหลบหนีไป ขณะที่ไฟกำลังไหม้พระคันธกุฎี ผู้คนที่ได้เห็นวิ่งไปรายงานให้ท่านเศรษฐีทราบ ท่านเศรษฐีก็รีบมา พอมาถึงท่านก็ยืนดูไฟไหม้ ไม่ได้ออกปากแม้แต่คำเดียวให้คนช่วยดับไฟ, ท่านยืนดูอย่างสงบ พอไฟไหม้พระคันธกุฎีโทรมลงแล้ว ท่านก็ปรบมืออย่างคนมีชัยชนะ ทำให้หมู่ชนที่มายืนดูไฟไหม้คิดว่า ท่านเศรษฐีคงเสีย

สติเพราะความเสียดายและเสียใจ คนที่อยู่ใกล้ชิดถือโอกาสกระซิบถามท่านเศรษฐีว่า พระคันธกุฎีหลังนี้ ท่านได้สละทรัพย์เป็นจำนวนไม่น้อยและให้สร้างอย่างวิจิตร แต่เมื่อพระคันธกุฎีถูกเผาเหลือแต่ซาก แต่ท่านกลับปรบมือ ท่านไม่เสียดายทรัพย์ของท่านดอกหรือ ถึงตอนนี้ ท่านเศรษฐีได้หันหน้าไปทางกลุ่มชนที่มามุงดูไฟไหม้ แล้วก็พูดเสียงดังฟังชัดอย่างผู้มีชัยชนะว่า พ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย จงฟังคำพูดของข้าพเจ้า ซึ่งเป็นคำพูดออกมาจากจิตใจที่บริสุทธิ์ของข้าพเจ้า เท่าที่ข้าพเจ้าได้ประกอบกุศลกรรมบริจาคทรัพย์ในพระพุทธศาสนา ทั้งก่อนจะทำ ขณะที่ทำและทำไปแล้ว ทรัพย์ส่วนนี้เป็นส่วนอริยทรัพย์ไปแล้ว อันอริยทรัพย์นั้นไม่เสื่อมสลายไปเพราะสาธารณภัย มีอัคคีภัย อุทกภัย โจรภัย เป็นต้น ที่ข้าพเจ้าปรบมือ เพราะข้าพเจ้าดีใจเกิดจิตตุปบาทคิดขึ้นได้ว่า ดีแล้ว ๆ เราจักได้สละสามัญทรัพย์ สร้างพระคันธกุฎีหลังใหม่ถวายพระศาสดาทันตาเห็น

ต่อแต่นั้น ท่านสุมงคลเศรษฐีได้ดำเนินการสละทรัพย์ให้ช่างฝีมือดี สร้างพระคันธกุฎีหลังใหม่ขึ้นจนแล้วเสร็จเรียบร้อยเป็นที่พอใจ ถวายพระศาสดาพร้อมกับอาราธนาพระสงฆ์ ๒ หมื่นรูป ถวายทานเป็นการฉลองพระคันธกุฎีครั้งยิ่งใหญ่ถึง ๗ วัน ฝ่ายโจรใจเหี้ยม หรือโจรกระยาจกคอยสังเกตการณ์มาโดยตลอด เห็นเหตุการณ์กลับพลิกผันไม่เป็นไปตามที่ตนคิด ก็ยิ่งเพิ่มความแค้นหนักขึ้นอีก จึงคิดประทุษจิตขึ้นว่า ทำอย่างอื่นคงไม่มีทางแล้ว มีทางเดียว คือ ฆ่าเศรษฐี ก็ในระหว่างงานครั้งยิ่งใหญ่นี้ พระสงฆ์ก็มาก ประชาชนผู้มาร่วมบุญร่วมรับประทานก็มีจำนวนมาก เป็นโอกาสที่เราจะแฝงตัวเข้าไปฆ่าเศรษฐีได้โดยไม่ยาก และจังหวะที่เหมาะที่สุดต้องเป็นวันสุดท้ายของงานวันนั้น เป็นวันที่พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์ทั้งหมดอนุโมทนาทาน เศรษฐีและบริวาร พร้อมด้วยกลุ่มชนที่มาร่วมงาน ทุกคนมีอาการสงบ อุทิศส่วนบุญ รับการอนุโมทนา

จากพระ จังหวะนั้นเราจักจ้วงแทงเศรษฐีได้ถนัด โจรคิดด้วยใจโจร ฉะนี้ จึงตระเตรียมอาวุธ คือ กฤช ที่ลับอย่างคมกริบแล้วเหน็บซ่อนอย่างมิดชิด แอบแฝงเข้าไปนั่งร่วมกับกลุ่มชนผู้ใจบุญ ทุกคนประณมมือรับพร รับอนุโมทนาจากพระสงฆ์ ซึ่งมีองค์พระพุทธเจ้าเป็นพระประมุข แต่โจรใช้มือจับกฤชอย่างมั่นเหมาะ ชั่วเวลาที่พระพุทธเจ้าจะทรงอนุโมทนา ท่านเศรษฐีก็ทูลขอโอกาสกราบทูลขึ้นอย่างเต็มเสียงว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าสุมงคลเศรษฐีได้ประกอบการมหากุศลขึ้นครั้งนี้ เป็นเวลา ๗ วัน มีบุรุษผู้หนึ่งซึ่งข้าพระพุทธเจ้าไม่เคยพบเห็นมาก่อน เขาได้มีจิตผูกแค้นอาฆาตต่อข้าพระพุทธเจ้า ได้เผานาของข้าพระองค์ ๗ ครั้ง ตัดเท้าโคในคอก ๗ ครั้ง เผาเรือน ๗ ครั้ง และครั้งหลังนี้พระคันธกุฎีก็ถูกเผา ข้าพระองค์คิดว่าคงเป็นฝีมือของบุรุษคนนั้นคนเดียวกันอย่างแน่แท้ ข้าพระองค์ขอแบ่งส่วนบุญในมหาทานครั้งนี้ ให้แก่บุรุษผู้นั้นเป็นคนแรก

พอท่านเศรษฐี กล่าวถึงคำนี้ ได้มีเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้น ก็คือ โจรใจร้ายคนนั้นซึ่งนั่งฟังเสียงของเศรษฐีมาตั้งแต่คำแรก พอถึงคำนี้เขาก็สะดุ้งกฤชที่กุมไว้ในมือหล่นตกลงไป ลุกขึ้นนั่งคุกเข่าแหวกกลุ่มชนเข้าไปหมอบซบอยู่ที่ใกล้เท้าของท่านเศรษฐีพร้อมกับกล่าวขอขมารับสารภาพว่า ท่านเศรษฐีขอรับ ขอท่านจงกรุณาอดโทษให้แก่ผมด้วยเถิด เรื่องร้าย ๆ ทุกอย่างที่เกิดกับท่านตัวผมเองเป็นคนทำทั้งหมดขอรับ ท่านเศรษฐี**งง** ทุกคนในที่นั้นก็ **งง** งงกันไปหมด ท่านเศรษฐีเอ่ยถามขึ้นว่า อะไรกัน เจ้าเป็นใคร อยู่ที่ไหน ฉันไปทำอะไรให้แก่เจ้าจึงได้โกรธแค้น อาฆาต และทำกับฉันถึงขนาดนี้ โจรก็เรียนต่อท่านเศรษฐี และกล่าวย้อนหลังถึงความหลังที่ท่านเศรษฐีได้ออกปากทัก ตอนที่เขานอนคลุมโปงอยู่ที่ศาลาวัดในครั้งนั้น และบอกว่า เพราะคำที่ท่าน

พูดในเช้าวันนั้นแหละทำให้ผมเจ็บแค้น และได้ลงมือก่อกรรมทำเข็ญประทุษร้ายจนถึงมั่นหมายจะเอาชีวิตท่าน ก็เพราะคำที่ท่านทักท่านพูดนั่นแหละ เป็นตัวสาเหตุ เมื่อโจรบอกเล่าถึงสาเหตุที่เป็นมา ท่านเศรษฐีก็นึกขึ้นได้จึงหายงง ได้ออกปากอดโทษให้ และยังได้กล่าวว่า ฉันเองก็ผิดขอเจ้าจงอดโทษให้ฉันด้วย ฝ่ายโจรก็เรียนต่อไปว่า เมื่อท่านเศรษฐีผู้ใจดีใจบุญ ได้กรุณาอดโทษให้แก่กระผมแล้ว กระผมก็ขอสนองพระคุณโดยตัวกระผมพร้อมครอบครัวลูกเมีย ขอเป็นผู้รับใช้ในบ้านเรือนของท่านและทำการงานทุกอย่างให้ท่านตลอดชีวิตเลย

ท่านเศรษฐีฟังแล้ว กล่าวว่า พอแล้ว ๆ เจ้ามาขอให้เราอดโทษ เราก็ให้ และเราก็ขอให้เจ้าอดโทษ เจ้าก็ให้ ถือว่า จบกันแล้วขนาดฉันพูดฉันทักแค่นั้น เจ้ายังผูกแค้นอาฆาต ได้ประกอบการร้ายถึงขนาดนี้ ถ้าได้อยู่ร่วมกันก็มีหวังจะก่อกรรมทำเวรต่อกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเจ้าได้เห็นความแตกต่างระหว่างคนดี คนชั่ว คนใจบุญ ทำบุญ คนใจบาปทำบาป คนมีใจเศร้าหมองใจร้ายกับคนมีใจผ่องแผ้ว บริสุทธิ์ คนจองเวรกับคนไม่มีเวร ฉะนี้แล้ว จงกลับไปสู่ที่พักอาศัย หมั่นประกอบคุณความดีเข้าไว้ จะได้เป็นคนดีมีสุขตามอัธยาศัยเถิด โจรผู้นั้น เมื่อสิ้นชีวิตแล้วไปบังเกิดในอเวจีนรกหมกไหม้สิ้นกาลนาน พ้นจากอเวจีนรกแล้วเศษของบาปกรรมยังไม่สิ้น มาเกิดเป็นงูเปรต ในฐานเป็นโจรหากินขโมยเล็กขโมยน้อยจ้องในเวลาที่เจ้าของเผลอ และถูกไฟคลอกไหม้อยู่ถึงกาลบัดนี้ อันนี้เป็นบุรพกรรมของงูเปรตตัวนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟังด้วยประการฉะนี้ อันนี้ คือ **“น้ำร้อนปลาเป็น”** ซึ่งเป็นเรื่องเตือนสอนให้คนสังวรวาจา ดังพระบาลีว่า **โมกฺโข กลฺยาณิยา สาธุ** เปล่งวาจางามยังประโยชน์ให้สำเร็จ **นามนุญฺญํ กุทาจนํ** ในกาลไหน ๆ ไม่ควรกล่าววาจาไม่น่าฟัง **มุตฺวา ตปฺปติ ปาปิกํ** คนเปล่งวาจาชั่ว

ย่อมเดือดร้อนฯ ดังนี้

ต่อไปเป็นเรื่อง **“น้ำเย็นปลาตาย”** ตามพจนานุกรมว่า ได้แก่ คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ทำให้ตายใจ อาจจะเป็นโทษเป็นภัยได้ ขอเล่าเรื่องประกอบสักเรื่องหนึ่งจากคัมภีร์พระธรรมบทนั่นแหละ ตายจริง ๆ เสียด้วย เรื่องเกิดในสมัยพระพุทธเจ้าพระองค์นี้ เป็นประวัติเบื้องหลังของ ***พระเถรีอริยสาวิกาผู้เอตทัคคะ***เลิศกว่านางภิกษุณีทั้งหลายผู้มี **ขิปฺปาภิญฺญา** รู้ธรรมพิเศษได้ฉับพลันเสียด้วย เรื่องราวเบื้องหลังของนางภิกษุณีท่านนี้ ได้ถูกเปิดเผยเล่าสู่กันฟัง เมื่อนางได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว เรื่องราวเบื้องหลังของนางมีว่า นางเป็นธิดาสาวคนเดียวของท่านเศรษฐีกรุงราชคฤห์ มีรูปโฉมสวยงามเป็นที่ต้องตาพอใจของบุรุษทั้งหลาย เศรษฐีผู้บิดาจึงหวงนักหวงหนาให้อยู่บนปราสาท ๗ ชั้น ชั้นที่ ๗ เลยทีเดียว พร้อมกับให้หญิงรับใช้ปรนนิบัตินางหนึ่ง ครั้นถึงคราวกรรมที่นางทำไว้ในอดีตชาติตามมาทัน วันหนึ่งนางได้โผล่ทางช่องหน้าต่างเห็นขบวนแห่โจร นักโทษฉกรรจ์นายหนึ่ง มีเครื่องพันธนาการอย่างรัดกุม พอนางได้เห็นก็เกิดความปฏิพัทธ์เสน่หารักใคร่อย่างสุดหัวใจถึงกับออกวาจากับหญิงคนใช้ว่า ฉันจะต้องได้โจรคนนี้มาเป็นสามีให้ได้ ถ้าไม่ได้จะตายก็ยอม นางพูดจริงทำจริง ตั้งแต่นั้นก็ไม่ยอมบริโภคข้าวน้ำ หญิงคนใช้ได้แจ้งให้ท่านเศรษฐีผู้บิดา มารดา รับทราบ ทั้งบิดา-มารดา รู้เข้าก็ตกอกตกใจไม่คิดว่าเรื่องแบบนี้จะเกิดขึ้นได้ จึงได้พูดจาประเล้าประโลมถึงเรื่องความอับอายขายหน้าเสียชื่อ-เสียงถึงวงศ์ตระกูล จะพูดอย่างไร ๆ ธิดาสาวก็ปิดหูไม่ยอมรับฟัง จะใช้ไม้แข็งลงโทษเฆี่ยนตี ท่านเศรษฐีก็ไม่กล้าทำ เพราะความรักลูกถึงทำก็ไม่สำเร็จ

ในที่สุดท่านเศรษฐีผู้รักลูกตามใจลูกมาแต่เล็กแต่น้อยก็ต้องจำยอม วิธีทำก็ไม่ยากอะไรได้รวบรวมเงินทองจำนวนไม่น้อยบรรจุในถุง แล้วให้

บุรุษคนใช้นำไปให้เป็นของขวัญแก่ผู้คุมโจรแบ่งปันกันขอไถ่ตัวโจรฉกรรจ์คนนั้นมา ผู้คุมรับถุงทรัพย์เปิดออกนับดูเป็นที่พอใจ ก็ยอมแก้เครื่องพันธนาการออก แล้วปล่อยโจรโทษฉกรรจ์คนนั้นให้กับคนใช้ของเศรษฐีเปลี่ยนเป็นนักโทษคนอื่นไปฆ่าแทน แล้วทำเรื่องกราบทูลพระราชาว่าทุกอย่างเรียบร้อย โจรโทษฉกรรจ์คนนั้นมีชื่อว่า สัตตุกะ เรียกเป็นภาษาไทยว่า “ไอ้หอก” หรือ เสือหอก เป็นคนมีร่างกายทะมัดทะแมงล่ำสันบึกบึนสมเป็นโจรฉกรรจ์ นับว่าเป็นโชคดีมหาศาล ที่ตัวเองกำลังถูกนำไปสู่ที่ประหาร คือ ลากตัวขึ้นภูเขาแล้วผลักลงไปในหุบเหว เรียกกันว่า *เหวเป็นที่ทิ้งโจร* อันเป็นวิธีการสำหรับลงโทษนักโทษผู้ตัดสินขั้นประหารชีวิตในสมัยนั้น แต่จู่ ๆ ก็ถูกปลดปล่อยพร้อมกับได้ยินเสียงกระซิบจากคนใช้ของเศรษฐีผู้นำตัวไปว่า จะได้เป็นลูกเขยของท่านเศรษฐี คงจะงงและไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ แต่แล้วก็เป็นความจริง เมื่อถึงคฤหาสน์ของเศรษฐีก็ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากธิดาคนสวยของท่านเศรษฐี โดยที่ท่านเศรษฐีไม่มีกะจิตกะใจที่จะจัดพิธีให้เป็นที่เปิดเผย เพราะเป็นเรื่องที่ไม่เข้าลักษณะมงคลพิธี แต่เป็นเรื่องอัปยศอวมงคล เหตุนำโจรโทษประหารเข้ามาสู่บ้านสู่เรือน คงปล่อยให้เป็นเรื่องเวรเรื่องกรรมของธิดา และเป็นคราวเคราะห์ร้ายของตนและวงศ์ตระกูล ฝ่ายข้างธิดาสาวก็มีความดีใจที่ได้สมตามความปรารถนา คอยเอาอกเอาใจปรนนิบัติเป็นอย่างดีต่อชายโจรผู้เป็นสามี ซึ่งบางทีนางอาจจะคิดไปทางที่ดีว่า ถึงแม้จะเป็นโจรใจร้ายเมื่อได้รับการปรนนิบัติถูกอกถูกใจก็อาจจะกลับเป็นสุภาพบุรุษ หรือไม่ก็อาจจะเป็นเจ้าชายก็ได้

เรื่องของวิถีชีวิตของคนบางคนที่มีเวรมีกรรมผูกพันกันมาในอดีตตามสนองย่อมเป็นไปผิดแปลกแตกต่าง ผู้มีญาณวิเศษเท่านั้นจะรู้ได้ พระพุทธองค์ตรัสถึงเรื่องกรรมไว้มากมายหลายที่หลายแห่ง อย่างที่ตรัส

ไว้ว่า **กมฺมุนา วตฺตตี โลโก** สัตว์โลกย่อมเป็นตามกรรม **อกตํ ทุกฺกฏํ เสยฺโย** กรรมชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า **ปจฺฉา ตปฺปติ ทุกฺกฏํ** กรรมชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง **วโส อิสฺสริยํ โลเก** อำนาจเป็นใหญ่ในโลก ก็อำนาจอะไรเล่าจะใหญ่ยิ่งกว่าอำนาจของกรรม ถึงคราววิบากของอกุศลกรรมมาถึงเข้าไม่มีใครคนใดจะห้ามจะสกัดกั้นไว้ได้เลย เข้าลักษณะที่ว่า ***เห็นกงจักรเป็นดอกบัว เห็นดอกบัวเป็นกงจักร*** นั่นแหละ ธิดาคนสวยของเศรษฐีเมื่อได้ชายโจรมาเป็นสามีก็ปรนนิบัติดี ปรนนิบัติชอบ เอาอกเอาใจ มิให้ขาดตกบกพร่อง สามีประสงค์สิ่งใดก็สนองตามความประสงค์ทุกอย่างทุกประการ แต่ต่อมาไม่ช้าไม่นานราวประมาณ ๓ วัน ไอ้เสือหอกก็สุดที่จะอดกลั้น เพราะการกินการอยู่การเสวนาสมาคมระหว่างผู้ดีกับโจรแตกต่างห่างกันคนละโลก เมื่อจอมโจรมาอยู่ในสังคมของผู้ดี เพียงแค่ ๓ วัน ความสุขที่เกิดจากความเป็นอิสระ รสชาติกลิ่นไอทุกสิ่งสารพัดที่ตนเสวยมาเป็นเวลาช้านานก็หมดสิ้นทั้งตัวบุคคลทั้งสถานที่ ไม่มีสิ่งใดที่น่าอภิรมย์ชมชื่นเลย ไอ้เสือหอกจึงสุดที่จะทนไหว จะบอกจะระบายความคับอกคับใจให้ภรรยาฟังก็ระบายออกไม่ได้ เพราะห่างไกลกันในเรื่องของความรู้สึก คงฟังไม่รู้เรื่อง รับไม่ได้ ไอ้เสือหอกจึงหาทางออก คือออกจากบ้านหลังนี้จากหญิงคนนี้ให้ได้ จึงแสร้งทำมารยาตามสันดานของโจรเพื่อหาทางออกคือออกจากบ้านหลังนี้ จากหญิงคนนี้ให้ได้ด้วยการอดน้ำอดข้าวไม่ยอมพูดไม่ยอมเจรจาได้แต่นอนนิ่ง ๆ ท่าทางจะตายแหล่ไม่ตายแหล่ ทำแบบเดียวกันลูกสาวเศรษฐีทำกับเศรษฐีผู้เป็นพ่อนั่นแหละ

ฝ่ายภรรยาก็คอยเอาอกเอาใจประเล้าประโลมถามถึงสาเหตุ ฝ่ายไอ้เสือหอกก็ยอมเปิดปากบอกกับภรรยา ซึ่งบัดนี้กลายเป็นหญิงที่น่าเกลียดน่าชัง น่าฆ่า น่ากระทืบ ในความรู้สึกของโจรใจเหี้ยมว่า พี่เป็นทุกข์อย่างหนัก บอกแล้วกลัวเจ้าจะทำตามไม่ได้ ฝ่ายข้างภรรยาก็กระซิบอย่างจิตใจ

ซื่อสัตย์ว่า บอกมาซิพี่ เพื่อพี่ฉันทำได้ทุกอย่าง ขนาดอ้อนพ่อให้ไถ่ตัวพี่มาเป็นผัว ฉันก็ยังทำได้ แล้วจะมีอะไรอีกที่ฉันจะทำเพื่อพี่ไม่ได้เล่า คราวนี้ไอ้เสือหอกจึงได้เปิดปากบอกอุบายหลอกลวงกะภรรยาว่า เจ้าไม่รู้ดอกว่าในวันที่ฉันหลุดรอดพ้นจากความต้องโทษประหาร ได้มาอยู่คู่กับเจ้าเป็นสุขสำราญถึงขณะนี้ เพราะฉันได้บนบานต่อเทพเจ้าภูเขาสูงที่ทิ้งโจรลูกนั้นไว้ว่า ถ้าข้ารอดตายในครั้งนี้ ข้าจะทำพลีกรรมต่อเทพเจ้าให้ถึงขนาด และในวันทำพลีกรรมบวงสรวง เธอจะต้องปฏิบัติตัวอย่างครบถ้วน สวยงาม ทรัพย์สินสมบัติอันมีค่าสำหรับตัวเธอ เธอต้องสวมใส่ให้ครบถ้วนทุกอย่าง และในเวลาทำพิธีบวงสรวงจะต้องมีเจ้ากับพี่เพียง ๒ คนเท่านั้น ส่วนบริวารคนใช้นอกนั้นเมื่อขนของพลีกรรมไปถึงเชิงภูเขาแล้วก็ให้กลับ เพราะเทพเจ้าท่านไม่โปรดคนมากกว่า ๒ คน ฉันมีความประสงค์ต้องการเพียงแค่นี้ เธอพอจะทำตามได้หรือไม่ ฝ่ายภรรยาก็รับคำด้วยอาการยิ้มแย้มร่าเริงกล่าวด้วยมธุรสวาจาว่า เรื่องเพียงแค่นี้ไม่หนักหนาอะไรทำได้อย่างสบาย ๆ ขอให้พี่วางใจเถิด

กลลวงฆ่าภรรยาผู้สัตย์ซื่อของไอ้เสือหอกใจเหี้ยมก็สำเร็จ ถึงวันเวลาตามที่กำหนดทุกอย่างพร้อม และแน่นอนสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับโจรใจเหี้ยม ได้แก่ สุรา เครื่องดองของเมาพร้อมของแกล้ม หมู เห็ด เป็ด ไก่ บอกว่าเป็นของโปรดของเจ้าป่าเจ้าเขาต้องขนใส่เกวียนนำไปอย่างเต็มที่ ฝ่ายภรรยาผู้ไม่รู้ไม่เฉลียวใจ ถึงแผนการอันชั่วร้ายหมายชีวิตของโจรผู้เป็นสามี ถึงวันนั้นก็ประดับประดาตกแต่งเรือนร่างด้วยเครื่องประดับแพรวพรายไปด้วยเพชรนิลจินดาราวกับว่าตู้ทองหรือห้างทองเคลื่อนที่ ทำให้เป็นที่พอออกพอใจร่าเริงเบิกบานเป็นที่ยิ่งของสามี เมื่อทุกอย่างพร้อมก็เคลื่อนขบวนไปจนถึงเชิงเขาที่ทิ้งโจร ภรรยาโจรลูกสาวเศรษฐีก็ออกคำสั่งให้ข้าทาสบริวารช่วยกันขนเครื่องสังเวยพลีกรรมลงจากเกวียนแล้วกลับให้หมด

ตามความประสงค์ของโจรผู้สามี คงมีแค่ ๒ คนผัวเมีย ช่วยกันหอบหิ้วสรรพสิ่งเครื่องบวงสรวงสังเวยเท่าที่จะนำไปได้ขึ้นสู่ยอดเขา ครั้นขึ้นไปถึงที่แล้ว โจรก็ออกเดินสำรวจดูสถานที่ได้เห็นพื้นที่เป็นลานว่าง ห่างจากพื้นลานออกไปมีปากปล่องชะโงกดูเป็นเหวลึกสุดสายตา ก็รู้ได้ทันทีว่า ณ ที่ตรงนี้นี่เองเป็นที่ผลักเป็นที่โยนทิ้งนักโทษขั้นประหาร มีชื่อว่า **"เขาทิ้งโจร"** เห็นแล้วโจรใจร้ายก็กระหยิ่มด้วยความภาคภูมิใจ ในความเป็นโจรของตัวเองว่า โจรเป็นร้อยเป็นพันถูกนำมาโยนทิ้งเป็นผีเฝ้าเหวแห่งนี้ ยกเว้นโจรคนเดียว คือตัวเรา **"ไอ้โจรหอก"** รอดพ้นได้ เพราะเป็นโจรมีวาสนาไม่มีใครทำอะไรเราได้ ครั้งนี้ ตัวเราไอ้โจรหอก จอมเหี้ยมเห็นทีจะได้เปลี่ยน *"เขาทิ้งโจร"* เป็น *"เขาทิ้งสาว"* เสียที หันกลับไปมองดูภรรยาสาวผู้สัตย์ซื่อ ซึ่งกำลังยืนสงบนิ่งไม่รู้ถึงความตายจะมาถึงตัวในชั่วเวลาแค่อึดใจเดียวข้างหน้า เขามองดูภรรยาแล้วถึงกับนิ่งอึ้งไปชั่วครู่ อาจจะคิดถึงความรักความน่าสงสารที่ได้ทุ่มเทความรักให้สามีด้วยความสัตย์ซื่อและจริงใจก็ได้

ต่อเมื่อได้ยินเสียงเตือนจากนางว่า พี่ลงมือทำพิธีสังเวยแก่เทพยดาได้แล้ว โจรผู้เป็นสามีใจเหี้ยมจึงรู้สึกตัวพร้อมกับสวมวิญญาณโจรอย่างเต็มรูปแบบ ได้เปล่งคำที่ไม่น่าจะรับฟัง เพราะฟังแล้วถึงกับสะดุ้งเสียงนั้นเปล่งออกมาว่า เจ้าเป็นคนโง่และเซ่ออย่างสุด ๆ สังวงสังเวยอะไรกัน ข้าเป็นโจรชื่อไอ้หอกใจเหี้ยมเรื่องเทวดงเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา ข้าไม่เคยสยบนบน้อมเรื่องที่ข้าบอกให้เอ็งจัดทำเป็นเรื่องที่ข้ากุขึ้นเอง เป็นแผนการที่หลอกลวงเพื่อให้เจ้ามาถึง ณ ที่ตรงนี้ จะได้รวบเอาทรัพย์สมบัติที่เจ้าประดับตกแต่งมาทั้งหมดแล้วผลักเจ้าลงไปในเหวที่อยู่ ณ เบื้องหน้าของเจ้า ณ บัดนี้ แล้วข้าจะได้หนีไปเข้ากลุ่มโจรทำการปล้นฆ่าตามที่เคยทำมาต่อไป ธิดาสาวเศรษฐีผู้ตกเป็นภรรยาโจรใจเหี้ยมได้ฟังแล้วทั้งได้เห็นท่าทีว่า สามีพูดจริงเอาจริงก็รู้สึกกลัวต่อความตายเป็นที่สุด ได้กรีดร้องหมดแรงล้มฟุบลงไป

พร้อมกับพูดอ้อนวอนทั้งน้ำตานองหน้าว่า ฉันผิดอะไร ฉันได้ทำอะไรให้ท่านโกรธแค้นถึงขนาดจะเอาชีวิตกันขนาดนี้ ก็เมื่อท่านมีความประสงค์ทรัพย์สมบัติฉันจะเปลื้องให้ทั้งหมด ขอแต่ชีวิตฉันไว้แล้วท่านก็จงไปตามทิศทางของท่านเถิด ฝ่ายโจรผู้สิ้นรักสิ้นอาลัยในนางผู้ภรรยาแล้วได้ยินนางร้องขอชีวิตกลับหัวเราะพูดว่า ข้าไม่ได้โง่อย่างที่เจ้าขอร้องขืนปล่อยตัวเจ้าไปเจ้าก็จะไปบอกพ่อบอกแม่ไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ ข้าก็ตายแทนเจ้านะซิ พอกันแล้วเจ้าไม่ต้องขอร้องให้เสียเวลา รีบเปลื้องเครื่องประดับออกให้หมดแล้วลงไปเสวยสุขเป็นเมียผีอยู่ในหุบเหวนี้ให้นานเท่านานเถิด ฝ่ายข้างธิดาเศรษฐีก็ยังคงร้องไห้อ้อนวอนขอชีวิตกล่าวว่า ก่อนแต่ฉันจะตายฉันขอถามท่านจริง ๆ เถอะว่า เท่าที่ฉันได้ทุ่มเทความรักให้แก่ท่านทุกสิ่งทุกอย่าง ตั้งแต่ใช้ทรัพย์จำนวนไม่น้อยไถ่ตัวท่าน ช่วยชีวิตท่านไว้ และฉันได้ปรนนิบัติท่านให้ได้ความสุขสำราญ โดยมิได้ให้ท่านต้องทุกข์ร้อนแม้แต่น้อยตลอดมา ท่านมิได้นึกถึงความดีของฉันบ้างเลยหรือ

โจรได้ฟังก็หัวเราะกล่าวย้อนให้อีกฝ่ายช้ำใจยิ่งขึ้นอีกว่า เจ้านี่พูดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว ที่เธอพูดว่า ทำให้ข้าเป็นสุข ใครเป็นสุขกันแน่ ตัวของเจ้านั่นแหละต้องการความสุข ถึงกับลงทุนไถ่ตัวฉันมา ทั้ง ๆ ที่ตัวข้าเองก็ไม่เคยเห็นหน้าเห็นตาเจ้ามาก่อน ไม่เคยออกปากขอร้อง เมื่อเธอได้ตัวฉันเป็นสามีแล้ว เธอก็รู้สึกเป็นสุขสมปรารถนา ข้าเอง ต้องเป็นทุกข์ยิ่งกว่าตกเหวเสียอีกที่ต้องทนรับใช้เจ้า โปรดรับรู้ไว้ด้วยเวลา ๓ วันที่ข้าต้องอยู่รับใช้เจ้า ข้าเป็นทุกข์ทรมานสุดที่จะกลั้นแล้วจึงได้หาทางออกแบบนี้ แล้วเจ้าจะทวงบุญคุณอะไรกันอีก ถ้าจะว่าถึงบุญคุณกันแล้วข้าเองนี่แหละมีบุญคุณแก่เจ้า ขอเจ้าอย่าได้ขอร้องพิไรรำพันให้เสียเวลาไปเลย รีบเปลื้องเครื่องประดับทุกชิ้นออกกองไว้เดี๋ยวนี้ ว่าแล้วนายโจรก็เดินเข้าไปหานาง หมายจะรวบตัวนางโยนลงไปในหุบเหว และในขณะ

จิต*ตุปบาท*นั่นเอง ธิดาเศรษฐีได้ฉุกคิดขึ้นว่าหมดทางแล้ว ตัวเราต้องตายเป็นแน่แท้แล้ว ไม่มีใครจะช่วยได้ นอกจากตัวของเราเอง ทั้งเวลาก็คับขันอย่างที่สุดแล้ว

ตอนนี้ถ้าจะพูดกันตามประสาชาวบ้านก็ว่าสุนัขจนตรอก เมื่อมันจนตรอกก็ต้องหาทางออกคือสู้ เรียกว่าสู้ตายต้องตายไปข้าง ถึงไม่ตายก็ต้องไว้รอย จึงได้มีคำเตือนไว้ว่า **อย่าทำแบบสุนัขจนตรอก** สุนัขเป็นสัตว์เดรัจฉาน ทางออกของมันคือสู้ สู้ด้วยใช้ปากกัดกัดจนจมเขี้ยวกันเลย แต่คนมิใช่อย่างนั้น คนต้องใช้สมองเชาว์ไวไหวพริบ คือ ปัญญานั่นเอง ถึงตอนนี้ธิดาเศรษฐีจนตรอกแล้ว ก็คิดหาทางออกแบบคนคิดว่า ตัวของเราก็โตมาถึงป่านนี้ พอจะมีปัญญาอยู่บ้าง ตัวปัญญามีไว้เพื่ออะไร มิใช่เพื่อต้มแกงกิน แต่ปัญญามีไว้เพื่อประโยชน์ พิจารณาบัดนี้ถึงเวลาที่เราจะใช้ปัญญา จัดการกับนายคนนี้เพื่อความเหมาะควรแล้ว คิดได้ฉะนี้นางก็หยุดร้องไห้ สลัดความอ่อนแอให้ออกไป ทำหน้าตาให้แช่มชื่น นั่งคุกเข่าประณมมือกล่าวด้วยมธุรสวาจาชนิดเย็นฉ่ำเข้าถึงหัวใจว่า ข้าแต่นายท่านดิฉันเสมอทาสีผู้รับใช้ ขอให้นายท่านจงได้กรุณารับฟังดิฉันผู้นางทาส จะไม่ขอชีวิตต่อนายท่าน ดิฉันพร้อมแล้วที่จะให้ชีวิตแก่นายท่าน ตามที่นายท่านประสงค์ แต่จะขอขมาต่อนายท่านเป็นครั้งสุดท้าย เพราะดิฉันภูมิใจในตัวเองว่าได้ทำดีต่อนายท่านตลอดเวลา ก็ขอให้ได้ทำดีจนถึงวาระสุดท้ายด้วยเถิด และขอนายท่านได้โปรดกรุณาขยับกายเข้าใกล้ปากเหวยืนในท่าอันสบายเพื่อให้ดิฉัน และนายท่านได้เห็นกันอย่างเต็มตาเป็นครั้งสุดท้าย และจากกันด้วยความร่าเริงเบิกบานโดยดิฉันจะได้ร่ายรำเป็นการขอขมา ขอให้นายท่านได้ชมอย่างสุดฝีมือ และสุดชีวิตด้วยเถิด

นายโจรได้ฟังก็พยักหน้าอนุญาต ฝ่ายธิดาเศรษฐีก็ไม่รอช้าคิดว่า

อุบายที่คิดไว้ต้องสำเร็จอย่างแน่นอน นางได้ลุกขึ้นนั่งคุกเข่าประณมมือในท่าขอขมา แต่ภายในใจนั้นกัดฟันปลุกใจให้เกิดความกล้าต้องทำให้ได้ อธิษฐานขออภัย ขอความเห็นใจต่อเทพยดา เจ้าป่าเจ้าเขาขออย่าได้ขัดขวางกางกั้นตำหนิติเตียนในการกระทำของตนครั้งนี้ เสร็จแล้วลุกขึ้นเยื้องกรายร่ายรำ ทำประทักษิณ ๓ ครั้ง ยกกรฟ้อนแขนด้วยลีลาเยื้องกรายอ่อนช้อยอัญชลีขอขมาจอมโจรวนไปวนมาครบ ๔ รอบ แล้วเปลี่ยนท่าก้าวไปข้างหน้าใกล้ชิดติดตัวแล้วถอยฉากออกมา ด้วยลีลาของนักฟ้อนเป็นการหยั่งเชิงไปในตัวทุกอิริยาบถที่แสดงลีลา นางได้ทอดสายตาดูโจรอย่างไม่กระพริบ คาดคะเนว่าโจรกำลังเพลิดเพลินหลงใหลปลาบปลื้มด้วยท่วงทีท่าทางของนางหมดสิ้นกังวลสงสัยถึงมรณภัยแก่ตัว นางเอกคนงามตัวละครก็ทอดท่าเข้าใกล้ชิดติดตัวทางด้านหลังออกเอ่ยคำว่า เห็นกันครั้งสุดท้ายละพี่จ๋า น้องขอขมา เกร็งท่อนแขนทั้ง ๒ ผลักจอมโจรใจโหดอย่างเต็มแรงชนิดที่ไม่รู้เนื้อรู้ตัว ลอยละลิ่วลงไปในหุบเหว โดยที่นางเอกตัวละครมิได้สนใจใยดีก้มลงมองดู และในทันใดนั้น ได้ยินเสียงเปล่งลงมาจากต้นไม้ใหญ่ ซึ่งเป็นที่สิงสถิตของรุกขเทวดา ซึ่งคอยจับจ้องมองดูพฤติการณ์ของคนทั้งสองมาโดยตลอด ทันทีที่นางผลักโจรตกลงไปในเหวก็ได้เปล่งคำสาธุการเป็นเทพภาษิต ๑ คาถา เป็นภาษาบาลีว่า

น โส สพฺเพสุ ฐาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณา

แปลว่า บุรุษเป็นบัณฑิตในที่ทุกสถานก็หาไม่ แม้สตรีผู้มีปัญญาให้เห็นสิ้นเสียงสาธุการของรุกขเทวดา นางละครคนสวยก็ประณมมือขอบพระคุณถอนหายใจอย่างโล่งอก จบกันไปฉากหนึ่งเรื่องของชีวิตพิชิตโจร ด้วยวิชา **ฆ่าปลาด้วยน้ำเย็น หรือ น้ำเย็นปลาตาย** ด้วยประการฉะนี้ฯ ขอต่อเรื่องความเป็นไปหรือฉากต่อไปของนางงามตัวละครธิดาสาวคนเดียว

ของเศรษฐี เพื่อตัดข้อสงสัยของท่านผู้อ่านผู้ฟังบางคน บางท่านว่า แล้วชีวิตของนางงามผู้พิชิตโจรจะเป็นอย่างไรต่อไป

เมื่อจะเล่าเรื่องฉากชีวิตของธิดาเศรษฐีเป็นฉากต่อไป ก็ต้องจัดฉากที่ผ่านไปว่าเป็นฉากอ่อนแอ ฉากต่อจากนี้ไป เป็นฉากที่กล้าเข้มแข็ง และกล้าเข้มแข็งไปตลอดจนกระทั่งข้ามภพข้ามชาติกันเลยทีเดียว ฉากกล้าเริ่มตั้งแต่เมื่อนางเผด็จศึกผลักโจรลงเหวไปแล้ว นางตัดสินใจโดยเด็ดขาดว่าจะไม่คืนกลับไปสู่คฤหาสน์ พบมารดาบิดาบอกเล่าเรื่องราวของตนให้ท่านฟัง ทำให้ท่านช้ำใจอับอายขายหน้าเพิ่มขึ้นอีก แค่เสียงตำหนิ ติเตียน จากชาวบ้านว่าเป็นหญิงไถโจรมาทำผัว ก็หนักหนาสาหัสอยู่แล้ว เมื่อมารู้ว่าเป็นหญิงฆ่าผัวผลักผัวลงเหวในเวลาแค่ ๓ วัน ก็จะยิ่งเลวร้ายหนักขึ้นอีกหลายเท่า จะมองหน้าใครได้อย่างไรก็ต้องไปตายดาบหน้าเป็นทางออกดีที่สุด นางมองไปดูเครื่องประดับที่ถอดกองรวมไว้ แทนที่จะรู้สึกเสียดาย กลับเห็นไปว่าเป็นสิ่งมีพิษร้าย ก็เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นตัวเหตุ ทำให้เกือบเอาชีวิตไม่รอด กองไว้ตรงนี้แหละ ใครโชคร้ายก็มาเก็บเอาไปเถิด ขอแต่เครื่องนุ่งห่มชุดเดียวพอแล้ว

นางลงจากยอดเขาอย่างทะนงองอาจไม่สะทกสะท้านไม่หวาดไม่กลัว บางคนอาจคิดไปว่าเห็นจะเป็นวิญญาณของไอ้โจรที่ตายไปมาเข้าทรงเข้าสิงก็เป็นไปได้ก็คิดกันไปนางออกเดินไปตามทางคนเดินเรื่อยไป เรื่องที่พักที่กินไม่ต้องคิด ค่ำไหนก็นอนนั่นก็แล้วกัน แต่โชคชะตาของนางซึ่งจะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จึงยังไม่ถึงที่อับจน เดินไปได้ไม่นานก็ไปถึงสำนักของนักบวชปริพาชกแห่งหนึ่ง นางได้เข้าไปขอพักได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี แต่เป็นกฎกติกาของสำนักว่า ผู้ที่จะพักค้างได้แม้เพียงคืนเดียวก็ต้องบวชตามรูปแบบของสำนัก นางก็ยินดีบวช เพราะถือว่าถึงอย่างไร การครองเพศเป็นนักบวชย่อมดีกว่า ปลอดภัยกว่า เพศ

ของฆราวาส โดยเฉพาะสตรีเพศ ทั้งความเป็นอยู่ในขณะนี้ก็อยู่ในฐานะหญิงผู้ร่อนเร่พเนจร เมื่อนางได้ครองเพศเป็นนักบวชของสำนักปริพาชก เปลี่ยนจากชุดเครื่องแต่งตัวพร้อมทั้งทรงผมเป็นชุดของนางปริพาชิกา มีนามว่า **"กุณฑลเกสี"** เต็มตัวตั้งแต่บัดนั้น

เมื่อครองเพศเป็น*นางปริพาชิกากุณฑลเกสี*แล้ว นางก็ได้สอบถามถึงข้อวัตรปฏิบัติ อุดมการณ์ขั้นสูงสุดของสำนัก ก็ได้รับคำชี้แจงว่าอุดมการณ์ปฏิบัติการขั้นสุดยอดที่โด่งดังของสำนักแห่งนี้มีอยู่ ๒ แบบ *แบบที่ ๑* คือ การเจริญกสิณ ๑๐ ยกเอา **ปฐวี อาโป เตโช วาโย นีละ ปีตะ โลหิตะ โอทาตะ อาโลกะ อากาสะ** *เพ่งดิน น้ำ ไฟ ลม สีเขียว สีเหลือง สีแดง สีขาว แสงสว่าง อากาศ* ปรากฏเป็น **อุคคหนิมิต** ติดตา สืบต่อไปถึง **ปฏิภาคนิมิต** ขยายให้เล็กให้ใหญ่ได้ตามความประสงค์ ยัง **ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน** เป็นลำดับ นี้เรียกว่า **กสิณกัมมัฏฐาน** หรือ **กสิณศาสตร** ศาสตร์ว่าด้วยเรื่องน้อมนำเอาธรรมชาติเป็นเครื่องจูงใจให้เกิดสมาธิจิต ฌานจิต ***อีกแบบหนึ่ง*** ได้แก่ การศึกษาเรื่องวาทะการพูดการโต้ตอบปัญหาสารพัด อุปมา อุปไมย ตั้งแต่ขั้นต่ำเป็นสิบเป็นร้อยเป็นพัน เรียกศาสตร์นี้ว่า **สหัสสวาทศาสตร์** จะศึกษาศาสตร์ใดก็เลือกเอา นางปริพาชิกาใหม่ฟังแล้ว บอกได้ทันทีว่า เรื่องสมาธิ เรื่องฌาน ขณะนี้ยังไม่ประสงค์ แต่ประสงค์เรื่องวาทะ ขอศึกษา **สหัสสวาทศาสตร์** และให้คำมั่นสัญญาอย่างมั่นใจว่า จะศึกษาให้จบ ทั้งให้จบก่อนกำหนดกฎกติกาเสียด้วย เมื่อให้คำมั่นสัญญาด้วยความจริงจังต่อปรมาปริพาชกาจารย์ฉะนี้แล้ว กุณฑลเกสีปริพาชิกา ผู้สลัดความผูกพันปลดเปลื้องปลิโพธกังวล เรื่องราว อารมณ์ ในอดีตได้โดยเด็ดขาดแล้ว มุ่งมั่นเฉพาะเรื่องปัจจุบัน คือ การศึกษา **สหัสสวาทะ** ประการเดียว ประกอบด้วยนางเป็นคนประเภทพุทธิจริตมาแต่เดิม จึงศึกษาได้รวดเร็ว ผ่านการทดสอบ

จากครู อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญไม่มีข้อติดขัดตามลำดับขั้น ในที่สุดก็จบขั้น **สหัสสวาทะ** ได้รับการรับรองจากครู อาจารย์ผู้รู้ของสำนักนี้ นางได้รับปริญญา **สหัสสวาทศาสตร์** อย่างเต็มความภาคภูมิ กุณฑลเกสีปริพาชิกา เจ้าของปริญญา **สหัสสวาทศาสตร์** ได้เรียนถามต่อเจ้าสำนักใหญ่แห่งนี้ว่าทางสำนักมีข้อผูกพันประการใดบ้าง ก็ได้รับคำตอบว่าทางสำนักไม่มีข้อผูกพันแต่ประการใดทั้งสิ้น แต่หากว่านางจะจากสำนักนี้ไป ทางสำนักก็จะมอบ*กิ่งหว้า*ให้เป็นสัญลักษณ์ ไปถึงที่แห่งใด ชุมชนใด ก็จงหาที่ปักกิ่งหว้าไว้ แล้วประกาศให้รู้กันว่า ผู้ใด คนใด ประสงค์จะถามปัญหาหรือประสงค์จะโต้ตอบวาทะด้วย ก็จงถอนกิ่งหว้าออกแล้วพบกัน ถ้าเขาผู้นั้นเป็นเพศฆราวาส เป็นผู้สามารถโต้ตอบวาทะของนางได้ ก็จงสวามิภักดิ์ต่อเขา แต่ถ้าเป็นเพศนักบวช ก็จงยอมตัวเป็นศิษย์ และบวชถือเพศเป็นเพศนักบวชในสำนักแห่งนั้น ก็มีแค่นี้

ขอแทรกอธิบายเรื่องกิ่งหว้าไว้ตรงนี้ **ต้นหว้า** คำเต็มว่า **ชมพูฤกษ์** เป็นต้นไม้ใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ **ชมพูทวีป** สมัยโน้น แบ่งทวีปเป็น ๔ ทวีป คือ ***ชมพูทวีป อมรโคยานทวีป อุตรกุรุทวีป บุพวิเทหทวีป*** **กิ่งหว้า** ก็คือ ปริญญาบัตร ผู้ที่ได้รับกิ่งหว้าจากคณาจารย์ ก็แสดงว่าผู้ยิ่งใหญ่แห่งชมพูทวีป นางได้อำลาจากสำนักอาจารย์ปริพาชก เรื่องกลับบ้านเดิม ถิ่นเดิมไม่มีในสมองแล้ว ตอนนี้นางได้ครองเพศ เป็นเพศนักบวช *กุณฑลเกสีปริพาชิกา* อย่างเต็มตัว ถือกิ่งหว้า กิ่งแรกเหี่ยวแล้ว โยนทิ้ง หากิ่งใหม่มาถือ ไปมันให้ทั่วชมพูทวีปเลยถึงบ้านใดชุมชนใด นางก็ปักกิ่งหว้า แล้วประกาศหาผู้ที่ประสงค์จะโต้ตอบวาทะที่เป็นสาระกับตนได้ ก็เชิญได้เลย ก็ต้องมีผู้รู้ระดับครูอาจารย์ในท้องถิ่นนั้น ๆ รับคำท้าทาย ทำการโต้ตอบด้วย ก็สู้วาทะเหตุผลของนางไม่ได้ ข่าวความเก่งกล้าสามารถ ของนางปริพาชิกาได้เลื่องลือปากต่อปาก ยิ่ง

ทำให้นางโด่งดังไปทั่ว จนปรากฏตามเรื่องว่า ไม่มีใครที่พอจะหาญกล้า ทำการโต้ตอบวาทะกับนางได้ยิ่งเป็นผู้ชายถ้าพลาดท่าเสียทีแก่ผู้หญิง ก็จะทำให้อับอาย สู้อุบความรู้อยู่เฉย ๆ ไม่ได้ จนนางได้ล่วงเข้าแดนเมืองสาวัตถี และในช่วงเวลานั้น พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทับบำเพ็ญพุทธกิจอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหาร พรั่งพร้อมด้วยพระสาวกใหญ่น้อย วันหนึ่งเวลาเช้า นางปริพาชิกาได้ไปถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งอันเป็นที่โคจรคามของพระพุทธสาวก นางก็ได้ปักกิ่งหว้าลงบนกองทรายท่ามกลางสายตาของกลุ่มชนและเด็กเล็กเด็กใหญ่ พร้อมกับประกาศหาผู้ที่จะทำการโต้วาทะ แล้วนางก็เข้าไปภิกขาจารในหมู่บ้าน และเป็นช่วงเวลาที่องค์พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เลิศด้วยปัญญา ใคร ๆ ก็รู้กัน ยกเว้นนางปริพาชิกา ผู้กระหยิ่มด้วยภูมิปัญญาของตนว่าในชมพูทวีป เห็นจะไม่มีใครมีภูมิปัญญาเสมอตน แต่ไม่เคยรู้ถึงกิตติศัพท์ของพระสารีบุตรมาก่อนเลย ท่านกำลังกลับจากบิณฑบาต เห็นกลุ่มเด็กยืนล้อมกองทรายมุงดูกิ่งหว้าที่ปักอยู่บนกองทรายท่านได้สอบถามดู ความจริงพระสารีบุตรท่านคงจะทราบข่าวนี้แล้ว เพื่อจะดับทิฏฐิมานะของนางไม่ให้เหลิงยิ่งไปกว่านี้ และคงถึงคราวที่นางจะได้พบธรรมอันประเสริฐ เป็นธรรมที่ดับสนิทแห่งกองทุกข์ทั้งมวลสิ้นสุดแห่งการใช้ชีวิตฝ่ายโลกีย์ที่เต็มด้วยละอองธุลีเข้ามาแปดเปื้อนทั้งที่เกิดขึ้นเอง และถูกคนอื่นซัดให้ป้ายให้จนมอมแมม มัวหมอง ทำให้มองไม่เห็นแม้แต่ตัวของตัวเองกันเสียที

เมื่อพระสารีบุตรท่านได้ฟังเรื่องกิ่งหว้าจากเด็ก ๆ กลุ่มนั้นแล้วท่านก็ออกวาจาเชิงยุเด็กกลุ่มนั้นว่า ไอ้หนูถอนทิ้งเลย ๆ แต่เด็กกลุ่มนั้นก็ยังพากันลังเลไม่กล้าลงมือ คงยังกลัวนางปริพาชิกาเจ้าของกิ่งหว้า ต่อเมื่อพระเถระเตือนซ้ำว่า เอาเลยไอ้หนู ไม่ต้องกลัว ฉันรับผิดชอบ

เท่านั้นแหละได้เรื่อง พวกเด็ก ๆ ก็เฮโลกรูกันรื้อกองทรายแย่งกันถอนกิ่งหว้าโยนทิ้งอย่างสนุกสนาน และเป็นจังหวะที่นางเจ้าของกิ่งหว้าได้มาทันเห็น ไม่ได้มองซ้ายมองขวาว่า มีใครอยู่บ้าง สหัสสวาทะ ก็หายวับไป มีแต่ สหัสสโกธะ กับ สหัสสโทสะ เข้ามาแทน โวยวาย เอ็ดตะโรด้วยน้ำเสียงดังฟังชัดว่า เรื่องอะไรของพวกเจ้า ซุกซนไม่เข้าเรื่อง บ้านนี้ถิ่นนี้ ขาดผู้หลักผู้ใหญ่ที่พอจะสั่งสอนเด็กพวกนี้ ให้รู้เรื่องกันบ้างเลยหรือมีใครคนใดยุพวกเจ้า พวกเด็ก ๆ ก็ชี้ไปที่องค์พระเถระซึ่งยืนสงบนิ่งอยู่ใกล้ ๆ นั่นเอง ทีนี้แหละ นางจึงได้เหลียวไปดูได้เห็นพระเถระอย่างเต็มตา และทันทีที่ได้เห็นนางผู้มีปัญญาจึงรู้ทันทีว่า ท่านนักบวชผู้นี้มิใช่ธรรมดา จึงได้ประณมมือกล่าวอย่างนอบน้อมว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้ใช้เด็กพวกนี้หรือ พระคุณเจ้า ทราบเรื่องกิ่งหว้า ดีแล้วหรือ เมื่อพระเถระออกวาจาว่า **_*ดูก่อนน้องหญิง_** อาตมาเป็นคนใช้เด็กพวกนั้นและรู้เรื่องของกิ่งหว้า และเจ้าของกิ่งหว้าโดยตลอดแล้ว นางผู้มีปัญญาได้กล่าวด้วยความนอบน้อมว่า ถ้าอย่างนั้น วันนี้ เวลาบ่าย จะได้พบกัน การทอดเวลา แม้จะเป็นเวลาไม่นาน แต่ข่าวปากต่อปากได้แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว กลุ่มชนที่ได้รับทราบข่าวว่านางปริพาชิกาแห่งชมพูทวีป จะไปพบพระสารีบุตรเพื่อโต้ตอบวาทะกัน ต่างก็ยอมทอดทิ้งการงานแห่กันไปฟัง ท่านผู้รู้ผู้เป็นปราชญ์ทั้ง ๒ อย่างแน่นขนัด พอถึงเวลา นางปริพาชิกาก็ได้ไปหาพระสารีบุตรตามที่นัดหมาย กลุ่มชนหญิงชายฝ่ายที่นิยมชมชอบนางปริพาชิกาก็มีจำนวนมากอย่างปัจจุบันเรียกว่า กองเชียร์ต่างพากันติดตามนางไปด้วยความอยากรู้ อยากฟัง พอไปถึง นางปริพาชิกาก็ได้น้อมไหว้พระเถระแล้วนั่งลง ณ ที่อันสมควรแก่ตน พลางกล่าวขึ้นก่อน

---

* ***คำว่าน้องหญิง*** เป็นคำสุภาพที่พระใช้กับสตรี ***(สมัยพุทธกาล)***

ว่า ข้าแต่พระคุณท่านผู้เจริญ ดิฉันกุณฑลเกสีปริพาชิกา จะขอถามปัญหากะพระคุณท่าน ณ บัดนี้

พระเถระกล่าวตอบว่า เชิญถามได้เลย น้องหญิง นางปริพาชิกาผู้เปรื่องปราชญ์แห่งชมพูทวีป ก็ได้เริ่มถามปัญหาใน **สหัสสวาทะ** มีอะไรบ้าง สุดวิสัยที่จะยกขึ้นมาบอกเล่าให้แก่ท่านผู้อยากรู้ในกาลบัดนี้ได้ เพราะยังไม่มียังไม่เคยพบ ตามเรื่องราวท่านก็มิได้บอกไว้ แต่คงจะมีใน**สหัสสวาทศาสตร์**อย่างแน่นอน นางได้ถามไป ๆ พระเถระก็ได้ตอบไป ๆ อย่างสบาย ๆ ถ้าพูดกันอย่างประสาสามัญ โดยทั่ว ๆ ไป ก็ต้องพูดว่า พระสารีบุตรได้กล่าวตอบอย่างสนุก ๆ เหมือนอย่างพวกเด็ก ๆ เล่นกองทรายไม่มีผิด เพราะปัญหาเหล่านี้ มีอยู่ในวิชาไตรเพทของพวกพราหมณ์ พระสารีบุตร ท่านได้ผ่านวิชาไตรเพทมาแล้ว ปัญหาทุกข้อที่นางยกขึ้นถามที่คิดว่ายากมีเงื่อนงำสลับซับซ้อน แต่พระเถระตอบได้อย่างง่าย ๆ ไม่มีติดขัดทุกข้อ แล้วนางก็หยุดนิ่งคงจะเหนื่อย พระเถระจึงได้ถามว่าหมดแล้วหรือยัง นางก็ตอบอย่างยอมจำนนว่า หมดแล้วเจ้าค่ะท่านผู้เจริญ ถึงตรงนี้ คำที่พูดกันว่า **“เหนือฟ้ายังมีฟ้า ย่อมมีอยู่จริง”**

ฝ่ายข้างพระสารีบุตร ท่านได้กล่าวต่อ เพื่อมิให้เรื่องหยุดอยู่เพียงแค่นั้นว่า ท่านได้ถามอาตมามาตั้งนาน อาตมาเป็นผู้ตอบแต่ฝ่ายเดียวคราวนี้ อาตมาจะขอถามท่านบ้าง ท่านจะตอบหรือไม่ เมื่อนางกล่าวยินดีตอบ ท่านผู้เจริญเชิญถามมาเถิด พระเถระกล่าวว่า ขอถามแค่ข้อเดียวขอถามว่า ***อะไร ชื่อว่าหนึ่ง*** นางได้ฟังปัญหาแล้ว ถ้าจะแก้ ก็พอจะแก้ได้อยู่ แต่ระดับผู้มีปัญญาอย่างนางปริพาชิกาต้องใคร่ครวญดูก่อน คิดว่า ปัญหาที่พระเถระถามมา ฟังดูแล้วก็ไม่เห็นจะยากอะไร แต่ผู้ถามมิใช่คนธรรมดา สามารถแก้ปัญหาของนางได้อย่างง่าย ๆ สบาย ๆ ปัญหาที่ท่านถามมานี้ คงจะมีนัยยะ มีความหมายลึกซึ้ง ขืนตอบออกไปอย่างเด็ก ๆ หรืออย่างคนสามัญทั่ว ๆ ไปก็คงจะได้รับความเย้ยหยันอับอาย

เป็นแน่แท้ สู้ยอมจำนนไม่ได้ การยอมจำนนของผู้รู้ต่อท่านผู้รู้ก็ไม่เป็นการเสียหายอะไร ทั้งท่านนักบวชท่านนี้ ก็มีสง่าราศีบ่งบอกถึงความเมตตาปรานี ถ้าเรายอมจำนน ยอมเป็นศิษย์ของท่านก็คงจะดีไม่น้อย นางปริพาชิกาผู้ทะนงตัวว่าเป็นผู้เรืองปัญญาจนคิดเลยไปว่า จะหาผู้ที่มีสติปัญญายิ่งกว่าตนในชมพูทวีปไม่มีแล้ว ในที่สุดก็ก้มลงหมอบกราบ กล่าวว่า ดิฉันยอมแพ้ เจ้าค่ะ เรียกว่า ยกเดียวจอด ถ้ามีพี่เลี้ยงก็โบกผ้าโยนผ้าหยุดชกเมื่อนางยอมจำนนแล้ว ก็ยังอยากจะทราบถึงชื่อของปัญหา จึงได้เรียนถามพระเถระว่า ปัญหาที่พระคุณท่านถามมาชื่อว่าอะไร พระเถระตอบว่า ดูก่อนน้องหญิง ชื่อว่า **"พุทธมนต์"** นางกล่าวว่า ขอพระคุณท่านจงกรุณาให้ดิฉันได้เรียนรู้พุทธมนต์บ้างเถิด พระเถระกล่าวว่า ก็ได้ แต่พุทธมนต์นี้ อาตมาให้ได้แก่ผู้ที่เป็นนักบวชเช่นกับอาตมานี้เท่านั้น นางปริพาชิกาก็ตอบรับทันทีว่า ดิฉันยินดีทำตามที่พระคุณท่านชี้แนะ พระเถระจึงได้มีบัญชาให้นางภิกษุณีสงฆ์รับนางปริพาชิกา ดำเนินการบรรพชาอุปสมบทให้เป็นนางภิกษุณี

เมื่อนางได้อุปสมบทเป็นนางภิกษุณีแล้ว ได้รับคำแนะนำข้อ**มัชฌิมาปฏิปทา**อันถูกต้องจากนางภิกษุณีผู้อรหันต์ นางได้เริ่มตั้งความเพียรอย่างจริงจังยกระดับจิตเข้าสู่เส้นทาง **โลกุตตระมรรคผล** ซึ่งนางได้ฝึกฝนติดต่อมิได้ว่างเว้นขาดสายใช้เวลาไม่ช้าไม่นาน แค่ ๓ วัน นางก็ได้ถึงที่สุดกิจพรหมจรรย์ บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมด้วย **ปฏิสัมภิทา ๔** คือ ***อรรถปฏิสัมภิทา*** ปัญญาแตกฉานในอรรถ ***ธรรมปฏิสัมภิทา*** ปัญญาแตกฉานในธรรม ***นิรุตติปฏิสัมภิทา*** ปัญญาแตกฉานในนิรุตติ และ***ปฏิภาณปฏิสัมภิทา*** ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณดับชาติกาลธิดาเศรษฐีปริพาชิกา ปรากฏแต่นามว่า กุณฑลเกสีเถรี มาตั้งแต่บัดนั้นฯ ต่อมานางได้รับการยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นเอตทัคคะผู้เลิศกว่าภิกษุณีพุทธสาวิกาทั้งหลายผู้ขิปปาภิญญา รู้ธรรมพิเศษได้ฉับพลันด้วยประการฉะนี้

ส่วนเรื่องปัญหา อะไร ชื่อว่าหนึ่ง ที่ท่านพระสารีบุตร ผู้มีธรรมมธุรสเมตตาวาจา บอกแก่นางปริพาชิกาว่าเป็นชื่อของ พระพุทธมนต์ ทำให้นางเชื่อมั่นว่าเป็นมนต์อันวิเศษ ตัดสินใจสละจากปริพาชิกาเพศ หรือจะเรียกให้เข้ากับเรื่องน้ำเย็นปลาตาย คือ นางได้ตายจากปริพาชิกาเพศ เป็นภิกษุณีเพศเลทะลุไปถึงจิตดับ หลุดพ้นจากสังขารเป็นวิสังขารก็ย่อมจะได้ **โจรตายตายจริง ๆ** เพราะน้ำคำของนาง **นางตายสิ้นอาสวะกิเลส** เพราะน้ำคำของท่านพระสารีบุตรด้วยประการนี้ และคำเฉลยของปัญหานี้ นางกุณฑลเกสีเถรี ท่านได้จบสิ้นหมดความสงสัยไปแล้ว ยังคงเหลือแต่พวกเรา ๆ ท่าน ๆ คงมีความกังวลสงสัยกับข้อปัญหาที่ว่า อะไร ชื่อว่าหนึ่ง กันแน่ ถ้าประสงค์จะปลดเปลื้องความสงสัยในเรื่องคำเฉลยของปัญหานี้ว่า คืออะไร ก็จงตั้งใจสดับฟังเรื่องนี้ ซึ่งเป็นคำเฉลยจากพระพุทธโอษฐ์กันต่อไปฯ

ความจริงเรื่องของนางภิกษุณีกุณฑลเกสีเถรี ควรจะจบไปแล้ว แต่ยังไม่จบ นางเอกละครจบไปแล้ว แต่เรื่องชีวประวัติของนางยังไม่จบ โดยเฉพาะเรื่องที่นางฆ่าโจร ได้เป็นข่าวที่โจษขานเล่าลือกันไปทั่วทุกหัวระแหง แม้ในวงของพระสงฆ์ เฉพาะในพระอารามเชตวันถึงปโทเสเวลา เวลาพลบค่ำประจำวัน เป็นเวลาที่พระบรมศาสดาประทานพระโอวาทแก่ภิกษุทั้งหลายทั้งปวง ก่อนจะถึงเวลานั้น พวกภิกษุต่างพากันนั่งประชุมรอคอยพระพุทธองค์ ได้สนทนากันถึงเรื่องราวโลดโผนพิสดาร อัศจรรย์ของนางภิกษุณีกุณฑลเกสีเถรี ๒ เรื่อง คือ เรื่องที่นางทำสงครามกับโจร และชนะโจรมาได้ กับเรื่องที่นางเรียนจบ**สหัสสวาทะศาสตร์** กว่าจะจบพันวาทะได้ก็ต้องใช้เวลาจบแล้วก็ต้องร้อนวิชาต้องระเหเร่ร่อน เพราะวาทะศาสตร์เป็นวิชาที่ร้อน เรียนจบแล้วอยู่นิ่งไม่ได้ต้องประกาศวาทะ ขายวาทะ วาทศิลป์ หากินกับวาทะ ได้ชื่อได้เสียง ได้ยศได้ตำแหน่ง ก็เพราะวาทะ แต่นางได้มาจบลงสิ้นสุดลง สงบลงได้ เพียงแค่วาทะไม่กี่บท ไม่กี่คำ น่าอัศจรรย์โดยแท้

พอถึงเวลา พระบรมศาสดาเสด็จมาประทับนั่งแล้วตรัสถามถึงเรื่องที่พวกภิกษุสนทนากัน เมื่อพวกภิกษุกราบทูลให้ทรงทราบแล้ว จึงตรัสอนุกูลแก่เรื่องที่พวกภิกษุนำมาสนทนากันว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลายอย่านับธรรมที่เราแสดงแล้วว่า **"น้อยหรือมาก"** แม้บท ๑๐๐ บท แต่ไม่มีประโยชน์ก็ไม่ประเสริฐ ส่วนบทแห่งธรรมแม้เพียงบทเดียวแต่มีประโยชน์ย่อมประเสริฐกว่า อนึ่งถึงบุคคลจะชนะโจร จะเป็นโจรเมืองโจรป่า โจรน้อยโจรใหญ่ โจรประเภทใด ๆ ก็ตาม ยังหาชื่อว่า **ชนะที่แท้ไม่** ส่วนบุคคลที่ชนะโจรคือกิเลส อันเป็นโจรปล้นภายในคือจิตใจได้ นั่นแหละ ชื่อว่า **ชนะที่แท้** เมื่อตรัสดังนี้แล้ว ก็ได้ตรัสเป็นพระคาถาสืบต่อไปว่า

โย จ คาถา สตํ ภาเส   อนตฺถปทสญฺณิตา
เอกํ ธมฺมปทํ เสยฺโย   ยํ สุตฺวา อุปสมฺมติ
โย สหสฺสํสหสฺเสน   สงฺคาเม มานุเส ชิเน
เอกญฺจ เชยฺยมตฺตานํ   ส เว สงฺคาม ชุตฺตโม - ติ

แปลความว่า บุคคลใดพึงกล่าวคาถาตั้งร้อย แต่ไม่ประกอบด้วย
บทอันมีประโยชน์ก็ไม่ประเสริฐอะไร
บทแห่งธรรมเพียงบทเดียวที่บุคคลฟังแล้ว
เข้าถึงความสงบได้ ประเสริฐกว่า
บุคคลใดชนะมนุษย์ในสงคราม
จำนวนพันคูณด้วยพัน (ล้าน)
ก็ยังสู้ผู้ชนะตนเอง เพียงผู้เดียวไม่ได้
ผู้ชนะตนเองได้นั้นแล
ชื่อว่าเป็นยอดนักรบในสงคราม ดังนี้

ผู้ที่สงสัยในข้อปัญหาที่ว่า อะไรชื่อว่า หนึ่ง? คิดว่าคงแจ่มแจ้งแล้วเอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

เทศนา – ใบไม้ร่วง

อนิจฺจา วต สงฺขารา – ติ

เปิดประตู มองดู ใบไม้ร่วง
แล้วน้อมหน่วง เข้ามา พิจารณาสังขาร
ทั้งที่มี และไม่มี ซึ่งวิญญาณ
ตั้งบนฐาน อะจิรัง ไม่ยั่งยืน
มองดูตัว อาตมา เวลานี้
จะเคลื่อนไหว แต่ละที ต้องมีฝืน
จะไปไหน ไกลเกิน เดิน หรือ ยืน
มีสิ่งอื่น เทียบเกลอ วอล์คเกอร์ กุม
เป็น ๖ ขา ไป – มา ไม่ประมาท
หากพลั้งพลาด ล่ก ๆ ต้องตกหลุม
ช้าง ๔ ขา เรา ๖ ขา ไม่น่าจะจนมุม
มีคนคุม ตามติด อะนิจจัง

พ.ย. ๖๒

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

มีอำนาจวาสนา อย่าประมาท เกิดพลั้งพลาดอัปยศ อายอดสู
รำลึก คำจอมพรหมบรมครู สยัมภูประกาศ “ประมาทตาย”
ถึงสุดดีสุดดังเกิดพลั้งพลาด ต้องพินาศต่ำตกผงกหงาย
พระเจ้าซาร์ก็ยังพังทลาย ประมาทหมายกลไกโคไมนี
ทศกัณฐ์นั้นประมาทไม่คาดคิด ฝากดวงจิตไว้กับพระฤาษี
หนุมานปลิ้นปลอกหลอกโยคี จบชีวีจอมยศทศกัณฐ์

ฤาษีลิงแดง

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ
บำเพ็ญกุศลอุทิศบรรพชนในตระกูล "ติณสูลานนท์" เป็นประจำทุกปี
ณ อาคารพิพิธภัณฑ์มหาราชานุสรณ์ ร.๔ วัดราชาธิวาสวิหาร

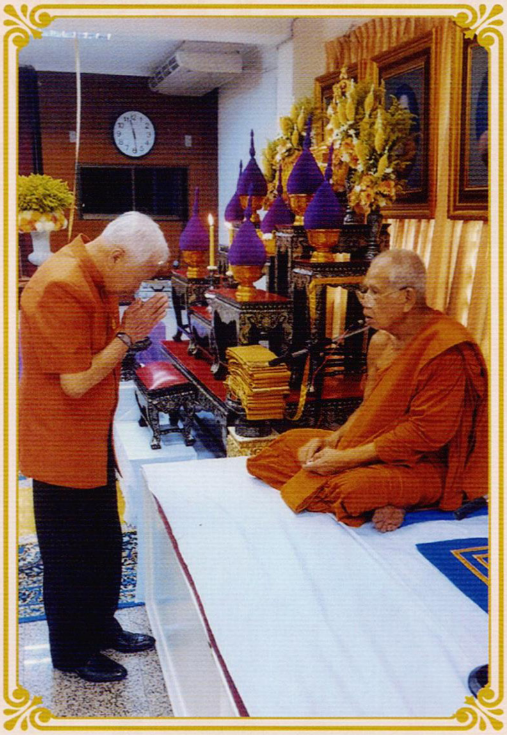

พ.ศ. ๒๕๕๙

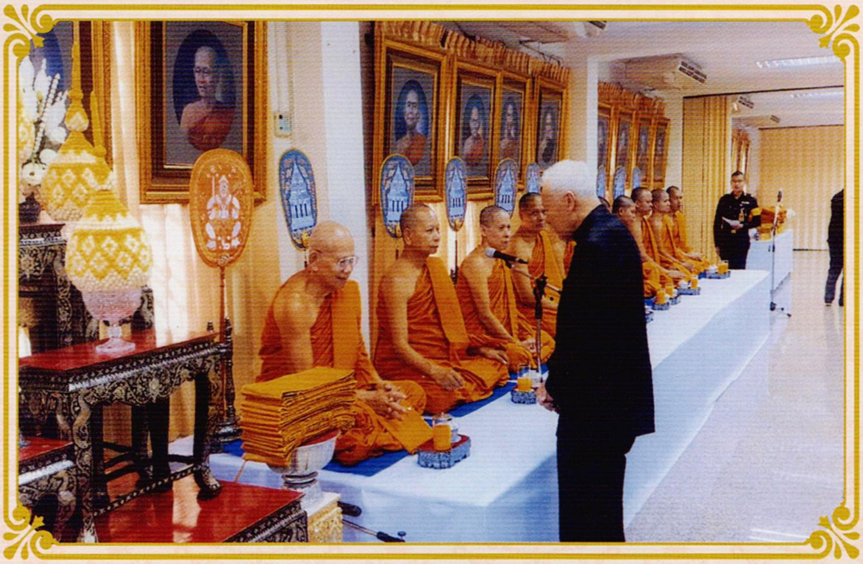

พ.ศ. ๒๕๖๐

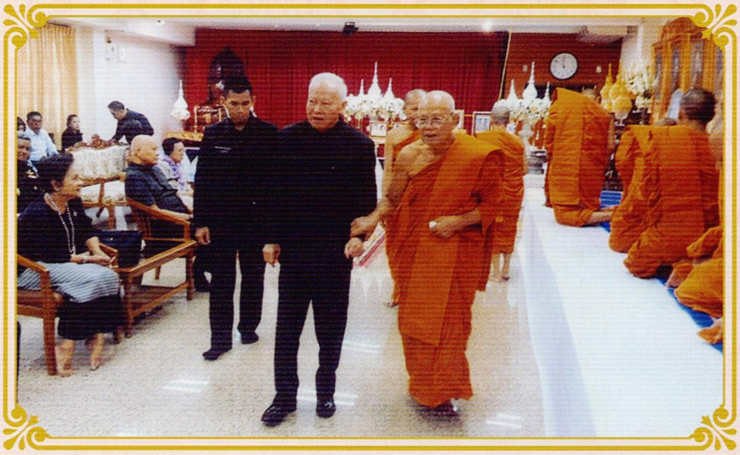

พ.ศ. ๒๕๖๐

พ.ศ. ๒๕๖๑

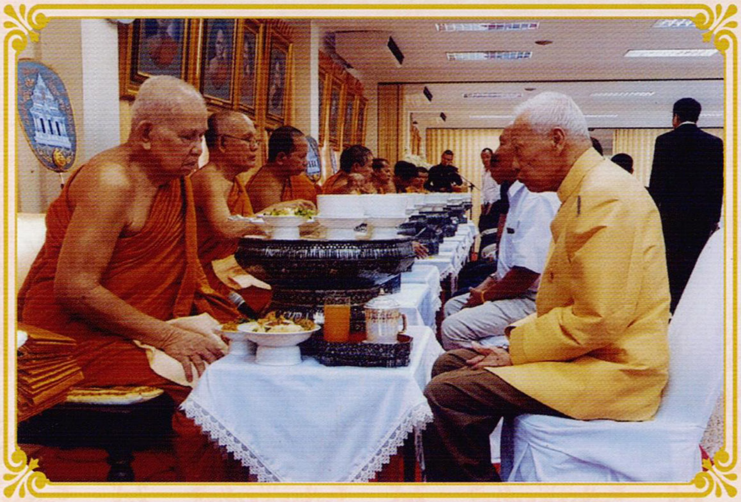

พ.ศ. ๒๕๖๒

คาถากาสลัก หรือ คาถากาสัก ๑ คาถาว่า

จช ทุชฺชนสํสคฺคํ ภช ปณฺฑิตเสวนํ
กร ปุญฺญมโหรตฺตํ สร นิจฺจมนิจฺจตํ

๑ คาถา, มี ๔ บาท, ๑ บาท มี ๘ ตัวอักษร, ย่อเป็นหัวใจ ถือเอาเฉพาะอักษรตัวหน้า เฉพาะคาถานี้ว่า **จะ ภะ กะ สะ,** คาถานี้สำคัญที่ชื่อ มีชื่อว่า **คาถากาสลัก** หรือ **คาถากาสัก สลักกับสัก** มีความหมายอย่างเดียวกัน สุดวิสัยที่จะค้นหาว่า ผู้รู้ท่านใด เป็นผู้แต่งและตั้งชื่อคาถานี้ขึ้นไว้ พบแต่ มีพระเถระผู้ชำนาญภาษาบาลี ยกขึ้นเป็นคาถาเทศนา แต่ท่านบอกว่า ท่านฉงนเรื่องชื่อของคาถา ที่ตั้งชื่ออย่างนี้ มีความเป็นมาอย่างไร มีความหมาย-ลึกซึ้งเพียงใด, แต่พระฤาษีลิงแดงก็เคยยกคาถานี้ขึ้นเทศนาตีความหมายอย่างตื้น ๆ จะผิดหรือถูกนั้น ก็ต้องขอขมาต่อท่านผู้แต่งและตั้งชื่อไว้ อย่างสูง คิดแต่เพียงว่า พอจะปฏิบัติตามได้ และอำนวยประโยชน์แก่ชีวิตของผู้ปฏิบัติตามได้อย่างแน่นอน,

กา ก็คือ **ปากกา** จุ่มน้ำหมึก ชนิดที่ลบออกได้ไม่ง่าย แล้ว สลัก หรือ สัก ไว้ที่ หลังมือ หรือ ที่แขน ที่อ่านได้ง่าย อ่านทุกวัน ถ้าจำได้ท่องได้ก็ยิ่งดี **จะ, ภะ, กะ, สะ,** และทั้งรู้ความหมายได้อย่างดีด้วย ก็ยิ่งขลัง เท่ากับได้ฟังเทศน์ทุกวัน มีสติเตือนใจมิให้ประมาท ได้แปลคาถานี้ไว้ทั้ง ๔ บาท เป็นคำร้อยกรอง ตามสติปัญญาเท่าที่มี ว่าดังนี้

บาทที่ ๑ ว่า รู้ว่าเป็นคนชั่วคนพาล จงสละอย่าร่วมกิจ
บาทที่ ๒ ว่า รู้ว่าเป็นบัณฑิต จงใกล้ชิด สมาคม
บาทที่ ๓ ว่า การทำบุญหมั่นสั่งสม ไม่นิยมวันและคืน
บาทที่ ๔ ว่า จงรำลึกฝึกให้ตื่น เรื่องสังขารเป็นอนิจจัง ไม่ยั่งยืน,

คาถากาสลัก สุดฉมัง ขลังจริง ๆ ด้วยประการฉะนี้

ธรรมะจากต้นหูกวาง

เขาตั้งชื่อให้ข้า　　　ให้ชื่อว่า ต้นหูกวาง
เพราะมีใบใหญ่หนากาง　　　คล้ายหูกวางสัตว์ตัวจริง
เป็นต้นไม้ไร้จิตใจ　　　มีต้นใบ และก้านกิ่ง
ให้มนุษย์หยุดพึ่งพิง　　　บรรเทาร้อนพอผ่อนคลาย
แต่ข้าต้นหูกวาง　　　มีตารางกำหนดหมาย
ถึงเวลาต้องกลับกลาย　　　ใบสดหายกลายเป็นเหี่ยว
มีใบร่วงและใบหล่น　　　ไม่คงทนแม้ใบเดียว
สุดว้าเหว่และเปล่าเปลี่ยว　　　เป็นต้นไม้ที่ไร้ใบ
สมัยมีใบดก　　　เหล่าวิหคเกาะอาศัย
มนุษย์ทั้งใกล้ไกล　　　เข้าหลบร่มต้นหูกวาง
เมื่อต้นโกร๋นโคนก็รก　　　คนและนกต่างเมินหมาง
ทำเช่นนี้ไมตรีร้าง　　　ไม่สรรสร้างมิตรสัมพันธ์

ฤาษีลิงแดง

ธรรมะจากต้นจันทน์กะพ้อ

เขาขนานนามฉัน ชื่อว่าจันทน์กะพ้อ
ใครคบฉันเป็นเพื่อน ฉันจะเตือนให้รู้จัก **“พอ”**
โลกนี้มีสอพลอ มีสิ่งล่อให้ **“พอ”** ฟัง
“ถูกใจข้า” ต้องมาก่อน **“ถูกต้อง”** ต้อนไว้ทีหลัง
เรื่องโลกีย์ไม่จีรัง ทำแล้ว **“หวัง”** จะเศร้าใจ
แม้ชื่อฉันจันทน์กะพ้อ ใจไม่ฝ่อไม่พ้อใคร
ไม่น้อยอก ไม่น้อยใจ ตั้งมั่นใน รู้จักพอ
หมายถึงพอ ต่ออามิส **(ถูก)**ตัณหาขวิดไม่มีหมอ
การทำดีไม่มีพอ กระทั่งถึงพระนิพพาน ฯ

ฤๅษีลิงแดง

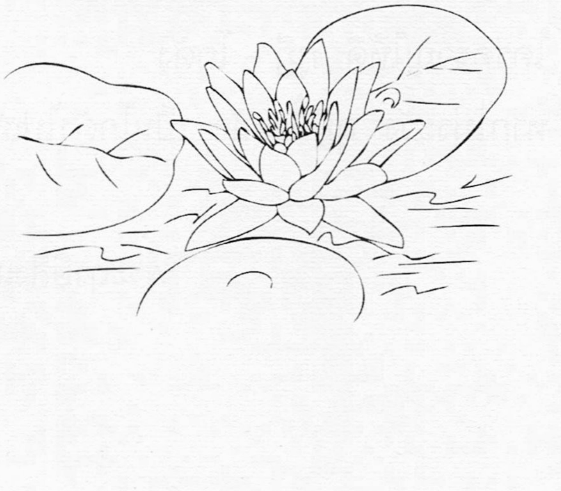

กุฏี – โกดัง

กุฏี – โกดัง ว่าโดยอนิจจังสังขารปานกัน
แต่ว่าโดยชื่อ – โลกถือสำคัญ
ไกลห่างต่างกันหน้ามือหลังมือ
กุฏี ที่พักของนักสละ
มี ลด – เลิก – ละ ไม่ยึด ไม่ถือ
ไม่เก็บ ไม่สะสม อบรมฝึกปรือ
เป็นอยู่ก็คือ ปล่อยวางว่างเบา
แต่ส่วน **โกดัง** เป็นคลังเก็บของ
นำมาสุมกอง เทียบเท่าภูเขา
ของเล็ก ของใหญ่ ของใหม่ ของเก่า
ของหนัก ของเบา รวมรุมสุมกอง
มีหนู มีงู เข้าอยู่ เข้าครอง
ตัวปลวกก็จ้องจับจองทำรัง
ใคร่ครวญให้ดี กุฏี – โกดัง
หากไม่ระวัง กุฏีทั้งหลัง เป็นโกดังไปเลย

พระฤาษีลิงแดง

ทำอย่างไรดี

มีสมบัติบริขารเกินล้น จนขวางที่ขวางทาง ไม่สะดวกอิริยาบถ ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี เข้ากับความเป็นจริงที่ว่า

จะทิ้ง ก็เสียดาย จะให้ ก็ตระหนี่
จะเก็บไว้ ก็ไม่มีที่ จะทำอย่างไรดี
ชีวิตนี้**กางหลาง**จริง กุฏิเป็นโกดัง ยังประวิง
หากเป็นจริง ต้องเชิญลิง มีปัญญามาแนะนำ

พระฤาษีลิงแดง

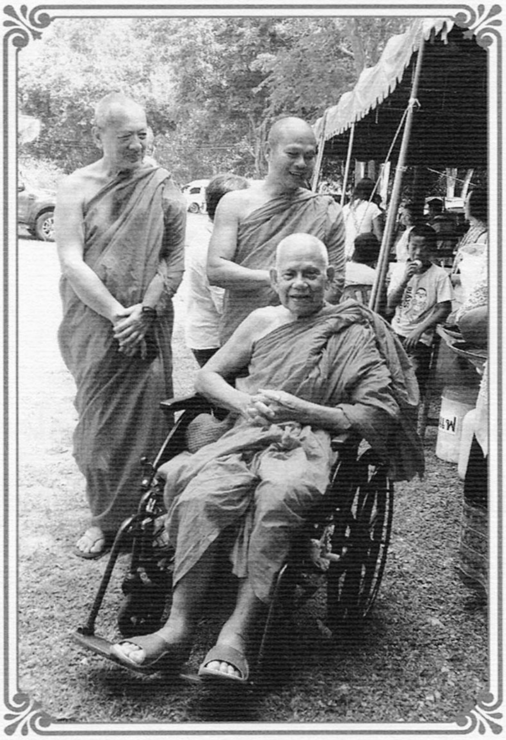

น้ำนอก – น้ำใน

ต้นไม้จะเขียวสด　　เพราะหมั่นรดน้ำทุกวัน
จิตใจก็เช่นกัน　　จะตั้งมั่นและเบิกบาน
เพราะมีธรรมะสัทธา　　มีสัมมาทิฏฐิฐาน
ไม่ท้อ ต่อการงาน　　ทั้งงานนอก และงานใน
สวดมนต์ ตามเวลา　　ภาวนา เพ่งดูใจ
ไม่เพ่งโทษ ใคร ๆ　　มุ่งกำไร คือ ทำดี
เคารพ และ นบน้อม　　มีโอบอ้อม และ อารี
มธุรสะวจี　　ทั้งหมดนี้ คือ น้ำธรรม
เป็นน้ำ ชำระจิต　　เย็นสนิท และ ชื่นฉ่ำ
ทำเถิด ทำประจำ　　ไม่ตกต่ำ ชั่วชีวี ฯ

พระฤาษีลิงแดง

สมฺมาปณิหิตํ จิตฺตํ เสยฺยโส นํ ตโต กเร

จิตที่ตั้งไว้ชอบแล้ว พึงทำให้เขาผู้นั้น ให้ประเสริฐยิ่ง ๆ ขึ้นไป

พระพุทธภาษิต จากพระสุตตันตปิฎก เล่ม ๒๕/๑๙-๒๐

ความต่างระหว่าง โลก กับ ธรรม

ขาดสติ เป็นโลก   คือ ความประมาท
มีสติ เป็นธรรม   คือ ความไม่ประมาท
ความประมาท   เป็นทางตาย
ความไม่ประมาท   เป็นทางไม่ตาย
ต่างกัน อย่างนี้   ขอชี้ อธิบาย
ไม่มาก ไม่มาย   ไม่ยาก ไม่ง่าย
ไม่ต้องใส่พก ใส่พาย   เก็บไว้ ที่ใจ
ไปไหน มาไหน   หวังรอด ปลอดภัย
ภาวนา สติ สุคโต ๆ ๆ ๆ

พระฤาษีลิงแดง

วัน, เดือน, ปี, ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน,

ของพระพุทธเจ้า
จากพระบาลี หนังสือสวดมนต์ฉบับหลวง
ของ สมเด็จพระสังฆราช (ปุสฺสเทว)
บอกวัตร หน้า ๒๒๓

กุกฺกุเฏ คพฺภวาโส จ   โสเณ จุทร นิกฺขมิ
อุสเภ ราชสมฺปตฺติ   สเส ปพฺพชิโต ชิโน
กุกฺกุเฏ สพฺพญฺญู พุทฺโธ   ตตฺถ จกฺกํ ปวตฺตยิ
นิพฺพานคมนํ สปฺเป   สหสฺสํ ปญฺจ มูสิเก ฯ (ปี)
โอกฺกนฺโต จ ครุวารสฺมึ   สุกฺรวาเร จ นิกฺขมิ
สมฺพุทฺโธ พุธวารสฺมึ   องฺคาเร ปรินิพฺพุโต ฯ (วัน)
อาสาฬฺหปุณฺณโมกฺกนฺโต   วิสาเขเยว นิกฺขมิ พุทฺโธ
วิสาขปุณฺณมีสมฺพุทฺโธ   วิสาเข ปรินิพฺพุโต (เดือน)

แปล

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จสู่พระครรภ์ในปีระกา, ประสูติจาก พระคัพโภทรในปีจอ, เสวยราชสมบัติในปีฉลู, สมเด็จพระชินเจ้าออกทรงผนวชในปีเถาะ, พระสัพพัญญูตรัสรู้ ในปีระกา, ทรงประกาศพระธรรมจักร ให้เป็นไปในปีนั้น, เสด็จเข้าสู่พระนิพพานในปีมะเส็ง, พระพุทธศาสนาจะครบ ๕ พันปีถ้วน ในปีชวด ฯ เสด็จสู่พระครรภ์ในวันพฤหัสบดี, ประสูติในวันศุกร์, ตรัสรู้ในวันพุธ, ปรินิพพานในวันอังคาร, ฯ เสด็จลงสู่พระคัพโภทรในวันเพ็ญ เดือน อาสาฬหมาส (เดือน ๘) ประสูติ ในวันเพ็ญ เดือน วิสาขมาส ตรัสรู้ ในวันเพ็ญ เดือน วิสาขมาส (เดือน ๖) ปรินิพพาน ในวันเพ็ญ เดือน วิสาขมาส ฯ

อาตมา อาภัพ

เกิดมาชาตินี้ รู้ตัวดีว่า เป็นคนอาภัพ มีการศึกษาน้อย รู้น้อย ความคิดซึ่งมาจากการศึกษา จึงต้องมีน้อยเป็นธรรมดา ที่ว่าเป็นธรรมดา ในที่นี้ เป็นเรื่องเฉพาะส่วนตัว มิใช่โดยทั่ว ๆ ไป เมื่อรู้ตัวว่า ตัวเองเป็นคนมีการศึกษาน้อย รู้น้อย ก็หมั่นอ่าน หมั่นฟัง อ่านพบเรื่องที่คิดว่า เป็นเรื่องน่ารู้ น่าสนใจ ก็จดบันทึกไว้ ตั้งใจว่า จะพยายามอ่านซ้ำ บางเรื่องอ่านจนจำได้ นำมาพูดได้ จนมีเรื่องที่จดบันทึกไว้มากมายจนเกินที่จะนำมาอ่านได้ ก็คงมีความรู้ตามที่พอจะรู้ได้ ก็เท่านั้น บรรดาเรื่องที่บันทึกไว้ ที่คิดว่าน่าจะรู้ แต่จะนำมาปฏิบัติคงเป็นไปไม่ได้ เพราะตนเอง ก็น่าจะจัดเข้าในพวกนั้นด้วย จึงสุดที่จะแก้ไข คงปล่อยไปจนถึงที่สุดแห่งชีวิต เรื่องที่กล่าวมานี้ ได้แก่เรื่องของท่าน **ซุนวู** ผู้เขียน ***ตำราพิชัยสงครามซุนวู*** ซึ่งแน่ใจว่า ผู้ใคร่ต่อการศึกษาทุกคนย่อมรู้ดี คือ คำพูดที่ว่า **“รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง”** และท่านซุนวู ได้กำหนดกองทัพเสนาธิการเหล่าพลทหาร ทหารที่จะออกไปรบกับข้าศึกไว้ ๔ จำพวก คือ

๑. พวกที่ฉลาดแต่เกียจคร้าน ตั้งให้พวกเขาเป็นเสนาธิการคิดวางแผนรบ

๒. พวกฉลาดและขยัน ตั้งให้พวกเขาเป็นแม่ทัพ นายกองนำกองทัพทหารออกรบ

๓. พวกโง่และเกียจคร้าน บังคับให้พวกมันเป็นลูกหาบหาบสิ่งของตามกองทัพรบไป

๔. พวกโง่แต่ขยัน ต้องนำคนพวกนี้ไปประหารชีวิตทิ้งเสียให้สิ้น เพราะพวกนี้ทำสิ่งใดแล้ว ล้วนแต่เกิดความหายนะ

อ้างอิงจาก : พระอัครเดช ญาณเตโช. ซุนวู ปราชญ์แห่งพิชัยยุทธ์

สืบค้นจาก : http://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-58.........................

(ค้นหาเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓).

อยู่ใกล้ผู้ใหญ่ หมาไม่กัด
อยู่ใกล้ธนบัตร ต้องระมัดระวัง

อยู่ใกล้เงินใกล้ทอง ไม่บกไม่พร่อง ไม่พลั้งไม่เผลอ – เสมอตัว
อยู่ใกล้เงินใกล้ทอง ขาดตกบกพร่อง ถูกมองว่าชั่ว

ถุงเงินถุงทอง พุทธองค์ทรงมอง เป็นอสรพิษ

ปสฺส อานนฺท อาสีวิโส, อานนท์ นั่นเห็นไหม อสรพิษ ?
ปสฺสามิ ภนฺเต โฆรวิโส, เห็นพระเจ้าข้า อสรพิษร้าย
อยู่ใกล้เงินใกล้ทอง ไม่บกไม่พร่อง เขายกย่องว่าดี
อยู่ใกล้เงินใกล้ทอง มีความบกพร่อง ถูกเพ่งถูกมอง ชั่วช้ากาลี
อยู่กับเงินกับทอง เป็นทางเป็นช่อง สวรรค์ อเวจี
ของตัวของสงฆ์ ทำถูกทำตรง คะแนนแค่ดี
ของตัวว่าเป็นของสงฆ์ ลืม ๆ หลง ๆ เทวดาปรานี
ของสงฆ์ว่าเป็นของตัว ทำลืม ทำมั่ว ไปอเวจี
ยืมแล้วไม่คืน หลับ ๆ ตื่น ๆ ชีวิตไม่ฟื้น - จมพื้นธรณี,
ของวัดของสงฆ์ ทำลืม ทำหลง,
ไม่พบคนดี - พบแค่ชั่วครู่ มุดรู หน่ายหนี
ผู้อยู่ใกล้สงฆ์ ดำรงชีวี ง่ายชั่ว,
ง่ายดี - เหมือนใกล้ อัคคี ต้องคอยระวัง

หลวงตาฤาษีลิงแดง

สุภาษิต – บ่อนพนัน

เราเย็น เขาร้อน เป็นบ่อน **มดคัน**
เราร้อน เขาเย็น ไม่เห็นใจ **ฉัน**
ต่างคน ต่างร้อน เป็น **บ่อนพนัน**

สุภาษิต – แมวในกรุง

แมวในกรุง ไม่ยุ่งกับหนู
ไม่ต้องขุดรู ก็อยู่สบาย

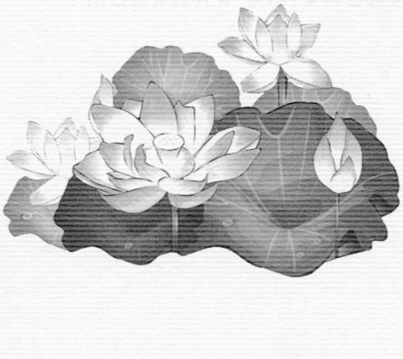

เรื่อง มีบุญ หมดบุญ
สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย
การสั่งสมบุญ นำสุขมาให้

อสาธารณมญฺเญสํ **อโจรหรโณนิธิ**
ขุมทรัพย์ คือ บุญ ไม่สาธารณ์แก่ชนเหล่าอื่น
(ใครทำก็เป็นของ ๆ คนนั้น) โจรลักไปไม่ได้

ยทา ปุญฺญกฺขโย โหติ **สพฺพเมตํ วินสฺสติ**
ถึงคราวบุญหมด เสื่อมลาภเสื่อมยศ
ทุกอย่างเหี่ยวหด พินาศไม่เหลือ

สงสัยไม่เชื่อ อย่าเบื่อ อย่าระอา ค้นหาตำรา
นิธิกัณฑสุตฺตคาถา ไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ หน้า ๑๑

ใครกัก ใครตุน ต้นทุน คือ บุญไว้มาก ไม่จน ไม่ยาก สุขกาย สุขใจ
ใครมีต้นทุน กักตุนไว้น้อย บุญหมด ลดถอย ซึมเศร้า กาย - ใจ
หาใครที่พึ่ง ต้องนอนรำพึง ว้าเหว่ เอกา

มีอัตตา – ไม่มีอัตตา ปัญหาคาใจ

ตัวกู ของกู   กูรู้ กูมี
ทุกอย่าง ของข้า   เข้าท่า เข้าที
คนชม ว่าดี   ข้านี้ จอมปรุง
ทุกอย่าง ของข้า   ใครอย่า มายุ่ง
หัวขวิด หัวตุง   ไม่น้อม ยอมใคร
อัตตา - มานะ   วาทะ ฉับไว
ฉะมา ฉะไป   ทันใจ ทันคิด
ว้าเหว่ เอกา   อัตตา ทำพิษ
เข้าใคร ไม่ติด   เพราะฤทธิ์ อัตตา
ยังมี อัตตา   หามัชฌิมา ไม่เจอะ
ประพฤติ เลอะเทอะ   เพราะมี อัตตา
เอาอย่างไรดี   ช่วยแนะ ช่วยชี้ เถิดเจ้าข้า
ช่วยตัดความงง   พะวง สงกา
อย่าให้ทันเป็นบ้า   เพราะตัวอัตตา - อนัตตา เป็นสมุทัย

ได้อย่างนี้จึงมีสุข

ทุกคนย่อมมีเกียรติ จะโกรธเกลียดกันทำไม
มีเจ็บและมีตาย มีกินถ่ายและเคลื่อนไหว
อยากอยู่ดีไม่มีภัย อบอุ่นใจ อยู่ร่วมกัน
คนนั้นพี่ คนนี้น้อง พูดปรองดองคิดสร้างสรรค์
เช่น แม่ลูก จิตผูกพัน ไม่แยกชั้น คนนั้นดี คนนี้ทราม
ยิ้มแย้ม จิตแจ่มใส ละมุนละไม เอ่ย ทักถาม
ได้อย่างนี้ จะดีงาม ไม่ลืมกัน จนวันตาย ฯ

พระฤาษีลิงแดง

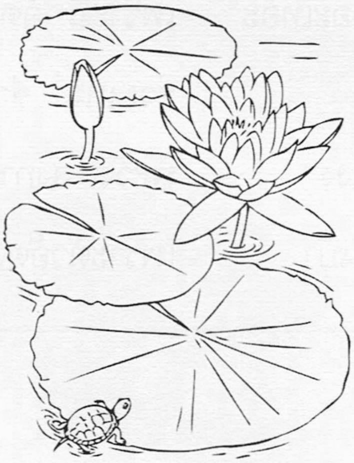

วันดีทั้ง ๗ วัน สำคัญที่คน

วันอาทิตย์	มิตรสัมพันธ์
วันจันทร์	สำราญ
วันอังคาร	เปรมปรีดิ์
วันพุธ	ไม่ข้อง ไม่ขัด
วันพฤหัส	มั่งมี
วันศุกร์	สนุกดี
วันเสาร์	เบาใจ

วันเกิด เป็นวันดี ทั้งลูกทั้งแม่ ปลอดภัย
เกิดมา เห็นเดือน เห็นตะวัน เพราะวันนี้ ฯ

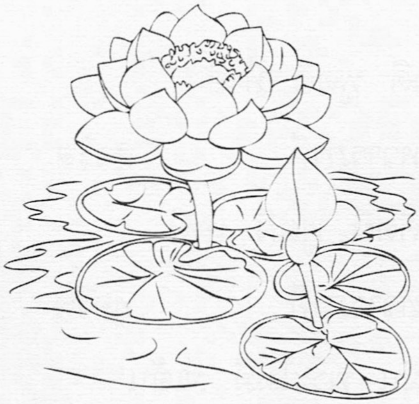

ทั้งพระทั้งผีมีในคน

พระมี ผีหลบ
พระไม่มี ผีประกบ
ยังมีผี หาความดีไม่พบ
พระมี ผีเผ่น
พระไม่มี ผีเข้าครอง
จะเอาพระ หรือ เอาผี คิดให้ดีนะ โยมพี่ โยมน้อง
ตัดสินให้เด็ดขาด นะโยมญาติทั้งผอง ฯ
วัดไม่มีผี แต่คนอัปรีย์ นำผีเข้ามา
คนอัปรีย์ มีเพื่อนเป็นผี ทำให้เกิดมีปัญหา ฯ

* * *

พระมี คิดดี พูดดี ทำดี
ไตรทวารภาคี สุจริต
พระไม่มี คิดผี พูดผี ทำผี
ไตรทวารภาคี ทุจริต
พระมี ผีเผ่น พระไม่มี ผีเต้น
ขับผี ออกไป ใจประสบ สงบเย็น

ผู้สนใจเรื่องสี
ขอเชิญทางนี้ จะเทศน์ชี้ให้ฟัง

สีนั้นมี ๒ สี ดีมาก ๆ เป็นของฝากขอมอบคนชอบสี
นำไปใช้ได้ผลเป็นคนดี สวรรค์มีอยู่ใกล้คงได้ไป

๑. สีลัง (ศีล) เป็นสีดีที่สุด ช่วยมนุษย์พ้นเกณฑ์เวรน้อยใหญ่
เป็นอาภรณ์อำนวยสวยทุกวัย, พ้นจากภัยถูกจ้องตามจองเวร,

๒. สีมัคคา, สามัคคีนั้นดีเลิศ, เป็นบ่อเกิดสุข, สงบ, ได้พบเห็น
สีมัคคาทาไม่ลบ สงบเย็น, ไม่ตื่นเต้นทุกข์ร้อนนอนสบาย,

พระฤาษีลิงแดง

พระบาลีหลักฐานรับรอง

สญฺญมโต เวรํ น จียติ,	เมื่อคอยระวัง (สำรวมในศีล) อยู่ เวรย่อมไม่เกิดขึ้น ฯ *พระพุทธพจน์ ๒๕/๒๑๕*
สีลํ อาภรณํ เสฏฐํ,	ศีลเป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐ *เถรภาษิต ๒๖/๓๕๘*
สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี,	ความพร้อมเพรียงของกลุ่มชน ผู้อยู่ร่วมกัน ให้เกิดสุข, *พระพุทธพจน์ ๒๕/๔๑*

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔

ผลร้ายคนเมินศีล ๕ ข้อ กาเม

อันโรคเอดส์ เป็นโรค นำโชคร้าย
เป็นแล้วตายแน่ประจักษ์ไม่พักถาม
หญิงและชายไม่กลัว ชอบมั่วกาม
ลืมข้อ ๓ ศีล ๕ รอท่าตาย

อานิสงส์ ศีล ๕ ตามบาลี

อันศีล ๕ เป็นยา มหาวิเศษ
ป้องกันเอดส์ ได้แน่ ไม่แปรผัน
มั่นในศีล มีสัจ หยุดกลัดมัน
สูญสิ้นพันธุ์โรคเอดส์ ถึงเกรดตาย

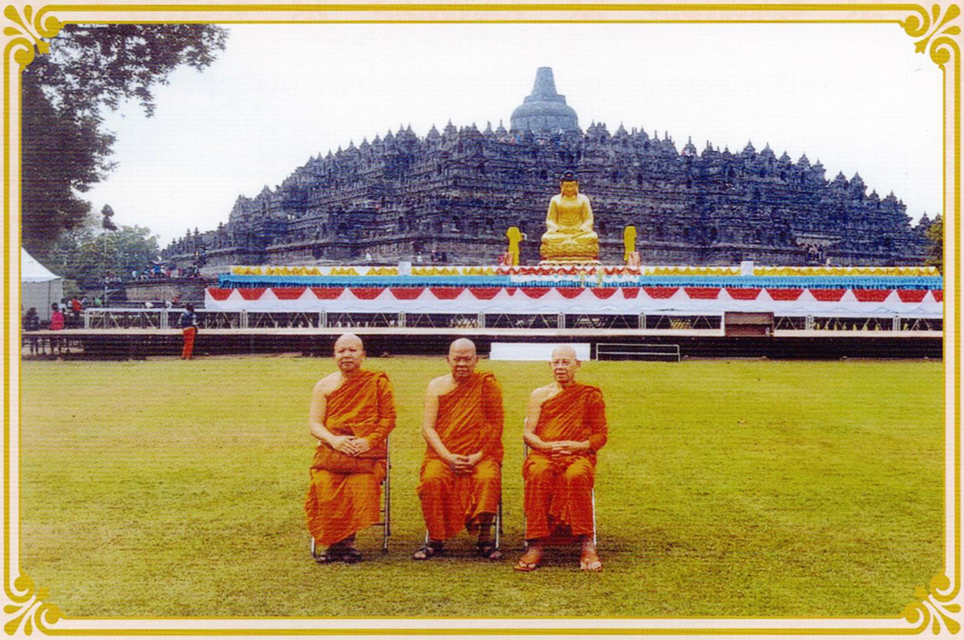

๑ มิ.ย. ๒๕๕๘ เยี่ยมชมมหาเจดีย์บุโรพุทโธ ประเทศอินโดนีเซีย
(ซ้าย) พระครูประกาศธรรมนิเทศ (วงศ์สิน) (กลาง) พระสุธรรมาธิบดี (แบน กิตติสาโร)

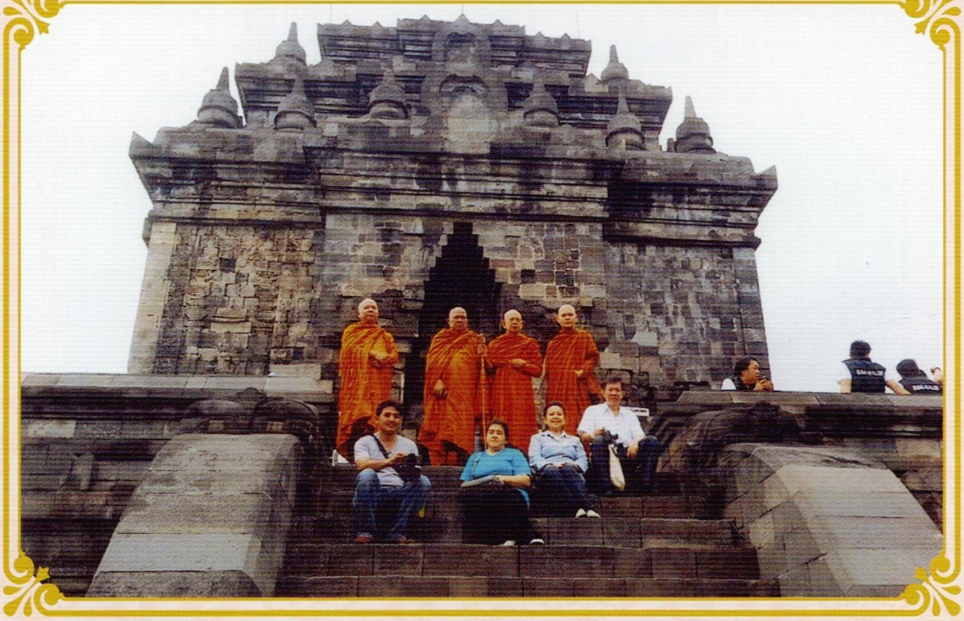

วัดเมนดุด (Candi Mendut) ยอคยาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย
(คุณธีระ-คุณดวงพร จาตุรนต์รัศมี เป็นเจ้าภาพในการเดินทางครั้งนี้)

เดินทางไปเยี่ยมพุทธศาสนิกชน
ณ เขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑

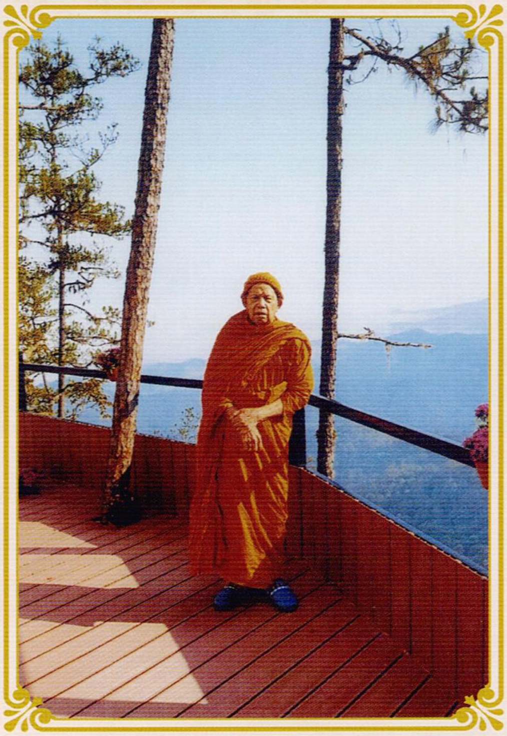

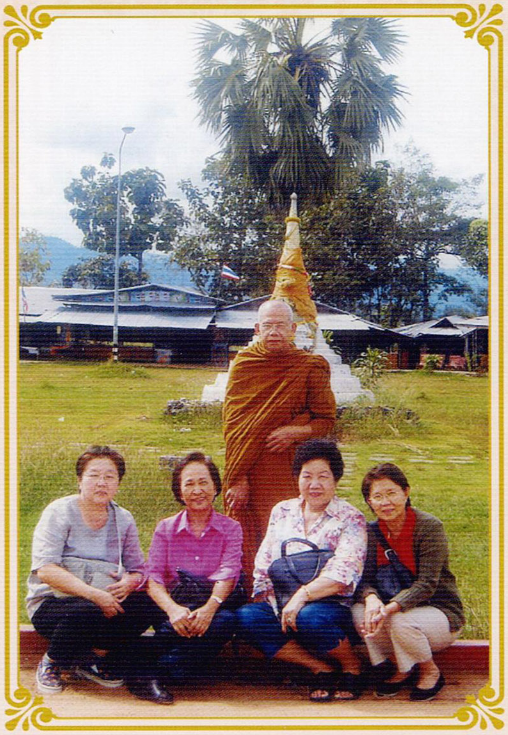

ด่านเจดีย์สามองค์ จ.กาญจนบุรี

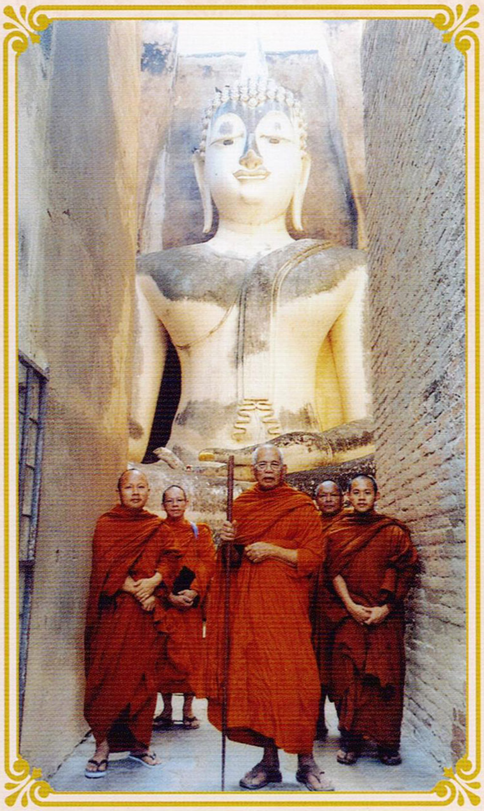

พระอจนะ วัดศรีชุม จ.สุโขทัย

วัดลิเจีย อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี

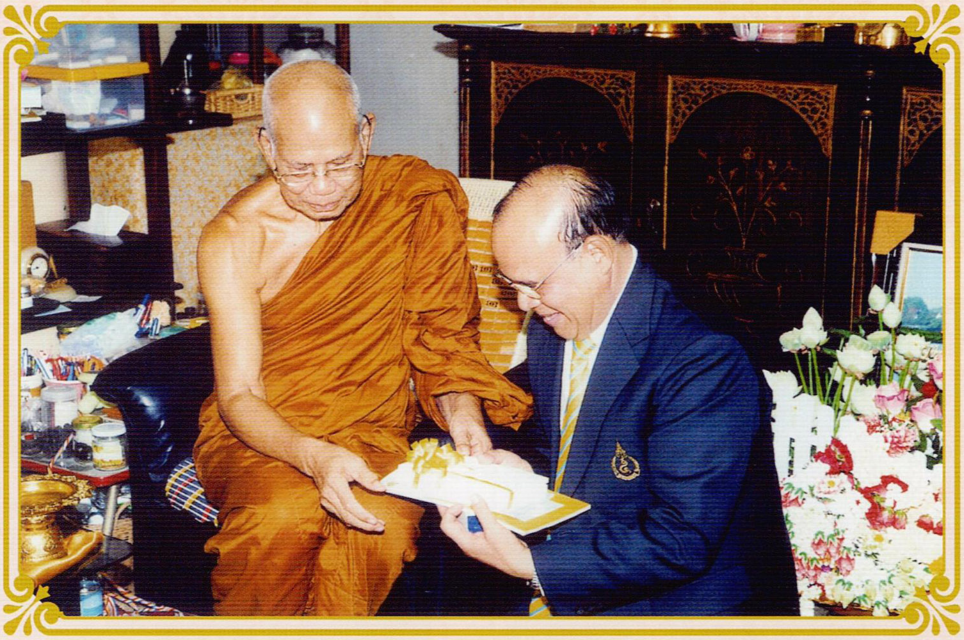

พล.ต.อ.สุนทร ซ้ายขวัญ อดีตรักษาการผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
เข้าถวายสักการะ ในโอกาสฉลองอายุวัฒนมงคล

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
เข้าถวายสักการะ ในโอกาสฉลองอายุวัฒนมงคล

สันดานเดิม

คนกับควาย คล้ายกัน
คนปากร้าย ควายเคี้ยวเอื้อง

คำพูด กระแทะ กระแหนะ กระแหน
เป็นของเก่าแก่ บุรม บุราณ
รู้น้อย รู้มาก ไม่เป็นประมาณ
ติดพันธ์สันดาน ใช้ขวาน คือ ปาก
กระแหนะ กระแหน เป็นของแก้ยาก
คอยสับคอยถาก สืบพันธุ์สันดาน
เรื่องจริง ไม่จริง นำมาวิจารณ์
แขวะควักหักราน ประจาน ขุดคุ้ย
เหมือนกินของสด ออกรส เรื่องคุย
เรื่อง ของเจ้าทุย เคี้ยวเอื้องสบาย
เป็นเรื่องชอบกล เรื่อง คน กับ ควาย
บางเรื่อง บางราย ละม้าย คล้ายกัน

พระฤาษีลิงแดง

ปุจฉา
เรื่องไก่กับคน – ขนกับหนัง

คำเก่าที่ว่า ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง
กับคำที่ว่า ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะหนัง

ปุจฉา ถามว่า คำไหนถูก คำไหนไม่ถูก หรือว่าถูกทั้ง ๒ คำ
วิสัชนา ตอบอย่าง มีอรรถ มีธรรม มีเหตุ มีผล
อิงโลก อิงธรรม ฟังได้ รับได้ มีสาระ
จะมีรางวัล ให้ไปรับได้ทันที ฯ

ลมหายใจ

ลมหายใจ ใหม่ หรือ เก่า
คิดได้แค่นี้ ดีกว่านั่งเปล่า

เวลาหลับ

เวลาหลับ อะไรหลับ
คิดได้แค่นี้ ดีกว่า เข้าผับ
กายหลับ หรือ จิตหลับ
ไม่จ้อง ไม่จับ นอนหลับเป็น **ไพร่**
ถ้าคอยจ้อง คอยจับ นอนหลับเป็น **นาย**

แผ่เมตตาให้ต้นไม้

แผ่เมตตาให้ต้นไม้ จำกันไว้มิใช่บ้า
ใคร ๆ ก็รู้ว่า เมตตา กับ บ้า นั้นต่างกัน
เมตตานั้นสร้างสรรค์ บ้า นั้น ทำลาย

* * *

คบคนไม่ดูหน้า
เหมือนกินปลามีก้าง

* * *

กบร้องขอฝน
คนร้องขอเงิน

* * *

แกว่งเท้าไปหาตะปู
แกว่งหูไปหาคำด่า
แกว่งวาจาไปหาเรื่อง

มนุษย์

คนพูดไม่สำรวมวาจา
เป็นคนไม่เข้าท่า ในมนุษย์
ด่วนในเรื่องที่ควรด่วน
ช้าในเรื่องที่ควรช้า
เป็นคนเข้าท่า ในมนุษย์

* * *

ศรัทธาเป็นกัลยาณมิตร ตามติดไปทุกภพ ทุกชาติ

* * *

ผู้ให้เป็นที่รักใคร่ ของคนและสัตว์

* * *

รับแต่ของเขา ของเราตระหนี่
ร้อยวันพันปี เป็นเพื่อนซี้ กันไม่ได้

ดุเขา – ตัวเราไม่ดุด่า

พูดไปเขาไม่รู้ กลับขู่เขา
ว่าโง่เง่า งมเงอะ เซอะนักหนา
ตัวของเรา ทำไม ไม่โกรธา
ที่พูดจา ให้เขา ไม่เข้าใจ

พระศาสนโศภน (แจ่ม) วัดมกุฏ ฯ

ไม่เข้าใจ ซึ่งกัน สัมพันธ์เสื่อม

อยู่ด้วยกัน พูดกัน ไม่รู้เรื่อง
ต่างไม่เชื่อง เรา - เขา ไม่เอาไหน
เคารพรัก สามัคคี หน่ายหนีไกล
ทุนกำไร พินาศ อุบาทว์ ครอง ฯ

พระฤาษีลิงแดง

คาถา ทำมาค้าขาย

แม้จะเรียน วิชา ทางค้าขาย
อย่าปากร้าย พูดจา อัชฌาศัย
จึงซื้อง่าย ขายดี มีกำไร
ด้วยเขาไม่ เคืองจิต ระอิด ระอา ฯ

สุนทรภู่ ครูกวี

* * *

แม้ไม่เรียนวิชา ทางค้าขาย
แต่ปากร้าย จนติด เป็นนิสัย
ความรู้ ท้น ล้น ถัง ไม่ฟังใคร
อยู่ที่ใด อย่าถามหา สามัคคี ฯ

พระฤาษีลิงแดง

เพื่อนดี เพื่อนแท้ หายาก

อันเพื่อนดี มีหนึ่ง ถึงจะน้อย
ดีกว่าร้อย เพื่อนคิด ริษยา
เกลือเม็ดหนึ่ง ถึงจะน้อย ด้อยราคา
ยังดีกว่า น้ำเค็มเต็มทะเล

กวีวัดประยูรวงศาวาส

* * *

มีเพื่อนเทียม เอี่ยมละออ ก็ต่อหน้า
พอลับหลัง ตั้งท่า จระเข้
ทำท่วงที ท่าทาง อย่างลิเก
ให้ว้าเหว่ วาบหวาด อนาถใจ

ลิงแดง

เด็กเอ๋ยเด็ก

เด็กเอ๋ยเด็ก ทั้งเล็กทั้งใหญ่
ต้องหมั่นใส่ใจ เล่าเรียนศึกษา
อย่าคิดแต่เล่น ไม่เป็นเวลา
เติบโตขึ้นมา เร่ร่อนนอนทุกข์

คาถาแก้ถูกนินทาว่าร้าย

ธรณีนี่นี้ เป็นพยาน
เราก็ศิษย์ อาจารย์ หนึ่ง ซ้าย
เราผิดท่าน โปรดขาน เรารับ ฟังนา
เราบ่ผิด ท่านใส่ร้าย กรรมนั้นตามสนอง

ศรีแปลง

เลขายมบาล

บางคนมีเวลา เป็นเลขายมบาล
คนนั้นดี คนนี้ชั่ว เรื่องของตัว ไม่กล่าวขาน
มีสิ่งร้าย หลายประการ อาทิ เช่น ริษยา
คนไหน ทำการแซง เป็นคู่แข่ง กับตัวข้า
พฤติกรรม ออกล้ำหน้า ก็วางท่า ทำปั้นปึ่ง
เรียก โรคนี้ ตามอาการ ภาษาบ้าน ว่าโรคหึง
ของขึ้น ทำมึนตึง บอกบุญให้ ก็ไม่รับ ฯ

ฤาษีลิงแดง

สากล – พิกล
ภาวนา – เพื่อตน

สวดมนต์ ภาวนา ก็เพื่อตน เพื่อหมู่คณะ เพื่อพุทธศาสนา
๒ อย่างนี้ คนวัด คนมีศาสนา ถือว่า เป็นสากล
ฝ่ายที่ไม่สน ทั้งสวดมนต์ ทั้งภาวนา ฝ่ายนี้ถือว่า พิกล
เป็นคนเหนือชั้น หรือเข้าขั้น สุญฺญตา สุดที่จะเจรจา
สุดที่จะเตือนทัก ต้องปล่อยไปตามหลัก กมฺมุนา วตฺตตี โลโก

ได้ยิน ได้ฟัง สืบต่อ ๆ กันมา

ได้ยิน ได้ฟัง สืบต่อ ๆ กันมาว่า เมื่อถึงกลียุคจะมีทุกข์ขนาดนี้

แย่งอาหารกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่
แย่งคู่กันพิศวาส แย่งอำนาจกันครอง ฯ

ลานบุญลานปัญญา มีดังนี้

๑ ลานสรณคมน์
๒ ลานอาศรมชมรมพฤกษา
๓ ลานบุบผา ถวายวันทา ๒๖ ตุลา ๒๕๖๐ สนามทราย
๔ ลานออกกำลังกาย สนามหญ้า
๕ ลานนานาสมุนไพร
๖ ลานสบายกาย สบายใจ มองแม่น้ำเจ้าพระยา

รวม ๖ ลาน พุทธสถานวัดราชา

เป็นที่เหมาะสม อบรมธรรมปัญญา ล้นคุณล้ำค่า แห่งสัมมาทิฏฐิชน ฯ

*เฉพาะลานที่ ๓ เป็นลานบุบผา ๒๖ ตุลา ๒๕๖๐ เป็นวันสมบูรณ์ ด้วยดอกบุบผา น้อมเกล้าวันทาจักรพรรดิราชา ดาวเรืองโสภา สบายตาทานตะวัน ดอกใหญ่เบ่งบาน สืบต่อไปนาน ชั่วกัปกัลป์ รำลึกพระคุณ, อบอุ่นตื้นตัน เป็นเสียงสวรรค์ **“เศรษฐกิจพอเพียง”** บรมราโชวาท เป็นศาสตร์ไม่เอียง รู้จักพอเพียง, มีชื่อมีเสียง, มีกินมีใช้ เป็นอยู่สบาย มีให้แบ่งปัน, ดาวเรืองสร้างสรรค์, ทานตะวันสามัคคี, เกิดมาทั้งชาติ, มีความสามารถ, มีดีติดตน, ไม่จมไม่จน ทำมาหากิน, ทรัพย์สินไหลมา ไม่หวาดผวา, ไม่หลบหน้าตา, ชูโฉมสง่า, ดุจดอกดาวเรือง มองแล้วไม่เคือง, ดุจดอกทานตะวัน จงรักภักดี, สามัคคีสร้างสรรค์, เจ็บไข้หายพลัน สุขสบายกายใจ.

พระฤาษีลิงแดง

บริหารร่างกาย ไม่มากไม่มาย วันละ ๓๐ นาที
เหยียดแข้ง เหยียดขา โยคะโยคี
สุขเกษมเปรมปรีดิ์ เบากายเบาใจ

ขออวยพรปีใหม่ ปีชวด พุทธศักราช ๒๕๖๓

ขึ้นปีใหม่ ปีนี้ เป็นปีหนู   หนูกับรูพุทธองค์ ทรงกล่าวสอน
ธรรมชาติของหนู มีรูนอน   หนูเร่ร่อนก็มี รวม ๔ พันธุ์
พันธุ์ที่ ๑ มีแต่ขุด ไม่หยุดอยู่   ไม่ห่วงรูที่ขุด จุดสร้างสรรค์
พันธุ์ที่ ๒ ไม่ขุด เข้าหยุดพลัน   คืนและวันครองรูอยู่สบาย
พันธุ์ที่ ๓ มีทั้งขุด และหยุดอยู่   อาศัยรูที่ขุด สุดสมหมาย
พันธุ์ที่ ๔ ทั้งไม่ขุด ทั้งไม่อยู่   เห็นรูคับแคบกาย
สุดสบายเร่ร่อนสัญจรไป
เรื่องหนู ๔ มีอยู่ในไตรปิฎก   ใช่แกล้งยกโมเม เถลไถล
ยกเรื่องหนู พรรณนา เทศนานัย   อุปมัยกับมนุษย์ จุดสำคัญ
พันธุ์หนู ๔ คนก็มี ๔ จำพวก   มีลบ-บวก เทียม-แท้ ไม่แปรผัน
ทรงนำคนเทียบหนู จับคู่กัน   ระดับชั้นพุทธะ อุปมา อุปมัย
มีข้อดี ข้อเสีย เคลียร์ให้เห็น   เป็นประเด็น ตามอุปนิสัย
ที่แก้ได้ไม่แก้ แล้วแต่ใจ   ต้องปล่อยไป ตามพระตถตา
เกิดเป็นคน มีตัวตน กายและจิต   ย่อมมีสิทธิ์ รู้หลัก รู้รักษา
มีสิทธิ์โลภ โกรธ หลง มีเมตตา   รู้จักพา ตัวตน ให้พ้นภัย
เรื่องหนู ๔ มีจุด สมมติหมาย   ให้หญิงชาย ตรองคิด วินิจฉัย
ใครคิดได้ ทำได้ สบายใจ   ขึ้นปีใหม่ ปีหนู เฟื่องฟู เอย ฯ

พระธรรมกวี

รายนามเจ้าภาพร่วมจัดพิมพ์หนังสือ

๑.	คุณดวงพร จาตุรนต์รัศมี พร้อมครอบครัว	๓๐,๐๐๐ บาท
๒.	คุณดวงใจ ภัคดุรงค์ พร้อมครอบครัว	๓๐,๐๐๐ บาท
๓.	คุณชนิดา พงษ์เลื่องธรรม พร้อมครอบครัว	๓๐,๐๐๐ บาท
๔.	รศ.ดร.ช่วงโชติ-คุณสุชาดา พันธุเวช พร้อมครอบครัว	๒๐,๐๐๐ บาท
๕.	คุณประสงค์-คุณพรพรหม เบญจวรธรรม พร้อมครอบครัว	๑๕,๒๐๐ บาท
๖.	ดร.ชมพูนุท-คุณศานติ รุ้งทาบนภา พร้อมครอบครัว	๑๕,๐๐๐ บาท
๗.	ทพญ.พวงทอง-รศ.ทพ.สมพล เล็กเฟื่องฟู พร้อมครอบครัว	๑๕,๐๐๐ บาท

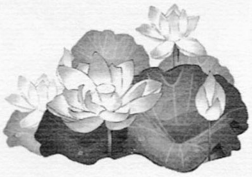

ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของทุกท่านทุกคนที่ได้ร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือ ขออำนวยพรให้ทุกท่านทุกคนที่มีส่วนร่วมในการทำบุญครั้งนี้ จงมีความสุขกาย สุขใจ ประสงค์สรรพสิ่งใด ขอสิ่งนั้นจงพลันสำเร็จสมประสงค์จงทุกประการเทอญฯ

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัฒน์

๘๓/๓๕-๓๙ ซอยข้างวัดตรีทศเทพ ถนนประชาธิปไตย แขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๐๒-๒๘๑-๘๙๐๗, ๐๒-๒๘๒-๓๒๗๑, ๐๒-๒๘๒-๔๔๘๐, ๐๒-๒๘๒-๑๙๖๑ โทรสาร ๐๒-๒๘๑-๔๗๐๐
นายวัฒนา สุรมังกรวงศ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๖๔ E-mail: surawat_2007@hotmail.com

พระพรหมวชิรมงคล

ในโอกาสทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาสมณศักดิ์
พระธรรมกวี (ลือชัย คุณวุฑฺฒเถร) วัดราชาธิวาสวิหาร
เป็น **พระพรหมวชิรมงคล**
วันที่ ๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

◎ อัญเชิญเหล่าเทวัญทุกชั้นภพ มาบรรจบร่วมจิตอธิษฐาน
น้อมถวายมุทิตาเถราจารย์ สาธุการกตัญญุตาสามัคคี
◎ ปางเมื่อพระทสมินทร์ปิ่นนครา สถาปนาวิสุทธิสงฆ์ทรงศักดิ์ศรี
โปรดเกล้าฯ แด่หลวงปู่พระธรรมกวี ผู้มากมีปฏิบัติปริยัติญาณ
◎ สถิตที่ "พระพรหมวชิรมงคล" งามสกลผลแห่งบุญคุณไพศาล
ครองอาวาสวัดราชาฯ ผาสุกนาน เป็นประธานสืบสงฆ์วงศ์ "สมอราย"
◎ ณ กาลนี้ปวงศิษย์น้อมจิตระลึก รวมใจผนึกรักแน่นหนักถวาย
ขอพระคุณอุ่นอนันต์ขวัญใจกาย มิเหือดหายเมตตาธรรมล้ำบารมี
◎ เป็นร่มรักประจักษ์รู้ผู้พบเห็น เป็นร่มเย็นสงบสง่าเลิศราศี
เป็นร่มธรรมอมตะชนะไพรี เป็นร่มชีวิตอันนิรันดร์สราญ
◎ ขอเมตตาแผ่ครอบรอบสารทิศ เป็นบุญฤทธิ์กว้างไกลงามไพศาล
ขอหลวงปู่เจริญสวัสดิ์จิรัฐิติกาล ตราบนิพพานญาณวิสุทธิ์วิมุติเทอญฯ

เกล้าฯ พระมหาวิทยา ปริปุณฺณสีโล
อดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ขอประทานร้อยกรองถวายมุทิตาสักการะ
๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔

พระพรหมวชิรมงคล (ลือชัย คุณวุฑฺโฒ ป.ธ.๗, ศน.ด.กิตติ., ปร.ด.กิตติ.)